ALEXANDRU STRUNGĂ
(Coordonator)

EDUCAȚIA SENIORILOR

PERSPECTIVA DANET

EDITURA UNIVERSITARIA
Craiova, 2011

Copyright © 2011 Universitaria
Toate drepturile sunt rezervate Editurii Universitaria

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Educația seniorilor - perspectiva DANET / Strungă Alexandru (coord.). - Craiova : Universitaria, 2011
Bibliogr.
ISBN 978-606-14-0305-9

I. Strungă, Alexandru (coord.)

504.06

Coperta 1,4: Alexandru Strungă
2,3: Tiberiu Cristian Crăciun

Această carte a fost publicată cu sprijinul **Comisiei Europene** şi al **Baden Württemberg Stiftung**, în cadrul proiectului DANET.

Apărut: 2011
TIPOGRAFIA UNIVERSITĂȚII DIN CRAIOVA
Str. Brestei, nr. 156A, Craiova, Dolj, România
Tel.: +40 251 598054
Tipărit în România

CUVÂNT ÎNAINTE

Proiectul DANET (DanubeNetworkers – Neighbours at Work), desfăşurat în perioada decembrie 2010 – noiembrie 2011, şi-a propus mobilizarea seniorilor din statele danubiene în vederea dezvoltării unei identităţi europene dar şi întărirea identităţii naţionale, încurajării seniorilor pentru a participa activ la discuţia unor probleme deosebit de importante, cum ar fi: îmbătrânirea activă şi solidaritatea intergeneraţională, rolul minorităţilor etnice şi fenomenul migraţiei, dezvoltarea conştiinţei şi expresiei culturale şi conservarea patrimoniului cultural (european şi naţional), mediul şi ecologia. DANET a urmărit de asemenea încurajarea colaborării, deschiderii interculturale în context european, impulsionarea implicării seniorilor în societatea civilă, dezvoltarea unor valori europene, cum ar fi toleranţa, înţelegerea, acceptarea diferenţelor în sensul sintagmei „unitate în diversitate". Proiectul DANET a presupus participarea a peste 250 de seniori (persoane de 55 de ani şi peste) precum şi a adulţilor tineri, din ONG-uri, universităţi şi instituţii culturale din Germania, Austria, Bulgaria, Croaţia, România şi Slovenia. Acţiunile au cuprins organizarea de 4 paneluri naţionale pentru fiecare partener, un panel transnaţional al seniorilor şi o conferinţă finală. Discuţiile au fost purtate atât face-to-face cât şi online prin intermediul website-ului DANET. În România, proiectul a fost coordonat de Universitatea din Craiova prin Departementul pentru Pregătirea Personalului Didactic (echipa de cercetare fiind cuprinsă din manager național de proiect - preparator doctorand Alexandru Strungă şi cercetător - lector dr. Ecaterina Sarah Frăsineanu) în colaborare cu Asociația Culturală „Constantin Brâncuși" din Timișoara.

Cartea de față cuprinde contribuțiile seniorilor Asociației Culturale „Constantin Brâncuși", sintetizate în fundamentarea teoretică a domeniului educației seniorilor (geragogiei) din perspectiva cetățeniei europene și a învățării de-a lungul întregii vieți (capitolul I) precum și contribuțiile participaților pentru fiecare panel (capitolele II, III, IV, V). În acest sens, am reușit să coagulez un mănunchi de spirite înalte de oameni de știință, scriitori, pictori, fotografi, artiști lirici, de muzică ușoară, folclor, cu un autentic impact asupra cetățenilor, demonstrând o dată în plus că arta este o punte de suflet, un mesager înaripat, deschizând porți de comunicare între oameni, fiind în același timp un autentic mijloc de educație a seniorilor. Lucrarea relevă de asemenea meritul unor personalități care își dedică viața instalării păcii și armoniei, prin diverse mijloace și metode, pentru a crea o atmosferă propice muncii și creativității. Proiectul a deschis posibilitate unei mai bune cunoașteri a sufletului omenesc și printr-un schimb reciproc, avantajos, a evidențiat o dată în plus rolul major ce revine seniorilor în viața activă a colectivităților din care fac parte.

Doresc să le mulțumesc pe această cale, celor care au făcut posibilă dezvoltarea și implementarea proiectului DANET în România, după cum urmează: doamnei director academic al institutului ZAWiW de la Universitatea din Ulm, Germania, doamnei cercetător Gabriela Körting și domnului cercetător Marqus Marquard. Aș dori de asemenea să mulțumesc domnului director al Departamentului de Științe ale Educației al Universității din Craiova, conf.univ.dr. Viorel Ionel, domnului conf.univ.dr. Corneliu Novac, doamnei lector dr. Vali Ilie, doamnei lector dr. Ecaterina Sarah Frăsineanu și domnului lector dr. Claudiu Bunăiașu și doamnei contabil Adina Giuglea. Mulțumesc și Asociației Culturale „Constantin Brâncuși" din Timișoara, în mod special domnului președinte al acesteia, prof.univ.dr.ing. Horia Ciocârlie, domnului secretar general al Asociației, jurist Aurel Bancu, domnului Adrian Bancu, domnului conf.univ.dr. Constantin Strungă, doamnei profesoare Mariana Strungă, doamnei economist Luminița Radu, doamnelor profesoare Antuza Valentina Dârlea și Carmen Cotoc, domnului jurist Tiberiu Crăciun și doamnei jurnalist Lavinia Diana Miloș.

CUPRINS

I.	**Fundamente teoretice ale educației seniorilor**	**5**
II.	**Panel A**	**45**
III.	**Panel B**	**97**
IV.	**Panel C**	**123**
V.	**Panel D**	**161**
VI.	**Anexe**	**197**

I. Fundamente teoretice ale educației seniorilor

1. **Definirea și caracteristicile educației pentru seniori (A. Strungă)**
2. **Tendințe internaționale și europene în studiul educației seniorilor; educația seniorilor în România (A. Strungă)**
3. **Fundamentele educației seniorilor (A. Strungă)**
4. **Educația seniorilor și arta postmodernă (A. Strungă și C. Strungă)**
5. **Cercetarea preferințelor curriculare ale seniorilor în contextul teoriei și practicii curriculumului (A. Strungă)**
6. **Cercetări esențiale în domeniul preferințelor curriculare ale seniorilor (A. Strungă)**

Autori:

drd. Alexandru Strungă

dr. Constantin Strungă

1. Definirea și caracteristicile educației pentru seniori

Educația seniorilor nu este un domeniu ușor de circumscris în ansamblul categoriei mai mari a educației adulților, deoarece termenul de senior are mai multe valențe care diferă în funcție de autori cât și de cultura în care este folosit. În paginile următoare *ne vom referi la seniori ca fiind o categorie de persoane cu o vârstă de 55 de ani și peste (55+)*. Dar și în cadrul acestei categorii mai restrânse de adulți există mai multe subcategorii pe care le vom analiza în paragrafele următoare (Stadelhofer, 2007).

La nivelul educației pentru seniori există de asemenea o serie de concepte de o deosebită relevanță în studiul acestui domeniu cum ar fi acelea de: îmbătrânire activă (*active ageing*), gerontologie educațională, *empowerment* al seniorilor (ranforsare a potențialului seniorilor), educația pentru persoane de vârsta a treia etc. Fiecare dintre aceste concepte reflectă o anumită atitudine, abordare științifică sau un anumit curent pedagogic susținut de autorii care utilizează conceptele respective. De exemplu din punctul nostru de vedere, termenul de gerontologie educațională este utilizat cu precădere în medicină și în asistența socială, termenul de îmbătrânire activă este înrădăcinat în studiul psihologic al seniorilor, iar termenii de educație pentru vârsta a treia, educația seniorilor sau educație de-a lungul întregii vieți sunt concepte de sorginte pedagogică (Gledenning, 1989). Un alt aspect pe care trebuie să-l avem în vedere este acela că seniorii sunt o categorie de persoane care este studiată de mai multe științe printre care sociologia, psihologia, gerontologia, pedagogia, asistența socială, psihopedagogia specială, politologia, economia ș.a. Este firesc așadar apariția unor interacțiuni interdisciplinare deci inclusiv apariția unor termeni hibrizi care reflectă tocmai această dimensiune transdisciplinară a studiului seniorilor.

Termenul de educație în accepțiunea sa clasică derivată din însăși etimologia cuvântului se referă la *un proces de formare culturală, comportamentală și morală prin care persoanele tinere absorb, asimilează moștenirea culturală a generațiilor anterioare* (Garcìa Carrasco, 1984). În acest sens, de origine durkheimiană, observăm un *aparent contrast* între termenul de educație și cel de educație a adulților. Rolul educației a fost și rămâne în continuare acela de educare a tinerelor generații dezvoltării integrale a personalității și de integrare socio-economică. Dar odată cu dezvoltarea societății moderne și post-moderne a fost conștientizată necesitatea educării (și re-educării) adulților din mai multe motive printre care le vom aminti deocamdată doar pe acelea legate de creșterea exponențială a volumului de cunoștințe și evident de competențe, dezvoltarea fără precedent a populației, economiei, culturii, tehnologiei etc. Dinamica socială mai accelerată (motivată de foarte multe ori de interese pur economice) a condus la o atenție din ce în ce mai mare acordată sectorului în continua dezvoltare demografică a adulților. Această atenție deosebită de care am amintit mai devreme pentru studiul educației adulților s-a creionat începând cu 1970, odată cu apariția conceptului de „ciclu al vieții" în psihologie, moment în care atât pedagogii cât și psihologii s-au concentrat pe înțelegerea fenomenului educației continue, pe studiul vârstei adulte și al senectuții. Această abordare a contribuit la înțelegerea oamenilor ca fiind „realități nefinalizate a căror construcție și dezvoltare se realizează pe durata întregii vieți" (Osorio, 2003). După o relativă scădere a interesului în anii 80, începând cu 1990 domeniul educației adulților se dezvoltă deosebit de mult, cu un accent pe educația vocațională. Din acest moment, putem observa o sciziune la nivelul educației adulților și implicit la nivelul educației seniorilor între educația vocațională (în scopuri economice, de dezvoltare a competențelor pentru integrarea pe piața muncii) și cea mai generală, dar mai cuprinzătoare, motivată de idealuri umaniste, aceea de educație de-a lungul întregii vieți, niciodată finalizată, dar întotdeauna necesară (Aadlandsvik, 2007; Cámara & Eguizábal, 2008; Osorio, 2003). Acest antagonism educațional se reflectă, după cum vom observa și în următorul

capitol şi în preferinţele educaţionale ale seniorilor: unii seniori preferă un curriculum care le va oferi posibilitatea unei (re)calificări, a obţinerii unor noi competenţe sau dezvoltarea altora deja dobândite, deci în scop ocupaţional-profesional, pe când alţi seniori preferă un curriculum axat pe competenţele de „a învăţa cum să înveţi", pe socializarea cu alţi seniori sau pe o paletă domenială mai largă de foarte multe ori concentrată pe ştiinţele socio-umane şi pe arte (Aadlandsvik, 2007; Lakin, Mullane, & Porter Robinson, 2007; Lakin, Mullane, & Porter Robinson, 2008; Osorio, 2003). Potrivit lui Delors, educaţia adulţilor are trei condiţii de bază:

- ♥ În primul rând, educaţia adulţilor trebuie să fie democratică, flexibilă, pentru a răspunde nevoilor specifice ale fiecărui individ.
- ♥ În al doilea rând, ar trebui să fie multidimensională împlinind o funcţie socială în domeniul muncii şi al vieţii publice cuantificabile în patru dimensiuni: *a învăţa să ştii, a învăţa să faci, a învăţa să fii şi a învăţa să conviețuiești împreună cu ceilalți*.
- ♥ În al treilea rând, educaţia adulţilor necesită reconfigurări ale serviciilor educaţionale în spaţiu şi timp pentru a împlini nevoile societăţii moderne (Delors, 1996).

Una din cele mai complete definiţii ale *educaţiei adulţilor* a fost elaborată cu prilejul celei de-a XIX-a Sesiuni a Conferinţei Generale UNESCO, Nairobi, 1976, reafirmată şi completată în Declaraţia de la Hamburg din 1997 (Sava & Ungureanu, 2005): „Ansamblul proceselor organizate, de educaţie, în ceea ce priveşte conţinuturile, nivelele şi metodele, care prelungesc sau înlocuiesc educaţia iniţială efectuată în instituţii şcolare sau universitare sau sub forma pregătirii profesionale, graţie cărora persoanele considerate drept adulţi de către societatea căreia îi aparţin îşi dezvoltă aptitudinile, îşi îmbogăţesc cunoştinţele, ameliorează calificarea lor tehnică sau profesională sau îi dau o nouă orientare, făcând să evolueze atitudinile şi comportamentele în dubla perspectivă a înfloririi integrale a omului şi a unei participări la o dezvoltare socio-economică şi culturală echilibrată şi independentă. Ea cuprinde în acelaşi timp educaţia formală, nonformală şi întreaga gamă de posibilităţi de învăţare informală şi ocazională existente într-o societate educativă multiculturală, unde demersurile fondate pe teorie şi practică au rolul lor bine stabilit".

Seniorii ca şi un segment al populaţiei generale a adulţilor, reprezintă o categorie specială de educabili, a căror relevanţă este din ce în ce mai mare. Pe fondul general al îmbătrânirii populaţiei, în particular a celei europene, seniorii devin o categorie de persoane din ce în ce mai importantă, iar societatea nu mai poate rămâne inertă la toate aceste transformări demografice, economice, culturale etc. Se impune aşadar delimitarea unui nou domeniu de studiu – educaţia pentru seniori, care are obiective, teorii, metodologii didactice specifice în raport cu educaţia tradiţională şi cu educaţia adulţilor. Educaţia seniorilor împlineşte în acest sens scopul mai larg al educaţiei de-a lungul întregii vieţi care reflectă idealul politic umanist al societăţii (şi tradiţiei culturale) europene. Schema tradiţională a formării nu mai este actuală în societatea postmodernă, nu mai are o dimensiune lineară, în continuumul educaţie – muncă – pensionare. Perioada de educaţie iniţială este extinsă din ce în ce mai mult, în timp ce perioada angajării nu mai este deloc stabilă, implicând din ce în ce mai mult munca temporară, căutarea unui loc de muncă, şomaj. Speranţa de viaţă se extinde din ce în ce mai mult, la fel ca şi vârsta la care are loc pensionarea. Aşadar este nevoie de o nouă înţelegere a timpului uman şi a posibilităţilor educaţionale, atât dintr-o perspectivă gerontologică, cât şi dintr-o perspectivă politică dar mai ales printr-o nouă perspectivă educaţională în raport cu seniorii (Osorio, 2003).

Asistăm astăzi la o dezvoltare impetuoasă a ştiinţelor educaţiei. Aceste transformări sunt nu numai de ordin cantitativ ci şi calitativ. Apar noi direcţii şi concepte tot mai sofisticate, prin care se încearcă surprinderea specificului diverselor valenţe ale actului

paideutic. Alături de termeni precum educația adulților, educația de-a lungul întregii vieții, educația pentru a doua șansă ș.a. se conturează tot mai mult și termenul de educație a seniorilor și în particular educația pentru vârsta a treia. Această aducere tot mai mult în prim plan a educației seniorilor se datorează în parte cauzelor demografice: creșterea speranței de viață, rata mică a mortalității dar și a natalității. Are loc așadar o schimbare de raport și pondere între grupurile demografice, bătrânii formând o categorie socială tot mai numeroasă și mai importantă. La nivelul științelor educației, putem observa de asemenea dezvoltarea și configurarea unui nou domeniu, cu promisiuni și perspective deosebite – pedagogia seniorilor și ca un subdomeniu particular – pedagogia persoanelor de vârsta a treia. Important, din punctul de vedere al educației adulților este să înțelegem interconectarea educației pentru seniori cu aceea mai largă a educației de-a lungul întregii vieți, în special să urmărim dezvoltarea competențelor specifice (de exemplu de a învăța cum să înveți) care vor fi maximal valorificate la vârsta adultă și mai ales la vârsta a treia datorită experienței de viață și educaționale a educabililor seniori. Considerăm (și sperăm) că pedagogia seniorilor se va dezvolta din ce în ce mai mult, deschizând perspective interdisciplinare și sporind calitatea vieții unui număr cât mai mare de persoane.

Bibliografie

Aadlandsvik, R. (2007). Education, Poetry, and the Process of Growing Old. *Educational Gerontology*, *33*(8), 665-678.

Aldridge, F. & Tuckett, A. (2007). *What older people learn*. Leicester: NIACE.

Andrews, E. (1972). *A Survey of Educational and Informational Needs of Older People Living in the Schoolcraft College District*. Ann Arbor: Institute of Geontology..

Bloom, D. E., Canning, D., & Fink, G. (2008). *Population aging and economic growth. Program on the global demography of aging*, *23*(1), 35. Cambridge, MA.

Brown, N. (2004). What makes a good educator? The relevance of meta programmes. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, *29*(5), 515-533.

Choi, N. G., & Jun, J. (2009). Life regrets and pride among low-income older adults: relationships with depressive symptoms, current life stressors and coping resources. *Aging & mental health*, *13*(2), 213-25.

Cámara, C. P., & Eguizábal, A. J. (2008). Quality of University Programs for Older People in Spain: Innovations, Tendencies, and Ethics in European Higher Education. *Educational Gerontology*, *34*(4), 328-354.

Colley, A., & Comber, C. (1994). Gender effects in school subject preferences: A research note. *Educational Studies*, *20*(1), 13.

Danciu, E. (2006). *Modalități de optimizare a procesului de predare-învățare din perspectiva teoriei comunicării*. Timișoara: Orizonturi Universitare.

Danciu, E. (2004). *Învățarea prin colaborare. Aspecte metodologice.* Timișoara: Orinzonturi Universitare

Dorin, M. (2007). Online Education of Older Adults and its Relation to Life Satisfaction. *Educational Gerontology*, *33*(2), 127-143.

Dumitru, I. (2004). *Consiliere psihopedagogică. Fundamentări teoretice și sugestii de acțiune practică*. Timișoara: Eurostampa.

Gergokova, Z. K. (2009). The Education of People of the "Third Age." *Russian Education & Society*, *51*(5), 81-94.

Gingold, R. (1999). *Succesful Ageing.* Victoria: Oxford University Press.

Gislason, N. (2009). Mapping School Design: A Qualitative Study of the Relations Among Facilities Design, Curriculum Delivery, and School Climate. *Journal of Environmental Education*, *40*(4), 17-34.

Githens, R. P. (2007). Older adults and e-learning: Opportunities and Barriers. *Quarterly Review of Distance Education*, *8*(4), 329-338.

Goff, K. (2004). Senior to senior: living lessons. *Educational Gerontology*, *30*(3), 205-217.

Goorha, P., & Mohan, V. (2009). Understanding Learning Preferences in the Business School Curriculum. *The Journal of Education for Business*, *85*(3), 145-152.

Gupta, Y. (2010). Beyond Wisdom: Business Dimensions of an Aging America. *Vital Speeches of the Day*, *76*(2), 69-75.

Hansen, L. (2007). *„From Flexicurity to FlexicArity? Gendered perspectives on the Danish model"* in Journal of Social Sciences, volume 3, issue 2, pg. 88-93.

Hass, G. & Parkay F. (1993). *Curriculum Planning – A New Approach*. Needham Heights: Allyn & Bacon.

Hickling-Hudson, A. (2007). Cultural complexity, post-colonialism and educational change: Challenges for comparative educators. *International Review of Education*, *52*(1-2), 201-218.

Hong, H., & Sullivan, F. R. (2009). Towards an idea-centered, principle-based design approach to support learning as knowledge creation. *Educational Technology Research and Development*, *57*(5), 613-627.

Jenks, C. (2004). Missing Links in the Public School Curriculum: Four Dimensions for Change. *World Futures: The Journal of General Evolution*, *60*(3), 195-216.

Jones, H. C. (2005). Lifelong Learning in the European Union: whither the Lisbon Strategy? *European Journal of Education*, *40*(3), 247-260.

Kaderabkova, A. (2005). The Lisbon Strategy Challenges to the Czech Republic Human Resources. *European Journal of Education*, *40*(3), 323-336.

Kantor, B. S., & Myers, M. R. (2006). From Aging . . . to Saging- The Ohio State Senior Partners Program: Longitudinal and Experiential Geriatrics Education. *Gerontology & Geriatrics Education*, *27*(2), 69-74.

Karlsson, N. (2002). Impact of Preferences, Curriculum, and Learning Strategies on Academic Success. *Education Economics*, *10*(1), 41.

Kay, R. H., & Knaack, L. (2008). Assessing learning, quality and engagement in learning objects: the Learning Object Evaluation Scale for Students (LOES-S). *Educational Technology Research and Development*, *57*(2), 147-168.

Kell, C., & Van Deursen, R. (2002). Student learning preferences reflect curricular change. *Medical teacher*, *24*(1), 32-40.

Kezar, A., & Lester, J. (2009). Promoting Grassroots Change in Higher Education: The Promise of Virtual Networks. *Change*.

Klein, J. T. (2005). Integrative Learning Interdisciplinary Studies. *Peer Review*, *7*(4), 8-10.

Koff, R. (2008). Developing a Livable San Diego County for All Ages, 44. Washington.

Kump, S., & Krasovec, S. J. (2007). Education: a possibility for empowering older adults. *International Journal of Lifelong Education*, *26*(6), 635-649.

Lakin, M. B., Mullane, L., & Porter Robinson, S. (2007). *Reinvesting in the third age: older adults and higher education*. Washington: ACE.

Lakin, M. B., Mullane, L., & Porter Robinson, S. (2008). *Mapping new directions: higher education for older adults*. Washington: ACE.

Lingard, B., & Mills, M. (2007). Pedagogies making a difference: issues of social justice and inclusion. *International Journal of Inclusive Education*, *11*(3), 233-244.

Macdonald, D. (2003). Curriculum change and the post-modern world: is the school curriculum-reform movement an anachronism? *Journal of Curriculum Studies*, *35*(2), 139-149.

Manheimer, R. J. (1998). The promise and politics of older adult education. *Research on Aging*, *20*(4), 391.

Mannova, B. (2010). Education of seniors' educators. Retrieved from http://iec.psih.uaic.ro/ciea/file/3 Bozena.pdf., accesat in 12.04.2010.

Martin, C. & Strungă A. (2009). Dinamica flexicurității în România. Revista de Ştiinţe ale Educaţiei, vol.XI, nr. 2, 101-109.

Mott, V. W. (2008). Rural education for older adults. *New Directions for Adult and Continuing Education*, *2008*(117), 47-57.

Munteanu, A. (2004). *Psihologia vârstelor adulte.* Timişoara: Eurobit.

Myers, S. (2008). Senior Leader Cognitive Development Through Distance Education. *American Journal of Distance Education*, *22*(2), 110-122.

Nojima, M. (1994). Japan's approach to continuing education for senior citizens. *Educational Gerontology*, *20*(5), 463.

Norton, R. E., & Moser, J. (2008). *DACUM handbook* (3rd ed.). Columbus, OH: Center on Education and Training for Employment, The Ohio State University.

Oliver, D. (1990). Grounded Knowing: A Postmodern Perspective on Teaching and Learning. *Educational Leadership*, *48*(1), 64-69.

Osorio, A. R. (2003). Universities and and education for older adults: development of specific programmes for university education of older adults in Spain. *Convergence*, *36*(1), 87-99.

Patel, T., & Patel, C. (2008). Learning cultures for sustained innovation success. *Innovation: The European Journal of Social Science Research*, *21*(3), 233-251.

Phillipson, C., & Ogg, J. (2010). *Active Ageing and universities: engaging older learners*. London: Universities UK.

Pillay, H., & Elliott, B. (2001). Emerging Attributes of Pedagogy and Curriculum for the "New World Order". *Innovative Higher Education*, *26*(1), 7–22. Springer.

Randell, S., & Mason, R. (1995). New learning for older Australians, or just the same old education? *Educational Gerontology*, *21*(5), 385.

Sava, S. (2003). *Teorie şi practică în educaţia la distanţă*. Bucureşti: Editura didactică şi pedagogică.

Săcăliş, N. (2000). *N.F.S. Grundtvig – danaismul și civilizația nordică*. București: Asociația Națională de Educație a Adulților.

Spence, D. G. (1994). The curriculum revolution: can educational reform take place without a revolution in practice? *Journal of Advanced Nursing*, *19*(1), 187-93.

Stadelhofer, C. & Marquard M. (2007). The internet as a chance for continuing education of seniors in a united Europe. http://www.web4seniors.eu, accesat la data de 10.02.2010.

Strungă, C (1997). Potențialul de deschidere socială, comunicare şi protecţie socială al universităţilor populare. *Logos*, nr. ianuarie-februarie, 28.

Strungă, A. (2009). *Modele de inovare curriculară şi instituţională pentru universităţile româneşti în contextul Strategiei Lisabona şi al Spaţiului European al Învăţământului Superior.* Revista de Ştiinţe ale Educaţiei, vol. XI, nr. 2 (20), 59-66.

Theisen, H. (2009). European values and globalization. *Santalka*, *17*(1), 4-11.

Ungureanu, D. (1999). *Educaţie şi curriculum*. Timişoara: Editura Eurostampa

Ungureanu, D. (1999). *Fundamentele educaţiei (Note de curs)*. Timişoara: Editura Mirton.

Vogel, M. (2007). Diversity and comparability--towards a common European Higher Education Area. *Analytical and Bioanalytical Chemistry*, *387*(1), 131-3.

Waks, L. J. (2006). Globalization, state transformation, and educational re-structuring: why postmodern diversity will prevail over standardization. *Studies in Philosophy and Education*, *25*(5), 403-424.

Walker, J., Bisbee, C., Porter, R., & Flanders, J. (2004). Increasing practitioner' Knowledge of participation among elderly adults in senior center activities. *Educational Gerontology*, *30*(5), 353-366.

van Oorschot, W. (2004). Balancing work and welfare: activation and flexicurity policies in The Netherlands, 1980-2000. *International Journal of Social Welfare*, *13*(1), 15-27.

2. Tendințe internaționale și europene în studiul educației seniorilor; educația seniorilor în România

Societatea actuală se confruntă cu diferite fenomene complexe, fenomene care prin amploarea, gravitatea şi acuitatea lor reclamă eforturi conjugate şi susţinute pentru a le ameliora impactul. Dintre aceste fenomene, reunite generic sub denumirea de problematică a lumii contemporane, cu impact direct şi indirect asupra dezvoltării serviciilor educaţionale menţionăm câteva (Sava & Ungureanu, 2005):

- ♥ **sărăcia**, rămâne o barieră a participării la educaţie, cât şi o consecinţă a lipsei acesteia. O cincime din populaţia lumii se află într-o stare de extremă pauperitate (femeile reprezentând două treimi din populaţie, iar o treime din populaţia lumii supravieţuieşte cu mai puţin de 1 dolar pe zi)
- ♥ **migraţia transfrontalieră** este în creştere, din rândul emigranţilor sau a refugiaţilor fac parte cei expuşi la fenomene precum analfabetism, discriminare, sărăcie, marginalizare socială.
- ♥ **deteriorarea mediului natural şi social**: asistăm la deteriorarea procesului democratic şi la declinul respectării drepturilor omului, la amplificarea focarelor de tensiune, războaie şi globalizarea terorismului, dar şi la diminuarea alarmantă a resurselor naturale şi la amplificarea efectelor poluării.
- ♥ **creşterea numărului analfabeţilor** mai ales în ţări din Asia şi Africa, unde aproape 45% din populaţie sunt tineri, cu un acces precar la educaţie;
- ♥ **investiţiile în educaţie au scăzut peste tot în lume**, chiar şi în ţările dezvoltate; asistăm în contrapondere la controlul pieţei asupra educaţiei, cu accent pe dimensiunea vocaţională, în detrimentul pregătirii generale. Privatizarea bunurilor publice şi a serviciilor nu aduce totdeauna cu sine şi calitatea ofertelor educaţionale, mai ales pentru cei care nu pot plăti pentru servicii de calitate. Educaţia este tot mai mult un bun de consum, care are o piaţă concurenţială (mai ales învăţământul terţiar).
- ♥ **grupurile sociale cu nevoi speciale** au încă o participare la educaţie sub aşteptări (exemplu: seniorii, populaţia rromă, emigranţii, analfabeţii etc.)

Pentru a răspunde acestor profunde transformări socio-economice care au loc la nivel global, s-au organizat o serie de conferințe și evenimente pentru a se dezbate importanța și rolul seniorilor în societate, cu un accent deosebit pe educația acestora. Primul eveniment cu importanță deosebită pentru demersul nostru investigativ a fost **prima conferință internațională cu privire la îmbătrânire de la Viena** din 1982. În 2002 a avut loc **cea de-a doua conferință internațională cu privire la îmbătrânire la Madrid**. Între aceste două importante conferințe au existat de asemenea mai multe evenimente semnificative pentru seniori la nivel internațional printre care amintim: Adunarea Națiunilor Unite din 1991, Anul European al Seniorilor din 1993, Anul European al Învățării de-a Lungul Întregii Vieți din 1996, Anul Internațional al Seniorilor din 1999. O deosebire importantă dintre prima și a doua conferință cu privire la îmbătrânire este faptul că la Viena s-a discutat preponderent despre acest fenomen demografic ca fiind exclusiv o problemă a statelor dezvoltate, pe când la Madrid a fost extins cadrul de discuții cu privire la îmbătrânire și la nivelul țărilor în curs de dezvoltare, care încep să resimtă efectele acestei tendințe demografice (Cámara & Eguizábal, 2008; Gergokova, 2009; Mannova, 2010; Osorio, 2003). În pregătirea Conferinței Internaționale amintite de la Madrid, au fost pregătite două documente cu importanță deosebită în educația seniorilor: primul redactat de

Organizația Internațională a Muncii (**ILO - International Labour Organization**) și cel de-al doilea de **Organizația Mondială a Sănătății** (**WHO - World Health Organization**). Documentul ILO atrăgea atenția asupra implicațiilor pe care le are fenomenul demografic al îmbătrânirii populației asupra forței economice, a pieței muncii cu un deosebit accent pus pe impactul noilor tehnologii de informare și comunicare (NTIC) și a competențelor respective în educația seniorilor. Aceasta deoarece de foarte multe ori seniorii sunt izolați și excluși din cauza absenței acestui tip de competențe (Cámara & Eguizábal, 2008; Osorio, 2003). Documentul WHO se concentra mai mult pe paradigma îmbătrânirii active, atrăgând atenția că nu numai copiii și tinerii învață, ci și seniorii, deschizând astfel calea unui autentic dialog educațional intergenerațional. Paradigma îmbătrânirii active, pe care o vom relua în detaliu la fundamentele psihologice ale educației seniorilor pune sub semnul întrebării echivalența dintre boală, non-productivitate și dependență pe de o parte și seniori sau vârsta a treia pe de altă parte. Seniorii pot fi activi și pot aduce contribuții importante comunității și societății deoarece dezvoltarea lor nu stagnează, ci dimpotrivă, cunoaște noi dimensiuni de progresie educațională și culturală odată cu senescența (Aadlandsvik, 2007; Goff, 2004; Osorio, 2003).

Planul internațional de acțiune realizat la Conferința de la Madrid cu privire la fenomenul îmbătrânirii a avut ca și scop principal ca „fiecare persoană, indiferent de cetățenie și locul unde trăiește să poată să îmbătrânească demn și într-un cadru care îi asigură securitatea și să continue să participe în societatea de origine ca și cetățean cu drepturi depline". Planul are de asemenea ca scop valorificarea imensului potențial pe care îl constituie seniorii, având mai multe priorități, cuprinse în partea introductivă a documentului menționat mai sus (Osorio, 2003):

a) Realizarea deplină a tuturor drepturilor umane și libertăților fundamentale a tuturor seniorilor.
b) Asigurarea unui cadru sigur pentru îmbătrânire, reafirmarea scopului de a eradica sărăcia la vârsta senectuții.
c) Participarea economică, politică și socială a seniorilor.
d) Oportunități pentru dezvoltare și bunăstare prin acces la învățarea de-a lungul întregii vieți și participarea în comunitate.
e) Drepturi economice, sociale și culturale garantate la fel ca și drepturi civile și politice, pentru a elimina toate formele de violență (îndreptate împotriva bătrânilor) și discriminare a seniorilor.
f) Egalitatea de gen.
g) Schimb și solidaritate intergenerațională.
h) Atenție acordată sănătății, suportului și protecției sociale pentru seniori.
i) Promovarea parteneriatelor dintre toate nivelele guvernării, societății civile, sectorului privat și seniori pentru a aplica într-o varianta practică planul.
j) Valorificarea cercetărilor științifice și expertizei disponibile și încurajarea unor cercetări aprofundate în sectorul educației seniorilor.

Secțiunea a doua a Planului este intitulată „**Recomandări pentru acțiuni**" și este grupată pe mai multe direcții prioritare care au ca și subiect o serie de probleme – cheie concretizate în obiective specifice. Prima direcție prioritară se referă la relația dintre seniori și dezvoltare și cuprinde următoarele aspecte:

1. Participare activă în societate și dezvoltare.
2. Munca și forța ocupațională îmbătrânită.
3. Dezvoltarea rurală, migrația și urbanizarea.

4. Accesul la cunoaştere, educaţie şi training.
5. Solidaritate intergenerațională.
6. Eradicarea sărăciei.
7. Securitatea venitului, protecţie şi securitate socială protecția împotriva sărăciei.
8. Situații de urgență.

Cea de-a doua direcție prioritară se concentrează pe dezvoltarea sănătății şi bunăstării asociate îmbătrânirii şi are în vedere şase probleme-cheie:

1. Promovarea sănătății şi bunăstării de-a lungul întregii vieți
2. Acces egal şi universal la serviciile medicale.
3. Seniorii şi HIV/SIDA.
4. Training pentru furnizorii de asistență socială şi personalul medical.
5. Nevoile pentru menținerea sănătății mentale a seniorilor.
6. Seniorii şi dizabilitățile.

Cea de-a treia direcție prioritară pune accentul pe dezvoltarea unor medii sociale în vederea ranforsării potențialului seniorilor şi are în vedere patru aspecte:

1. Oportunități de identificare a spațiilor locative pentru seniori.
2. Suport şi asistență pentru cei care lucrează cu seniorii.
3. Neglijare, abuz şi violență în relația cu seniorii.
4. Imagini ale îmbătrânirii.

Vom reda sintetic principalele decizii ale Conferinței Internaționale de la Madrid asupra fenomenului îmbătrânirii în tabelul de mai jos, după cum urmează (Cámara & Eguizábal, 2008; Osorio, 2003):

DIRECȚII PRIORITARE	PROBLEME	OBIECTIVE	ACȚIUNI
1. Seniorii & dezvoltarea	7	13	98
2. Sănătate şi bunăstare avansată la senectute	6	13	78
3. Asigurarea & dezvoltarea mediilor de suport	4	8	51
4. Implementare şi follow-up: monitorizare națională şi internațională			16
Total	17	34	262

Figura nr. 1: Planul internațional de acțiune cu privire la îmbătrânire, Madrid, 2002.

Uniunea Europeană a analizat aceste tendințe şi a dezvoltat politici coerente în acest sens. Vom enumera câteva abordări, după cum urmează : Raport de activitate comun al Consiliului şi al Comisiei privind punerea în aplicare a programului de lucru „Educaţie şi formare profesională 2010", Bruxelles, 18 Ianuarie 2010: *Cu toate acestea, în cazul învăţământului pentru adulţi este important, de asemenea, ca învăţământul şi formarea profesională pentru adulţi să acopere întreaga gamă a competenţelor cheie, mai curând decât să se concentreze pe competenţe individuale precum alfabetizarea sau aptitudinile profesionale. De asemenea, acestea ar trebui să se adreseze tuturor adulţilor, indiferent de*

nivelul de calificare al acestora, inclusiv persoanelor cu un nivel scăzut de calificare, adulţilor cu nevoi speciale în materie de educaţie ***şi persoanelor în vârstă***. De asemenea în Concluziile Consiliului din 12 mai 2009 privind un cadru strategic pentru cooperarea europeană în domeniul educaţiei şi formării profesionale („ET 2020"), Obiectivul strategic 3 - Promovarea echităţii, a coeziunii sociale şi a cetăţeniei active se menţionează că : *Politica de educaţie şi formare profesională ar trebui să permită tuturor cetăţenilor, indiferent de circumstanţele personale, sociale sau economice ale acestora, să dobândească, să actualizeze şi să dezvolte pe toată durata vieţii atât competenţe specifice meseriei, cât şi competenţe-cheie necesare pentru a permite ocuparea unui loc de muncă şi continuarea învăţării, cetăţenia activă şi dialogul intercultural.* O altă dovadă a importanţei pe care o acordă Uniunea Europeană educaţiei seniorilor este integrarea acesteia în programul de învăţare de-a lungul întregii vieţi (lifelong learning programme): proiecte de grant în acest domeniu se pot realiza în special prin intermediul programului sectorial Grundtvig. Seniorii sunt unul dintre grupurile ţintă avute în vedere de Uniunea Europeană din mai multe motive, printre care menţionăm: imensul potenţial al acestora pornind de la experienţa profesională, culturală, educaţională, de viaţă, ceea ce deschide calea unor metode de valorificare a acestora şi transmitere mai departe a moştenirii către generaţiile următoare; nevoile pe care le are grupul seniorilor în raport cu alte grupuri de vârstă – probleme cu degradarea sănătăţii, sărăcia, nevoia de asistenţă socială, medicală sporită; dimensiunea economică a înaltei ponderi demografice a seniorilor în raport cu populaţia totală, ceea ce ridică probleme la nivelul reconfigurării forţei de muncă şi de reevaluare a politicilor ocupaţionale; idealul umanist european prefigurează o educaţie totală a omului atât de tipul *lifelong learning* dar şi de tipul *lifewide learning*: educaţia permanentă capătă în acest context misiunea de a contribui la ranforsarea potenţialului uman (empowerment) şi de ridicare a nivelului de calitate a vieţii atât pentru persoanele în cauză (seniori) cât şi pentru grupuri mai largi, de exemplu acela al comunităţii, regiunii etc.

Necesitatea valorificării potenţialului seniorilor prin dezvoltarea de programe educaţionale specializate a fost conştientizată de către specialiştii în pedagogie din Statele Unite ale Americii (S.U.A.) încă din anii 70. De altfel primele studii autentice cu privire la preferinţele curriculare ale seniorilor au fost realizate în Ann Arbor (statul american Michigan) de către Institutul de Gerontologie (Andrews, 1972). Una dintre cele mai importante organizaţii educaţionale de profil din S.U.A. este **Consiliul American pentru Educaţie** (American Council on Education). Această organizaţie a realizat o cercetare comprehensivă a importanţei şi totodată provocării pe care o reprezintă seniorii în societatea contemporană, care s-a materializat în două studii (şi rapoarte de cercetare) deosebit de interesante: **Reinvesting in the third age: older adults and higher education** şi **Framing new terrain: older adults and higher education** (Lakin, Mullane, & Porter Robinson, 2007; Lakin, Mullane, & Porter Robinson, 2008)**.** Ambele studii încearcă să identifice posibilităţile de intervenţie a universităţilor în sectorul educaţiei seniorilor, rolul şi provocările pe care le au universităţile în raport cu schimbările demografice, structura grupului seniorilor dar şi aspiraţiile acestora, nevoile lor, etc. Principalele concluzii derivate din aceste rapoarte de cercetare sunt legate de reorganizarea universităţilor ca şi instituţii de educaţie a adulţilor. În momentul de faţă universităţile deservesc în mare parte studenţii aflaţi la începutul carierei, de obicei tineri. Având în vedere schimbările demografice prin care trece societatea modernă, universităţile vor trebui să-şi reconsidere rolul în educaţia adulţilor adaptându-se mai bine nevoilor acestora. De exemplu, universităţile vor trebui să găsească metode prin care să implice grupul din ce în ce mai numeros al seniorilor în programele educaţionale universitare dar acest lucru nu se poate realiza decât odată cu înţelegerea motivelor şi preferinţelor curriculare ale seniorilor, a structurii socio-economice şi demografice a grupului, a analizei pieţei locurilor de muncă şi mai ales a rigorilor de ordin

pedagogic la care trebuie să se adapteze cursurile pentru seniori (de exemplu modul de a preda al unui profesor trebuie să fie diferit cu seniorii față de cum este cu elevii, mai ales când este vorba de cursuri facultative) prin intermediul unor reconfigurări curriculare, a unor mecanisme alternative de certificare dar și a identificării unui nou mod de interacțiune universitate – comunitate. Rapoartele de cercetare identifică de asemenea și barierele care îi împiedică pe seniori pentru a participa la cursurile de formare adresate lor: *bariere demografice* (atitudinea față de curriculum este diferită în funcție de subgrupul de vârstă, etnie, venit, gen, regiunea în care locuiesc seniorii), *atitudinale* și *structural-funcționale* (de exemplu infrastructura de transporturi, designul și formatul cursurilor etc.). Universitățile vor trebui să aibă în vedere cel puțin trei aspecte care țin de modul în care își configurează oferta de formare: **accesul la seniori** (cum vor putea interacționa de exemplu cu persoanele care nu se pot deplasa în campus, sau cu grupurile de seniori rurale, izolate) **programarea cursurilor** (dimensiunea curriculară, legată în special de formatul și designul, dacă se utilizează *blended learning*, instruire on-campus sau online, dar și aspectele legate de calificare și competențe) și problemele legate de **finanțare**. Ambele studii constituie o resursă inestimabilă, în opinia noastră, pentru cei care sunt interesați de acest domeniu împreună cu studiul și raportul de cercetare cu privire la rolul universităților în educația seniorilor din Marea Britanie – **Active ageing and universities: engaging older learners**, realizat de Universities UK. Ultimul raport menționat are și o evidentă tendință normativă – de elaborare a unui document programatic pentru universitățile britanice în raport cu educația seniorilor (Phillipson & Ogg, 2010).

Pe lângă sursele amintite de origine britanică și americană, le mai amintim și pe cele utilizate deja de noi în paragrafele anterioare (Cámara & Eguizábal, 2008; Osorio, 2003), de origine spaniolă, extraordinare prin noutatea și profunzimea lor. Am analizat de asemenea literatura de specialitate din Norvegia, Cehia, Slovacia, Germania, Rusia, Japonia, Australia precum și din alte țări pentru a identifica trendurile și tendințele internaționale atât la nivel de politică educațională cât și la nivel de curriculum (Choi & Jun, 2009; Gergokova, 2009; Gupta, 2010; Koff, 2008; Nojima, 1994; Randell & Mason, 1995). Una din primele observații chiar și la o primă analiză a documentelor mai sus menționate este accentul deosebit de puternic pus în S.U.A. pe colaborarea dintre universități și ceilalți actori relevanți la nivel de comunitate: universitățile americane își pun în mod foarte serios problema autofinanțării și problema identificării surselor financiare private pentru a realiza un program serios de educație a seniorilor. Educația seniorilor în S.U.A. are un aspect pragmatic, spre deosebire de perspectiva spaniolă, orientată mai mult pe aspectul consultativ: conferințe, întruniri, adunări, etc. sau spre deosebire de educația seniorilor așa cum este înțeleasă în țările scandinave. În Suedia în special, statul în care proporția participării în educația adulților este cea mai ridicată (dar și în Norvegia și Finlanda) educația seniorilor este foarte dezvoltată fiind susținută prin finanțare atât publică dar și privată și fiind mai ales dublată de o motivație fascinantă a seniorilor din statele respective de a participa la programele de educație a adulților (vom detalia în paginile următoarele formele mai exacte de organizare). De asemenea în **Germania**, educația seniorilor este puternic susținută atât de către guvernul federal, cât și de cel al landurilor, dar mai ales de comunitatea locală. Am avut plăcerea de a cunoaşte la prima mână instituțiile de educație a seniorilor din localitatea Ulm, statul (landul) Baden-Württemberg sub coordonarea Institutului ZAWiW și ILEU, a căror director este doamna profesor universitar și academician Carmen Stadelhofer. Cu această ocazie am observat că educarea seniorilor se poate face prin mai multe metode, printre care: fie prin intermediul unor programe coordonate direct de către institutele mai sus amintite și de Universitatea din Ulm, fie de către *Volkshochschule* și *Heimvolkshochschule* (instituții de educație a adulților care de obicei nu oferă o certificare oficială de genul diplomă de licență, masterat sau doctorat –

echivalentul universităților populare de la noi) fie pe filiera organizațiilor non-guvernamentale (ONG) finanțate de către comunitatea locală. Printre instituțiile de educație a adulților din Europa (în special în țările nordice beneficiind de directa moștenire a lui Grundtvig) implicate în acest sector mai amintim: Danemarca - *Folkehøjskole;* Finlanda: *kansanopisto* și *työväenopisto* sau *kansalaisopisto;* Norvegia - *Folkehøgskole;* Suedia *Folkhögskol).*

Un studiu excelent care reflectă foarte bine situația în care se află în momentul de față educația seniorilor este cel realizat de Zh. Kh. Gergokova din Federația Rusă. În acest studiu se trec în revistă principalele modalități de realizare a educației seniorilor din mai multe țări: de exemplu în **S.U.A.** există instituții ca *Elderhostel*, conceptualizate de Martin Knowlton care se referă la un program de studii bine structurat care combină studiul, călătoria și aventura pentru a favoriza auto-învățarea, care deservesc anual 170000 de studenți (Gergokova, 2009; Lakin, Mullane, & Porter Robinson, 2007). Tot în S.U.A. mai există așa zisele *Institutes for Learning in Retirement* (Institute pentru pensionari, de obicei atașate universităților, în număr de peste 800), Institutele Osher de învățare de-a lungul întregii vieți (*Osher Lifelong Learning Institutes*) create de fundația Bernard Osher și care operează în toate statele americane (în peste 100 de campusuri) cu excepția Delaware și Rhode Island dar și numeroase programe universitare adiționale ori programe educaționale oferite de alte ONG-uri. Interesant este de asemenea că în S.U.A. există finanțare de la stat pentru acordarea de burse unor seniori (*free-waivers*) care permit studiul gratuit la o universitate (Lakin, Mullane, & Porter Robinson, 2007). Din păcate foarte puțini seniori folosesc această oportunitatea din cauza promovării insuficiente, accesului, dezinteresului etc. În **Japonia** educația seniorilor se realizează în special prin centre comunitare – *kominkan* care oferă cursuri începând cu managementul comunității până la cursuri adresare mamelor care doresc să știe cum își pot crește mai bine copii. Sistemul japonez de educație a seniorilor, coordonat de stat a fost implementat în 1965 devenind larg funcțional din 1980, cu sprijinul autorităților locale. Există de asemenea și cursuri avansate pentru adulți *Choju Gakuen* organizate de prefecturile japoneze pentru seniorii care doresc să devină lideri ai comunității (Nojima, 1994). În **Finlanda**, universitățile populare, alături de instituțiile de învățământ superior tradiționale – *kollegii* realizează în principal educația seniorilor. În **Danemarca** față de instituțiile amintite mai există universități speciale pentru pensionari, finanțate de stat, autoritățile locale și instituții private. În **Italia** cursurile la nivel de bază pentru seniori sunt organizate sub egida Ministerului Educației dar nu funcționează regulat și nici nu operează cu un număr mare de studenți. În **Franța** educația seniorilor se poate realiza pe trei filiere principale: prima filieră provenită din educația rurală tradițională este acum redefinită ca educație culturală și civică; cea de-a doua filieră este educația realizată de către asociațiile sindicale iar cea de-a treia este educația profesională a adulților care reprezintă în momentul de față sectorul dominant de educație a adulților în care se acordă o deosebită importanță persoanelor cu dizabilități și pensionarilor (Gergokova, 2009).

O situație specială o reprezintă Universitățile pentru seniori. Prima universitate de acest tip a fost creată de **Pierre Velle** în 1973 la Toulouse, în Franța. după Gergokova, apariția acestor tipuri de universități a fost facilitată de mai mulți factori, printre care (Gergokova, 2009):

- ♥ în miezul unei perioade dominate de manifestații ale studenților, admiterea seniorilor în Universitate ar fi putut avea o influență stabilizatoare;
- ♥ numărul de cadre didactice angajate în învățământul superior era foarte mare iar faptul că seniorii își plăteau studiile reprezenta o soluție a ieșirii din impas pentru a menține raportul existent de profesori și studenți;
- ♥ ponderea seniorilor din totalul populației a crescut foarte mult.

În **Marea Britanie**, modelul francez a fost preluat cu unele transformări, specifice spațiului cultural anglo-saxon. Universitățile pentru vârsta a treia din Marea Britanie sunt administrate chiar de către seniori și nu beneficiază de nici un fel de asistență financiară din partea statului. Termenul de instruire este interpretat în sensul cel mai larg printre activitățile organizate de aceste universități fiind: exerciții fizice, activități pentru/în comunitate cu scopul de creșterea a calității vieții. Fundația pentru vârsta a treia a fost creată în 1983. În 1995 exista un număr de 266 de universități în Anglia, Wales, Scoția și Irlanda de Nord. În acest context trebuie să menționăm și Asociația Internațională a Universităților pentru vârsta a treia (University of Third Age - U3A), care a fost creată în 1976 și în care sunt înscrișii peste 2.2 milioane de seniori (Gergokova, 2009).

În **Coreea de Sud**, există o lege care reglementează activitățile educaționale pentru seniori cu accent deosebit pus pe dezvoltarea infrastructurii de suport și pe activitățile de loisir. În **Polonia**, universitățile tradiționale deservesc categorii largi ale populației, indiferent de vârstă, loc de rezidență, sau nivel de educație. Impactul acestora este deosebit de mare în sate și orașele mici unde pot interacționa trei generații: tinerii, adulții de vârstă mijlocie și seniorii. Vârsta cursanților poate varia de la 16 la 80 de ani. În **China** există peste 6000 de universități pentru vârsta a treia, cu peste un milion de studenți înscrișii (Gergokova, 2009).

În țara noastră nu există un cadru legislativ și nici o strategie clară pentru dezvoltarea domeniului educației seniorilor. Inițiative care au atins tangențial acest domeniu au rădăcini vechi, încă din perioada interbelică, dar prima universitate pentru vârsta a treia – „Universitatea Nicolae Mioc" a funcționat timp de 10 ani în Timișoara, oferind cursuri de drept, limbi străine, științe economice, literatură română, arte etc. După încetarea activității acestei universități, educația seniorilor a fost realizată aproape exclusiv prin intermediul universităților tradiționale (fără nici un fel de adaptare curriculară sau instituțională, însă), universitățile populare (cu un impact scăzut totuși și în mod stângaci și fragmentat temporal de către ONG-uri specializate (de obicei prin intermediul unor programe finanțate de Uniunea Europeană).

O formă postmodernă de organizare a educației seniorilor o reprezintă **Universitățile virtuale pentru seniori** și pentru persoanele de vârsta a treia. Asemenea instituții deja există în Marea Britanie, Statele Unite, Cehia, Slovacia, Germania, Australia, Ungaria precum și în alte țări. Ele oferă numeroase avantaje datorate în special naturii mediului prin care se realizează comunicarea – Internetul. Aceste avantaje ale Internetului și în general al NTIC pentru seniori vor fi scoase în evidență la subcapitolul despre fundamentele economice ale educației seniorilor. Menționăm că am comunicat ideea de a dezvolta o universitate virtuala pentru vârsta a treia la cea de-a treia conferință internațională de educație a adulților, care a avut loc în Timișoara, 2010 precum și un posibil curriculum dar și mijloacele concrete de realizare a acesteia.

Bibliografie

Aadlandsvik, R. (2007). Education, Poetry, and the Process of Growing Old. *Educational Gerontology*, *33*(8), 665-678.

Aldridge, F. & Tuckett, A. (2007). *What older people learn*. Leicester: NIACE.

Andrews, E. (1972). *A Survey of Educational and Informational Needs of Older People Living in the Schoolcraft College District*. Ann Arbor: Institute of Geontology..

Bloom, D. E., Canning, D., & Fink, G. (2008). *Population aging and economic growth. Program on the global demography of aging*, *23*(1), 35. Cambridge, MA.

Brown, N. (2004). What makes a good educator? The relevance of meta programmes. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, *29*(5), 515-533.

Choi, N. G., & Jun, J. (2009). Life regrets and pride among low-income older adults: relationships with depressive symptoms, current life stressors and coping resources. *Aging & mental health*, *13*(2), 213-25.

Cámara, C. P., & Eguizábal, A. J. (2008). Quality of University Programs for Older People in Spain: Innovations, Tendencies, and Ethics in European Higher Education. *Educational Gerontology*, *34*(4), 328-354.

Colley, A., & Comber, C. (1994). Gender effects in school subject preferences: A research note. *Educational Studies*, *20*(1), 13.

Danciu, E. (2006). *Modalităţi de optimizare a procesului de predare-învăţare din perspectiva teoriei comunicării*. Timişoara: Orizonturi Universitare.

Danciu, E. (2004). *Învăţarea prin colaborare. Aspecte metodologice.* Timişoara: Orinzonturi Universitare

Dorin, M. (2007). Online Education of Older Adults and its Relation to Life Satisfaction. *Educational Gerontology*, *33*(2), 127-143.

Dumitru, I. (2004). *Consiliere psihopedagogică. Fundamentări teoretice şi sugestii de acţiune practică*. Timişoara: Eurostampa.

Gergokova, Z. K. (2009). The Education of People of the "Third Age." *Russian Education & Society*, *51*(5), 81-94.

Gingold, R. (1999). *Succesful Ageing.* Victoria: Oxford University Press.

Gislason, N. (2009). Mapping School Design: A Qualitative Study of the Relations Among Facilities Design, Curriculum Delivery, and School Climate. *Journal of Environmental Education*, *40*(4), 17-34.

Githens, R. P. (2007). Older adults and e-learning: Opportunities and Barriers. *Quarterly Review of Distance Education*, *8*(4), 329-338.

Goff, K. (2004). Senior to senior: living lessons. *Educational Gerontology*, *30*(3), 205-217.

Goorha, P., & Mohan, V. (2009). Understanding Learning Preferences in the Business School Curriculum. *The Journal of Education for Business*, *85*(3), 145-152.

Gupta, Y. (2010). Beyond Wisdom: Business Dimensions of an Aging America. *Vital Speeches of the Day*, *76*(2), 69-75.

Hansen, L. (2007). *„From Flexicurity to FlexicArity? Gendered perspectives on the Danish model"* in Journal of Social Sciences, volume 3, issue 2, pg. 88-93.

Hass, G. & Parkay F. (1993). *Curriculum Planning – A New Approach*. Needham Heights: Allyn & Bacon.

Hickling-Hudson, A. (2007). Cultural complexity, post-colonialism and educational change: Challenges for comparative educators. *International Review of Education*, *52*(1-2), 201-218.

Hong, H., & Sullivan, F. R. (2009). Towards an idea-centered, principle-based design approach to support learning as knowledge creation. *Educational Technology Research and Development*, *57*(5), 613-627.

Jenks, C. (2004). Missing Links in the Public School Curriculum: Four Dimensions for Change. *World Futures: The Journal of General Evolution*, *60*(3), 195-216.

Jones, H. C. (2005). Lifelong Learning in the European Union: whither the Lisbon Strategy? *European Journal of Education*, *40*(3), 247-260.

Kaderabkova, A. (2005). The Lisbon Strategy Challenges to the Czech Republic Human Resources. *European Journal of Education*, *40*(3), 323-336.

Kantor, B. S., & Myers, M. R. (2006). From Aging . . . to Saging- The Ohio State Senior Partners Program: Longitudinal and Experiential Geriatrics Education. *Gerontology & Geriatrics Education*, *27*(2), 69-74.

Karlsson, N. (2002). Impact of Preferences, Curriculum, and Learning Strategies on Academic Success. *Education Economics*, *10*(1), 41.

Kay, R. H., & Knaack, L. (2008). Assessing learning, quality and engagement in learning objects: the Learning Object Evaluation Scale for Students (LOES-S). *Educational Technology Research and Development*, *57*(2), 147-168.

Kell, C., & Van Deursen, R. (2002). Student learning preferences reflect curricular change. *Medical teacher*, *24*(1), 32-40.

Kezar, A., & Lester, J. (2009). Promoting Grassroots Change in Higher Education: The Promise of Virtual Networks. *Change*.

Klein, J. T. (2005). Integrative Learning Interdisciplinary Studies. *Peer Review*, *7*(4), 8-10.

Koff, R. (2008). Developing a Livable San Diego County for All Ages, 44. Washington.

Kump, S., & Krasovec, S. J. (2007). Education: a possibility for empowering older adults. *International Journal of Lifelong Education*, *26*(6), 635-649.

Lakin, M. B., Mullane, L., & Porter Robinson, S. (2007). *Reinvesting in the third age: older adults and higher education*. Washington: ACE.

Lakin, M. B., Mullane, L., & Porter Robinson, S. (2008). *Mapping new directions: higher education for older adults*. Washington: ACE.

Lingard, B., & Mills, M. (2007). Pedagogies making a difference: issues of social justice and inclusion. *International Journal of Inclusive Education*, *11*(3), 233-244.

Macdonald, D. (2003). Curriculum change and the post-modern world: is the school curriculum-reform movement an anachronism? *Journal of Curriculum Studies*, *35*(2), 139-149.

Manheimer, R. J. (1998). The promise and politics of older adult education. *Research on Aging*, *20*(4), 391.

Mannova, B. (2010). Education of seniors' educators. Retrieved from http://iec.psih.uaic.ro/ciea/file/3 Bozena.pdf., accesat in 12.04.2010.

Martin, C. & Strungă A. (2009). Dinamica flexicurităţii în România. Revista de Ştiinţe ale Educaţiei, vol.XI, nr. 2, 101-109.

Mott, V. W. (2008). Rural education for older adults. *New Directions for Adult and Continuing Education*, *2008*(117), 47-57.

Munteanu, A. (2004). *Psihologia vârstelor adulte.* Timişoara: Eurobit.

Myers, S. (2008). Senior Leader Cognitive Development Through Distance Education. *American Journal of Distance Education*, *22*(2), 110-122.

Nojima, M. (1994). Japan's approach to continuing education for senior citizens. *Educational Gerontology*, *20*(5), 463.

Norton, R. E., & Moser, J. (2008). *DACUM handbook* (3rd ed.). Columbus, OH: Center on Education and Training for Employment, The Ohio State University.

Oliver, D. (1990). Grounded Knowing: A Postmodern Perspective on Teaching and Learning. *Educational Leadership*, *48*(1), 64-69.

Osorio, A. R. (2003). Universities and and education for older adults: development of specific programmes for university education of older adults in Spain. *Convergence*, *36*(1), 87-99.

Patel, T., & Patel, C. (2008). Learning cultures for sustained innovation success. *Innovation: The European Journal of Social Science Research*, *21*(3), 233-251.

Phillipson, C., & Ogg, J. (2010). *Active Ageing and universities: engaging older learners*. London: Universities UK.

Pillay, H., & Elliott, B. (2001). Emerging Attributes of Pedagogy and Curriculum for the "New World Order". *Innovative Higher Education*, *26*(1), 7–22. Springer.

Randell, S., & Mason, R. (1995). New learning for older Australians, or just the same old education? *Educational Gerontology*, *21*(5), 385.

Rubenson, K., & Desjardins, R. (2009). The Impact of Welfare State Regimes on Barriers to Participation in Adult Education. *Adult Education Quarterly*, *59*(3), 187-207.

Sava, S. (2003). *Teorie şi practică în educaţia la distanţă*. Bucureşti: Editura didactică şi pedagogică.

Săcăliş, N. (2000). *N.F.S. Grundtvig – danaismul şi civilizaţia nordică*. Bucureşti: Asociaţia Naţională de Educaţie a Adulţilor.

Spence, D. G. (1994). The curriculum revolution: can educational reform take place without a revolution in practice? *Journal of Advanced Nursing*, *19*(1), 187-93.

Stadelhofer, C. & Marquard M. (2007). The internet as a chance for continuing education of seniors in a united Europe. http://www.web4seniors.eu, accesat la data de 10.02.2010.

Strungă, C (1997). Potenţialul de deschidere socială, comunicare şi protecţie socială al universităţilor populare. *Logos*, nr. ianuarie-februarie, 28.

Strungă, A. (2009). *Modele de inovare curriculară şi instituţională pentru universităţile româneşti în contextul Strategiei Lisabona şi al Spaţiului European al Învăţământului Superior.* Revista de Ştiinţe ale Educaţiei, vol. XI, nr. 2 (20), 59-66.

Theisen, H. (2009). European values and globalization. *Santalka*, *17*(1), 4-11.

Ungureanu, D. (1999). *Educaţie şi curriculum*. Timişoara: Editura Eurostampa

Ungureanu, D. (1999). *Fundamentele educaţiei (Note de curs)*. Timişoara: Editura Mirton.

Vogel, M. (2007). Diversity and comparability--towards a common European Higher Education Area. *Analytical and Bioanalytical Chemistry*, *387*(1), 131-3.

Waks, L. J. (2006). Globalization, state transformation, and educational re-structuring: why postmodern diversity will prevail over standardization. *Studies in Philosophy and Education*, *25*(5), 403-424.

Walker, J., Bisbee, C., Porter, R., & Flanders, J. (2004). Increasing practitioner' Knowledge of participation among elderly adults in senior center activities. *Educational Gerontology*, *30*(5), 353-366.

Wilson, V., McCormack, B., & Ives, G. (2006). Re-generating the 'self' in learning: developing a culture of supportive learning in practice. *Learning in Health and Social Care*, *5*(2), 90-105.

van Oorschot, W. (2004). Balancing work and welfare: activation and flexicurity policies in The Netherlands, 1980-2000. *International Journal of Social Welfare*, *13*(1), 15-27.

3. Fundamentele educaţiei seniorilor

3.1. Bazele sociale şi demografice ale educaţiei seniorilor

La o prima analiză a informaţiilor statistice oferite de **Eurostat** (în **EUROPOP2008 Convergence Scenario**) rezultă un trend clar de *îmbătrânire* a populaţiei europene. Astfel, în 2060, media de vârstă a populaţiei europene va fi de 47.9 ani faţă de 40.4 ani cât a fost în 2008, aşadar constatăm un progres al vârstei medii de 7.5 ani, într-un interval de aproximativ 50 de ani. La prima vedere aceste numere nu par avea o importanţă deosebită, mai ales proiecţia acestora pentru un interval de timp atât de mare, dar la o analiză mai atentă a implicaţiilor se dovedesc a avea consecinţe formidabile pentru educaţia europeană în general şi pentru cea seniorilor din Europa în particular. Deşi procentul de progres în vârstă este sub 10% numărul de persoane de vârsta a treia va creşte disproporţionat de mult, în raport cu celelalte categorii de vârstă ale seniorilor, aşa cum scoate în evidenţă EUROPOP Convergence Scenario. O primă concluzie care se desprinde din acest tablou al proiecţiilor demografice pentru următorii 50 de ani este că educaţia pentru persoane de vârsta a treia va deveni deosebit de importantă: cu cât tendinţa de îmbătrânire a populaţiei devine mai accentuată, cu atât este mai necesară dezvoltarea sectorului educaţiei pentru seniori. Va trebui să creăm noi instituţii de educaţie pentru persoanele de vârsta a treia, să dezvoltăm noi metode de lucru cu acestea şi în general să optimizăm curriculumul specific, să construim infrastructura pedagogică din acest domeniu, să angajăm noi cadre didactice (specialişti în ştiinţele educaţiei, în educaţia adulţilor mai exact). Seniorii şi în particular seniorii pot fi şi sunt membrii activi ai societăţii noastre, iar datoria noastră, ca şi specialişti în ştiinţele educaţiei, este de a furniza, proiecta şi dezvolta

servicii educaționale de înaltă calitate pentru această categorie de vârstă. Această proiecție demografică de care am amintit poate fi corelată și cu alte tendințe ale indicatorilor demografici în România, cum ar fi scăderea numărului de cetățeni deci implicit a forței de muncă, a persoanelor angajate și care pot sprijini direct educația persoanelor de vârsta a treia la care ne referim în această lucrare. Pentru a ilustra acest fenomen putem analiza graficul de mai jos, care surprinde distribuția pe vârste a populației europene, cu datele disponibile în 2008 și cu cele proiectate pentru 2060, conform **fig. 2, EUROPOP Convergence Scenario - Distribuția populației europene pe grupe de vârstă în 2008 și proiecția pentru 2060.**

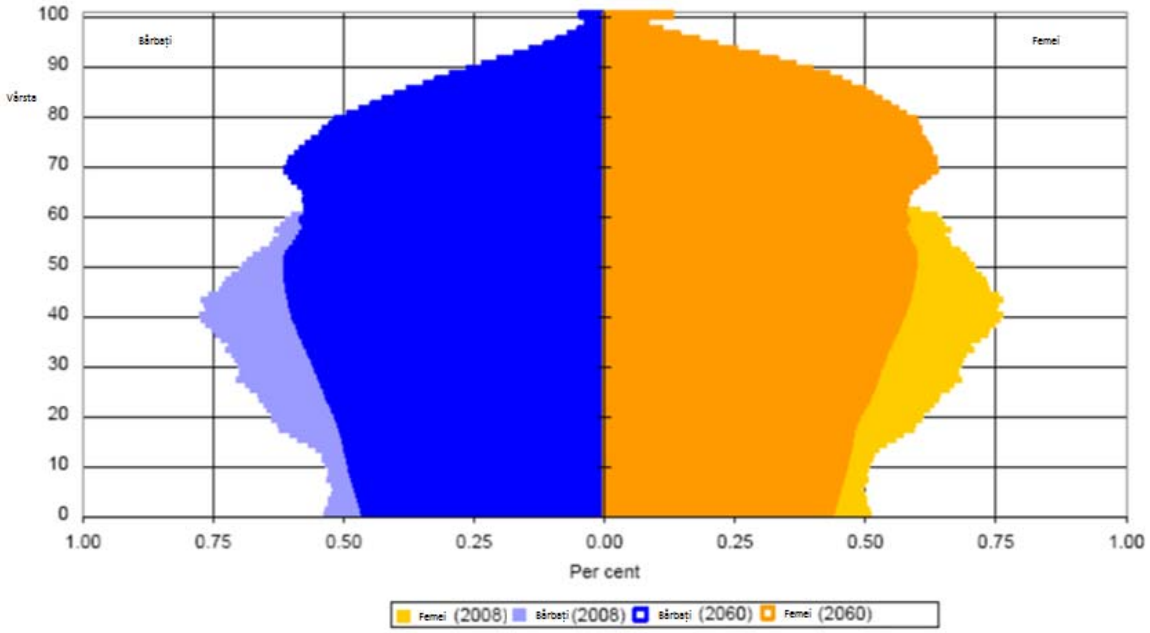

3.2. Bazele psihologice ale educației seniorilor

Educația seniorilor se poate analiza din punct de vedere psihologic ca și o investigație a cumpenelor existențiale specifice senectuții: bătrânețea și moartea. În oglinda nemuritoare a vieţii se perindă ca într-un joc de culori clipe de taină aburindu-i luciul triade precum: naştere-tinereţe – maturitate; boală – bătrâneţe – moarte. Ne-am putea imagina o simbolistică minimală: fântâna = viaţa, lumea = apă, găleata cu apă = comunitatea, stropul = omul, cumpăna = destinul. Îmi pun întrebarea dacă în experienţa vieţii, cea de-a doua triadă poate semnifica o cumpănă. Dar mai degrabă aş fi tentat să cred că sunt mijloace, căi, metode de modelare, de formare a ceea ce se numeşte *om*. Viaţa şi moartea, aceasta pereche de contrarii reciproc necesare constituie *da capo al fine* sfârşitul unui proces evolutiv. Dacă vom considera moartea ca o graniţă, o despărţire de viu, putem considera din această perspectivă că ea conferă vieţii *formă şi importanţă.* Arta vieţii merge la pas cu arta morţii, cunoştinţele despre viaţă cu cele despre moarte. Noi datorăm morţii, viaţa, care nu ar avea valoare dacă nu ar avea o poziţie a morţii, care face ca viaţa să fie palpabilă. Young, în urma unui infarct miocardic, la vârsta de 68 de ani, menţiona: „există un sine care supravieţuieşte

timpului". Şi tot Young remarca în amintirile sale: „Numai dacă ştiu că nemărginitul este esenţialul nu-mi fixez interesul pe futilităţi şi pe lucruri care nu sunt de o însemnătate decisivă…", „toate problemele esenţiale ale vieţii noastre sunt plasate în noi şi trebuie să învăţăm să ne acceptăm într-un mod corect". Freud, în opera sa, stabilea instanţele personalităţii, constatând că aparatul psihic al omului conţine: **SE**-ul (*das es*) – semnificând polul pulsional al personalităţii, conţinuturile sale fiind inconştiente; **EU**-ul (*des ich*) – polul defensiv, de adaptare la realitate; **SUPRAEUL** (*das über ich*) – judecătorul, cenzorul în raport cu eul şi considera că odată cu naşterea, ne facem apariţia din marele SE, ne dezvoltăm conştiinţa eului, extinderea graniţelor eului în suprapersonal, se face prin religie, meditaţie şi iubire; la bătrâneţe ne permitem să fim pur şi simplu noi înşine. La senectute, spunea un mare psiholog german, viaţa nu mai urcă, nu se lărgeşte, ci devine un proces neînduplecat, intern, care constrânge viaţa să se îngusteze. La vârsta senectuţii *persona* (omul) îşi poate lăsa masca din viaţă, faţada socială şi să devină el însuşi prin libertatea interioară şi spirituală. **Lev Tolstoi** remarca faptul „la adânci bătrâneţi se desfăşoară viaţa cea mai preţioasă, cea mai utilă pentru tine şi pentru alţii". Simone du Bouvard remarca la rândul său: „*Tous les hommes sont mortels*". **Warwick Deeping** menţiona faptul că bătrâneţea poate fi frumoasă: „Bătrâneţea, căderea frunzelor, mirosul fumului de buruieni aprinse, ultimii trandafiri roz în lumina soarelui de toamnă, o lume de basm şi cu cer de azur". Ca să putem înţelege bătrâneţea şi moartea, trebuie să ne raportăm din nou la viaţă. Conceptului de viaţă i s-au dat de-a lungul timpului diverse semnificaţii de către savanţi, scriitori, artişti. De exemplu, **Pablo Casals** compara viaţa cu o oglindă („viaţa este ca oglinda, îi zâmbeşti, îţi va zâmbi; te încrunţi la ea, îţi va răspunde la fel"). În viaţă se poate remarca adesea că nu orice pas este şi un pas înainte, nu orice zbor este înălţare, nu toate căderile sunt şi prăbuşiri, iar lumina preavie ne pare mai întâi întuneric, că frumosul nu întotdeauna străluceşte, dar mai ales că a fi înţelept nu înseamnă a fi mai înţelept decât trebuie (după Ph. Quinault). **Chuang Tzu** considera viaţa ca o armonie a îmbinării lui *Yin* cu *Yang*, Yin semnificând pământul, întunericul, receptivitatea, feminitatea, maternitatea şi repaosul, iar Yang-ul cerul, lumina, masculinitatea, fermitatea, mişcarea. **Satori** considera viaţa ca o perpetuă revelaţie pentru înţelegerea a ce suntem noi încă de la începuturi. Bătrâneţea din punctul nostru de vedere este un câştig cognitiv pe multiple planuri socio-umane, şi căreia i se cuvine aşa cum spunea Solomon „cunună de lauri": „ Cunune de laude sunt bătrâneţile şi în căile dreptăţii se află". **Seneca** reliefa faptul că omul, indiferent de vârstă trebuie să înveţe, şi referindu-se la senectute menţiona: „Şi bătrânii trebuie să înveţe". **Hokusai** (1760-1849) este unul dintre exemplele cele mai edificatoare în ceea ce priveşte senectutea şi valenţele formative ale acesteia. A trăit 89 de ani, fiind pictor şi gravor cu peste 30000 de lucrări: „La 6 ani desenam obiectele cu dragoste, la 50 de ani am publicat un mare număr de desene. Până la 70 de ani nu poate fi socotit valoros tot ce am realizat în pictură şi gravură fiindcă am început să înţeleg structura adevăratei naturi pe la 73 de ani. Drept urmare a acestei înţelegeri, la 80 de ani voi putea face progrese, la 90 voi pătrunde misterul lucrurilor, şi abia la 100 de ani voi atinge un grad desăvârşit al revelaţiei. Iar dacă ating 110 ani, atunci toate în jurul meu vor fi cu adevărat vii, chiar şi un punct sau o linie". Conceptul de moarte l-a preocupat şi pe Tolstoi, care în *Jurnalul* său mărturisea: „Încep să privesc moartea, procesul morţii, nu ca încheiere a unui lucru, ci ca însuşi lucrul. Şi lucrez asupra mea neîncetat, fără oameni!… La adânci bătrâneţi se desfăşoară viaţa cea mai preţioasă, cea mai utilă pentru tine şi pentru alţii, valoarea vieţii este invers proporţională cu pătratul distanţei faţă de moarte". Conceptul de moarte a fost privit în diferite feluri: „Toţi oamenii trebuie să moară" (Cicero); „Şi de-ai trăi 3000 de ani sau chiar 30000 de ani, ţine totuşi minte că nimeni nu pierde altă viaţă decât pe aceea pe care o trăieşte cu adevărat şi că nu trăieşte altă viaţă decât aceea pe care o pierde" (Marc Aureliu). Şi tot acesta menţiona: „Te-ai îmbarcat, ai cutreierat marea, eşti în port: acum debarcă".

Psihanaliştii lui Freud considerau că bătrâneţea şi moartea nu sunt altceva decât reeditarea unor experienţe anterioare, repetarea unor angoase din prima copilărie. Senectutea, menţiona **Jung**, presupune o tendinţă de autorealizare: „ajuns la mijlocul vieţii omul simte nevoia de a-şi dezvolta aptitudinile neglijate dintr-o nevoie de rotunjire, desăvârşire, întregire". Ar fi vorba de un proces de individuaţie, autoregăsire, autoreglare şi autorealizare. Susträgându-se compulsiei repetării, omul la vârsta senectuţii simte nevoia de schimbare. Viaţa noastră se compune din interacţiunea compulsiei repetării şi nevoia schimbării, pentru că trăim într-o ordine vie (ordine, legitate, adică în acea ordine şi legitate care acţionează asupra multitudinii şi schimbării simultane, deci nici arbitrar, nici rigid). **Aristotel** înţelegea prin conceptul de ***entelehia*** principiul activ care face posibilul să devină real, aceasta desăvârşind scopul existenţial sau ceea ce determină autorealizarea fiinţei în apariţie, forţa modelatoare care acţionează din interior, implicând cauzalitatea. **Anthony Stevens**, adept a lui Jung, reliefa la rândul său, principiul finalităţii în psihic, FINAL PROSPECTIV, misiuni înnăscute ale diferitelor faze de viaţă, considerate programe arhetipale. În centrul acestora, se află sinele, ca punct central al personalităţii noastre, dirijând evoluţia, creşterea, maturizarea, deci capacitatea de autoreglare a psihicului. Dinspre sine, de-a lungul vieţii, vin impulsurile creative (autolămurire şi autoacceptare), contribuind la realizarea individuaţiei. Prin prisma eternităţii (subspecie *a eternitas*) fiinţa cugetătoare şi fragilă care este omul, parcurge cumpene experienţiale diverse: boală (incurabilă, de bătrâneţe), bătrâneţe, moarte, dar şi de posibilitatea desfăşurării activităţii creatoare în funcţie de mediu, valenţe, posibilităţi. Pensionarea este o etapă care poate produce efecte negative, declanşând în sinea omului resemnare, inutilitate, traume, care nici măcar nu pot fi bănuite. La fel şi pierderea unei fiinţe dragi produce gol teribil şi fără speranţă şi teamă. Dacă boala, despărţirea sau pierderea unei fiinţe dragi apar în viaţa omului ca posibilităţi, bătrâneţea şi moartea sunt certitudini. Personalităţile creative văd în singurătate o oază de fericire: să învăţăm să suportăm singurătatea pentru ca ea e o sursă de fericire şi linişte spirituală (A. Schopenhauer); „a trăi într-o singurătate care la tinereţe ar fi dureroasă dar la maturitate de nepreţuit", spunea Einstein; „Singurătatea este soarta tuturor spiritelor remarcabile" (**Schopenhauer**) sau după acelaşi autor: „Ar trebui să avem curajul să ne convertim la singurătatea noastră care reprezintă o parte esenţială e existenţei noastre, care inevitabil înseamnă şi singularitate". Pentru vârsta senectuţii este foarte important idealul de formare umanist-cetăţenesc (capacitatea concretă de a iubi). Psihologii şi medicii gerontologi susţin că viaţa netrăită la timpul cuvenit provoacă dereglări psihice şi neurologice.

3.2.1. Bazele economice și tehnologice ale educației seniorilor

Schimbările demografice care au loc în societatea contemporană vor avea de asemenea și efecte economice. Printre acestea menționăm:

- ♥ schimbarea raportului dintre forța de muncă (populația care obține un venit) și pensionari (al căror venit va trebui susținut de către populația activă) – creșterea numărului pensionarilor va avea implicații economice importante dacă nu va fi contracarată din timp cu soluții politice, economice și sociale (Gupta, 2010);
- ♥ creșterea speranței de viață a permis seniorilor să lucreze până la o vârstă mai înaintată dar și să aibă posibilitatea de realiza venituri suplimentare după pensionare: de altfel pentru a menține bunăstarea psihică se recomandă antrenarea seniorilor în activități de voluntariat, servicii în folosul comunității, educație, activități artistice (Aadlandsvik, 2007);

- ♥ universitățile și școlile trebuie să înțeleagă aceste schimbări demografice și economice care au loc și să-și modifice curriculumul pentru a dezvolta competențe care să le permită seniorilor (re)integrarea pe piața muncii, pentru aceia care sunt interesați de acest lucru (Lakin, Mullane, & Porter Robinson, 2008);
- ♥ există o relație deosebit de strânsă între nivelul de dezvoltare economică al unui stat și îmbătrânirea populației, după cum scot în evidență un studiu recent realizat de specialiștii de la Universitatea Harvard (Bloom, Canning, & Fink, 2008); acest fenomen poate fi explicat prin ponderea sectorului agriculturii în raport cu celelalte sectoare economice în cadrul țărilor în curs de dezvoltare cu toate consecințele pe care le are acest fenomen dar și tradițiile, religia. În țările dezvoltate sectorul serviciilor este foarte dezvoltat, în agricultură lucrează un număr mic de persoane și costul traiului este ridicat; aceste fenomene, cuplate cu individualismul și pragmatismul societăților capitaliste orientate spre consum, pot constitui câteva explicații ale acestui raport identificat de profesorii de la Universitatea Harvard.
- ♥ societatea postmodernă implică și schimbări tehnologice de anvergură: foarte multe ocupații sunt automatizate cu ajutorul computerelor și roboților industriali ceea ce permite unui număr din ce în ce mai mare de persoane să devină autentici *knowledge workers*. Acest nou statut presupune și dezvoltarea unor noi competențe legate de utilizarea calculatoarelor și a Internetului, pe care foarte mulți seniori nu le au.

Un posibil model pentru dezvoltarea curriculumului la nivelul universităților pentru a răspunde cerințelor angajatorilor, este cel dezvoltat de E.R. Norton și J.Moser, care ilustrează fluxul de proces DACUM (Developing A Curriculum – dezvoltarea unui curriculum) și SCID (Systematic Curriculum and Instructional Development – dezvoltarea sistematică a curriculumului și a procesului de instruire), utilizat cu succes de către *Centrul de educație și training pentru angajare* (Center on Education and Training for Employment), din cadrul Universității de Stat din Ohio, Statele Unite ale Americii (Norton, R.E & Moser, J., 2008):

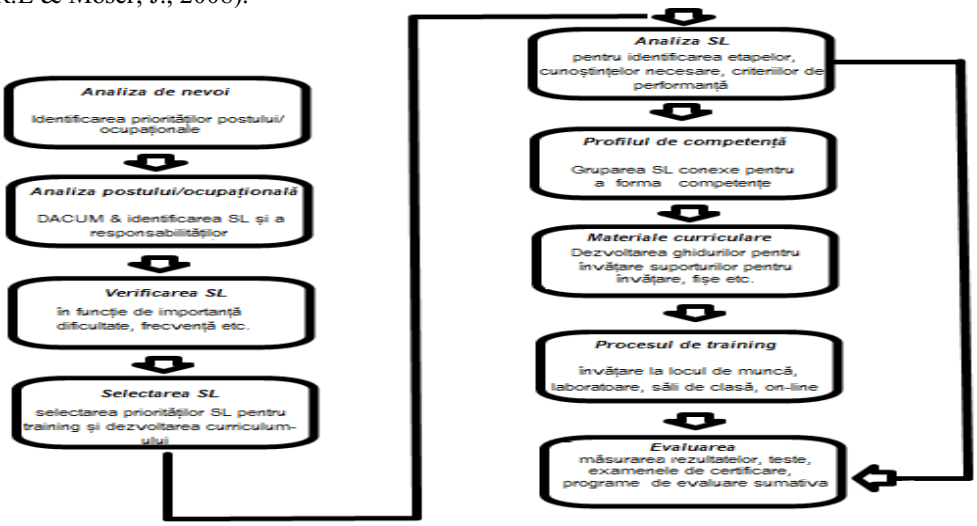

Figura nr. 2: Fluxul de proces DACUM & SCID

Fluxul de proces DACUM & SCID cuprinde mai multe etape, printre care:

1. *Analiza de nevoi*, identificarea priorităților postului/ocupaționale;
2. *Analiza postului/ocupațională*, identificarea sarcinilor de lucru (SL) și responsabilităților aferente;
3. *Verificarea SL,* ierarhizarea lor în funcție de importanță, dificultate, frecvență etc;
4. *Selectarea SL,* selectarea priorităților SL pentru training și dezvoltarea curriculumului;
5. *Analiza SL* pentru identificarea etapelor, cunoștințelor necesare, criteriilor/standardelor de performanță;
6. *Dezvoltarea profilului de competență*, gruparea SL conexe pentru a forma competențe;
7. *Dezvoltarea materialelor curriculare*: ghiduri de învățare, fișe, manuale etc.
8. *Procesul de training propriu-zis*, realizat prin învățarea la locul de muncă, în laboratoare sau săli de clasă ori online;
9. *Evaluarea competențelor și a programului*, măsurarea rezultatelor prin teste, examene de certificare, evaluare sumativă sau formativă.

Pe de altă parte, asistăm la dezvoltarea fără precedent a noilor tehnologii de informare și comunicare (NTIC), la fel într-un ritm fără precedent. Începând cu dispozitivele mobile de comunicare până la aplicațiile oferite de Web 2.0 (și de Web-ul semantic Web 3.0) problema educației și alfabetizării digitale devine vitală în contextul societății informației (information society), societății cunoașterii (knowledge society) și învățării de-a lungul întregii vieți ca prioritate (lifelong learning) ca prioritate și totodată strategie a Uniunii Europene. Așadar ne apare în prim plan problema dezvoltării competențelor digitale, care sunt necesare în cele mai diverse domenii, pentru toate categoriile de vârstă. Considerăm că aceste competențe digitale sunt necesare mai ales pentru seniori (în particular persoane de vârsta a treia) deoarece pot oferi mai multe avantaje, după cum urmează:

- ♥ optimizarea posibilităţilor de acces la educaţie pentru persoanele cu o mobilitate redusă, sau care trăiesc în zone rurale izolate;
- ♥ posibilitatea adaptării interfeţei virtuale la nevoile speciale ale unor categorii de seniori;
- ♥ costul mai redus al cursurilor în raport cu ofertele on-campus;
- ♥ integrarea unor aplicaţii Web 2.0 care vin în întâmpinarea seniorilor de a face parte şi de a participa într-o comunitate (reţelele sociale, forumurile, chat-urile ş.a.);
- ♥ deschiderea interculturală pe care numai Internetul o poate oferi şi care plasată într-un context educaţional formal poate contribui la dezvoltarea competenţelor seniorilor.

După specialiştii în educaţia persoanelor de vârsta a treia de la ZAWiW, principalele funcţii ale Internetului în educaţia continuă pentru seniori sunt următoarele (Stadelhofer & Marquard, 2007):

- ♥ de cercetare şi informare
- ♥ de comunicare
- ♥ de învăţare interactivă
- ♥ de participare

Mai trebuie să ținem seama de asemenea de faptul că viitorii seniori vor fi din ce în ce mai familiarizați cu NTIC deoarece vor fi puși în situația de a le folosi în diverse situații

(la serviciu, pentru comunicarea cu familia, achiziții pe Internet, informare ș.a.). Cu toate acestea ei vor trebui permanent să țină pasul cu aceste tehnologii dezvoltându-și permanent competențele digitale.

3.2.2. Bazele politice ale educației seniorilor

Educația seniorilor este strâns legată de politica unui stat în sectorul social, economic, politic și bineînțeles educațional. Termenul de *flexicuritate* este un concept din ce în ce mai întâlnit în documentele strategice ale Uniunii Europene, reprezintă o îmbinare între termenul de flexibilitate și cel de securitate și este privit ca o soluție la actualele probleme sociale, la amenințările create de recesiunea economică precum și la concurența din ce în ce mai puternică a unor state precum China, India sau Statele Unite ale Americii în raport cu economia europeană (Martin & Strungă, 2009). După Lise Lotte Hansen, flexicuritatea (politică dezvoltată inițial în Danemarca, de-a lungul ultimelor zeci de ani, dar extinsă de asemenea și în țările nordice) este văzută în Uniunea Europeană ca „un mod de a dezvolta pieţele de muncă în așa fel încât ele să rămână sau să devină mai competitive iar în același timp să asigure tradiția europeană a sprijinului social" (Hansen, 2007).

Flexicuritatea a fost aplicată cu rezultate excepționale în mai multe state europene printre care Danemarca și Olanda. P.K. Madsen identifică mai multe elemente cheie ale conceptului de *flexicurity*, cum ar fi (Madsen, 2005 *apud* Hansen, 2007):

- ♥ O piață a muncii flexibilă cu un nivel înalt de flexibilitate numerică externă (indicată de un rată mare a mobilității ocupaționale și de o fluctuație mare între angare și șomaj); gradul mare de flexibilitate numerică este posibil printr-un grad scăzut de protecție a angajaților, fapt ce le permite angajatorilor să fie liberi în procesul de adaptare a forței de muncă la condițiile economice ce se schimbă permanent;
- ♥ Un suport economic generos pentru cei neangajați;
- ♥ Politici de activizare pentru piața muncii în scopul actualizării competențelor șomerilor (care nu pot realiza acest proces pe cont propriu).

Autoarea mai propune de asemenea un model, care pe lângă elementele structurale mai sus menționate (flexibilitatea muncii, securitatea socială și politicile de activizare pentru piața muncii), introduce și o a patra dimensiune: suportul public pentru asistența copiilor și seniorilor (care în opinia autoarei a avut un rol important în eficiența politicilor de activizare a pieței muncii din Danemarca) și anume modelul de *flexicarity*, pe care îl vom reda mai jos (Martin & Strungă, 2009):

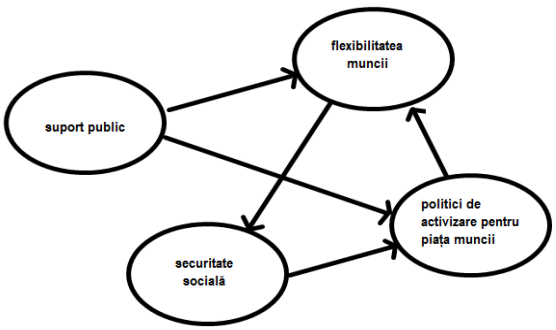

Figura nr. 3: Modelul flexicarity (Hansen, 2007)

Importante în deciziile politice mai sunt de asemenea şi *descentralizarea* instituţiilor educaţionale care desfăşoară activităţi de educaţia seniorilor. După cum ne serveşte drept exemplu modelul japonez (Nojima, 1994), deosebit de importantă în acest sens este colaborarea guvernului cu autorităţile locale şi regionale pentru dezvoltarea acestui sector. Educaţia seniorilor poate fi promovată prin încurajarea acestora pentru a lua parte mai mult în viaţa (şi conducerea) comunităţii, prin atragerea investitorilor locali, prin finanţare de la bugetul comunităţii şi de stat, prin obţinerea de fonduri europene (fonduri structurale sau din programul sectorial Grundtvig), dezvoltarea parteneriatelor şi reţelelor de colaborare dintre mai multe instituţii implicate în educaţia seniorilor (atât naţionale, cât şi internaţionale, în particular europene) etc.

3.2.3. Bazele pedagogice ale educaţiei seniorilor

Bazele pedagogice ale educaţiei seniorilor sunt de o importanţă vitală pentru a asigura succesul unei anumite strategii politice, economice sau sociale. Este important de reţinut faptul că strategiile şi curriculumul utilizat în universităţile tradiţionale nu poate fi pur şi simplu transferat în educaţia seniorilor. Am îndrăzni chiar să afirmăm că nici strategiile didactice utilizate în educaţia adulţilor cu vârsta cuprinsă de exemplu între 35-45 de ani nu pot fi „importate" în educaţia seniorilor. Seniorii reprezintă o categorie aparte de educabili, care au motivaţii aparte şi o experienţă educaţională cu totul aparte. În urma unor studii întreprinse de specialiştii din S.U.A. s-a constatat că există trei categorii de interese educaţionale specifice pentru seniori:

- ♥ Seniorii doresc să înveţe din interes educaţional pur
- ♥ Seniorii doresc să înveţe deoarece sunt interesaţi de obţinerea unei noi calificări, noi competenţe sau aprofundarea acelora deja existente pentru a se (re)integra pe piaţa muncii (interes profesional şi financiar)
- ♥ Seniorii doresc să înveţe pentru a socializa, pentru a relaţiona cu alţi seniori, *peers* din comunitate dar şi întru-un mediu care să le ofere posibilităţi de învăţare intergeneraţională; preferinţa pentru acest mod de învăţare este în strânsă corelaţie cu subgrupul de vârstă din care fac parte seniorii: cei din categoria baby-boomers sunt mult mai interesaţi de comunicarea intergeneraţională, de exemplu.

Universităţile sunt într-o poziţie cu totul şi cu totul specială pentru a realiza o autentică educaţie a seniorilor: au avantajul că pregătesc deja educabilii pentru a intra pe piaţa muncii, dispun de cadre didactice înalt calificate, sunt instituţii de cercetare şi relee de comunicare între reprezentanţii celor mai importaţi actori ai comunităţii. Aşadar ele trebuie să reconfigureze curriculumul specific educaţiei seniorilor pentru a răspunde intereselor enumerate anterior de noi. Este posibil să construim un curriculum care să ofere şi rute alternative de calificare pentru seniori dar care să valorifice benefic şi oportun dorinţa de cooperare şi colaborare (inclusiv intergeneraţională) şi care să ofere seniorilor o paletă curriculară cât mai largă.

Interesul meu pentru domeniul educaţiei pentru vârsta a treia este datorat în mare parte experienţei de a participa la Workshopul Grundtvig New Media as a European Bridge in the Education of Seniors, organizat de ZAWiW şi ILEU, la Universitatea din Ulm din Germania. Ambele instituţii menţionate mai sus sunt sunt conduse de doamna profesoară Carmen Stadelhofer şi au ca misiune principală dezvoltarea domeniului educaţiei pentru seniori (inclusiv persoane de vârsta a treia) iar cu ocazia vizitei de studiu întreprinse de mine la Universitatea din Ulm, am avut ocazia să cunosc îndeaproape infrastructura, curriculumul, cadrele didactice, bune practici utilizate în acest sector educaţional. Ambele instituţii aminte

mai sus sunt de asemenea actori importanți în domeniul educației seniorilor la nivel european, organizând în acest sens e-LiLL Project – eLearning in Later Life și Conferința web4seniors (în 2007). Considerăm că ar fi util, în acest context, studiul metodelor utilizate în Germania (dar și în celelalte state din Uniunea Europeană) pentru a sprijini educația persoanelor pentru vârsta a treia și implementarea lor oportună în România.

Un alt aspect esențial în studiul bazelor pedagogice ale educației seniorilor este analiza culturilor de învățare dintr-o perspectivă comparativă. Valorile, normele, strategiile, tradițiile, clima și climatul educațional sunt diferite de la un stat la altul și de la o organizație la alta. De aceea este importantă operaționalizarea termenului de cultură a învățării, identificarea unui instrument de măsurare a performanței unei culturi a învățării (și a inovației) și transferul elementelor care au succes dintr-o cultură în alta. În raport cu aceste culturi ale învățării sunt semnificative aspectele legate de o cultură în care bătrânii sunt respectați în societate și experiența lor este valorificată (care în unele societăți a dus la constituirea unor veritabile gerontocrații) și culturi în care bătrânii sunt nu sunt încurajați să participe în societate și comunitate iar experiența lor nu este valorificată. De exemplu în Danemarca se impune un concept, acela de ***folkeoplysning*** care constă în tendința educatorilor nordici de a ridica omul de rând la cultură și viață civilizată, cu alte cuvinte politica daneză este pedagogie și educația este politică. În viziunea lor creșterea și educarea oamenilor trece înaintea luptei pentru putere așa cum omul trece înaintea creștinului. *Folkeoplysning* este un concept colectiv care acoperă activitățile organizate de învățare și pedagogie dar care nu țin de sistemul formal de educație stabilit de activitatea publică (Săcăliș, 2000). Se pot lesne sesiza semnificații mai profunde, creștine și păgâne în sensul trezirii la viață și luminare, de mântuire și salvare întru Hristos, de viață și existență eroică asumată în spiritul combativ nordic al zeului Odin și a marilor zeități nordice Asesii. În acest concept de *folkeoplysning* se îmbină cu alte cuvinte pe de o parte, credința fundamental creștină a lui Grundtvig că „în fiecare om există un Dumnezeu manifest, care ne dă viață și ne ajută să ne ridicăm spre lumină, spre rațiune, spre frumos și bine și pe de altă parte, că fiecare om participă la acest proces în cadrul unei comunități și în cadrul unui anumit proces social, care constituie drama sa existențială" (Grundtvig, 1964 *apud* Săcăliș, 2000) . Se poate constata de asemenea că sintagma de Iluminare are atât o dimensiune individuală cât și una colectivă care se întrepătrund permanent. Din această cauză specialiștii vor susține că pentru Grundtvig era o condiție fundamentală a vieții umane ca ea să se dezvolte în anumiți oameni care au caracterul lor creat prin istorie. Nicolae Săcăliș consideră că dacă *folkeoplysning* nu este numai un fenomen individual și colectiv, atunci el ține și de politic, precum și de totalitatea deciziilor pe care cei ce conduc comunitățile le iau pentru a-l sprijini și favoriza și ca fenomen social. Se poate constata că de la *folkeoplysning* la iluminare creștină se ajunge astfel la *folkeoplysning* ca politică de stat și de la biserică la ***folkeojskole*** (Săcăliș, 2000).

Mai dorim de asemenea să menționăm în acest context de Universitatea Populară creată de Nicolae Iorga la Vălenii de Munte, de Institutul de Gerontologie și Geriatrie înființat de Ana Aslan în 1952 (primul de acest fel din lume) și de Universitatea pentru vârsta a treia „Nicolae Mioc" din Timișoara înființat în 1979 după model german, care servesc mărturie a interesului constant pentru educația seniorilor în România.

Bibliografie

Aadlandsvik, R. (2007). Education, Poetry, and the Process of Growing Old. *Educational Gerontology*, *33*(8), 665-678.

Aldridge, F. & Tuckett, A. (2007). *What older people learn*. Leicester: NIACE.

Andrews, E. (1972). *A Survey of Educational and Informational Needs of Older People Living in the Schoolcraft College District*. Ann Arbor: Institute of Geontology..

Bloom, D. E., Canning, D., & Fink, G. (2008). *Population aging and economic growth. Program on the global demography of aging*, *23*(1), 35. Cambridge, MA.

Brown, N. (2004). What makes a good educator? The relevance of meta programmes. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, *29*(5), 515-533.

Choi, N. G., & Jun, J. (2009). Life regrets and pride among low-income older adults: relationships with depressive symptoms, current life stressors and coping resources. *Aging & mental health*, *13*(2), 213-25.

Cámara, C. P., & Eguizábal, A. J. (2008). Quality of University Programs for Older People in Spain: Innovations, Tendencies, and Ethics in European Higher Education. *Educational Gerontology*, *34*(4), 328-354.

Colley, A., & Comber, C. (1994). Gender effects in school subject preferences: A research note. *Educational Studies*, *20*(1), 13.

Danciu, E. (2006). *Modalităţi de optimizare a procesului de predare-învăţare din perspectiva teoriei comunicării*. Timişoara: Orizonturi Universitare.

Danciu, E. (2004). *Învăţarea prin colaborare. Aspecte metodologice.* Timişoara: Orinzonturi Universitare

Dorin, M. (2007). Online Education of Older Adults and its Relation to Life Satisfaction. *Educational Gerontology*, *33*(2), 127-143.

Dumitru, I. (2004). *Consiliere psihopedagogică. Fundamentări teoretice şi sugestii de acţiune practică*. Timişoara: Eurostampa.

Gergokova, Z. K. (2009). The Education of People of the "Third Age." *Russian Education & Society*, *51*(5), 81-94.

Gingold, R. (1999). *Succesful Ageing.* Victoria: Oxford University Press.

Gislason, N. (2009). Mapping School Design: A Qualitative Study of the Relations Among Facilities Design, Curriculum Delivery, and School Climate. *Journal of Environmental Education*, *40*(4), 17-34.

Githens, R. P. (2007). Older adults and e-learning: Opportunities and Barriers. *Quarterly Review of Distance Education*, *8*(4), 329-338.

Goff, K. (2004). Senior to senior: living lessons. *Educational Gerontology*, *30*(3), 205-217.

Goorha, P., & Mohan, V. (2009). Understanding Learning Preferences in the Business School Curriculum. *The Journal of Education for Business*, *85*(3), 145-152.

Gupta, Y. (2010). Beyond Wisdom: Business Dimensions of an Aging America. *Vital Speeches of the Day*, *76*(2), 69-75.

Hansen, L. (2007). *„From Flexicurity to FlexicArity? Gendered perspectives on the Danish model"* in Journal of Social Sciences, volume 3, issue 2, pg. 88-93.

Hass, G. & Parkay F. (1993). *Curriculum Planning – A New Approach*. Needham Heights: Allyn & Bacon.

Hickling-Hudson, A. (2007). Cultural complexity, post-colonialism and educational change: Challenges for comparative educators. *International Review of Education*, *52*(1-2), 201-218.

Hong, H., & Sullivan, F. R. (2009). Towards an idea-centered, principle-based design approach to support learning as knowledge creation. *Educational Technology Research and Development*, *57*(5), 613-627.

Jenks, C. (2004). Missing Links in the Public School Curriculum: Four Dimensions for Change. *World Futures: The Journal of General Evolution*, *60*(3), 195-216.

Jones, H. C. (2005). Lifelong Learning in the European Union: whither the Lisbon Strategy? *European Journal of Education*, *40*(3), 247-260.

Kaderabkova, A. (2005). The Lisbon Strategy Challenges to the Czech Republic Human Resources. *European Journal of Education*, *40*(3), 323-336.

Kantor, B. S., & Myers, M. R. (2006). From Aging . . . to Saging- The Ohio State Senior Partners Program: Longitudinal and Experiential Geriatrics Education. *Gerontology & Geriatrics Education*, *27*(2), 69-74.

Karlsson, N. (2002). Impact of Preferences, Curriculum, and Learning Strategies on Academic Success. *Education Economics*, *10*(1), 41.

Kay, R. H., & Knaack, L. (2008). Assessing learning, quality and engagement in learning objects: the Learning Object Evaluation Scale for Students (LOES-S). *Educational Technology Research and Development*, *57*(2), 147-168.

Kell, C., & Van Deursen, R. (2002). Student learning preferences reflect curricular change. *Medical teacher*, *24*(1), 32-40.

Kezar, A., & Lester, J. (2009). Promoting Grassroots Change in Higher Education: The Promise of Virtual Networks. *Change*.

Klein, J. T. (2005). Integrative Learning Interdisciplinary Studies. *Peer Review*, *7*(4), 8-10.

Koff, R. (2008). Developing a Livable San Diego County for All Ages, 44. Washington.

Kump, S., & Krasovec, S. J. (2007). Education: a possibility for empowering older adults. *International Journal of Lifelong Education*, *26*(6), 635-649.

Lakin, M. B., Mullane, L., & Porter Robinson, S. (2007). *Reinvesting in the third age: older adults and higher education*. Washington: ACE.

Lakin, M. B., Mullane, L., & Porter Robinson, S. (2008). *Mapping new directions: higher education for older adults*. Washington: ACE.

Lingard, B., & Mills, M. (2007). Pedagogies making a difference: issues of social justice and inclusion. *International Journal of Inclusive Education*, *11*(3), 233-244.

Macdonald, D. (2003). Curriculum change and the post-modern world: is the school curriculum-reform movement an anachronism? *Journal of Curriculum Studies*, *35*(2), 139-149.

Manheimer, R. J. (1998). The promise and politics of older adult education. *Research on Aging*, *20*(4), 391.

Mannova, B. (2010). Education of seniors' educators. Retrieved from http://iec.psih.uaic.ro/ciea/file/3 Bozena.pdf., accesat in 12.04.2010.

Martin, C. & Strungă A. (2009). Dinamica flexicurităţii în România. Revista de Ştiinţe ale Educaţiei, vol.XI, nr. 2, 101-109.

Mott, V. W. (2008). Rural education for older adults. *New Directions for Adult and Continuing Education*, *2008*(117), 47-57.

Munteanu, A. (2004). *Psihologia vârstelor adulte.* Timişoara: Eurobit.

Myers, S. (2008). Senior Leader Cognitive Development Through Distance Education. *American Journal of Distance Education*, *22*(2), 110-122.

Nojima, M. (1994). Japan's approach to continuing education for senior citizens. *Educational Gerontology*, *20*(5), 463.

Norton, R. E., & Moser, J. (2008). *DACUM handbook* (3rd ed.). Columbus, OH: Center on Education and Training for Employment, The Ohio State University.

Oliver, D. (1990). Grounded Knowing: A Postmodern Perspective on Teaching and Learning. *Educational Leadership*, *48*(1), 64-69.

Osorio, A. R. (2003). Universities and and education for older adults: development of specific programmes for university education of older adults in Spain. *Convergence*, *36*(1), 87-99.

Patel, T., & Patel, C. (2008). Learning cultures for sustained innovation success. *Innovation: The European Journal of Social Science Research*, *21*(3), 233-251.

Phillipson, C., & Ogg, J. (2010). *Active Ageing and universities: engaging older learners*. London: Universities UK.

Pillay, H., & Elliott, B. (2001). Emerging Attributes of Pedagogy and Curriculum for the "New World Order". *Innovative Higher Education*, *26*(1), 7–22. Springer.

Randell, S., & Mason, R. (1995). New learning for older Australians, or just the same old education? *Educational Gerontology*, *21*(5), 385.

Rubenson, K., & Desjardins, R. (2009). The Impact of Welfare State Regimes on Barriers to Participation in Adult Education. *Adult Education Quarterly*, *59*(3), 187-207.

Sava, S. (2003). *Teorie şi practică în educaţia la distanţă*. Bucureşti: Editura didactică şi pedagogică.

Săcăliş, N. (2000). *N.F.S. Grundtvig – danaismul şi civilizaţia nordică*. Bucureşti: Asociaţia Naţională de Educaţie a Adulţilor.

Spence, D. G. (1994). The curriculum revolution: can educational reform take place without a revolution in practice? *Journal of Advanced Nursing*, *19*(1), 187-93.

Stadelhofer, C. & Marquard M. (2007). The internet as a chance for continuing education of seniors in a united Europe. http://www.web4seniors.eu, accesat la data de 10.02.2010.

Strungă, C (1997). Potenţialul de deschidere socială, comunicare şi protecţie socială al universităţilor populare. *Logos*, nr. ianuarie-februarie, 28.

Strungă, A. (2009). *Modele de inovare curriculară şi instituţională pentru universităţile româneşti în contextul Strategiei Lisabona şi al Spaţiului European al Învăţământului Superior.* Revista de Ştiinţe ale Educaţiei, vol. XI, nr. 2 (20), 59-66.

Theisen, H. (2009). European values and globalization. *Santalka*, *17*(1), 4-11.

Ungureanu, D. (1999). *Educaţie şi curriculum*. Timişoara: Editura Eurostampa

Ungureanu, D. (1999). *Fundamentele educaţiei (Note de curs)*. Timişoara: Editura Mirton.

Vogel, M. (2007). Diversity and comparability--towards a common European Higher Education Area. *Analytical and Bioanalytical Chemistry*, *387*(1), 131-3.

Waks, L. J. (2006). Globalization, state transformation, and educational re-structuring: why postmodern diversity will prevail over standardization. *Studies in Philosophy and Education*, *25*(5), 403-424.

Walker, J., Bisbee, C., Porter, R., & Flanders, J. (2004). Increasing practitioner' Knowledge of participation among elderly adults in senior center activities. *Educational Gerontology*, *30*(5), 353-366.

Wilson, V., McCormack, B., & Ives, G. (2006). Re-generating the 'self' in learning: developing a culture of supportive learning in practice. *Learning in Health and Social Care*, *5*(2), 90-105.

van Oorschot, W. (2004). Balancing work and welfare: activation and flexicurity policies in The Netherlands, 1980-2000. *International Journal of Social Welfare*, *13*(1), 15-27.

4. Educaţia seniorilor şi arta postmodernă

Intr-un mod paradoxal, după varsta adultă, perioadă în care individual atinge un maximum al afirmării sociale, urmează îmbătrânirea inevitabilă, o etapă de declin, mai lent sau datorită surprizei neplăcute a unor boli necruţătoare, brusc şi dramatic. Viaţa omului apare astfel în totală contradicţie cu principiul progresului continuu şi neîngrădit, care a stat la baza culturii europene.Dacă datorită bolii seniorul devine slab şi neputincios, prin pensionare este într-un mod insidios marginalizat, exclus din circuitul vieţii social-economice. Boala şi moartea, ca adversari vizibili şi implacabili nu alterează totuşi atât de mult psihicul bătrânilor precum pasivitatea, inactivitatea, singurătatea, sentimentul excluderii, mai mult sau mai puţin brutale din comunitate şi mai ales din familie.

Tradiţii matriarhale mai vechi decât civilizaţia asociază cu educaţia activitatea complexă, permanent şi metculoasă de îngrijire şi protejare a copiilor şi tinerilor. Educaţia seniorilor nu corespunde paradigmelor tradiţionale conform căreia obiectul educaţiei este reprezentat de tineri, deşi boala şi îmbătrânirea te poate face mai vulnerabil decât un copil. Mult timp rolul esenţial al şcoli se concentra pe învăţărea scris-cititului şi socotitului şi nu despre o asemenea instruire este poate fi vorba atunci când analizam educatia seniorilor. Pentru aceştia din urmă poate prezenta interes informaţii de ultima ora privind cauzele bolilor de inimă şi diabetului, modul de aapariţie şi evoluţie a bolii Alzheimer, date despre medicamente şi tratamente, şansele de reuşită a unor operaţii etc.

Suportul moral şi cultural al umanităţii şi cvilizaţiei, forţa motrice fundamentală şi una dintre resursele esenţiale ale ascendenţei Europei în secolele XVI-XVIII a fost aspiraţia spre valori. Renaşterea a suscitat mai întâi potenţialul de creaţie materială, socială şi culturală demenstrată de marile realizări ale antichităţii greco-latine. În plan filosofic şi social s-a cristalizat o ideologie a binelui, dreptăţii şi frumosului. Dacă aventura adevărului şi justiţiei sociale a trecut prin încercările teribile ale războaielor mondiale sau ale revoluţiilor de tot felu începând cu cea protestantă, continuând cu cea franceză sau cu cea comunistă din trecutul apropiat, dacă traseul binelui a parcurs cu succes revoluţia industrială şi construcţia solidă a capitalismului, aspiraţia spre frumos a rămas neîntinată ca un vis frumos a omenirii, o strălucire ademenioare la care poate accede orice muritor. Cel mai important motiv pentru care merită să trăieşti, cugeta Socrate, pare a fi atracţia frumosului, aspiraţia spre perfecţiune.

Spre deosebire de economie, unde resortul principal este câştigul, profitul cuantificat precis în bani, de politică unde motivul primordial pare a fi obţinerea prestigiului şi mai ales a puterii, arta este animată în primul rând de goana fericită după ideal, de mirajul ademenitor al frumuseţei şi perfecţiunii. Creaţia poetică, de exemplu, este valoare pură, cu o mare densitate a cristalelor de frumos, rimă, culoare, strălucire, ritm, libertate şi încântare intimă şi superbă, prin care eul işi poate căuta nestânjenit adevarata sa identitate. Datorită calitaţilor sale intrinseci, poezia şi, bineînţeles şi celelalte manifestări artistice pot oferi un spaţiu infinit de activare şi trăire intensă, de unde rezultă un potenţial imens de susţinere emoţională şi morală prin care să ne diminueze impresia de singurătate, marginalizare şi desigur să disperseze, într-o oarecare măsură spaima de moarte prin care este sortită să treacă orice fiinţă omenească. Titu Maiorescu susţinea, în acest sens, atât lectura dar mai ales creaţia literară ne scoate din banalitatea vieţii cotidiene şi ne ridică într-o lume ideală, guvernată de frumos, nobil, încântător şi armonios.

Din perspectivă materialistă, economicistă viaţa noastră însemnă muncă, afacere, efortul zilnic de a ciştiga bani pentru a asigura mijloacele de existenţă fizică, iar creaţia artistică, mai ales aceea neremunerată este pur şi simplu pierdere de timp. Din perspectivă idealistă, dimpotrivă, viaţa de zi de zi este o lume a umbrelor. La întrebarea: Ce este existenţa? Platon răspundea că pentru a găsi răspunsul cel mai potrivit trebuie să-ţi imaginezi ca noi muritorii ne aflăm într-o peşteră, suntem puşi într-o asemenea poziţie încât nu putem vedea decât peretele din fundul peşterii. Adevarata realitate este, bineînţeles, ceea ce se întâmplă afară, la lumina soarelui dar la aceasta noi nu avem acces: ceea ce vedem noi, pe peretele din fundul peşterii sunt nişte umbre care îşi schimbă permanent dimensiunile şi înfăţişarea. În adevar ceea e considerăm noi a fi realitate, depinde, în ultimă instanţă de ceea ce vedem şi auzim, adică de simţuri: dacă am avea alte simţuri atunci şi realitateă, probabil ar fi alta. Viaţa şi moartea ar fi astfel funcţii ale organelor de simţ. Am putea accepta ca ar fi posibil ca cei care mor să dispară numai în lumea fizică, adică de aceea care poate fi percepută cu simţurile noastre dar să continue să existe într-o altă lume inaccesibilă nouă, în ceea ce se înţelege, de obicei, prin lume a spiritelor.

Daca ceea ce simţim este o iluzie sau o umbră atunci ceea ce gândim, ceea ce ne imaginăm şi mai ales ceea ce creăm este adevarata realitate! Locul lui Dumnezeu nu este în natură şi nici măcar în cer: el se află în spaţiul de gandire şi creaţie, tot ceea ce există nu este numai dat ci mai ales creat! Poezia lui Eminescu este mult mai reală decât viaţa noastră cotidiană. Poezia lui Eminescu este realitatea culturii şi limbii române, unde entităţi spirituale suvererane sunt toate sufletele şi minţile care trăiesc vraja versului său.

Raportul dintre realitatea fizică limitată şi potenţialul infinit al gândirii şi credinţei, opoziţia relativă dintre structură şi libera alegere, relaţia necesară dintre economie, tehnică, politică şi viaţa cotidiană sau dimpotrivă, incongruenţa dintre viaţa de toate zilele, modul cum este ea reflectată în artă şi economie sau politică, dintre libertate, autonomie, pe de

parte şi statutul sau ordinea socială, pe de altă parte, constituie miezul dezbaterilor asupra modernismului şi postmodernismului. Pentru Habermas modernitatea înseamnă îndeplinirea idealurilor iluministe, presupunea un efort extraordinar de a „dezvolta ştiinţa obiectivă, moralitatea şi legea universală, precum şi arta autonomă conform logicii lor interioare" (Habermas, 1983, p.9, *apud* Havey, 2002, p.19). Principalul obiectiv al modernismului era „emanciparea umană şi îmbogăţirea vieţii de zi cu zi". Mai précis se estima că „dominaţia ştiinţifică asupra naturii" ar avea drept rezultat „eliberarea de sărăcie, de nevoi şi de esenţa arbitrară a calamităţilor natural. Dezvoltarea unor forme raâionale de organizare social şi a unor moduri raţionale de gândire promitea eliberarea de iraţionalitatea mitului, religiei, superstiţiei, dezlegarea de utilizarea arbitrară a puterii precum şi de latura întunecată a naturii umane. Doar printr-un astfel de proiect puteau fi relevate calităţile universale, eterne şi imuabile ale întregii umanităţi" (Harvey, 2002, pp.19-20). Modernizarea a impus prioritatea politicului şi a economicului, atotputernicia statului naţional care nu era întotdeauna dispus să respecte alte state sau, cel puţin piaţa proprie sau proprietatea cetăţenilor, s-au multiplicat structurile sociale, politice, culturale sau cele intelectuale. Stratificarea socială a început să sfideze ceea ce a accentuat nemulţumirile, revoltele şi revoluţiile. Analizând în profunzime opoziţia modernism - postmodernism, D. Harvey este de accord cu editorii revistei PRECIS 6 că „perceput, în general, ca pozitivist, etnocentric şi raţionalist, modernismul universal s-a identificat cu credinţa în progresul linear, adevărurile absolute, planificarea raţională a ordinii sociale ideale şi stadardizarea cunoştinţelor şi a producţiei" apreciind, în acelaşi timp, că „postmodernismul, prin contrast, privilegiază eterogeneitatea şi diversitatea ca forţe eliberatoare în redefinirea discursului cultural" (*apud* Harvey, 2002, p.15).

În adevăr, posmodernismul a apărut şi s-a cristalizat ca o reacţie agitată şi zgomotoasă la monotonia structurilor moderne care nu au rezolvat atât de multe probleme precum a promis şi s-a sperat, care a multiplicat conflictele sociale şi politice care au dus la cele două conflagraţii mondiale, care dincolo de zecile de milioane de victime, distrugeri materiale imense, au zdruncinat din temelii structurile de valori sociale şi morale ale civilizaţiei europene. Ceea ce la început părea a fi doar „un moft intelectual importat de la Paris" sau „ultimile senzaţii de pe piaţa operelor de artă din New York „s-a dovedit ulterior un curent de idei de o amploare extraordinară, cu o mare forţă de explicare şi influenţare. Spre deosebire de modernism care hipostaziază ordine şi structurile funcţionale, postmodernismul privilegiază diapersia şi diversitatea ca „forţe eliberatoare". După părerea noastră, esenţa posmodernismului constă în schimbarea raportului dintre libertate, trebuinţe psihoemoţionale, creaţie artistică, dispersie şi diversivitate etc., pe de o parte, şi raţionalitate, statut, funcţie şi structură, pe de altă parte. Nu este vorba de a renunţa cu totul la calităţile modernismului ci doar de ale converti la valorile posmodernismului astfel încît să se extindă şansele şi spaţiul de afirmare liberă a individului.

Postmodernismul aduce nu numai diversitate, dispersie ci şi libertate, culoare, mişcare şi transformare. Eficienţa economic se trezeşte, începe să sondeze adâncurile personalităţii în căutarea unor motivaţii umane autentice (valoarea de schimb lasă tot mai mult loc valorii de întrebuinţare iar aceasta din urmă răapunde tot mai mult intereselor de factură psihoemoţională), statutul social-politic se schimbă devenind mai prietenos şi se diminuează prin extinderea instituţiilor democratice, a organizaţiilor nonguvernamentale care au şi ele un cuvânt de spus. Se dă un nou impuls instituţiilor de caritate, asistenţă socială sau voluntariatului. Se accentuează interdomenialitatea, interdisciplinaritatea între ştiinţele sociale, pe de o parte, şi stiinţe naturii şi tehnice, pe de altă parte, între ştiinţă şi artă sau între artă şi industrie. Se accentuaează migraţia în paralel cu extinderea mobilităţilor în rândul intelectualilor, cadrelor didactice, studenţilor şi elevilor. Societatea şi cultura se regenerează prin multiplicarea statusurilor în paralel cu echilibrarea lor. Se deschid larg

porţile nu numai pentru albi ci şi pentru negrii din SUA, nu numai pentru europeni ci şi pentru chinezi sau indieni, nu numai pentru cei aparţinând vechilor elite şi nomenclaturi ci şi pentru cei care provin din alte culturi, etnii sau categorii sociale până nu demult defavorizate, dominate, marginalizate. In acest cadru generos afirmarea bărbaților nu mai poate fi afectată de afirmarea femeilor, tot aşa cum crearea condițiilor celor mai bune tinerilor nu trebuie să îngrădească accesul la afimare plenară a seniorilor.Educația seniorilor se deosebește, desigur, de educația juniorilor, aceasta din urmă înțeleasă, de cele mai multe ori, ca instruire şcolară. Din cauza faptului că memoria de scurtă durată a seniorilor are tendința de a scădea, nu le putem recomanda acestora metode şi procedee expozitive de învățare, unde accentul cade pe transmiterea verbală a cunoştințelor în vederea memorării şi reproducerii. Din motive de genul celor prezentate mai sus se explică dificultățile persoanelor în vârstă în învățarea limbilor străine sau a informaticii. In cazul în care programele de instruire sunt indispensabile seniorilor se pot în schimb utilize diverse procedee de activizare şi conştientizare a procesului de învățare, cum sunt cele derivate din învățământul programat. Dacă seniorul este oarecum rezervat în fața unui program de educație de tip şcolăresc el este dispus să se antreneze mai uşor în activități sociale şi culturale cu care este familiarizat. Se pot astfel converti programe de instruire şi educație în activități cultural-artistice şi de aici rezultă potențialul educativ, mai ales în ceea ce priveşte activizarea seniorilor în cadrul cenaclurilor literar-artistice. Pentru a proteja psihologic şi moral seniorul este bine ca programul educativ, convertit în activitate culturală, să fie conceput pe bază de voluntariat, care să permită, însă, seniorului să-şi demonstreze deprinderile şi priceperile în care excelează, abilitățile şi talentul care derivă din experiența lui de viață.

Noi, oamenii ca fiinţe fizice, suntem extremi de vulnerabili: boala şi moartea ne pândesc mereu iar batrâneţea nu ne lasă să trecem mai departe. Singurul spaţiu în care putem evolua în deplină libertate este spiritualitatea care ne permite să ne înălţăm cu adevarat. Devenim victime mai ales în momentele de cumpănă, când ne complacem în pasivitate, când nu avem idealuri sau când suntem demoralizati. Din perspectiva schiţată mai sus, cea mai importantă cale de a ne proteja sufletul, este activitatea, atât cea fizică dar mai ales cea spirituală şi nu în ultimul rând creaţiă poetică.

Să nu uităm că totuşi omul se naşte şi trăieşte ca fiinţă fizică. Fiecare dintre noi, încă din copilărie, este educat şi constrâns să încheie un veritabil contract cu realitatea fizică şi cu necesităţile din fiecare zi. In ciuda aspiraţiei intime spre frumos şi ideal trebuie să ne supunem, fără murmure, la solicitările părinţilor şi ale profesorilor. Învăţăm astfel nu numai şi nu atât literatură şi arte, ci mai mult matematică, ştiinţe, tehnică şi apoi ne bucurăm dacă avem o slujbă cât se poate de plictisitoare şi istovitoare, retribuită derizoriu, dar care ne permite să supravieţuim. Treptat ne adaptăm într-un sistem materialist: nevoia de a procura bunuri: casă sau chiar vilă, maşină sau mai nou, aparatură electronică ne obligă să ne angajăm profesional, să ne asumăm răspunderi împovărătoare, unele dintre ele neavând nici o legătură cu aspiraţiile noastre spre ideal şi frumuseţe, cu talentul şi înclinaţiile noastre artistice şi spirituale. La un anumit moment însă, acest mecanism se opreşte brusc: suntem pensionaţi. Primim o pensie şi mai mică decât salariul, dar în schimb suntem liberi, devenim capitalişti de timp, ne aducem aminte de visurile şi idealurile noastre.

Alături de valoarea educațională se impune ca semnificativă valoarea terapeutică. Un pericol esențial pentru pensionar este însingurarea, pasivitatea, plictiseala, abulia. Ori de la însingurare şi pasivitate nu mai este mult până la apariția periculosului sentiment al inutilității, convingerea bolnăviciaosă că viața nu are nici un rost şi de aici indiferență față de tot şi toate, neglijarea sănătății şi chiar tendința malefică de a ne lua singuri viața. După părerea noastră, cel mai simplu antidot la plictiseală şi însingurare este adoptarea fermă a atitudinii de creator sau judecător în domeniul spiritual care ne face plăcere sau în care ne

pricepem mai bine. Activitatea de creație autentică este însoțită de obicei de o stare de încântare și farmec deosebit, care parcă ne ridică deasupra muritorilor de rând. Un produs important al creației este de asemenea și mândria, încrederea în forțele proprii, convingerea că te poți situa deasupra realității așa cum este ea dată, realitate pe care o poți schimba, controla sau cel puțin îți poți spune părerea despre ea.

Dincolo de valoarea terapeutică și cea educațională, creația artistică și în mod deosebit creația literară reprezintă o poartă către eternitate. Într-o carte publicată și cu atât mai mult în memorii îți poți prezenta pe larg amintirile, problemele care te frământă, poți descrie propriile stări de spirit, poți propune și experimenta valori și idealuri. Orice carte și mai ales acelea care ajung în biblioteci, pot fi considerate veritabile documente pentru toți cei interesați de noi sau de tema despre care am relatat în cartea respectivă. Valoarea de document a creațiilor noastre literare rezultă și din faptul că o carte scrisă nu moare odată cu moartea autorului ci, dimpotrivă, devine cu atât mai vie cu cât trec mai multi ani, decenii, secole și milenii. Ce te poate măguli mai mult decât să-ți imaginezi că peste secole, un om atât de asemănător ție, în ceea ce privește modul de a gândi și simți, se întâlnește în plan spiritual cu propriile tale gânduri și sentimente.

O problemă deosebit de importantă, derivată din aceea semnalată și analizată mai sus, deși strâns legată de ea, se referă nemijlocit la valoarea artistică intrinsecă a creației noastre, indiferent dacă suntem sau nu seniori. După ce am publicat o carte, cu voia sau fără noastră am intrat într-o competiție sui-generis. Chiar și noi culturologii cu greu putem întrezări amploarea competiției la care participă, de drept, toate lucrările publicate, criteriile după care urmează să fie judecate astăzi, mâine sau peste câteva secole. Ne punem în acest context întrebarea în ce măsură seniorul creator se poate dovedi talentat și are șanse să ocupe un loc de frunte în panteonul culturii românești sau măcar a celei bănățene. La prima vedere creația literar-artistică a seniorilor ar putea fi considerată o specie de artă naivă. Nu poate fi vorba de așa ceva! În primul rând arta naivă s-a manifestat mai mult în pictură, artizanat și mai puțin în literatură. Creatorii de artă naivă sunt de regulă rurali, care nu știu să scrie și să citească ori seniorii nostrl creatori, sau cel puțin cei care -și desfășoară activitatea în cadru cenaclului societății culturale „Constantin Brâncuși" sunt cei mai mulți dintre ei intelectuali rasați cu una sau chiar două facultăți, doctorate, inventii, participanți la viața cultural și științifică locală, națională și intenațională. Relevante în acest sens sunt debuturile tardive în literatură ale unor personalități marcante ale vieții științifice timișorene Arta naivă este o formă de manifestare individuală a creatorilor izolați, în timp ce seniorii nostri trăiesc într-un oraș de circa jumătate de milion de locuitori, se întâlnesc și discută febril în ședințe de cenaclu, își lecturează și apreciază reciproc creațiile. Mai mult chiar, societatea „C. Brâncuși" are revistele ei proprii: "Coloana Infinitului", "Noesis" și "Logos", critici specializați, printre membrii ei pot fi întâlnite personalități marcante ale vieții social-politice timișorene, cadre didactice universitare etc.

Orice instituție culturală de factură postmodernă a seniorilor și cu atât mai mult cenaclul literar-artistic din cadrul societății culturale „C. Brâncuși" are menirea de a favoriza și stimula comunicarea nemijlocită, față în față, a seniorilor creatori de poezie, literatură, interpreți de muzică, artiști etc., dar și comunicarea între artiști aparținând unor generații diferite precum și din țări diferite. Întâlnirea dintre literatură, muzică, pictură sau origami generează nu numai dialogul artelor dar și convertirea unora artiști în genurile de artă ale celorlalți. Ceea ce caracterizează unele cenacluri din Timișoara și cu mai mult cenaclul societății culturale „C. Brâncuși" este avantajul de a beneficia de colaborarea cu mari personalități, recunoscute pe plan național și internațional, care locuiesc în municipiu. Au participat și au fost aplaudați în manifestările culturale ale cenaclului nostru mesageri de prestigiu ai muzicii clasice precum: Mira Popescu Belavcenco (nepoata lui Traian Demetrescu), Viorica Pop Ivan, soprană de coloratura la opera din Timișoara, Florica

Bruțiu, Ioana Ioanovici Ioannou etc. Si mai spectaculoase sunt debuturile literare ale acestora. Mira Popescu Belavcenco a dat literaturii românești volume de poezii și pagini de jurnal, fiind în același timp și o remarcabilă publicistă, autoare a numeroase articole scrise în memoria soțului ei, celebru dirijor al Filarmonicii din Timișoara, Mihai Belavcenco. Florica Bruțiu, artist liric deosebit de talentat a publicat mai multe cărți, a compus melodii pe versurile poeților cenaclului. Domeniile din care provin creatorii cenaclului sunt uneori și mai îndepărtate: economistul Victor Georoceanu se remacă în primul rând ca interpret de muzică folk dar și ca autor de memorii. Stefan Milutin Peici este la bază inginer dar și artist, compozitor și interpret.

Atragem atenția, în primul rând, asupra artiștilor autentici ai melosului popular prezenți în cenaclul nostru dintre care amintim: Maria Tudor, Livia Ilcău, Maria Martinescu-Sadovan, Mariana Lupu. Având asemenea modele s-au afirmat printre alții Elena Costin, care a reușit să urce pe podium sau regretata cântăreață de muzică populară oltenească Ioana Olaru. Livia Ilcău venind din minunata artă a muzicii populare s-a afirmat și în literatură publicând mai multe volume de versuri unele în grai bănățean, deosebit de apreciate. Maria Martinescu- Sadovan, de asemenea, pe lângă CD-uri a publicat mai multe cărți dintre care amintim Monografia satului bănățean Cornea, precum și numeroase volumele de versuri și proză.

La ședințele cenaclului nostrum au participat și mari actori ai teatrului timișorean dintre care îi amintim pe Vladimir Jurăscu, președintele asociației pensionarilor din județ, cetățean de onoare al municipiului, fost director al Teatrului Național , Geta Iancu, marea doamnă a scenei a teatrului timișorean, precum și George Lungoci, actorul și interpretul inimitabil al Doinei eminesciene, autor și el al unor volume de epigrame, foarte apreciate de criticii literari.

Tot la vârsta senioriei au debutat în literatură doamna doctor Ana Mătărângă cu realizări notabile și în pictură, profesoara de muzică Stela Radeș sau dăscălița cu suflet imens Antuza Valentina Dârlea, care s-a remarcat, printre altele cu expozițiile de origami, goblen și material vegetale.

Dacă în perioada interbelică la ședințele cenaclurilor participau mulți juriști, locul lor pare a fi ocupat în prezent de ingineri. Este cazul domnului Corneliu Ioan Iovuța, care pe lîngă numeroase invenții ți inovații tehnice a elaborat, publicat și susținut cu pasiune proiecte excelente de rezolvare a problemelor economice și financiare cu care s-a confruntat Romania după 1989. Domnul Iovuța a avut timp și de literatură, publicând, de-a lungul timpului, mai multe volume de epigrame, revoluționând genul trecând treptat de la distihuri la tristihuri, catrene, sonete-rondel, pîna la poezii cu formă fixă. Tot ingineră este și doamna conferențiar doctor Eugenia Hermina Filimon de la catedra de hidroenergetică a politehnicii timișorene, autoare a unor volume (literatură pentru copii precum și a unui jurnal extrem de interesant). Nu în ultimul rând menționăm preocupările literare îndelungate, finalizate prin volume de o certă valoare artistică ale poeților Mihai Țopa și Caius Rogobete, participanți activi la panelurile proiectului, reprezentați generos în paginile acestui volum.

Creația literar-artistică a seniorilor se deosebește, desigur, de cultura și literatura oficială, subvenționată de stat, care servește, de regulă, unor interese și obiective politice sau ideologice (reflectând toate caracteristicile culturii moderne) sau aceea care se dezvoltă în jurul unor catedre universitare, în cadrul unor cenacluri sau a unor reviste și cu care noi intrăm inevitabil într-un anumit gen de competiție. Postmodernismul creațiilor noastre rezultă din rolul prioritar pe care îl acordăm poeziei și muzicii, acceptarea unor stiluri și tematici variate, toleranță și bunăvoința în înțelegerea și aprecierea și prețuirea fiecărei cărți tipărite, manifestărilor publice ale artiști.

Bibliografie

1. Aniţei, Mariana, Aniţei, Mihai, Consecinţele psihologice ale pensionării, în vol.coord. Ceauşu Vasile, Horia Pitaru, Mircea Toma, Psihologia şi viaţa cotidiană, ed. AcaAustralia, second edition, 1999.
2. Gingold, Robert, Successful Agein, Victoria, Australia, 1999.
3. Harvey, David, Condiţia postmodernităţii, ed. Amarcord, Timişoara, 2002.

5. Cercetarea preferinţelor curriculare ale seniorilor în contextul teoriei şi practicii curriculumului

Termenul de preferinţe curriculare nu este des utilizat în pedagogie, deşi importanţa sa devine din ce în ce mai mare, mai ales în contextul educaţiei adulţilor. Dacă pentru elevii de liceu sau pentru studenţii de la facultate curriculumul care va fi „consumat" este de cele mai multe ori prestabilit (ne referim în acest caz la disciplinele obligatorii), în cazul educaţiei adulţilor (şi mai ales în cazul educaţiei seniorilor) preferinţele, interesele şi nevoile concrete ale educabililor sunt cele care primează şi care reprezintă un vector esenţial în construirea programelor educaţionale. În teoria şi practica curriculumului există mai mulţi termeni care au legătură cu tematica lucrării noastre: **preferinţe**, **interese**, **nevoi curriculare**. Toţi aceşti termeni caută să surprindă gradul de adaptabilitate şi eficienţă al curriculumului în raport cu educabilul, din perspective diferite. Mai întâi, putem face o distincţie în funcţie de momentul în care se realizează cercetarea curriculară propriu-zisă. Din acest punct de vedere distingem, după scopul avut în vedere:

- ♥ Cercetări curriculare *iniţiale*, prin care urmărim să înţelegem preferinţele nevoile şi interesele curriculare ale elevilor înaintea parcurgerii unui curs de formare;
- ♥ Cercetări curriculare *continue* prin care urmărim să ajustăm curriculumului „din mers" la preferinţele, nevoile şi interesele educabililor, sau la alţi factori relevanţi ai procesului educaţional;
- ♥ Cercetări curriculare *finale* sau de diagnoză prin care urmărim identificarea modului în care parcurgerea unui curs i-a influenţat pe educabili; prin termenul de feedback curricular ne referim mai ales la această categorie de investigaţii pedagogice.

Continuând mai departe argumentaţia noastră, observăm că există o *afinitate* foarte mare între termenii de preferinţă, nevoie şi interes curricular. La o privire mai atentă, însă, există deosebiri de nuanţă care nu pot fi ignorate. Termenul de preferinţă se referă mai ales la *dimensiunea afectivă* a educabililor, care poate sau nu să fie conştientizată de aceştia (termenul de preferinţă îşi are rădăcinile în teoria sociometrica a lui Jacob L. Moreno şi provine din ştiinţele sociale) pe când termenul de interes face apel mai ales la *dimensiunea motivaţională* a personalităţii. Cu toate acestea pot exista neconcordanţe mai mult sau mai puţin vizibile între aceste două noţiuni: de exemplu, un senior poate fi motivat să urmeze un curs de formare profesională, dar să prefere în realitate participe la nişte activităţi educative artistice. Serviciile de consiliere educaţională pot ajuta la o suprapunere mai exactă dintre preferinţă şi interes curricular. De foarte multe ori, totuşi, preferinţele şi interesele coincid. Preferinţa pentru o anumită activitate sau domeniu de studiu se „traduce" într-un interes sau un scop al persoanei pentru a urma un curs. Pe de altă parte şi termenul de „nevoie" este apropiat de acela de preferinţă şi interes, reprezentând un *deficit* sau o *diferenţă* între *ceea ce există deja* (de exemplu, competenţele pe care le are un senior) şi *ceea ce ar trebui să existe* (competenţele care ar trebui să le aibă un senior pentru a obţine o calificare sau a promova

un examen). Termenul de nevoie (de formare) are un sens holistic, mai general, derivat din ştiinţele economice, în special din domeniul managementului, punând accent pe dimensiunea de *eficienţă* a educaţiei. Pentru ca un profesor să aibă succes în dezvoltarea unui program educaţional, el trebuie să identifice mai întâi care sunt nevoile de formare ale unui adult, cu alte cuvinte să facă o analiză de nevoi. Din acest punct de vedere, nevoile pot sau nu să coincidă cu preferinţele sau interesele curriculare. Ne gândim, în acest context, la cursurile care sunt realizate de către unele ONG-uri în corporaţiile multinaţionale. Este binecunoscută situaţia în care angajaţii acestor companii sunt obligaţi să urmeze aceste cursuri, deoarece managerii consideră că ar fi utile pentru eficientizarea activităţii corporaţiei, în ansamblul ei. Analiza nevoilor, de cele mai multe ori, reflectă o atitudine colectivistă, care pune accentul pe interesul comun al unui grup sau al unei organizaţii. Termenii de preferinţă sau interes (deşi pot fi folosiţi în acelaşi sens) reflectă individualitatea unei persoane. Revenind la exemplul dat, deşi există o nevoie de formare la nivelul unei companii, aceasta se poate suprapune sau nu cu preferinţele şi interesele curriculare ale angajaţilor. Un bun manager va reuşi să apropie cât mai mult aceste planuri, să realizeze un „compromis" educaţional între nevoi, preferinţe şi interese curriculare.

O cercetare curriculară de anvergură va cuprinde analiza tuturor acestor aspecte, realizându-se benefic şi oportun, în funcţie de scopul avut în vedere (de diagnosticare iniţială, continuă sau finală). În lucrarea noastră am urmărit să surprindem preferinţele curriculare ale seniorilor şi nu atât nevoile acestora pentru a căror analiză ar fi necesar un studiu separat.

În al doilea rând termenul de curriculum are de asemenea multiple semnificaţii şi definiţii. Pentru identificarea sensului exact de preferinţă curriculare va trebuie să ne stabilim un cadru de referinţă în funcţie de care ne vom orienta şi demersul investigativ. O definiţie comprehensivă şi cuprinzătoare a curriculum-ului este cea dată de **Hass şi Parkay** (Hass & Parkay, 1993): *curriculum-ul reprezintă toate experienţele pe care educabilii le au în cadrul unui program de învăţare al cărui scop este să îndeplinească scopuri largi şi obiectivele specifice corespunzătoare, care este planificat în termenii unui cadru teoretic şi practic sau al unei practici educaţionale (prezente sau fundamentată în trecut).*

De asemenea, domnul profesor Dorel Ungureanu prezintă un mod de abordare al curriculum-ului pornind de la triada curriculum ca *reprezentare* (concept, structură, domeniu), curriculum ca *reprezentare a acţiunii* (proiect, program, document, materiale) şi *curriculum acţiune* propriu-zisă (reflexiv-tranzitivă). După acelaşi autor maniera optimă de reprezentare şi de interconectare a celor trei concepte este aceea în care cele trei ipostaze curriculare se intersectează între ele, prin mijlocirea logică a unei diagrame Euler, şi în care devine evident un spaţiu comun celor trei instanţe curriculare: „o structură instructiv-educativă domenial-acţională, pusă efectiv în aplicare (derulare) conform unui proiect raţional (plan de învăţământ) aprobat anterior în mod deliberativ, materializat într-un program-document gen programă şcolară şi validat de însăţi acţiunea în clasă, la lecţii, pe măsură ce consecinţele sale îl autocorectează, valorizând şi configurând treptat finalităţile educative iniţiale, doar orientative" (Ungureanu, 1999).

Dacă analizăm stadiul în care se află în acest moment educaţia seniorilor, riscăm să fim dezamăgiţi de nivelul la care se află cercetările curriculare în acest sector. Spre deosebire de curriculumul specific liceelor sau universităţilor, cel existent în educaţia adulţilor şi în particular a seniorilor este mult mai *difuz* şi mai *fragmentat*. Spunem aceasta deoarece nu există un plan cadru de învăţământ, de exemplu, care să orienteze profesorii sau care să asigure interconectarea funcţională a curriculumului. De asemenea curriculumul din educaţia adulţilor nu este la fel de structurat şi prelucrat din punct de vedere academic cum este cel utilizat în universităţi. Dacă planul acţional este pe deplin valorificat, planul reprezentării acţiunii este mai puţin consistent în educaţia seniorilor. Aceasta nu înseamnă că

nu există documente sau materiale curriculare, ci că ele nu sunt nici pe departe la fel de importante față de cum sunt în învățământul liceal sau universitar (ne referim la ofertele de formare cel mai des întâlnite în educația seniorilor, nu la excepții). Documentele curriculare utilizate în educația seniorilor oferă mult mai mare suplețe și flexibilitate, sunt mai simple ceea ce poate fi un avantaj sau totodată un dezavantaj (consecințele negative ale unei super-simplificări curriculare). Pe de altă parte, planul reprezentării curriculare este și mai puțin consistent decât cel al reprezentării acțiunii. În foarte multe instituții care lucrează cu seniorii se utilizează documente și materiale curriculare dar nu există o concepție unitară, sistematic-domenială a curriculumului, poate și din cauza faptului că în acest sector lucrează și persoane care nu sunt profesioniste în domeniul pedagogiei (cu atât mai puțin în cea a adulților și a seniorilor).

O altă dificultate pe care o putem întâmpina în abordarea preferințelor curriculare ale seniorilor este gradul de structurare și instituționalizare a activităților educaționale. Din acest punct de vedere ne gândim la activități educaționale formale, non-formale sau informale. În educația adulților distincția dintre planul formal, non-formale și informale tinde să se estompeze, tocmai din cauza specificului și nevoilor de învățare la vârsta adultă. Acest lucru este adevărat cu atât mai mult în educația seniorilor, unde se pot desfășura concomitent activități formale (on-campus, organizate de universități) dar și cursuri on-line, activități de învățare non-formală și informală: vizite, excursii, ateliere de creație artistică, cenacluri etc. De aici și dificultatea de a certifica aceste experiențe educaționale, deoarece competențele obținute prin intermediul „consumului" acestui curriculum nu se pretează de cele mai multe ori standardelor de evaluare tradiționale. Un curriculum autentic și bine construit trebuie să ofere seniorilor multiple mecanisme și rute de formare care să țină cont de preferințele acestora. Importantă este asigurarea unui echilibru între preferințe și necesități de formare, pentru a se evita derapajul pe una din extremele continuumului foarte structurat – nestructurat. După Lemieux, programele de formare pentru seniori au evoluat în ultimii 30 de ani acoperind gradual un curriculum din ce în ce mai extins și mai integrat, după cum urmează (Lemieux, 1998 *apud* Osorio, 2003):

- ♥ **Programele din „prima generație"** sunt în general programe culturale, dezvoltate pentru a susține și întreține seniorii și pentru a încuraja interacțiunile dintre aceștia. În această categorie cad, într-u context european, așa zisele universități populare, al căror scop este să depășească modelul tradițional al școlii și să joace un rol socio-cultural mai larg pentru toate grupurile de vârstă. În Spania, de exemplu, existau în 2001 un număr de 223 de universități populare, cu 1.8 milioane de cursanți anual și aproximativ 3200 de profesori implicați în activități educaționale care nu implicau un anumit tip de certificare academică. Aproximativ 17000 dintre cursanții care au luat parte la aceste activități au fost seniori cu vârsta de peste 60 de ani.
- ♥ **Programele din „a doua generație"** încorporează activități educaționale care încurajează participare activă în comunitate și asimilarea de cunoștințe de către seniori. În cadrul acestei categorii pot fi plasate „universitățile pentru vârsta a treia", create în Franța în 1973 de către **Pierre Vellas** cu scopul principal de a pune în practică acțiunile instituționale pentru a răspunde intereselor și preferințelor seniorilor. Obiectivele generale ale acestui proiect au fost:
    1. Să întârzie procesul îmbătrânirii;
    2. Să faciliteze accesul seniorilor la moștenirea culturală a umanității;
    3. Să dezvolte noi responsabilități pentru seniori;
    4. Să realizeze cercetări în domeniul îmbătrânirii
    5. Să promoveze arta de a trăi la „vârsta a treia"

Ne gândim în acest caz la **„Aulas de la Tercera Edad”** promovate în Spania din 1978 de cptre Ministerul Culturii, instituții autonome fără legătură cu universitățile (poate chiar intenționat pentru a nu afecta prestigiul acestora din urmă). Aceste aulas erau privite, conform specialiștilor din Spania, ca fiind în principal centre socio-culturale neatașate unei universități (spre deosebire de Franța sau alte țări). Scopul lor educațional avea două componente principale: o componentă culturală (să faciliteze accesul și participarea la moștenirile culturale ale umanității; să optimizeze sănătatea fizică, psihică și socială a seniorilor prin activități specifice) și o componentă socială (să integreze educabilii în grupuri și în general în societate; să încurajeze participarea în sarcinile de lucru ce solicită abilități sociale; să promoveze colaborarea cu alte instituții și centre de studiu în domeniul îmbătrânirii). Un alt exemplu ar fi Universitatea pentru vârsta a treia „Nicolae Mioc” din Timișoara cu o misiune și scopuri instituționale asemănătoare, pe care am menționat-o și în capitolul anterior. La nivel global, existau în 1995, aproximativ 1733 de centre care ofereau programe de genul acesta din care: 1246 în Europa, 188 în America de Nord (Canada 33, S.U.A. 155), 76 în America de Sud, 191 în Oceania și 162 în Asia (China 159, Japonia 2, India 1).

- **Programele din a treia generație** sunt educaționale organizate formal, cu un curriculum specific structurat pe un an sau mai mulți ani de studiu, cu toate caracteristicile specifice unui program educațional universitar. De obicei aceste cursuri presupun și o acreditare formală.

Ultimul tip de programe menționat are *caracteristici* unice care îl deosebește de primele două tipuri. Potrivit lui Osorio, aceste caracteristici se referă la mai multe aspecte, dintre care menționăm: contextul instituțional în care sunt derulate aceste activități și anume de către universități cu intenția de a „universaliza” cultura, a o face accesibilă unui număr cât mai mare de persoane, mai ales în contextul schimbărilor demografice actuale. Cea de-a doua caracteristică a acestora ține cont de specificul organizării academice de tip universitar: aceste programe se derulează de obicei pe o perioadă de 3 până la 5 ani, cu număr variabile de credite transferabile, cu aproximativ 6-12 ore/ săptămână, repartizare în special după amiaza și seara, perioade preferate de seniori. Strategiile didactice utilizare se aseamănă în acest caz cu cele folosite în învățământul universitar tradițional. Aceste cursuri permit de asemenea o opțiune pentru un curs vocațional dintr-un domeniu curricular specific pe când altele se concentrează mai ales pe o abordare interdisciplinară, integrând cunoștințe de la mai multe discipline. În al treilea rând, aceste programe au o caracteristică de ordin pedagogic care se referă la mai multe aspecte cum ar fi modul de adaptare a curriculumului și al strategiei, stilului didactic la necesitățile seniorilor (resurse de timp, ritm, interese, motivație), designul, formatul curriculumului etc. până la mărimea grupurilor (între 15-30 de cursanți) și la forma de organizare didactică specifică, care pune mai mult accentul pe latura non-formală și informală a educației (Cámara & Eguizábal, 2008; Osorio, 2003)

Bibliografie

Aadlandsvik, R. (2007). Education, Poetry, and the Process of Growing Old. *Educational Gerontology*, *33*(8), 665-678.

Aldridge, F. & Tuckett, A. (2007). *What older people learn*. Leicester: NIACE.

Andrews, E. (1972). *A Survey of Educational and Informational Needs of Older People Living in the Schoolcraft College District*. Ann Arbor: Institute of Geontology..

Bloom, D. E., Canning, D., & Fink, G. (2008). *Population aging and economic growth. Program on the global demography of aging*, *23*(1), 35. Cambridge, MA.

Brown, N. (2004). What makes a good educator? The relevance of meta programmes. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, *29*(5), 515-533.

Choi, N. G., & Jun, J. (2009). Life regrets and pride among low-income older adults: relationships with depressive symptoms, current life stressors and coping resources. *Aging & mental health*, *13*(2), 213-25.

Cámara, C. P., & Eguizábal, A. J. (2008). Quality of University Programs for Older People in Spain: Innovations, Tendencies, and Ethics in European Higher Education. *Educational Gerontology*, *34*(4), 328-354.

Colley, A., & Comber, C. (1994). Gender effects in school subject preferences: A research note. *Educational Studies*, *20*(1), 13.

Danciu, E. (2006). *Modalităţi de optimizare a procesului de predare-învăţare din perspectiva teoriei comunicării*. Timişoara: Orizonturi Universitare.

Danciu, E. (2004). *Învăţarea prin colaborare. Aspecte metodologice.* Timişoara: Orinzonturi Universitare

Dorin, M. (2007). Online Education of Older Adults and its Relation to Life Satisfaction. *Educational Gerontology*, *33*(2), 127-143.

Dumitru, I. (2004). *Consiliere psihopedagogică. Fundamentări teoretice şi sugestii de acţiune practică*. Timişoara: Eurostampa.

Gergokova, Z. K. (2009). The Education of People of the "Third Age." *Russian Education & Society*, *51*(5), 81-94.

Gingold, R. (1999). *Succesful Ageing.* Victoria: Oxford University Press.

Gislason, N. (2009). Mapping School Design: A Qualitative Study of the Relations Among Facilities Design, Curriculum Delivery, and School Climate. *Journal of Environmental Education*, *40*(4), 17-34.

Githens, R. P. (2007). Older adults and e-learning: Opportunities and Barriers. *Quarterly Review of Distance Education*, *8*(4), 329-338.

Goff, K. (2004). Senior to senior: living lessons. *Educational Gerontology*, *30*(3), 205-217.

Goorha, P., & Mohan, V. (2009). Understanding Learning Preferences in the Business School Curriculum. *The Journal of Education for Business*, *85*(3), 145-152.

Gupta, Y. (2010). Beyond Wisdom: Business Dimensions of an Aging America. *Vital Speeches of the Day*, *76*(2), 69-75.

Hansen, L. (2007). *„From Flexicurity to FlexicArity? Gendered perspectives on the Danish model"* in Journal of Social Sciences, volume 3, issue 2, pg. 88-93.

Hass, G. & Parkay F. (1993). *Curriculum Planning – A New Approach*. Needham Heights: Allyn & Bacon.

Hickling-Hudson, A. (2007). Cultural complexity, post-colonialism and educational change: Challenges for comparative educators. *International Review of Education*, *52*(1-2), 201-218.

Hong, H., & Sullivan, F. R. (2009). Towards an idea-centered, principle-based design approach to support learning as knowledge creation. *Educational Technology Research and Development*, *57*(5), 613-627.

Jenks, C. (2004). Missing Links in the Public School Curriculum: Four Dimensions for Change. *World Futures: The Journal of General Evolution*, *60*(3), 195-216.

Jones, H. C. (2005). Lifelong Learning in the European Union: whither the Lisbon Strategy? *European Journal of Education*, *40*(3), 247-260.

Kaderabkova, A. (2005). The Lisbon Strategy Challenges to the Czech Republic Human Resources. *European Journal of Education*, *40*(3), 323-336.

Kantor, B. S., & Myers, M. R. (2006). From Aging . . . to Saging- The Ohio State Senior Partners Program: Longitudinal and Experiential Geriatrics Education. *Gerontology & Geriatrics Education*, *27*(2), 69-74.

Karlsson, N. (2002). Impact of Preferences, Curriculum, and Learning Strategies on Academic Success. *Education Economics*, *10*(1), 41.

Kay, R. H., & Knaack, L. (2008). Assessing learning, quality and engagement in learning objects: the Learning Object Evaluation Scale for Students (LOES-S). *Educational Technology Research and Development*, *57*(2), 147-168.

Kell, C., & Van Deursen, R. (2002). Student learning preferences reflect curricular change. *Medical teacher*, *24*(1), 32-40.

Kezar, A., & Lester, J. (2009). Promoting Grassroots Change in Higher Education: The Promise of Virtual Networks. *Change*.

Klein, J. T. (2005). Integrative Learning Interdisciplinary Studies. *Peer Review*, *7*(4), 8-10.

Koff, R. (2008). Developing a Livable San Diego County for All Ages, 44. Washington.

Kump, S., & Krasovec, S. J. (2007). Education: a possibility for empowering older adults. *International Journal of Lifelong Education*, *26*(6), 635-649.

Lakin, M. B., Mullane, L., & Porter Robinson, S. (2007). *Reinvesting in the third age: older adults and higher education*. Washington: ACE.

Lakin, M. B., Mullane, L., & Porter Robinson, S. (2008). *Mapping new directions: higher education for older adults*. Washington: ACE.

Lingard, B., & Mills, M. (2007). Pedagogies making a difference: issues of social justice and inclusion. *International Journal of Inclusive Education*, *11*(3), 233-244.

Macdonald, D. (2003). Curriculum change and the post-modern world: is the school curriculum-reform movement an anachronism? *Journal of Curriculum Studies*, *35*(2), 139-149.

Manheimer, R. J. (1998). The promise and politics of older adult education. *Research on Aging*, *20*(4), 391.

Mannova, B. (2010). Education of seniors' educators. Retrieved from http://iec.psih.uaic.ro/ciea/file/3 Bozena.pdf., accesat in 12.04.2010.

Martin, C. & Strungă A. (2009). Dinamica flexicurităţii în România. Revista de Ştiinţe ale Educaţiei, vol.XI, nr. 2, 101-109.

Mott, V. W. (2008). Rural education for older adults. *New Directions for Adult and Continuing Education*, *2008*(117), 47-57.

Munteanu, A. (2004). *Psihologia vârstelor adulte.* Timişoara: Eurobit.

Myers, S. (2008). Senior Leader Cognitive Development Through Distance Education. *American Journal of Distance Education*, *22*(2), 110-122.

Nojima, M. (1994). Japan's approach to continuing education for senior citizens. *Educational Gerontology*, *20*(5), 463.

Norton, R. E., & Moser, J. (2008). *DACUM handbook* (3rd ed.). Columbus, OH: Center on Education and Training for Employment, The Ohio State University.

Oliver, D. (1990). Grounded Knowing: A Postmodern Perspective on Teaching and Learning. *Educational Leadership*, *48*(1), 64-69.

Osorio, A. R. (2003). Universities and and education for older adults: development of specific programmes for university education of older adults in Spain. *Convergence*, *36*(1), 87-99.

Patel, T., & Patel, C. (2008). Learning cultures for sustained innovation success. *Innovation: The European Journal of Social Science Research*, *21*(3), 233-251.

Phillipson, C., & Ogg, J. (2010). *Active Ageing and universities: engaging older learners*. London: Universities UK.

Pillay, H., & Elliott, B. (2001). Emerging Attributes of Pedagogy and Curriculum for the "New World Order". *Innovative Higher Education*, *26*(1), 7–22. Springer.

Randell, S., & Mason, R. (1995). New learning for older Australians, or just the same old education? *Educational Gerontology*, *21*(5), 385.

Rubenson, K., & Desjardins, R. (2009). The Impact of Welfare State Regimes on Barriers to Participation in Adult Education. *Adult Education Quarterly*, *59*(3), 187-207.

Sava, S. (2003). *Teorie şi practică în educaţia la distanţă*. Bucureşti: Editura didactică şi pedagogică.

Săcăliş, N. (2000). *N.F.S. Grundtvig – danaismul şi civilizaţia nordică*. Bucureşti: Asociaţia Naţională de Educaţie a Adulţilor.

Spence, D. G. (1994). The curriculum revolution: can educational reform take place without a revolution in practice? *Journal of Advanced Nursing*, *19*(1), 187-93.

Stadelhofer, C. & Marquard M. (2007). The internet as a chance for continuing education of seniors in a united Europe. http://www.web4seniors.eu, accesat la data de 10.02.2010.

Strungă, C (1997). Potenţialul de deschidere socială, comunicare şi protecţie socială al universităţilor populare. *Logos*, nr. ianuarie-februarie, 28.

Strungă, A. (2009). *Modele de inovare curriculară şi instituţională pentru universităţile româneşti în contextul Strategiei Lisabona şi al Spaţiului European al Învăţământului Superior*. Revista de Ştiinţe ale Educaţiei, vol. XI, nr. 2 (20), 59-66.

Theisen, H. (2009). European values and globalization. *Santalka*, *17*(1), 4-11.

Ungureanu, D. (1999). *Educaţie şi curriculum*. Timişoara: Editura Eurostampa

Ungureanu, D. (1999). *Fundamentele educaţiei (Note de curs)*. Timişoara: Editura Mirton.

Vogel, M. (2007). Diversity and comparability--towards a common European Higher Education Area. *Analytical and Bioanalytical Chemistry*, *387*(1), 131-3.

Waks, L. J. (2006). Globalization, state transformation, and educational re-structuring: why postmodern diversity will prevail over standardization. *Studies in Philosophy and Education*, *25*(5), 403-424.

Walker, J., Bisbee, C., Porter, R., & Flanders, J. (2004). Increasing practitioner' Knowledge of participation among elderly adults in senior center activities. *Educational Gerontology*, *30*(5), 353-366.

Wilson, V., McCormack, B., & Ives, G. (2006). Re-generating the 'self' in learning: developing a culture of supportive learning in practice. *Learning in Health and Social Care*, *5*(2), 90-105.

van Oorschot, W. (2004). Balancing work and welfare: activation and flexicurity policies in The Netherlands, 1980-2000. *International Journal of Social Welfare*, *13*(1), 15-27.

6. Cercetări esenţiale în domeniul preferinţelor curriculare ale seniorilor

Prima cercetare majoră majoră în domeniul preferinţelor curriculare ale seniorilor a fost realizată în 1972, de către **Institutul de Gerontologie din Ann Arbor**, Michigan, S.U.A. Acest demers investigativ a fost condus înaintea înfiinţării primei Universităţi pentru vârsta a treia (1973) de către **Pierre Velles** în Toulouse. Cercetarea realizată de **Elizabeth Andrews** avea titlul **„A Survey of Educational and Informational Needs of Older People Living in the Schoolcraft College District"**. După cum menţiona şi autoarea în introducere ancheta „a explorat interesele informaţionale, educaţionale şi culturale ale seniorilor din aria Colegiului Schoolcraft pentru a (se) determina care sunt programele educaţionale care îi interesează cel mai mult" (Andrews, 1972). Chestionarul a fost administrat prin intermediul unui ziar, fiind completat în mod independent de către 418 seniori. Vom reda în continuare câteva din cele mai importante rezultate ale cercetării realizate de Andrews pentru a le putea corobora cu alte sondaje recente. Preferinţele curriculare sectorizabile domenial au fost împărţite în două categorii principale: domenii de studiu pentru pensionari (*retirement subject matter areas*) pe de o parte şi evenimente culturale, cursuri de scurtă durată. În prima categorie cursurile preferate au fost cele despre: asistenţa şi servicii medicale (36%), beneficii ale sistemului de securitate socială (33%), valorificarea maximală a pensiei (32.7%), informaţii legale – testamente şi managementul activelor (31.8%), sănătate optimă

la vârsta pensionării: nutriție, fitness, igienă personală (31%), modalități de valorificare a timpului liber (27.8%), cum să fim mai economici (27%), cum să selectăm un spital (25.5%), aranjamente de trai diferite pentru vârsta pensionării (24%), relații familiale și de prietenie la vârsta pensionării (19%), oportunități de angajare și drepturi pentru pensionari (15%), planificarea și pregătirea unei festivități într-o familie mică (14.8%), training pentru oportunități specifice de voluntariat (13.8%). Din cea de-a doua categorie a domeniilor preferate, pentru evenimente culturale au fost selectate următoarele opțiuni în ordine: activități pentru cinefili, concerte muzicale, activități dramatice, serii de conferințe și prelegeri, excursii și mese (cine) festive (gourmet dinners). La subcategoria cursurile speciale scurte au fost alese următoarele variante, în ordine: bridge și alte jocuri de societate, tricotaj, dans de sală, aranjamente florale, confecționare de bijuterii, investiții după vârsta pensionării, arta ceramicii, literatură biblică, pictura în ulei, îmbunătățirea abilităților de lectură, structuri de taxe statale și locale, îmbunătățirea abilităților de redactare, conversații în limba spaniolă și franceză, sculptură. Mai dorim să menționăm că majoritatea seniorilor preferau activitățile educaționale în timpul dimineții, în vecinătatea cartierului și considerau că este necesară o infrastructură de transport specifică și un sistem de burse (Andrews, 1972).

O altă cercetare inedită este cea realizată de **Aldridge și Tuckett**, de la **NIACE**, în 2007 intitulată **What older people learn?** Conform acestora, domeniile preferate de seniori sunt următoarele: abilități NTIC (31.8%), limbi străine (8.1%), arte (6.5%), istorie (6.3%), religie (5%), sănătate și medicină (3.9%), muzică (3.9%), studii antreprenoriale (3.8%), asistență socială (2.8%), limba și literatura engleză (2.6%). Motivațiile cel mai des întâlnite pentru parcurgerea cursurilor de formare sunt diferite în funcție de subgrupa de vârstă specifică: seniorii cu vârste între 55-64 de ani învață în general din interes personal pentru un anumit domeniu (42.4%), învață deoarece le place un anume domeniu (29.8%), pentru a se dezvolta ca și persoane (27.6%), pentru a obține suport pentru locul de muncă actual (25%), pentru a avea mai multă încredere în ei înșiși (13.3%); seniorii cu vârste cuprinse între 65-74 de ani au ales următoarele motivații: învață deoarece le place un anume domeniu (53.4%), învață în general din interes personal pentru un anumit domeniu (51.1%), pentru a se dezvolta ca și persoane (19.6%), pentru a întâlni alți oameni (15.5%), pentru a avea mai multă încredere în ei înșiși (13.8%). Referitor la locația preferată pentru cursurile de formare s-au conturat următoarele opțiuni: acasă (21%), colegiu de educație continuă, terțiar (16.5%), la locul de muncă (12%), centru de educație a adulților (11.3%), universitate (3.7%). Referitor la durata cursurilor de formare, majoritatea seniorilor au selectat următoarele opțiuni: peste 3 ani (27.1%), între 7-12 luni (15.7%), între 1-3 luni (14.1%), între 3-6 luni (10.4%), până în 2 ani (9.6%). Interesant este că seniorii cu vârste peste 75 de ani preferă în număr foarte mare cursuri cu durata de peste 3 ani (42.6%). De asemenea majoritatea seniorilor nu învață pentru o calificare (59.8%), dar totuși 38.3% intenționează să obțină o calificare (Aldridge & Tuckett, 2007). Cursurile de formare sunt plătite în principal de către seniori (39.4), 39.1% beneficiază de cursuri gratuite, în cazul a 5.1% angajatorul plătește pentru cursuri, 4.8% beneficiază de finanțare guvernamentală, 3.3% au granturi finanțate de autoritatea locală, 1.4% alte surse. Disciplinele de care ar fi interesați seniorii în viitor sunt următoarele: cursuri NTIC (10.5%), limbi străine (6%), istorie (3.8%), arte (2.4%), muzică (2.2%). Seniorii utilizează următoarele mijloace și suporturi tehnologice: CD-player (74.1%), telefon mobil (61.1%), DVD-player (50.9%), computer/laptop (36.2%), cameră video (34.6%).

Într-o cercetare realizată de **Constantin Strungă** în 1996 cu privire la ***potențialul de deschidere socială, comunicare, educație și protecție socială a universităților populare și caselor de cultură din mediul urban***, la care au participat și numeroși seniori, au fost identificat următoarele preferințe curriculare sectorizabile domenial (Strungă, 1996):

educație sexuală (30%), informatică (30%), psihologie (22%), parapsihologie (17%), educația copilului (17%), educația adolescentului (17%), terapie naturistă (16%), cosmetică (16%), religii orientale (16%), fenomene aerospațiale neidentificate (16%), marketing (15%), cultură cinematografică (15%), coafură (15%), civilizație greacă (14%), civilizație orientală (13%), croitorie (12%), management (12%), cofetărie (11%), electronică (10%), pedagogie (9%), contabilitate (9%), astronomie (9%), astronautică (9%), educație sanitară (9%), drept (9%). Referitor la limbile străine, preferințele se orientează astfel: limba engleză (65%), limba italiană (35%), limba germană (29%), limba franceză (27%), limba spaniolă (16%), limba sârbă (6%), limba maghiară (1.7%), limba rusă (1.7%). Domeniile în care subiecții consideră că au aptitudini deosebite sunt după cum urmează: în domeniul tehnicii (21%), în domeniul muzicii (18%), creației literare (14%), arte plastice (14%), teatru (12%), coregrafie (4%). Genurile de artă preferate de subiecți au fost următoarele: filmul (47%), muzica (36%), literatura (21%), teatru (20%), dansul (14%), arhitectura (4%). Referitor la dorința de a crea valori de cultură: versuri (26%), pictură (17%), cântece (16%), proză (14%), articole de presă (5%), sculptură (4%), piese de teatru (3%).

Într-un proiect realizat de Universitatea de Stat Samara din Federația Rusă, programul educațional pentru seniori avea două niveluri: un nivel introductiv care includea două cursuri alternative – „Vârsta tranzițională" și „O cale sănătoasă în viață". La aceste cursuri, seniorii învățau noțiuni de psihologie, pedagogie socială, drept, ecologie și sport. Cel de-al doilea modul cuprindea cursuri cu privire la creșterea copiilor și abilități computeriale (Gergokova, 2009).

Cercetările realizate în Japonia de **Masaya Nojima** au scos în evidență ***6 arii curriculare*** de interes pentru seniori (Nojima, 1994):

1. Modelele ale stilurilor de viață: opțiuni pentru stilurile de viață ale cetățenilor seniori; psihologia senectuții și senescenței; educația de-a lungul întregii vieți și tu; viața și moartea; studii religioase.
2. Sănătate fizică și mentală: arta de a găti respectând principiile nutriției; protejarea sănătății; exerciții sportive de rutină; sporturi; relații familiale.
3. Societatea japoneză: sistemul politic, economic, social; sistemul de securitate socială japonez; să înțelegem guvernarea locală; prevenția infracțiunilor și siguranța în trafic.
4. Hobby-uri și Arte tradiționale: caligrafie, artizanat, horticultură, dans, haiku, conversație în limba engleză;
5. Activități comunitare: explorarea oportunităților de voluntariat în comunitate; asistarea grupurilor de copii din comunitate; participarea și planificarea evenimentelor din comunitate; tu și reciclarea; turism.
6. Tactici de studiu și abilități sociale: a te bucura de studiu la senectute; participarea în grupuri și conducerea grupurilor; arta oratorică; televiziune educațională.

O altă perspectivă este cea a specialiștilor de la institutele ZAWiW și ILEU. Potrivit doamnei academician profesor universitar **Carmen Stadelhofer**, cursurile vor putea fi structurate pe mai multe ***domenii curriculare***, după cum urmează (Stadelhofer, 2007):

- ♥ A învăța să îmbătrânești
- ♥ Sănătate și prevenție
- ♥ Cunoaștere
- ♥ Transfer de competențe și activizare post-profesională
- ♥ Dialog intergenerațional și intercultural
- ♥ Europa
- ♥ Noile tehnologii

Un proiect interesant cu rezultate semnificative pentru tematica lucrării noastre este **SEELERNETZ**, la care a participat și Institutul Român de Educație a Adulților. Pe pagina de internet a proiectului, sunt enumerate mai multe rezultate ale cercetării printre care punctele de interes ale seniorilor au luat parte la proiect *: informații despre vârsta a treia (95%), o mai buna informare despre menținerea sănătății (95%), oferte de cursuri (65%), acces la Internet (63%), consultanță pentru persoanele de vârsta a treia (64%)*. Conform raportului de cercetare*, mulți dintre seniorii cu „pregătire medie" din România sunt nemulțumiți (64%), deoarece consideră să se pune prea puțin accent pe nevoile vârstnicilor : 92% doresc o mai bună informare despre posibilitățile și nevoile unei persoane de vârsta a treia, pentru a putea sa își gospodărească mai bine venitul lunar; o mare parte solicită oferte de activități pentru femeile pensionare; un număr mare (87%) doresc mai multă consultanță pentru păstrarea sănătății și mai multe activități culturale (84%); 55% vor să continue studiu sau învățarea* (SEELERNETZ, 2009).

În concluzie, remarcăm faptul că în ultimele decade a avut loc o schimbare importantă a preferințelor curriculare ale seniorilor datorată în parte evoluției societății pe mai multe planuri: demografic, economic, social, tehnologic, cultural etc. Un exemplu al acestor schimbări poate fi desprins din analiza comparativă a cercetării lui Andrews din 1972 și a lui Aldridge și Tuckett din 2007 (Aldridge & Tuckett, 2007; Andrews, 1972) și anume preferința din ce în ce în ce mai mare pentru cursuri legate de NTIC, de utilizarea calculatorului și Internetului. O altă concluzie este că preferințele curriculare depind, așa cum a constata și Nojima și Osorio (Nojima, 1994; Osorio, 2003), de apartenența la instituțiile care organizează cursuri de formare pentru seniori: seniorii care au studiat programele educaționale din prima generație preferă mai ales activități artistice și recreative, pe când cei care au parcurs programe educaționale din a doua și a treia generație preferă cursuri de profil, care de multe ori conduc la o calificare (mai ales dacă sunt organizate de o universitate tradițională). Preferințele depind de asemenea de naționalitate, etnie, vârstă, nivel de venit, experiențe educaționale anterioare, locul de rezidență și de schimbările culturale de anvergură care au loc la un anumit moment istoric important, cum este cazul evenimentelor in 1989 care au reflectat reconfigurări ale preferințelor curriculare.

Bibliografie

Aadlandsvik, R. (2007). Education, Poetry, and the Process of Growing Old. *Educational Gerontology*, *33*(8), 665-678.

Aldridge, F. & Tuckett, A. (2007). *What older people learn*. Leicester: NIACE.

Andrews, E. (1972). *A Survey of Educational and Informational Needs of Older People Living in the Schoolcraft College District*. Ann Arbor: Institute of Geontology..

Bloom, D. E., Canning, D., & Fink, G. (2008). *Population aging and economic growth. Program on the global demography of aging*, *23*(1), 35. Cambridge, MA.

Brown, N. (2004). What makes a good educator? The relevance of meta programmes. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, *29*(5), 515-533.

Choi, N. G., & Jun, J. (2009). Life regrets and pride among low-income older adults: relationships with depressive symptoms, current life stressors and coping resources. *Aging & mental health*, *13*(2), 213-25.

Cámara, C. P., & Eguizábal, A. J. (2008). Quality of University Programs for Older People in Spain: Innovations, Tendencies, and Ethics in European Higher Education. *Educational Gerontology*, *34*(4), 328-354.

Colley, A., & Comber, C. (1994). Gender effects in school subject preferences: A research note. *Educational Studies*, *20*(1), 13.

Danciu, E. (2006). *Modalități de optimizare a procesului de predare-învățare din perspectiva teoriei comunicării*. Timișoara: Orizonturi Universitare.

Danciu, E. (2004). *Învățarea prin colaborare. Aspecte metodologice.* Timișoara: Orinzonturi Universitare

Dorin, M. (2007). Online Education of Older Adults and its Relation to Life Satisfaction. *Educational Gerontology*, *33*(2), 127-143.

Dumitru, I. (2004). *Consiliere psihopedagogică. Fundamentări teoretice și sugestii de acțiune practică*. Timișoara: Eurostampa.

Gergokova, Z. K. (2009). The Education of People of the "Third Age." *Russian Education & Society*, *51*(5), 81-94.

Gingold, R. (1999). *Succesful Ageing.* Victoria: Oxford University Press.

Gislason, N. (2009). Mapping School Design: A Qualitative Study of the Relations Among Facilities Design, Curriculum Delivery, and School Climate. *Journal of Environmental Education*, *40*(4), 17-34.

Githens, R. P. (2007). Older adults and e-learning: Opportunities and Barriers. *Quarterly Review of Distance Education*, *8*(4), 329-338.

Goff, K. (2004). Senior to senior: living lessons. *Educational Gerontology*, *30*(3), 205-217.

Goorha, P., & Mohan, V. (2009). Understanding Learning Preferences in the Business School Curriculum. *The Journal of Education for Business*, *85*(3), 145-152.

Gupta, Y. (2010). Beyond Wisdom: Business Dimensions of an Aging America. *Vital Speeches of the Day*, *76*(2), 69-75.

Hansen, L. (2007). *„From Flexicurity to FlexicArity? Gendered perspectives on the Danish model"* in Journal of Social Sciences, volume 3, issue 2, pg. 88-93.

Hass, G. & Parkay F. (1993). *Curriculum Planning – A New Approach*. Needham Heights: Allyn & Bacon.

Hickling-Hudson, A. (2007). Cultural complexity, post-colonialism and educational change: Challenges for comparative educators. *International Review of Education*, *52*(1-2), 201-218.

Hong, H., & Sullivan, F. R. (2009). Towards an idea-centered, principle-based design approach to support learning as knowledge creation. *Educational Technology Research and Development*, *57*(5), 613-627.

Jenks, C. (2004). Missing Links in the Public School Curriculum: Four Dimensions for Change. *World Futures: The Journal of General Evolution*, *60*(3), 195-216.

Jones, H. C. (2005). Lifelong Learning in the European Union: whither the Lisbon Strategy? *European Journal of Education*, *40*(3), 247-260.

Kaderabkova, A. (2005). The Lisbon Strategy Challenges to the Czech Republic Human Resources. *European Journal of Education*, *40*(3), 323-336.

Kantor, B. S., & Myers, M. R. (2006). From Aging . . . to Saging- The Ohio State Senior Partners Program: Longitudinal and Experiential Geriatrics Education. *Gerontology & Geriatrics Education*, *27*(2), 69-74.

Karlsson, N. (2002). Impact of Preferences, Curriculum, and Learning Strategies on Academic Success. *Education Economics*, *10*(1), 41.

Kay, R. H., & Knaack, L. (2008). Assessing learning, quality and engagement in learning objects: the Learning Object Evaluation Scale for Students (LOES-S). *Educational Technology Research and Development*, *57*(2), 147-168.

Kell, C., & Van Deursen, R. (2002). Student learning preferences reflect curricular change. *Medical teacher*, *24*(1), 32-40.

Kezar, A., & Lester, J. (2009). Promoting Grassroots Change in Higher Education: The Promise of Virtual Networks. *Change*.

Klein, J. T. (2005). Integrative Learning Interdisciplinary Studies. *Peer Review*, *7*(4), 8-10.

Koff, R. (2008). Developing a Livable San Diego County for All Ages, 44. Washington.

Kump, S., & Krasovec, S. J. (2007). Education: a possibility for empowering older adults. *International Journal of Lifelong Education*, *26*(6), 635-649.

Lakin, M. B., Mullane, L., & Porter Robinson, S. (2007). *Reinvesting in the third age: older adults and higher education*. Washington: ACE.

Lakin, M. B., Mullane, L., & Porter Robinson, S. (2008). *Mapping new directions: higher education for older adults*. Washington: ACE.

Lingard, B., & Mills, M. (2007). Pedagogies making a difference: issues of social justice and inclusion. *International Journal of Inclusive Education*, *11*(3), 233-244.

Macdonald, D. (2003). Curriculum change and the post-modern world: is the school curriculum-reform movement an anachronism? *Journal of Curriculum Studies*, *35*(2), 139-149.

Manheimer, R. J. (1998). The promise and politics of older adult education. *Research on Aging*, *20*(4), 391.

Mannova, B. (2010). Education of seniors' educators. Retrieved from http://iec.psih.uaic.ro/ciea/file/3 Bozena.pdf., accesat in 12.04.2010.

Martin, C. & Strungă A. (2009). Dinamica flexicurității în România. Revista de Ştiinţe ale Educaţiei, vol.XI, nr. 2, 101-109.

Mott, V. W. (2008). Rural education for older adults. *New Directions for Adult and Continuing Education*, *2008*(117), 47-57.

Munteanu, A. (2004). *Psihologia vârstelor adulte.* Timişoara: Eurobit.

Myers, S. (2008). Senior Leader Cognitive Development Through Distance Education. *American Journal of Distance Education*, *22*(2), 110-122.

Nojima, M. (1994). Japan's approach to continuing education for senior citizens. *Educational Gerontology*, *20*(5), 463.

Norton, R. E., & Moser, J. (2008). *DACUM handbook* (3rd ed.). Columbus, OH: Center on Education and Training for Employment, The Ohio State University.

Oliver, D. (1990). Grounded Knowing: A Postmodern Perspective on Teaching and Learning. *Educational Leadership*, *48*(1), 64-69.

Osorio, A. R. (2003). Universities and and education for older adults: development of specific programmes for university education of older adults in Spain. *Convergence*, *36*(1), 87-99.

Patel, T., & Patel, C. (2008). Learning cultures for sustained innovation success. *Innovation: The European Journal of Social Science Research*, *21*(3), 233-251.

Phillipson, C., & Ogg, J. (2010). *Active Ageing and universities: engaging older learners*. London: Universities UK.

Pillay, H., & Elliott, B. (2001). Emerging Attributes of Pedagogy and Curriculum for the "New World Order". *Innovative Higher Education*, *26*(1), 7–22. Springer.

Randell, S., & Mason, R. (1995). New learning for older Australians, or just the same old education? *Educational Gerontology*, *21*(5), 385.

Rubenson, K., & Desjardins, R. (2009). The Impact of Welfare State Regimes on Barriers to Participation in Adult Education. *Adult Education Quarterly*, *59*(3), 187-207.

Sava, S. (2003). *Teorie şi practică în educaţia la distanţă*. Bucureşti: Editura didactică şi pedagogică.

Săcăliş, N. (2000). *N.F.S. Grundtvig – danaismul şi civilizaţia nordică*. Bucureşti: Asociaţia Naţională de Educaţie a Adulţilor.

Spence, D. G. (1994). The curriculum revolution: can educational reform take place without a revolution in practice? *Journal of Advanced Nursing*, *19*(1), 187-93.

Stadelhofer, C. & Marquard M. (2007). The internet as a chance for continuing education of seniors in a united Europe. http://www.web4seniors.eu, accesat la data de 10.02.2010.

Strungă, C (1997). Potențialul de deschidere socială, comunicare și protecție socială al universităților populare. *Logos*, nr. ianuarie-februarie, 28.

Strungă, A. (2009). *Modele de inovare curriculară şi instituţională pentru universităţile româneşti în contextul Strategiei Lisabona şi al Spaţiului European al Învăţământului Superior*. Revista de Ştiinţe ale Educaţiei, vol. XI, nr. 2 (20), 59-66.

Theisen, H. (2009). European values and globalization. *Santalka*, *17*(1), 4-11.

Ungureanu, D. (1999). *Educaţie şi curriculum*. Timişoara: Editura Eurostampa

Ungureanu, D. (1999). *Fundamentele educaţiei (Note de curs)*. Timişoara: Editura Mirton.

Vogel, M. (2007). Diversity and comparability--towards a common European Higher Education Area. *Analytical and Bioanalytical Chemistry*, *387*(1), 131-3.

Waks, L. J. (2006). Globalization, state transformation, and educational re-structuring: why postmodern diversity will prevail over standardization. *Studies in Philosophy and Education*, *25*(5), 403-424.

Walker, J., Bisbee, C., Porter, R., & Flanders, J. (2004). Increasing practitioner' Knowledge of participation among elderly adults in senior center activities. *Educational Gerontology*, *30*(5), 353-366.

Wilson, V., McCormack, B., & Ives, G. (2006). Re-generating the 'self' in learning: developing a culture of supportive learning in practice. *Learning in Health and Social Care*, *5*(2), 90-105.

van Oorschot, W. (2004). Balancing work and welfare: activation and flexicurity policies in The Netherlands, 1980-2000. *International Journal of Social Welfare*, *13*(1), 15-27.

II. PANEL A

A. SIMPOZION

CONCEPTUL DE PANEL ŞI DESFĂŞURAREA PANELULUI „ÎMBĂTRÂNIREA ACTIVĂ ŞI SOLIDARITATEA INTERGENERAŢIONALĂ”

Prof. psih. **Harieta-Simona Crăciun**

Panelul este o tehnică particulară a anchetei sociologice care constă în repetarea unor interviuri asupra aceluiaşi grup de indivizi. Este constituit dintr-un eşantion fix de persoane integrate în mai multe reprize şi are ca scop urmărirea evoluţiei opiniei asupra unui subiect determinat.

Metoda este utilizată pentru:

1) A verifica eficacitatea unei campanii publicitare
2) A se cunoaşte variaţiile în atitudinile şi opiniile unei populaţii cu privire la un produs, un eveniment, un personaj politic

Se poate aplica în studiul efectelor unui eveniment sau a unei serii de evenimente.

Panelul este şi o tehnică de lucru la reuniuni ştiinţifice, o modalitate de animare a discuţiei de grup, de difuzare a „noutăţilor” dintr-un domeniu dat, punând în contact un grup restrâns de specialişti cu un public mai larg.

Panelul nostru referitor la îmbătrânirea activă şi solidaritatea intergenerațională a avut ca obiectiv implicarea tinerei generaţii în problemele vieţii cultural-artistice şi sociale, ăn scopul diversificării activităţii cultural artistice la vârsta senectuţii.

În urma discuţiei panel, propunerile de activităţi pentru persoanele vârstnice au fost: dans, pictură, muzică (cântat, ascultat), sculptură, tricotaj, goblen, crosetat, lectură, origami, excursii, vizite, grădinărit, editarea unei culegeri de povestiri după discuţii cu locuitorii satelor, activităţi culturale în care să fie implicaţi alături de vârstnici, atât studenţii, cât şi elevii de liceu şi de gimnaziu, săptămâni academice pentru seniori.

CUGETĂRI ACADEMICE DESPRE BĂTRÂNEŢE ALE UNOR MARI GÂNDITORI ROMÂNI ŞI STRĂINI

1.Caracterizând etapele vieţii inclusiv bătrâneţea, Cicero spunea că „Viaţa este un drum, fiecare porţiune din drum are particularităţile sale. Trebuie însă să luptăm cu deficienţele bătrâneţii: cu scăderea activităţii, cu împuţinarea bucuriilor, cu ideea apropierii de moarte.”

2. „Puţin oameni ştiu să fie bătrâni”, afirma Rochefoukauld,

3. Iar P.P.Neveanu spunea că „deşi se consideră că bătrâneţea începe la 65 de ani, momentul îmbătrâniri depinde mai puţin de vârstă cât de condiţia fizică morală sau socială.”

4. „Bătrâneţea omului începe acolo unde se termină însufleţirea lui. Omul îmbătrâneşte numai când îmbătrânesc toate pasiunile lui.” (I. Ducici)

5. „Avem tendinţa să discutăm despre tineri şi bătrâni ca şi cum ar fi nişte mase separate, dar fără diferenţe individuale.” (Ian J. Deawy)

6. „Vârsta noastră se măsoară după intensitatea vieţii.” (G. Călinescu)

7. „A îmbătrâni este singurul mijloc de a trăi mai mult.” (Voltaire)

8. „Starea de spirit influenţează productivitatea creierului” (Şt. Klein)

9. „Rareori obosim atunci când facem ceva interesant şi incitant. Acolo unde vă este interesul este şi energia.” (Dale Carnegie)

10. „Una dintre caracteristicele uimitoare ale fiinţei umane este de a transforma un minus într-un plus.” (A. Adler)

11. „Tânărul şi vârstnicul au percepţii diferite asupra lumii. De aceea, tinereţea şi bătrâneţea sunt vârste complementare şi nu exclusive. Pentru aceasta este necesar ca bătrâneţea să devină în cât mai mare măsură o perioadă pozitivă a vieţii.” (H.Boui)

12. „Cultura publică sau naţională este înţeleasă drept suma vieţii spirituale a uni popor, rezultatul activităţii colective, şi nu opera oamenilor singuratici.” (M. Eminescu)

13. „Omul este în bună parte un produs al societăţii. Fără concursul generaţiilor anterioare şi al societăţii actuale, nu am fi ceia ce suntem; mulţi din noi nici n-am putea trăi. Avem prin urmare legături vitale cu societatea. Spiritul de solidaritate e un corectiv necesar al spiritului de libertate. Raportul dintre individ şi grup e determinat de gradul solidarităţii cu acel grup.” (G. Aslan)

Concluzii

a) Prelungirea vieţii active a omului prin implicarea în diverse acţiuni cultural artistice şi sociale
b) „Educaţia nu este altceva decât o transformare.”(Thomas More)
c) La baza oricărei activităţi se afla numite motive „cauze interne ale acţiunii” (M.Roco)

ÎMBĂTRÂNIREA ACTIVĂ, TAINA TINEREŢII VEŞNICE ŞI A SOLIDARITĂŢII INTERGENERAŢIONALE

Economist, consilier zonal Primăria Timişoara **Vasile Bradu**

De la începutul acestei prelegeri vom încerca să abordăm problematica vârstei celor care au muncit o viaţă întreagă cu mintea şi cu braţele, a tuturor celor care au făcut minuni la locul lor de muncă pentru binele tuturor. În perioada 26 iulie-6 august 1982, la Viena, doctorul Arcadie Percec scria un eseu dens legat de Adunarea Mondială asupra Bătrâneţii Active, desfăşurată sub egida O.N.U. Bogăţia de idei, fruct al erudiţiei, cu care autorul abordează întotdeauna temele, încheie de această dată eseul, cu un proverb african: ***Un bătrân care moare este o bibliotecă distrusă.***

Cine a pierdut în viaţa sa o bibliotecă, cine a pierdut un bătrân drag, tată, bunic, mamă sau un amic, poate înţelege prin sentimentele încercate, ce vrea să însemne acest proverb. Între probleme bătrâneţii dezbătute la Viena, la un loc de frunte figurează prelungirea vieţii active a vârstnicilor, adică, dincolo de vârsta biologică sau de trecerea anilor, e vorba de acea activitate care dă viaţă şi vigoare bătrânilor.

Se spune că o ţară fără bătrâni este o ţară fără înţelepciune. Adevărata înţelepciune a lumii emană de la acei bătrâni călîţi de experienţa vieţii, fie ei ţărani, ciobani, savanţi sau academicieni. La toate nivelele sociale, există, deci, o bătrâneţe creatoare, iar personalităţile care au dăruit lumii opere nemuritoare sunt numeroase şi istoria ştiinţei şi culturii le-a consemnat în paginile ei.În orizontul culturii şi civilizaţiei strălucesc figuri emblematice care au dovedit lumii că bătrâneţea nu este o vârstă a neputinţei, ci, din contră, este o vârstă creatoare. Din pleiada de celebrităţi mondiale amintesc câteva:

● nemuritorul Goethe (1749-1832) – la 83 de ani era în plină şi viguroasă activitate de creaţie;

● Benjamin Franklin (1706-1790) – inventatorul paratrăznetului, om de stat şi unul din fondatorii independenţei americane, după vârsta de 81 de ani şi până la moarte, la 84 de ani a fost sufletul mişcării politice şi culturale a patriei sale;

● Katon (233-147 î.e.n) - vestit prin înalta sa moralitate şi principiile sale severe, fiind primul care a dat alarma decăderii Imperiului Roman prin lux şi desfrâu, la vârsta de 80 de ani învăţa greceşte;

● Voltaire (1694-1778) – titan al culturii franceze, filosof şi scriitor, care a cultivat toate genurile literare, a scris ultima sa piesă, tragedia Iréne la vârsta de 84 de ani;

● Bernard Shaw (1856-1959) – laureat al Premiului Nobel în 1925, celebru dramaturg, comediant, scriitor şi filosof englez de renume mondial, a fost un spirit veşnic tânăr şi plin de umor. Ultima sa glumă, cu câteva clipe înaintea sfârşitului apare ca o sfidare împotriva morţii;

● Darwin (1809-1882) – naturalist englez devenit celebru prin lucrarea sa ***Originea speciilor prin selecţie naturală***, a lucrat în laborator până la prestigioasa vârstă de 72 de ani;

● Carlo Goldoni (1707-1793) – mare scriitor şi poet italian, autorul a zeci de comedii şi scenete, a scris comedii în limba franceză la vârsta de 86 de ani;

● Michelangelo Buonarotti (1475-1564) – celebrul pictor, sculptor şi poet, arhitect, autorul picturilor din Capela Sixtină şi a sculpturii ***Moise***, a condus lucrarea vestitei cupole a bisericii Sfântul Petru din Roma în al 89-lea an al vieţii sale;

● Sofocle (497-405 î.e.n.) – poetul tragic al antichităţii a creat cu claritatea gândirii sale la senectute, opera Oedip la vârsta de 90 de ani.

S-ar mai putea cita multe alte personalităţi precum: Verdi, La Fontaine, Chateaubriant, Constantin Nottara, Galileo Galilei, Victor Hugo, Tolstoi, Freud, Pasteur, Tolstoi, Marie Curie, Constaintin Brâncuşi, Kant, C.D Loga, Rosetti, Kogălniceanu, ş.a., iar lista ar putea continua înainte şi înapoi în timp. Istoria a dovedit că bătrâneţea a fost creatoare şi rămâne, în timp ce tinereţea este apanajul temerităţii şi al cutezanţei. Seneca era un adept al activităţii creatoare, când scria: *Ce servesc cutărui om cei 80 de ani petrecuţi în inactivitate? El nu a trăit, ci a trecut prin viaţă. A trăit 80 de ani; spuneţi mai bine că a vegetat 80 de ani. Prin acţiune şi nu prin durată trebuie să se măsoare viaţa.*

Scopul existenţei noastre ar trebui să fie nu atât o viaţă lungă şi monotonă, prin cenuşiul deprimant al existenţei, ci o viaţă activă, folositoare, bine întreţinută, demnă şi luminată de flacăra înţelepciunii. Voltaire, despre care am mai pomenit în lucrare a trăit 84 de ani. Născut debil (s-a denumit singur elveţianul cel mai slab al celor 13 cantoane), a scris la vârsta de 60 de ani: *natura a dat sufletului meu un înveliş subţire, fragil şi mizerabil. Cu toate acestea, eu am îngropat toţi medicii mei, le-am supravieţuit, graţie regimului pe care l-am dus.*

Nu putem să nu menţionăm în lucrare şi alte exemple din viaţa cotidiană, ce se desfăşoară în faţa ochilor noştri. De pildă, scriitorul Mircea Şerbănescu, la cei 91 de ani ai săi este activ şi creează încă opere de valoare. Corneliu Ioan Iovuţa ne încântă cu multe lucrări de maximă subtilitate, fiind unul din poeţii şi epigramiştii importanţi ai metropolei timişorene. Mihai Ţopa are peste zece cărţi de poezie, obţinând numeroase distincţii, majoritatea fiind scrise după pensionare. Caius Rogobete este, de asemenea, un poet epigramist, cu lucrări valoroase şi creând permanent altele noi. Ion Petre Stoica este un recunoscut fabulist şi epigramist, care s-a impus prin lucrările sale, obţinând numeroase distincţii. Prof.univ.dr. Aurel Contrea şi fratele Domniei Sale Florin Contrea dovedesc prin operele lor, o viaţă activă. La rândul său, actorul George Lungoci, epigramist şi pamfletist, caută să aducă un suflu nou prin activitatea sa. Mai trebuie să amintim şi alte personalităţi marcante ale Timişoarei, care au activat şi continuă să activeze în domeniul artei şi culturii româneşti, sfidând senectutea şi înălţând trandafirul roşu brodat cu aur spre zări tot mai înalte ale cântecului: artista de operă, soprana de coloratură Viorica Pop Ivan, care continuă să ne încânte cu frumoasele sale arii, cu vocea sa de privighetoare, artista Mira Popescu Beleavcenco, al cărei cântec a plâns şi a râs în poezie, Florica Bruţiu Bacicu, aristă, compozitoare şi scriitoare, Mariana Sperlea, poetă şi pictoriţă, Constantin Sperlea, care va debuta sâmbăta viitoare ca prozator, dar şi Elena Costin, rapsod popular şi poetă. Din cei care s-au stins şi au lăsat în urma lor o operă remarcabilă, îi menţionîăm pe următorii: Minodora şi Aurora Telescu, Gabriela Almăjan, scriitoare şi pictoriţă, Petre Ande Făgeţeanu, Ioana Calotescu Olariu, toţi aceştia debutând târziu, la vârsta senectuţii.

Platon părintele filosofiei, a spus următoarele: *corpul nostru se îmbolnăveşte prin lene şi neacţiune şi se păstrează prin muncă şi prin exerciţii. Pentru suflet e la fel. Inactivitatea e un rău. Deci lenea şi plictiseala sunt rele care generează boala.*

Bătrânii noştri spuneau că lama plugului străluceşte când ară. Când stă e roasă de rugină. Aceasta e valabil şi pentru om. Cu cât înaintează prin vârstă, chipul oamenilor de spirit se luminează parcă, radiind în jur pace, înţelepciune şi moralitate. Se poate constata faptul că atunci dând puterea fizică scade puterea morală creşte şi se înstăpâneşte în fiinţa umană. Acest fapt poate fi comparat cu floarea de glicină care nu exală întregul ei parfum decât atunci când se ofileşţte. Nemaifiind frumoasă, ea îşi păstrează harul înmiresmând totul.

Dragi ascultători, prieteni şi cetăţeni, ar trebui să fim mândri că la vârsta noastră avem idei creatoare, idealuri şi pasiuni, pe care, urmându-le, merită să ne trăim viaţa ardent ca la început.

ÎMBĂTRÂNIREA ACTIVĂ

Artist liric **Florica Bruţiu Bacicu**

Marele nostru muzician George Enescu spunea: “nu îmbătrâneşti pentru că ai trăit un număr de ani, devii bătrân când ţi-ai pierdut idealul”. Gânditorul, filozoful şi poetul Lucian Blaga descrie în poezia să “Trei Fete” etapele vieţii omului:

- Copilul râde: “Înţelepciunea şi iubirea mea e jocul”
- Tânărul cântă: “Jocul şi înţelepciunea mea e iubirea”
- Bătrânul tace: “Iubirea şi Jocul meu e înţelepciunea”

Pornind de la cuvântul acesta, ceea ce îi caracterizează pe bătrâni este tocmai înţelepciunea adunată de-a lungul vieţii. Un proverb spunea: “cine nu are bătrân acasă, să şi-

l cumpere". Voi relata o povestire după marele scriitor rus Lev Tolstoi care ne dovedeşte tocmai acest adevăr: "Regele unei anumite ţări se întreba mereu: Care este timpul cel mai potrivit pentru a începe un lucru? Care sunt oamenii cei mai trebuincioşi pentru săvârşirea acelui lucru? Şi Care este lucrul cel mai de preţ?". Pentru a afla adevărul şi răspunsul la întrebarea sa a fost sfătuit să i se adreseze unui bătrân pustnic căruia i se spunea "înţeleptul". Îl caută şi îl găseşte lângă chilie săpând, regele venise îmbrăcat ca un om oarecare să nu fie recunoscut. Văzându-l pe bătrân săpând şi obosit, a luat hârleţul din mâinile bătrânului şi a continuat el săpatul. A trecut astfel timpul. După o vreme bătrânul mai odihnit preia săpatul. Regele, profitând de moment, i adresează din nou întrebarea ce-l frământă, bătrânul nu-i răspunde ci îşi vede de lucru, soarele dădea să apună când dinspre pădure apare un om bărbos alergând şi ţinându-se de pântece unde avea o rană sângerândă.

- Îl cunoşti pe omul acesta? Îl întreabă bătrânul pe rege

- Nu. Răspunde regele

Dar văzându-l rănit, îl duc amândoi în colibă şi îi oblojesc rana. Într-un târziu rănitul se linişteşte şi adoarme. Obosiţi, adorm şi bătrânul şi regele. Dimineaţa când s-au trezit, rănitul îi spune regelui: Iartă-mă! Regele răspunde:

- Nu te cunosc. De ce să te iert?

- Poate din cauza bărbii, dar eu sunt fratele tău, cel căruia tu i-ai luat toate drepturile şi averea şi astfel ţi-am devenit cel mai mare duşman. Voiam să te omor, dar n-ai mai apărut. Ieşind din ascunzătoarea mea m-au prins oamenii tăi şi m-au rănit. Aş fi murit da nu mă ajutai salvându-mi viaţa.

Regele recunoscându-l, s-a bucurat că a scăpat de un mare duşman, promiţându-i că-i va restitui drepturile şi averea. Ieşind din chilie, regele îl găseşte pe pustnic plantând legume pe stratul săpat în ajun şi îi reproşează că nu i-a răspuns la întrebare.

- Răspunsul ţi-a fost dat. zice bătrânul, iată: "dacă ieri te-ai fi dus imediat de aici, duşmanul tău te-ar fi lovit şi te-ai fi căit că n-ai stat cu mine. Deci timpul potrivit pentru tine a fost timpul în care erai prins cu lucrul iar eu eram omul cel mai însemnat pentru tine, iar lucrul cel mai bun pe care l-ai făcut era binele ce mi l-ai făcut mie, i-ai făcut bine şi duşmanului tău fără să vrei. Află dar că timpul cel mai potrivit este cel imediat fiindcă este clipa când suntem stăpâni pe noi, iar omul cel mai trebuincios este cel cu care ne întâlnim în clipa aceea şi cel mai de preţ lucru este de-a face BINE"

Deşi uneori nu ne respectăm nici noi unii pe alţii, se cere totuşi că acei bătrâni să fie respectaţi pentru înţelepciunea lor, iată o altă întâmplare: "Într-o zi la Jocurile Olimpice ale grecilor din Antichitate a venit şi un bătrân venerabil, dar sosind mai târziu toate locurile erau ocupate. Trecând prin dreptul atenienilor aceştia l-au aplaudat voioşi. Când ajunse în dreptul spartanilor toţi tinerii s-au ridicat în picioare în semn de deosebit respect şi-i făcură loc. Văzând aceasta bătrânul a spus cu voce tare: "Atenienii ştiu ce e binele dar spartanii l-au şi făcut".Referindu-mă din nou la vorbele înţelepte ale marelui Enescu spun că şi noi, cei de aici de vârsta a treia ne vom menţine în forma atâta vreme cât vom avea un ideal, un scop, ceva ce să ne ocupe timpul. Noi cei de aici, suntem avantajaţi atâta timp cât avem această oază de frumos, "Cenaclul Constantin Brâncuşi"; să ne străduim să păstrăm cât mai mult pentru binele sufletelor noastre căci corpului fizic nu-i putem opri trecerea, el e condamnat, avem datoria să ne salvăm sufletele, nu este niciodată prea târziu. Mulţi dintre noi şi-au descoperit calităţile de scriitori, poeţi sau compozitori la vârsta aceasta a treia.

Am fost încurajaţi şi de apariţiile noastre în revista cenaclului "Coloana Infinitului" şi "Noesis". Se poate spune că acest cenaclu "Constantin Brâncuşi" este un atelier de creaţie: poeţii scriu versuri, muzicienii compun. Pe versurile doamnei profesor Mariana Strungă, Melania Măgureanu, Monica M Condan, Ioan Vasile Îndricau, Mariana Sperlea şi alţii s-au compus melodii.

PENSIE - VÂRSTA A III-A COMENTARII

Spicuiri radio, 1 nov. 1994; 25 apr. 1999, punct de vedere, referitor la Anul Internaţional 1999, al persoanelor vârstnice şi Anul Internaţional al Familiei 1994.

conf.dr.ing. **Eugenia Hermina Filimon**

Stimaţi ascultători, prin soarele unei amiezi de vară, trecea pe stradă în pas vioi,deşi vădit fără grabă,o doamnă în vârstă.Avea o sacoşă ce părea grea în mână. Totuşi,obrazul nu era marcat de oboseală,dimpotrivă,părea atentă la tot ce este pe stradă,fluturându-i din când în când umbra unui surâs. Avea o ţinută dreaptă,finalizată cu o pălărie de soare, niţeluş strâmbă,căci adia şi-un vânticel.

Când ajunse la colţul străzii, auzi:

Sărut mâinile, Doamnă profesoară!

Doamna s-a oprit în faţa unui tânăr,de aproximativ 35 ani, luminându-se la faţă când l-a recunoscut.

- Doamnă profesoară,mă mai cunoaşteţi?

- Sigur! Eşti Ştefan Popescu din banca a 3-a din amfiteatrul mare.

- Valabil tot, în afară de Ştefan;eu sunt Ion Andrei;Mă bucur foarte mult să vă întâlnesc,arătaţi foarte bine,nici nu ştiu ce vârstă să vă dau !!

- Dragul meu, ştii ceva? Nu-mi da nimic, deoarece am suficientă!! ... spuse bătrâna doamnă cu ochi zâmbitori şi blânzi,dar surprinsă de aplombul memoriei sale,căci replica de fapt nu-i aparţinea.

... Mai târziu,ajunsă acasă,s-a dus direct la bibliotecă; în raftul cărţilor cu anecdote iată ce prilej de zâmbet,a mai găsit:

Fontenelle,împlinise 100 de ani,când a luat parte la un bal al curţii franceze.O femeie tânără şi frumoasă,vecină cu scriitorul,a scăpat evantaiul.Fontanelle s-a aplecat destul de sprinten pentru vârsta sa,a ridicat evantaiul şi l-a înapoiat persoanei.Tânăra a primit fără să mulţumească pentru gestul făcut. Atunci, omul de litere a spus cu voce tare:

-Ah,fata mea! Tinereţea ta este încântătoare! Dar dovedeşti o indiferenţă totală faţă de valorile antice.

"Ce minunat este să fii atât de spiritual,cavaler,calm,înţelept la 100 de ani stimaţi ascultători !".

Dar,să aprofundăm problema:

Într-o zi pe culoarul Academiei,Crebillon a fost întrebat de către un alt nemuritor :

-Domnule Crebillon,este adevărat că aveţi respectabila vârstă de 88 de ani?

-Eu! nu, numai actele mele,a răspuns autorul nenumăratelor drame de valoare.

Personal,îl înţeleg şi sunt de acord, tinereţea nu este o perioadă din viaţă-nu numai-ea este o stare de spirit, un efect al voinţei,o calitate a imaginaţiei,o intensitate a emoţiei,o victorie a curajului asupra timidităţii. Noi, devenim bătrâni,prin părăsirea unui ideal al vieţii; rămânem tineri atâta timp cât avem încredere în noi înşine.

Generalul Mac Arthur, în 1945, spunea:

- Voi rămâneţi tineri atâta timp cât sunteţi receptivi la ce este bun,frumos, măreţ; receptivi la mesajele naturii,a omului,a infinitului.Şi dacă, într-o zi,inima voastră este copleşită de pesimism şi erodată de cinism şi răutate,atunci Dumnezeu poate avea milă de sufletul vostru de bătrâni.

Este adevărat că pentru bărbaţi este mai greu,mai grav.Pentru femei, se spune că ele nu pot fi decât: foarte tinere,tinere şi "vai ce bine arăţi !". Aşadar, stimaţi ascultători de vârsta a III-a; spatele drept şi capul sus, indiferent de ceea ce scrie în buletinul de identitate. Vă sfătuiesc totuşi să nu-l rătăciţi pe undeva,cum se mai întâmplă cu unele lucruri, nu-i aşa,când ies la pensie odată cu dumneavoastră; şi ca un corolar pentru noi toţi, "carpe diem" = bucură-te de ziua de azi!

Ei bine, aşa o să facem, mai ales când este ziua aceea minunată din lună, când domnia-sa pensia,vine prin poştaş,la uşa casei noastre. Desigur, metoda,genul de turism al ei este desuet,dar pentru vârstnicii greu deplasabili este încă viabilă şi ... de dorit.

Desigur, stimaţi ascultători,cred că sunteţi la curent cu faptul că anul 1999 este declarat anul internaţional al persoanelor vârstnice.Dar,poate nu aţi reţinut, că săptămâna trecută,vineri şi sâmbătă la Braşov s-a desfăşurat Seminarul cu tematica:

"Vârstnicii,comunitate şi servicii sociale".

Merituos pentru paricipanţi ... (oare cine au fost ei?) este faptul că s-au pus în discuţie proiecte de legi care să-i sprijine şi să-i protejeze pe vârstnici; servicii sociale la domiciliu şi chiar avocaţi din oficiu,pentru bătrânii deposedaţi de case şi bunuri.Foarte frumos ! Doar că am rămas cu impresia că un om vârstnic nu este altceva decât o povară pentru el însuşi şi pentru societate. Mă uimeşte ideea că ei,adesea,nu se pot susţine singuri în nici un caz,când în ţări ca Franţa,Germania, vârstnicii sunt invidiaţi pentru viaţa frumoasă pe care o duc,buna lor dispoziţie,receptivitatea la nou, pentru pensia lor.Cred că mărimea pensiei lor, le dă independenţa şi-i face încă utili celor din jur,păstrându-le demnitatea şi ... tinereţea,conform celor spuse de generalul Mac Arthur.

În ce ne priveşte pe noi, vârstnicii de aici, din vatra strămoşească,dacă ajungi în bună pace la vârsta a III-a ... aştepţi pensia! Ea este o cochetă ce te lasă să o doreşti! Apoi, în final,când apare, constaţi cu duioşie că este în general micuţă, jucăuşă,se strecoară printre degete şi, utilizată la cumpărături, nu rezistă mult. În schimb, Dumneavoastră,Domnule pensionar,trebuie să rezistaţi !! Nu este frumos să vă arătaţi mofluz, veşnic bosumflat,când pe guvernanţi,când pe tovarăşul (a), de viaţă. Nu uitaţi, că în bagajul cu care aţi intrat în vârsta a III-a,respectiv la pensie, aveţi şi demnitate. O puteţi utiliza când cumpăraţi 100 gr. de parizer,când renunţaţi la abonamentul de ziar, când nu mai mergeţi la teatru şi concert,când vizionaţi magazinele şi ajungeţi acasă cu mai nimic, pentru că sunteţi în situaţia pacientului londonez consultat de un profesor, medic vestit Sir Rokeford:

-Aşaa ...!Pentru vizita generală, conchide medicul,consult la care nu mi-a scăpat nimic, 2 lire; analizele sunt separat.

Pacientul ridică capul surprins:

-Greşiţi, Domnule Profesor, vizita Dumneavoastră nu a fost perfectă, dacă nu vă scăpa nimic aţi fi observat că nu am la mine decât 4 shillingi şi 2 penny.

Ce neplăcut, stimaţi ascultători, pentru bietul pensionar şi implicit şi pentru bietul medic.

Şi totuşi,îmi vin în minte cuvintele lui James Clavel, autorul cărţii Shogun: " Ce minunat este să fii viu"!...şi deodată mă luminez. De aceea este pensia mică,pentru că a venit prea devreme.Când o să vină mai târziu, va fi mai mare.

De altfel, ei, guvernanţii, oameni inteligenţi, bogaţi, spirituali luptă de mult pentru acest fapt.

De exemplu: Un ofiţer bătrân se rugă de regele Ludovic al XIV-lea să nu-l treacă în rezervă.

-Dar eşti destul de vârstnic ! răspunse monarhul mirat.

-Sire, replică ofiţerul, nu am decât 3 ani mai mult decât maiestatea voastră şi sper să-l mai slujesc încă 20 de ani ... şi regele l-a menţinut în serviciu.

Dar, stimaţi cititori,revenind la vremurile noastre, legile şi legiuitorii noştri, poate sunteţi de acord cu mine că flacăra demnităţii,cultura,spiritualitatea îi ajută pe cei vârstnici să-şi păstreze echilibrul mental,sănătatea.

Consider însă că e bine să clarificăm: pensionarii nu cer să li se dea ceva; ei au plătit în alb cu ani în urmă,ani grei de muncă,pentru pensia lor. Poate de aceea uneori se simt şi se comportă ciudat.Preocuparea,contactul cu oamenii,distracţia este o necesitate vitală. Iniţiativa însă trebuie să pornească de la noi,pensionarii,să nu-i acuzăm pe cei din jurul nostru,de propria noastră apatie,sau chiar orgoliul,îndărătnicia,chiar sentimentul nedreptăţii soartei pentru simplul fapt că nu mai suntem în centrul atenţiei sau că alţii sunt mai importanţi decât noi şi au chiar mult succes.

De pildă, Diogene, a intrat într-o zi în şcoala lui Platon.Păşind desculţ pe un covor bogat,a spus:

-Iată cum calc eu în picioare fastul orgolios al lui Platon!!

-Daa, i-a răspuns marele filozof,dar de ce nu recunoşti că îl calci cu un orgoliu mai mare decât al meu?

Ei, bine, cinicul şi ţâfnosul filozof grec Diogene, deşi pe drept admonestat de Platon,alt filozof grec,î.e.n.,nu este cazul să se ruşineze. Manifestarea lui este perfect umană.Trebuie doar,stimaţi cititori,să ne recunoaştem slăbiciunile şi să le ţinem sub control,pentru că altfel,vom fi din ce în ce mai singuri şi ne va pândi sentimentul de inutilitate al pensionarului,demoralizarea unui trai vegetativ. Mai bine, cu câteva enervări, invidii,conflicte,decât cu neant. Este trist şi când nu mai ai duşmani.

De pildă,fostul preşedinte al S.U.A.,(1874-1964) Herbert Hoover (1929-1933), îşi serba cea de-a optzecea toamnă a vieţii sale.Un invitat, după ce l-a felicitat, a adăugat: în orice caz,sunteţi demn de invidiat!

-De ce? A întrebat surprins sărbătoritul.

-Păi, pentru că sunteţi un om fără duşmani; reiese din memoriile dumneavoastră publicate.

-Oh, a zâmbit amuzat Hoover.Vă înşelaţi. Atâta tot că eu am supravieţuit,pe când ei s-au curăţat !

Stimaţi cititori,ştiu eu dacă este bine să-ţi pierzi duşmanii la vârsta a III-a? Mă gândesc că, pur şi simplu nu mai ai condiţii, nici timpul fizic necesar să-ţi faci alţii noi, pe gustul tău,poate perimat, iar ecologiştii ne-au convins că şi tigrii şi crocodilii şi lupii,etc. sunt absolut necesari pentru echilibrul lumii.

Aşadar, forţând puţin lucrurile, considerând că de la noţiunea de duşman până la noţiunea de pensie mică,mică,mică nu e o cale atât de lungă prin tangentă; în definitiv,care mai este la noi scara valorilor?? Adică, stând şi cugetând, dacă mâine ar fi prin absurd,desigur,alegeri,eu ca persoană vârstnică cu viitor limitat,cu cine să votez, Mărite Doamne, ca să nu-mi nenorocesc copiii şi nepoţii?

De fapt,mă gândesc eu la ceva; dar cum votul este secret, nu pot să vă spun,decât:

La revedere,până joia viitoare, stimaţi ascultători ... numai bine.

Apel !

Stimaţi pensionari:

NU vă plângeţi!

"Las' că-i bine şi aşa rău", asta este vorba actuală a mamei mele, care în 11 octombrie 2011, a împlinit 99 de ani, fiind perfect lucidă şi vioaie; din nefericire nevăzătoare de câţiva ani buni. Ştie ce face guvernul,primăria, vecinii care o respectă pe Doamna învăţătoare şi se sfătuiesc cu ea de multe ori.

Dar eu, nefiind întru totul de acord cu dictonul Mamei,înclinând să-l accept mai mult în domeniul sănătăţii, consider că cel puţin cei care vin după noi să aibă curaj să pretindă mai mult decât pragul sărăciei, să-şi cunoască drepturile, să lupte pentru ele.

Drept pentru care, uitându-mă-n ograda vecinilor evoluaţi, Franţa, Germania etc. am îndrăznit un mic experiment, luptând pentru pensionarii cu pensii mici, (că eu mă descurc,vorba românului isteţ sau resemnat,nu mi-e clar. Aşadar,am scris trei articole succesive (anexa 4,5,6) care s-au publicat în ziarul local azi,mâine,poimâine şi am trimis copiile prin domnul senator prof.dr.ing.A. la ora prânzului,cu avionul la Bucureşti. După masă s-a dezbătut problema alături de altele,legea a fost aprobată,şi seara la TVR 1 la telejurnal,prim-ministrul (domnul Năstase) a apărut în persoană cu această veste bună pentru pensionari ! ... Doar că totul s-a oprit aici! Din curiozitate (una scurtă) şi perseverenţă am scris casei de pensii şi dumneavoastră,stimaţi cititori, puteţi vedea răspunsul, în anexele 8 şi 9. Poate cineva,cine ştie când,va avea puterea de a relua totul. Nu pot să nu mă gândesc că în ţările vestice chiar şi în Ungaria,după câte am auzit,această lege funcţionează de mult,şi nu cu limitare doar pentru pensii mici şi soţiile sau soţii casnici. Este absurd ca o soţie sau soţ,după 40-50 de ani de căsnicie, să nu beneficieze nimic din pensia celui decedat. Un pensionar singur are nevoie de ajutor,şi acest fapt costă! Costă mult! Mai ales după 70 de ani, când puterile scad sensibil de mult.**P.S.** Am semnat cu numele meu de naştere Nicola, nu Filimon cel de căsătorie.

ESTE BĂTRÂNEŢEA O VÂRSTĂ FERICITĂ?

Prof. **Mariana Pop**

Într-un context social dominat de gâlcevi şi confuzie,apare un proiect pare-se educator, de vreme bună : " Îmbătrânirea activă şi solidaritatea intergeneraţională". La tot pasul dai de situaţii care victimizează vârsta a III-a: ea e responsabilă de dezastrele de până acum; ea consumă preţioşii bani ai bugetului şi nu produce nimic; ea este o masă electorală uşor de manevrat, într-un cuvânt încurcă lumea! E aceasta o punere la zid,generatoare de încă un război,cel între generaţii,care este sinonim cu poticnirea noastră istorică; " Ce straniu lucru se întâmplă" spunea G. Liiceanu în " Întâlnire cu un necunoscut": "" Tineri fiind cei din generaţia mea,şi-au iubit bătrânii,i-au căutat, i-au onorat,le-au fost ucenici. Inteligenţa noastră, a constat în gândul că aveam nevoie de ei. Şi am primit de la ei pe măsura acestei nevoi [...].

"[...] o bună parte din generaţia tânără de astăzi, ne urăşte şi imbecilitatea din hysteron, se aşterne lin peste ţară", de aceea spune autorul "Lucrul cel mai important în România (e): redobândirea unui sens elementar al cvabilării".

Privirea aceasta greşită, sesizată de filozof,este de natură să arunce în derizoriu vârsta bătrâneţii, fatal pentru vârstnici,dar frustrant şi trist,pentru societate în ansamblu. Potenţialul bătrâneţii în condiţiile invocate mai sus, este pierdut şi nu e mai puţin adevărat că, aceasta generează o întreagă debusolare socială. E nevoie de rezistenţă. Cei bătrâni,e necesar să depăşească acest morasm al epocii. Lăsând la o parte orice animozităţi,orice etichetări,dar mai ales neîncredere,privirile condescendente sau chiar dispreţul ce ni se

adresează, nu acceptăm ca bătrâneţea să fie socotită ca o antecameră a morţii.Descurajarea este una din cauzele inactivităţii; spaima ucide orice elan,...alizarea îţi răpeşte încrederea, într-un cuvânt,toate acestea duc la devalorizare.

E nevoie să învingem toate aceste obstacole şi să ne nutrim din seva spiritualităţii, a gândurilor generatoare de elanuri, de proiecte noi, toate acestea frizând tinereţe sufletească, singura în măsură să ne ţină activi şi folositori.

Asistăm azi, la un paradox: acum copiii, prin solicitări stupide şi prin interpretarea libertăţii în mod greşit,sunt artificaial îmbătrâniţi. Li se atribuie roluri absurde, neadecvate vârstei lor şi de aici, se formează convingerea multora dintre ei că, cei bătrâni (şi atributul este asociat şi cu maturitatea) n-au ce căuta în viaţa lor. Bătrâni au ajuns şi părinţi de 30-40 de ani. Fenomenul este periculos. Se produce în loc de fuziune, respingerea între vârste, soldată cu pierderea unor valori fundamentale,cu decăderea socială,cu vulgarizarea şi nu numai atât. Noi opunem acestei atitudini dorinţa noastră de a fi vii, de a depăşi eticheta societăţii şi a rău intenţiunilor de expiraţi şi a promova solidaritatea între generaţii,punând în lumină că fiecare vârstă are de oferit ceva celeilalte. Fiecare vârstă, are nevoie de cealaltă: copilăria aduce inocenţa şi suavitatea, maturitatea aduce energia şi fermitatea, bătrâneţea aduce înţelepciunea, chibzuinţa şi ponderaţia.

Pentru a rămâne activi la bătrâneţe, trebuie să-ţi făureşti noi proiecte, continuîndu-le şi pe cele vechi. Să-ţi faci timp pentru rezolvarea unui proiect, nu pentru a privi cu mâhnire la anii care trec. Trăind momentul prezentului cu provocările lui, distribuindu-ţi efortul în chip moderat, căci totuşi avem nişte ani, putem să facem clipa să mustească.Părerile de rău duc la lâncezeală, neîncredere, gândul la trecere te usucă. Bolile bătrâneţii,sunt generate şi de această stare de spirit nefastă.

Este nevoie, în primul rând de o medicaţie a spiritului, de înlăturarea opacizării,care trăieşte prin mentalităţile greşite, cea mai periculoasă capcană în care poate cădea bătrâneţea. Nu este uşor desigur,să ocoleşti capcanele,să rămâi ferm în aplicarea unor principii de viaţă,căci, la tot pasul apare ceva care te vulnerează. De aceea trebuie să căutăm acele izvoare spirituale care să ne creeze forţa necesară de a continua viaţa activă, de a ocoli pe cât posibil dependenţa de alţii,care umileşte şi crispează vârsta bătrână.

Înainte de a aşterne aceste gânduri pe hârtie, am notat numeroase aspecte,care vizează bătrâneţea,dar şi tinereţea.Nu e timpul să le desfăşor pe toate în acest context, de aceea m-am gândit acum, să pun accent pe latura spirituală a vieţii,care nu este neapărat apogeul bătrâneţii.

Este esenţial pentru noi bătrânii,să nu confundăm o viaţă activă cu rolul de cenuşăreasă, îndeplinind doar muncile care nu sunt plăcute celorlalte vârste.Acestea,revendică anumite servicii, pretextând că nu au timp, dedicându-se unor lucruri mai importante. Astfel de servituţi acceptate de bătrâni,devin umilitoare şi răpesc autoritatea.

Tot atât de important este să practicăm o filozofie a comportamentului,care imunizează în faţa agresiunilor de tot felul şi păstrează intactă puterea de acţiune.Este cu atât mai necesară o igienă a sufletului cu cât presiunile sociale şi altele,sunt la orice actuală exacerbate.

Pentru a fi activ, trebuie să dispui de o sursă care să te întărească sufleteşte; această sursă fiind deopotrivă şi cea furnizată de lecturi din marii iluminaţi ai omenirii,cât şi din experienţa de viaţă tezaurizată în ... şi nu numai. Dacă acum,la vârstă mai avansată există un interes sporit pentru operaţiileestetice, care însă nu ne salvează cu adevărat,trebuie să existe din partea noastră şi interesul pentru o operaţie estetică pe plan social şi spiritual,care să descătuşeze frumuseţile unei vieţi trăite frumos.

Iniţiativa acestui proiect DANET, venit din partea învăţământului,este salutară pentru însănătoşirea societăţii şi recuperarea încrederii în şcoală şi în vârstele mai mari.

Este îmbucurător să vedem că asemenea iniţiative de recuperare pornesc şi din partea unor tineri, pe care revoluţia i-a găsit în faşă. Ei, nu s-au mlipsit de mortalitatea generală,căci dedicându-se studiului şi promovării valorilor umaniste,privesc cu alţi ochi lumea şi societatea.

Aceşti tineri,valorifică moştenirea trecutului,trecând prin filtrul unei sensibilităţi luminate,tot ce a străbătut omenirea de-a lungul istoriei sale.Aceşti oameni ştiu că tinereţea nu e veşnică şi dacă nu protejăm bătrâneţea,vine o vreme când şi generaţia tânără actuală,va fi marginalizată.

Pentru că bătrâneţea este o vârstă fericită prin faptul că te poţi ancora în ceea ce ai tânjit o viaţă întreagă să faci, este păcat să laşi timpul să fugă şi să nu cercetezi marile izvoare ale spiritualităţii universale.Această cercetare te întregeşte,îţi acutizează discernământul, satfel încât să fii conştient de risipele vieţii tale şi asta te fereşte să mai faci acum risipă.

Prin toate ungherele se găsesc binevoitori,care îţi propun "îmbunătăţirea vieţii". Discernământul te va feri să răspunzi pozitiv impostorilor.Nu trebuie să acordăm încredere cu uşurinţă unor propuneri ademenitoare.

Noi, am fost învăţaţi cu buna credinţă. S-a schimbat lumea.Dacă schimbarea a luat şi direcţii greşite,trebuie să ne punem la adăpost.În acelaşi timp,să nu uităm că trebuie să revină la valorile inestimabile,aruncatr peste bord de revoluţie,care, vorba filozofului,ne-a lăsat în pielea goală.

Neîmpăcaţi cu ce ne cred unii speculanţi ai valorilor sociale, este cazul să nu oferim imaginea bătrânului,pe care o conţine una din replicile prinţului Hamlet,în dialog cu Polonius, curios să afle dacă prinţul e sub imperiul nebuniei. Verva lui Hamlet, este inegalabilă,ridiculizându-l pe Corambis, căzut în derizoriu:

Cor. - " Ce citeşti, Alteţă ? "
H. - " Ia,vorbe,vorbe"
Cor. - " Şi care-i treaba, Alteţă ? "
H. - " Între cine şi cine? "
Cor. - " Vreau să spun treaba pe care o citeşti, Alteţă "
H. - " A, păi e-o erezie cumplită. Satirul ăsta de autor scrie că bătrânii au ochii adânciţi în orbite, spinările şubrede, bărbile încărunţite, încheîncheieturile proaste şi ţurloaiele bolnave de gută – lucruri pe care, eu refuz cu tărie să le cred. Căci şi dumneata,domnul meu, ai să ajungi la vârsta mea,dacă o să poţi da îndărăt ca racul".

Vă las să judecaţi dumneavoastră dacă noi suntem astfel, sau doar atât.

B. LITERATURĂ

LA UN MARE ARTIST...?

Doru Popovici

Mihail Popescu Beleavcenco a fost un minunat dirijor, care s-a realizat, cu precădere, în lumea teatrului liric, teatru pe care l-a slujit cu religiozitate, pornind de la sensul profund al aforismului, în virtutea căruia, «vocea umană a fost, este şi va rămâne cel mai expresiv instrument»! De câte ori l-am urrnărit dirijând, cu o atentă dăruire, m-a emoţionat profund, amintindu-mi de semnificaţia sublimă a aforismului, creat de sculptorul-poet, Pavel Mercescu, aforism după care, «muzica este ecoul Dumnezeirii din noi, ce ademeneşte veşnicia să. Poposească pe pragul casei noastre»...

Lui Mihail Popescu Beleavcenco:

O... Mihail Popescu Beleavcenco...
O... neotrubadur al nefericitei Basarabii
- Vândută de "trio-ul ruşinii", cel
Alcătuit de America de Nord, Franţa
Şi Anglia, vândută călăului popoarelor,
Iosif Visarionovici Stalin.-
O... muzician, care
"Ai ars ca o flacără, călăuzind
Şi pe ceilalţi, prin întuneric..
O... Mihail Popescu -Beleavcenco...
Cum o să te uit, pe tine, care
Te-ai contopit, până la identificare
Cu elegiaca eufonie a Basarabiei,
O... prieten drag...
Cum o să te uit,
Când tu mi-ai recreat
Opera mea, «Mariana Pineda»,

Vibrând în consonanţă cu o altă eufonie.
- Aceea a însângeratei Spanii,
A sublimului Federico Garcia Lorca, -
Convins fiind, ca şi el, cântăreţ, mişcător,
De "cânte jondo", că:
-" lubire-i tot în rest,
Singurătăţi deşarte"...
Asemenea lui Lorca
- Nemuritoarea "privighetoare a Spaniei"...-
Tu ai intuit că,
Între armonia «dorului dor»
Şi acel straniu «soledad», al ibericilor,
Există o tainică, dar trainică,
Concordanţă...
Şi tu, dirijor răscolitor,
Şi, eu, imnograf bizantin, amândoi,
Generatori de o muzică, unde,
Se-ngemănează grandoarea austeră
Şi hieratică a rugăciunii
Cu profundul cântec milenar
De strană...
Încât şi tu şi eu
- O spun din nou...-
Am omagiat îngemănarea
Dintre cuvântul care cântă
Şi o muzică, de o fină poetică,
Născătoare, de sonorităţi divine,
Ştiind că, în viaţa noastră,
Scurtă, ca o clipire ele pleoape,
«Cuvântul e o rană a tăcerii»...

Ai avui fericitul prilej
De a fi iubit, din adâncul
Codrilor inimii ei,
De artistă şi poeta, Mira Popescu,
Iar tu, la rândul tău,
Ai înălţat-o la dimensiune
De mit,
Parcă şoptindu-i,
Atât de expresiv, că,
«Iubirea este modul
De a extrage fericire suficientă,
Dintr-o viaţă
Insuficientă"...

O... Mihail Beleavcenco...
Oamenii te-au cam uitat...
Noi muzicienii şi melomanii,
Care te-am urmărit, mai ales,
Dirijând genialul «Praeludium»,
La ultimul tablou, din Traviata,
Mereu actualului şi înălţătorului
De inimi
- Giuseppe Verdi –
Nu te-am uitat
Şi nici nu te vom uita,
Deoarece, pentru tine,
Prieten din livezile de apoi,
-"Înţeleptul e o lampă,
Iar artistul autentic
Apare-n posteritate
Ca o
Candelă"...
"Dorul-Dor"...

Distinsa mea prietenă -artista şi poeta Mira Popescu -Beleavcenco, încântătoarea lui soţie, într-o emoţionantă scrisoare, a consemnat următoarele:

"Fiu mezin al unei familii de ţărani muncitori şi vrednici părinţi a şapte copii, Mihai s-a născut la hotarul dintre zodia racului şi cea a leului, moment în care ursitoarele i-au hărăzit daruri cu generozitate, dar şi cu parcimonie. Astfel întreaga lui existenţă a oscilat

între a fi învingător şi a fi învins. I-a marcat şi sănătatea şi cariera şi desfăşurarea vieţii cuplului, iar ascendent-ul şi-a spus şi el cuvântul, ca şi fiica să să fie lovită de o negaţie a întregului, deşi dotată din plin. În prima parte a copilăriei, alterna vacanţele, în care ajuta la munca câmpului, după puterile vârstei sale, cu perioadele de şcoală, în care mintea şi inima lui se avântau entuziast cu dorinţă de a se dărui slujirii muzicii.

Adaug câteva trăsături de caracter, preferinţe, obiceiuri. Era profund credincios, iubea natura, căreia îi mulţumea, ca unei mame pentru o seară liniştită la malul mării. Era un neobosit culegător de flori de câmp, medicinale, picături de răşină de pe trunchiuri de brazi. Toate buzunarele lui erau pline de ele. Era un culegător de flori, de vise, de sunete, de iluzii. Într-o vacanţă la Pojana-Braşov, colindând pe cărări nebătătorite, atras de o buruiană, pe care o dorea, fiind după o ploaie, a alunecat Într-o râpă şi a reuşit s-o ia, cu preţul unei fracturi.

L-a costat multe dureri şi exerciţii de recuperare. Până şi după infarct şi arterita de la picior, risca să se urce, pe o scară nesigură, pentru a strânge flori de tei. Toată viaţa a fost studios, dornic mereu de îmbogăţirea cunoştinţelor. Îşi păstra caietele din studenţie, le mai completă cu noi aprecieri despre teatru, folclor, creatori, etc. Spunea adesea că i-ar trebui două vieţi, una pentru a studia, alta ca să trăiască. Era mai totdeauna în criză de timp. Cum ascultă el muzica? Aşa cum un monah se confundă în ascultarea Cuvântului Domnului. Muzica era beţia lui. Cum o interpretă? Transpus total, ca un adevărat actor, trăind stările sufleteşti ale personajelor. Dirijând, nu-i mai puteam recunoaşte firea lui domoală, molatecă, din cotidian. Se deslănţuia o energie ascunsă, pasionată, izbucnind ca o flacără, după studiul laborios, meticulos, ţintind să recreeze cât mai autentic intenţiile creatorului lucrării. Preludiul la actul IV al
«Traviatei» îţi tăia respiraţia... sau duetul Cio-Cio-San-Pinkerton din «Madame Butterfy».

Mihail Popescu-Beleavcenco s-a născut la 22 iulie 1919, în Căuşanii-Noi, din judeţul Tighina, cetate, în care se mai văd şi azi urmele domniei lui Ştefan cel Mare şi cel Sfânt...

Şi-a început studiile la Conservatorul "George Enescu" din Iaşi şi la Conservatorul "Gheorghe Dima" din Cluj -Napoca. A avul fericitul prilej de a studia cu unul dintre întemeietorii clasei de dirijat de orchestră, din România, cu olimpianul Antonin Ciolan, iar dirijatul coral l-a aprofundat cu Lucian Surlaşiu, i-au urmat studiile, la clasa de compoziţie a profundului creator neoromantic, Alexandru Zirra, apoi, la clasa de vioară, a lui Nicolae Bârsan, ca estetica muzicală să o adâncească la clasa nemuritorului fiu al Transilvaniei, în ambianţa exponentului neobarocului sonor postenescian - l-am numit pe solarul Sigismund Toduţă, cel cârc şi-a legat, "aere perennius"... viaţa de artă sonoră a cetăţii Culj-Napoca.

După terminarea studiilor, printr-o muncă intensă, Mihai Popescu - Beleavcenco s-a dăruit dirijatului şi, în acest climat de autentică artă şi-a însuşit un vast repertoriu, excelând şi-n genul simfonic şi-n acela al teatrului liric. Ne-a oferit opusurile lui Corelli - ne referim, mai ales la celebrele «Concerte grossi» apoi, a îndrăgit muzica lui Vivaldi şi Bach - în special «Concertele Brandenburgice» nr. 2 şi nr.4; nu a neglijat nici simfoniile lui Haydn, dar, mai cu seamă, nici pe cele ale appollinicului Mozart. Din muzica titanului de la Bonn a dirijat Simfoniile III şi VIII, precum şi dramaticele opusuri, Egmont şi Leonora III. Cred că s-a simţit în largul său, când ne-a tălmăcit, mai ales, capodoperele lui Weber, Liszt, Franck, Dvorak, Smetana, Ceaicovski, Korsakov, a intuit spiritul inovator al armonii1or cromatice ale «Pann-ului de la Bayreulh» răscolitorul Richard Wagner - şi, în această privinţă, citez uverturile la Tannhauser, Lohengrin şi Maeştrii cântăreţi i-a apreciat, în mod deosebit, pe minunaţii creatori francezi, în frunte cu revoluţionarul orchestrator, Hector Berlioz, dar şi lucrările concepute de Bizeţ şi Dukas, iar dintre opusurile modernilor a tălmăcit pe acelea generate de Respighi şi Prokofiev. A avut o profundă preţuire pentru opusurile marilor neotrubaduri români şi sub acest aspect, al "eufoniei Patriei ca meditaţie sublimă"... a

valorifIcat cele mai reprezentative compoziţii, semnate de George Enescu, Theodor Rogalski, Paul Constantinescu, Mihail Jora, Marţian Negrea, Ion Dumitrescu, Constantin Bobescu, Pascal Bentoiu, Theodor Grigoriu, Dumitru Capoianu, şi, nu în ultimul rând, pe cele scrise de sincerul său admirator... pe care l-a «rebotezat», spunându-i... «Dorul - Popovici»,... «liricul nostalgic»...

Cred că nu exagerez subliniind că răscolitoarea lui pasiune a fost dirijarea operelor romantice şi moderne. În acest sens menţionez realizările lui Rossini, Donizetti, Verdi, Puccini, Mascagni, Leoncavallo - care se asociază, trainic, spiritualităţii italiene, unică în felul ei! - La care se adaogă operele lui Beethoven, Bizeţ, Ceaicovsld, Wagner, dar şi operetele lui Johann Strauss şi Lehar. Pentru noi, compozitorii români de operă, a făcut enorm, iar în acest context, al eufoniilor noastre, menţionez, cu precădere, creaţiile lui Alfred Mendelsohn, Gheorghe Dumitrescu, Sabin Drăgoi, Cornel Trăilescu şi Doru Popovici.

Trăsăturile fundamentale ale artei sale dirijorale au fost acurateţea interpretărilor, legată de o pronunţată sensibilitate, de tip neoromantic.

În pauzele repetiţiilor cu operele mele, "Mariana Pineda" şi "Interogatoriul din zori", multe am mai discutat cu modestul, dar profundul maestru. Şi, multe am mai înţeles... Sub influenţa acestor rodnice dialoguri am scris câteva micropoeme, pe care i le-am dedicat şi le expun, cu emoţia sinceră, pe care am avut-o, când, În copilărie luăm Sfânta Cmninecătură...

Euforia aforismelor...

Johann Sebastian Bach.

În «Vinerea Mare»,
Înaintea Duminecii Învierii
Mântuitorului,
Domnul nostru Iisus Christos,
Ascult, cu smerenia cu care-n copilărie
Luăm Sfânta Cuminecătură,
Sublimul oratoriu al lui Bach
- Patimile Domnului, după Matei.
Contemporanii creatorului au spus că
Autorul capodoperci a scris-o
Stând, cu umilinţă-n genunchi.
Emil Cioran, ascultând şi reascultând
Această compoziţie, fără pereche-n
Istoria lumii Euterpei,
A consemnat că...
Fără Bach, teologia ar fi lipsită
De obiect. Facerea ar fi fictivă,
Iar neantul-peremptoriu
Dacă e cineva, pe lumea asta,
Care să-i datoreze lui Bach,
Acela e
Dumnezeu...

Wolfgang Amadeus Mozart

L-am ascultat şi i-am adâncit,
Cu religiozitate, compoziţiile,
Dar mai ales christicul său
Recviem.
Episcopul ele Coloredo l-a jignit îngrozitor,
Iar un habsburg, cu «mintea-nceată»...
Şi cu o suficienţă de mediocritate fudulă
I-a reproşat că muzica să are prea multe note!
Dar astrul de la Salzburg 1-a replicat:
- Are atâtea câte trebuie!!!
Mozart a fost neotrubadurul celor mulţi
Şi de-un crud destin loviţi
Şi, de aceea, a scris,
Cu o sinceritate mişcătoare:
.. Cei mai buni. Cei mai drepţi prieteni
Sunt săracii.
Bogaţii nu ştiu nimic
Despre prietenie...

Ludwig van Beethoven

Muzica titanului de la Bonn
Este o artă sonoră, în care,
S-au impus dialectica sonatei
Şi a simfoniei,
Cromatismul ardent şi vizionar din
Cvartelul "La maninconia"
Şi expresia nudă,
Din ultima lui perioadă componistică,
Având «acel ceva» din grandoarea
Piramidelor din străvechiul Egipet.
Era firesc, ca un om ca dânsul,
Adept al ideilor Marii Revoluţii Franceze,
Să spună, cu o profunzime
De apostol, al lumii melodiei:
- Binele să-l faci oricând.
Libertalea. Mai presus de orice.
Iubeste'-o.
Şi-un tron. Chiar dacă ai stăpâni
Adevărul, nicicând,
Nu-I trăda!

Franz Schubert

Contemporanii nu l-au înţeles,
Iar tiranii imperiului cezaro-crăiesc
Nu i-au îndulcit existenţa amară.
Doar oamenii simpli din Wiena
L-au divinizat
Şi i-au omagiat cântecele nemuritoare.
De fapt, ce distincţie imperială
L-ar mai fi putut a-l mulţumi,
Când el ştia că-i
"Prinţul melodiei"...?
Ca statuile
Decadentei elene...
Cu cât farmec
L-a definit,
Dan Botta,
Scriitorul, de o orphică simţire
Şi cu o appollonică poetică tulburătoare:
- Schubert: o muzică trăgându-şi izvoarele
Din însuşi fenomenul liric.
O marmoră îngândurată,
O statuie a divinităţii melancolice,

Am pus în evidenţă, atâtea date, importante pentru istoria muzicii româneşti, legate de biografia lui... Şi cred că, în holul operei din Timişoara, ar fi binevenită înălţarea unei statui a artistului, care, foarte mult a contribuit la acel enescian «mers spre mai hine» al lumii Euterpei, pe fond spiritual daco-roman.

Voi mai cita, din nou, din amintita scrisoare a Mirei Popescu Beleavcenco; sunt pagini scrise cu mult lirism. - Caracteristică esenţială a artei emoţionantei altiste şi poete, Mira Popescu Beleavcenco...

"Făcându-şi bilanţul activităţii, cât şi al vieţii, considera că nu a atins ceea ce, Încrezător, întrevăzuse la începutul ei. Făcându-şi mereu încă proiecte de viitoare realizări. Dar emoţiile răspunderii ele spectacol, în care adesea se producea câte o greşeală a unui interpret, care 'il afecta pe el, insomniile de după reprezentaţii, evenimentele dramatice ale refugiului, accidentul vaccinului provocator de surditate a unicei fiice, prima ei căsătorie nereuşită şi a doua, care a purtat-o peste ocean, au condus la nefastul infarct miocardic. Nu pot uita ultimele sale luni, înaintea tragicului accident, începutul sfârşitului. - Când, tulburat de cumplite coşmaruri, gemea şi striga prin somn. Era de o sensibilitate exagerată, rnodest, timid, naiv, cinstit, corect, conştiincios, încrezător în oameni, drept, bun, omenos, bazându-se numai pe munca sa, neaparţinând nici unei «bisericuţe»... Iubea colaboratorii şi îi apăra, când era vorba de drepturile lor. De exemplu: cu riscul de a fi el admonestat şi penalizat, propunea la o încadrare mai bună un instrumentist, bun profesionist, dar, care păcătuia în preamărirea lui Bachus... Lucra fără măsură, până la uitarea de sine. Deşi era conştient că nimic nu e perfect, voia mereu să perfecţioneze, ceea ce nu era pe placul unor colaboratori grăbiţi sau superficiali. Când apărea la pupitru, întâmpinat de aplauze, cred că era plin de

emoţii, cu gândul la anumite puncte «nevralgice». Unii interpreţi îi apreciau curajul de a semnala unele scăpări. Aşa, la Odessa, unei

«Cio-Cio-San», artistă a poporului, atrăgându-i atenţia la o greşeală, doamna respectivă ia mulţumit. Îi plăcea să respecţi partitura. Şi în excursiile prin munţi nu lipsea câte una (oricât de voluminoasă) din rucsacul său. Operele cel mai aproape de sunetul lui: Cio-Cio-San, Traviata, Bal mascat, Fidelio, Mariana Pineda, Oneghin. I-ar fi plăcut să facă şi regie. Iubea mult teatrul. Uneori sugera unele indicaţii, pentru a contribui la o mai bună reuşita a muzicalului, dacă regia o deranja. Neobosit a fost şi în pregătirea formaţiilor de amatori, obţinând premii cu ei. Şi în participarea la diferite comisii, sacrificând chiar din concedii. Suferea mult că a fost nedreptăţit până la ultima treaptă a încadrării sale şi «adesea victimă a unor jocuri de culise».

Mira Popescu -Beleavcenco a mai reliefat următoarele considerente: «Din aprecierile unei corepetitoare şi a multor solişti: Ca dirijor urmărea cântăreţii, respira odată cu ei, stăpânea intensitatea orchestrei, anima corul, încuraja eforturile dansatorilor cu un zâmbet blând, chiar dacă la repetiţie părea să le pretindă. Mai multă exactitate şi respectare a intenţiilor compozitorului...

A plecat în ultima călătorie cu sufletul trist şi n-am putut: să fim lângă el, nici eu, nici faţa, plecate la obţinerea unui paşaport. Chemate telefonic, nu l-am mai prins în viaţă. În ultimele clipe nu i-am mai văzut ochii lui senini, nici nu i-am putut închide...

Un preot spune că plecăm cu ochii deschişi spre «Lumină»?

În pagini scrise în ultimele luni ale existenţei, intitulate «Amintiri-evocări», Mihai consemna... - «Numele familiei mele a fost Băleanu, dar, conforrn, practicii timpului a fost rusificat. Drumul vieţii mele a fost ca un vis, cu multe momente de bucurie, dar cu mai multe de grea suferinţă. Dintr-o familie cu resurse materiale reduse, m-am avântat într-o muncă tenace, lipsită de bucuria vieţii obişnuite, am ales drumul de pregătire artistică, din dragoste arzătoare pentru muzică. Îmi doream să devin violonist»... «Din clasa a V-a până la absolvire am cântat în orchestră şcolii. În clasa a VIII-a, am abordat cu colegii mei şi muzică de cameră. Sub conducerea profesorului Constantin Baciu cântam în cor, sub conducerea profesorului Vasiliu, în fanfară. Ca bursier în Conservator (bursa consta în scutire de laxe, neavând cămin) banii pentru chiria locuinţei şi hrană etc. I-am procurat anevoie prin meditaţii, figuraţie la teatru şi operetă, în trupe ocazionale. Dar permanent întristat şi îndurerat, profund, de invazia trupelor sovietice, prin care familia mea a fost despărţită.»

L-a apreciat foarte mult pe George Enescu, iar în acest sens apelez, din nou, la scrisoarea Mirei Popescu Beleavcenco, unde sunt expuse, în continuare, şi alte aspecte, din activitatea artistică a dirijorului:

«În 1942 am trăit ceva unic... Maestrul Enescu venea la laşi odată pe an; când venea şi la Conservator şi susţinea recitaluri, aduna instrumentişti cu care făcea concerte simfonice, neexistând orchestră simfonică de stat. O mare bucurie am avut ascultându-l cântând la vioară, într-o sală de clasă. Am rămas inarmurit de vraja ce se răspândea din inspiratele sale interpretări, într-un recital la Teatrul Naţiona1. «O ocazie unică -îmi spunea el -tulburătoare, pentru mine, a fost, când, după ce am copiat într-o zi şi o noapte o ştimă de vioară ÎI din Simfonia III de Beethoven, ca recompensă, am fost singurul student, căruia i s-a îngăduit să asiste la o repetiţie cu orchestra. Atât de impresionat am rămas, încât şi azi uneori parcă îl văd pe maestru, răspândind ca un luceafăr lumina misterioasă a inspiraţiei profunde, cu o gestică simplă şi sugestivă, o mimică şi unduire, expresive, totul parcă venea dintr-un izvor viu, fremătând de energie şi vitalitate. A fost ca o mângâiere pentru sufletul meu, în situaţia în care mă aflam şi un imbold de a mă avânta cu toate puterile în drumul spre perfecţtionare. Aduc omagiu şi mulţumire profesorilor mei.»

«Din 1948 am început ca instructor muzical în Feldioara, unde am cunoscut bogăţia folclorului, a obiceiurilor şi tradiţiilor acelor meleaguri. În 1949, prin concurs, am devenit

instructor al căminelor culturale din regiunea Braşov, apoi profesor de muzică. În 1951, tot prin concurs am fost numit dirijor secund la Filarmonica Braşov, timp de 5 ani prin muncă voluntară cu un ansamblu de amatori în grele condiţii de muncă, alături de compozitorul şi dirijorul Norbert Petri am contribuit la înfiinţarea Teatrului de Operetă din Braşov. Prin ultimul concurs, transferat la Opera din Timişsoara am ajuns la un repertoriu de 39 de opere, din care 8 româneşsti, 14 operete, 5 balete. Activitatea intensă, cu turnenn, stagiuni permanent în judeţ, câte 2 spectacole pe zi a continuat. Momentele de reuşită deosebite în care se atingeau realizări şi creaţii emoţionante în colaborare cu interpreţi talentaţi din ţară şi străinătate, îmi răsplăteau munca migăloasă şi obositoare»...

Una dintre operele mele, pe care le-am compus, socotind-o un omagiu adus soţiei mele, Alina Muşat Popovici, este "Mariana Pineda", opera ce are un libret creat de mine, după tragica piesa a lui Federico Garci Lorca. Ea a fost prezentată la opera din Iaşi, La Universitatea de Muzică din Bucureşti, la Radiofuziunea şi la Televiziunea naţională, tot din Bucureşti, apoi la radiofuziunile din Moscova, Praga, Brno, Warsovia, Belgrad, Zagreb, Lisabona, iar, mai recent, în cadrul "anului Federico Garcia Lorca", în Spania, de către dirijorul Octav Calleya; apoi, înregistrările respective au fost difuzate la mai multe radiofuziuni din paradisiaca peninsula iberică.

Eu rămân, un suflet, cu acea "brâncuşiana bucurie curata"... de câte ori îmi amintesc de interpretarea ei admirabila – oferită de Mihail Popescu Beleavscenco la Opera Romana din Timişoara, în regia lui George Zaharescu.

Tot în acelaşi climat frematatator, maestrul Beleavcenco mi-a valorificat şi opera "Interogatoriul din zori" concepută pe un libret de prietenul meu, evreul "filo-roman", Victor Barladeanu.

<u>În acest sens, lui Mihail Popescu Beleavcenco i-am dedicat poemul meu</u>:

O... Mihail Popescu Beleavcenco
Mi-aduc aminte de tălmăcirea
Care parcă mi-a tăiat respiraţia
De tălmăcirea operei mele "Mariana Pineda"
Al cărei punct culminant
S-a legat de cuvintele, din aria Marianei:
- "Ochii n-au să-mi mai vadă
Naramzele de flăcări,
Ce se aştern, în amurguri
Pe acoperişurile din Granada"...
Dar, mai ales, de finalul tragediei:
- "Iubire-i tot, în rest,
Singurătăţi deşarte"...
Şi tălmăcirea operei mele
- "Interogatoriul din zori"
M-a fascinat...
Încât o pot socoti,
Ca un puternic protest, îndreptat
Împotriva "Diktatului hitlerist"
De la Wiena!
Tu... Mihail Popescu Boleavcenco...
Ai putut, ca fiu al nefericitei Basarabii,
Să înţelegi mai bine, ceea ce înseamnă,
Ocupaţia străină
Oprimarea nemiloasă
Şi josnicia gloanţelor...
Toate asociate uraciunilor
Create de nemiloase imperii.
Urmărind repetiţiile şi
Dirijarea spectacolelor tale,
Mi-am adus aminte
De versurile sculptorului – poet,
Pavel Mercescu:
- "Cel ce îşi uita limba maternă,
Nu are cum să stea de vorbă
Cu Dumnezeu"...

Ca şi mine, Mihail Popescu Beleavcenco, ai considerat ca acea "purificatoare căinţa mistică" e sublimă. În acest sens îţi ofer o parafrază după olimpianul Tudor Vianu, care a apărut în volumul meu "Don Carlo Gesualdo da Venosa", tulburătorul compozitor din răscolitorul "Rinasciment", fost prieten cu Torquato Tasso şi Caravaggio.

"Posibilitatea oamenilor de a se regenera a fost întotdeauna tema cea mai largă tratată de creatorii de geniu. Aproape toate lucrările devenite celebre au dezbătut noţiunea tradiţională de "caracter", aceea cu care mai ales literatură şi filosofia a operat timp de

milenii. Sub acest raport, un "caracter" ne apare, în accepţiunea clasică a sensului, ca totalitatea statornică a dispoziţiilor intelectuale şi afective, acele insusir, fie bune, fie rele, prin care individul uman, distingându-se mai mult sau mai puţin de semenii săi, rămâne deopotrivă cu sine, organizat unitar şi consecvent.

Dostoievski este poate primul mare literat care ne descrie oameni contradictorii, în adevăratul sens al cuvântului, oameni care, deşi se deosebesc substanţial unii de alţii, nu rămân însă identici cu ei înşişi. Iar tendinţele de luptă acerba care compun variata psihologie a eroilor dostoievskieni nu apar numai succesiv, ci, dimpotrivă, uneori simultan sau la foarte scurte intervale de timp unele de altele, În acest sens, Gesualdo ni se prezintă ca un Rogojin din Idiotul care simte ca piedica principală în drumul către iubirea ardenta fata de Nastasia Filipovna eşti prinţul Mâşkin, altruist ca un Crist din legendele mitologiei creştine, dar, cu toate aceste, doreşte cu hotărâre să-l extermine.

Datorită unei mobilităţi excesive a sentimentelor, rezultantă a luptei continue a motivelor contradictorii din framanatatul suflet al eroilor dostoievskieni, contururile sunt foarte greu de definit. Şi tocmai de aceea marele scriitor rus nu zugrăveşte "caractere clasice", căci sufletul personajelor sale complicate ni se înfăţişează ca un teren lunecos al unei intense încordări, duse până la paroxism, intre bine şi rău, intre intunmeric şi lumina, între viaţă şi moarte, cu înfrângeri, dar şi cu victorii eroice şi de-a dreptul cutremurătoare!"

Dacă în lumea ta, de dincolo, vei aprofunda acest fragment din cartea mea, îţi vei da seama că, dirijând, cu o nobilă măiestrie, acel "Praeludium" la ultimul tablou, din "Traviata" de Verdi, ai pus într-un con de limpezimi, rezonantele multiple, trecând peste spaţiu şi timp, ale sublimei "căinţe christice". În fond, Violeta, ca şi Gesualdo da Venosa s-au mântuit, prin căinţa. Şi-mi vine a spune... CRED DOAMNE...

<u>În loc de Epilog... citez poemul meu:</u>

Ascultând o interpretare, mişcătoare de inimi...
O... Mihail Popescu Beleavcenco...
N-am să uit, niciodată,
Interpretarea, cu mii de rezonante
În inimile ulcerate de patimi satanice.
A acelui "Praeludium"
La tabloul patru,
Din nemuritoarea "Traviata",
A mereu actualului
Giuseppe Verdi...
Tu, dirijând aceasta pagină,
Unică în istoria lumii Euterpei,
Ai pornit de la sensul cuvintelor,
- "Christica iubire şi căinţa"...
Şi te-ai adresat melomanilor
Din însângerata noastră planetă,
Parcă "melodiind" şi
Reliefând semnificaţia
Laconicului poem"
- "Priveşte lampa,
În ea e apa, ulei şi foc;
Lampa e asemenea inteligenţei,
Apa, asemenea culturii,
Iar uleiul, asemenea ştiinţei.
Atâta timp, cât inteligenta ta
E limpede, încearcă să te
Instruieşti.
Cugetul tău, strălucitor,
Ca o flacără curată,
Te va lumina în întuneric"
O... Mihail Popescu Beleavcenco
După o carieră, fecunda,
Ai părăsit această "mică trecere"
Spre cea mare şi definitivă.
Lăsându-ne următorul epitaf:
- "Aici doarme un muzician,
Care, tălmăcind operele
Unor răscolitori compozitori,
A pus într-o lumină, purificatoare,
Sensul aforismului
Creat de Heine:
- "Muzica este poate ultimul cuvânt
Al artei,
Aşa cum moartea este
Ultimul cuvânt
Al vieţii"...

Bucureşti 13 Iulie 2006

Citate din presa:

"Opera timisoareana pe scenele capitalei" – România liberă, 11 iulie, Bucureşti, 1962: "Dirijorul Mihail Popescu Belavcenco a dovedit o profundă cunoaştere a partiturii, care i-a permis stăpânirea cu autoritate a ansamblului. A imprimat partii vocale – solişti şi cor- intenţiile sale dinamice şi de frazare, reliefând, totodată, expresiva ţesătura simfonică, pe care orchestra verdiana o posedă din plin"... Autor: Gheorghe Firca.

"Turenul operei din Timişoara". Drapelul comunismului, Odesa, 25 martie 1966: - "Ieri au debutat cu succes la Teatrul nostru de opera şi balet, mezzosporana Mira Popescu Beleavcenco şi dirijorul Mihail Popescu Beleavcenco, cu un frumos succes" Articol nesemnat

"Turneul Operei din Timişoara la Cluj-Napoca". Făclia, Cluj-Napoca, 21 iunie 1969: - "Un spectacol, în care, bunul gust a fost nota dominantă a expresiei artistice şi muzicale. Redarea muzicală, prin intermediul dirijorului Mihail Popescu Beleavcenco, a fost în măsură să ne convingă de un acompaniament şi de o frumuseţe a nuanţări, a dinamicii textului muzical" Autor: Eugen Popă

"Premiera pe scena operei din Timişoara": Michelangelo de Alfred Mendelsohn. Scânteia, 31 octombrie, 1968: - "Beneficiind de o conducere muzicală competentă, sub bagheta lui Mihail Popescu Beleavcenco, orchestră şi corul s-au integrat, perfect, în ansamblu. Autor: Maria Savu

"Timişoara muzicală" - Tosca- Drapelul roşu, 23 mai, 1971: - "Momente de înălţare spirituală din primele măsuri, orchestră, sub conducerea inspirată a lui Mihail Popescu Beleavcenco, a oferit din plin, reliefarea frumuseţilor partidelor vocale, desfăşurarea unui cânt, expresiv şi nuanţat, intervenind însă, cu vigoare, în momentele dramatice intense" Autor: Octavian Varga.

Festivalul "Timişoara muzicală" - Fidelio-: - "Concentrat şi sobru, Mihail popescu Beleavcenco a asigurat omogenitatea vocal-instrumentala a partiturii, atingând, în oratoriul final, o impresionantă creaţie dirijorală". Autori: Ovidiu Giulvezan, Damian Vulpe şi Ovidiu Manole. Festivalul "Timişoara muzicală" Lucia di Lammermoor, Drapelul roşu, 16 mai 1975: - "Dirijorul Mihail Popescu Beleavcenco a conturat un acompaniament sobru şi precis, insuflând siguranţa soliştilor şi a colaborat, rodnic, cu ei, la dinamica variată a stilului "bel-canto". Autor: Gheorghe Duma.

Premiera operei "Bălcescu" de Cornel Trailescu, Orizont, 28 noiembrie 1975: - "Corul pregătit de Eduard Weiser şi-a ononrat, cu exigenta, partitura, aidoma orchestrei, condusă de cel ce semnalează întregul merit al spectacolului: Mihail Popescu Beleavcenco." Autor: Dora Murgu. "Festivalul Timişoara muzicală" - Săptămâna. Bucureşti. Iunie 1978: "Festivalul Timişoara muzicală"... "Cel mai convingător spectacol din festival a fost Rigoletto, cu David Ohanesian. O menţiune specială pentru Mihail Popescu Beleavcenco, dirijorul spectacolului.

"LACRIMI ŞI IUBIRE" (FRAGMENT)

Artist liric **Florica Bruţiu Bacicu**

"A fost odată un bărbat frumos, deştept, bun, corect şi fermecător, un Făt-Frumos. Pentru mine vei rămâne un om, cu suflet de sfânt şi minte de geniu, te voi iubi mereu şi

dincolo de viaţa aceasta... Mai bine lasă-mi doar mie/Puterea lacrimii /Să te pot revedea/Precum ai fost pe pământ"

... L-am iubit cu toată fiinţa mea! Era parte din mine şi poate de aceea mă doare atât de mult "plecarea lui".

Îl iubeam că pe un frate, îl alintam că pe un copil, îl iubeam că pe un iubit, îl adoram că pe un zeu. Mă simţeam bine şi mă făcea fericită simpla lui prezenta. În parc ne plimbăm ţinându-ne de mână ca doi copii. Era o încântare să-l văd, să-mi fie aproape! Vorbea frumos şi blând în timp ce fata era luminată de acel zâmbet misterios. Povestea că nimeni altul despre diferite evenimente din viaţa lui sau a societăţii prin care a trecut. El ştia, de exemplu, şi-mi povestea că între cele două războaie, Parlamentul României avea o singură cameră nu două "aglomerate" ca astăzi, că fiecare parlamentar trăia din meseria lui. Era ţăran, trăia din munca cu pământul, era avocat, trăia din pledoarii, era medic, era croitor, sau orice, trăia fiecare din munca lui. Nu-şi votau salarii super-mari sau necuvenite. Erau chemaţi la Bucureşti în sesiuni speciale numai când se votau legi, altfel îşi vedea fiecare de afacerea lui, nu păgubeau statul şi nu exploatau poporul.

Şi nu erau atât de multe legi, pentru că se spune că "ţara cu prea multe legi e ţara cea mai coruptă".

Mai ştia tot ce s-a întâmplat în lume de când s-a născut şi până s-a stins. Elev fiind, spunea unul din foştii săi colegi că a fost "cel mai frumos şi cel mai deştept copil din clasa", citea mult, citea cu deosebit interes tot ce se scria despre război. Veneau ofiţerii profesori să-l întrebe pe el care va fi mersul războiului.

A fost un intelectual desăvârşit cu o cultură vastă, ştia orice-l întrebai din orice domeniu.

S-a născut cu cele mai frumoase calităţi omeneşti pentru a fi un om deosebit. Inteligent, frumos, spirit de conducător, înţelept, bun la suflet chiar prea altruist, un suflet mare de mare om.

Regimul odios a distrus vieţile multor tineri capabili cărora "dacă erau deştepţi le-ar fi putut folosi inteligenta şi capacitatea pentru binele acestui popor şi acestei ţări" (Decebal Anastasescu).

Dar cine să o facă? Cei care n-au ştiut decât să fure şi să distrugă tot ce a fost bun şi frumos? A suferit mult. Se spune că suferinţa te coboară sau te înălţa. Pe el l-a înălţat sufleteşte! Sufletul lui n-a fost alterat de toate meschinăriile vieţii din închisoare, sau după aceea. Sufletul lui a rămas curat şi naiv ca al unui copil.

Oribilă viaţa din închisoare l-a înălţat, a îndurat suferinţe de toate genurile, sufleteşti şi trupeşti, tot ce-au îndurerat toţi tinerii intelectuali de după război în vremea comunismului.

Toate aceste nu trebuie să le uităm! Pentru a avea un viitor frumos, trebuie mai întâi să ne cunoaştem trecutul, căci pe el se bazează viitorul. Nu degeaba se spune că un popor care îşi uită trecutul, risca să-l retrăiască, şi ar fi mare păcat de alte generaţii sacrificate.

Spunea Gil: "Noi cei ce am îndurat acele orori vom pleca de pe acest tărâm. Tinerii ce vor veni după noi, nu vor crede că aşa ceva s-a întâmplat, vor considera că sunt poveşti, legende".

Se spune că romanii uită uşor. Trebuie să le aducem aminte, tocmai pentru a nu se repetă acest trecut, căci pericolul este la tot pasul prin comuniştii supravieţuitori şi cu tendinţe dictatoriale.

El, VIRGIL BACICU, a fost un MARTIR, aşa cum au fost miile de tineri care au suferit în închisorile comuniste. Închisoarea i-a frânt tinereţea şi i-a distrus destinul!

Dragul meu Gil,

Chiar dacă toţi te vor uita, în sufletul meu tu vei trăi mereu! **NU TE VOI UITA NICIODATĂ!!!**

"O CANDELĂ ÎN SOARE" (FRAGMENT)

Prof. **Valentina Bobină Vucovan**

Imaginile timpului ireversibil pierdut trăiesc în mine într-o comuniune aproape suprapusă sufletului meu. Sunt amintiri... doar amintiri! Gândesc la marginile timpului meu universal ca şi cum le-aş şti, îmi închipui că stau pe marginea prezentului cu lacrima trecutului recent în suflet, implorând divinitatea pentru încă un surâs al amintirilor, în viitorul ce va însemna această carte. Rămân neputincioasă în împietrirea mea, în prezentul meu încremenit de suferinţă din suflet ce mă însoţeşte în fiecare clipă; şi bucuriile sunt triste... Numai există speranţa revederii; doar credinţa într-o reîntâlnire când voi primi şi eu cale liberă spre lumea veşnică. Nu mă mai grăbesc, nu mă mai agit. Exist încremenită în destinul meu şi viaţa mea devine, cu adevărat, drumul egal al fiecărei zile... Încerc să mă regăsesc pe mine, cea de altădată în străină ce sunt acum. Din totdeauna am fost nu doar o visătoare ci şi o luptătoare. Astăzi însă, viaţa mă încearcă atât de dureros, prea tragic şi timpul meu se arata fără margini ştiute de oameni până la viaţa veşnică. Este mai mult de un an, de când lumânări ard pe mormânt, ard şi lumânări din pomul de Crăciun sărbătoare îndoliată de-acum, adunată de-a lungul anilor noştri, cu noroc, împreună, ard pe mormântul celui plecat înaintea celuilalt, aprinse de ce-a rămas – o legătură ce continua şi dincolo de moarte, cu speranţă şi credinţa în întâlnirea din veşnicie, nădăjduind că despărţirea nu e veşnică.

Când ai cunoscut pe cineva aşa cum l-am cunoscut eu pe Leo, nu poţi să-l uiţi niciodată. Te gândeşti mereu la el şi când ţi-e bine, şi când ţi-e rău, dar mai ales, când ţi-e greu. Noi ne-am cunoscut în bucurii şi încercări pentru care Dumnezeu ne-a dat şi putere – mulţumescu-Ţi Doamne! -, am învăţat să ne preţuim împreună. Viaţa n-a fost atât de frumoasă ca-n literatura dar a fost cu noroc, 45 de ani de când ne-am întâlnit la vârsta nemuririi, al idealurilor şi speranţelor ce se doreau împlinite! Noroc?! Când toate planurile noastre erau în 2, am rămas singura atât de singură... fără el, nimic nu mai e la fel; încerc dar nu pot, să-mi închipui cum ar fi fost următorii ani cu Leontin – este prea dureros, pentru că, prezent fără încetare în sufletul şi gândurile mele, conştientizez crudă realitate. Cartea mea este specială, că toate scrierile cu caracter personal; mă poartă în trecut, iar cititori vor fi, în majoritate cei ce l-au cunoscut şi iubit pe Leontin. S-a bucurat de iubirea celor apropiaţi şi plecarea sa în veşnicie a depăşit în manifestare orice element din viaţa noastră; noi nam avut nuntă, botezul copiilor a fost atât de modest, deşi erau băieţi!? Ultimul sau drum pe pământul iubit necondiţionat, cu veneraţie, a fost într-un ceremonial fastuos plin de măreţie pe măsură vieţii sale. A fost harnic, chibzuit, strângător şi precum n-am vorbit despre plecarea noastră în altă lume mi-am permis şi material o înmormântare de cinstire a personalităţii sale; n-a fost o persoană publică, dar a fost preţuit de noi de comunitatea în care s-a născut şi a copilărit, în care a petrecut mult timp în aproape cei douăzeci de ani de viaţă.

Voi construi o carte atipică, personalizata de cinstire a amintirii şi a vieţii lui, în care Leo este aşa cum l-am cunoscut doar eu; mă voi folosi de fragmente din jurnalul meu, din caietul ce i-l dăruisem când împlinea douăzeci şi unu de ani, iar scrisorile noastre, poezii

scrise pentru el, amintiri cu el, gândurile mele, dorurile mele.

Sigur că am trăit şi bune şi rele împreună cât voi trăi voi mulţumi bunului Dumnezeu că nu ne-a luat în serios la tinereţe şi ne-a dat şanse repetate să rămânem împreună până când moartea ne-a despărţit; mulţumescu-Ţi Doamne, că mi-am crescut copii cu tatăl lor şi în ciuda a tot şi a toate s-a dovedit a ne fi pereche unul pentru celălalt. Nu sunt ipocrită să susţin că manifestările mele n-au fost pătimaşe; dar... amintiţi-vă! Doar eu aveam voie să spun orice despre el. Dacă îndrăznea cineva să-l vorbească de rău, deveneam fiară! Şi cum Seneca are dreptate cu siguranţă "Memoria inimii elimina răul şi amplifica binele", iar moartea e un hotar al vieţii dar nu şi al iubirii. Nu cunosc definiţia iubirii absolute, dar acel inefabil imposibil de explicat este iubirea noastră...

"Trecutul trăieşte în fiecare clipă cu mine; mă întorc în trecut, nu pentru a-mi plânge acum în prezent de milă. Mă întorc în trecut să-mi pot motiva prezentul. Leo îmi purta de grijă; era mai încrezător şi părea mai puternic decât mine. Nu cred că era conştient cât e de fragilă inima... Nu mai e, eu supravieţuiesc şi nu încetez să descopăr şi să redescopăr aceasta... Momentele sunt de nedepăşit aproape, incredibil oricum, şi caut forţa în trecutul nostru pentru a mă întări. Băieţii noştri trebuie feriţi de neliniştile şi zbuciumul meu au viaţa lor de trăit iar noi părinţii lor, trăim prin fericirea lor. Mă întorc în trecut la întâmplări ce mi-au adus bucurie, multă bucurie, fericire. Dar îmi vin în minte planuri ce nu se vor împlini niciodată, că acela de a-i adună pe cei dragi într-o întâmplare simplă, domestic şi de a-i aşeză la masa mea, la sfârşit de săptămână, gătindu-le bunătăţi fără număr; pe Leo, pe părinţi aflaţi în lumea veşniciei n-am cum să-i aduc, iar copii şi nepoţii sunt departe peste Ocean... Ce pun, ce aşez în locul planurilor?! Prezentul există, iar viitorul pentru mine, cât vrea bunul Dumnezeu, cât mi-e firul vieţii... La întrebarea aceasta intru în panică; încerc, şi nimic nu se finalizează, că nu-i găsesc sens, motivaţie, chiar şi scrisul; acum m-am ridicat din pat căci simţeam dorinţa de a scrie – şi am scris! Deja simt zădărnicia, ce doream să scriu?! Da; cum m-a pregătit Dumnezeu pentru plecarea lui Leo. Casa de la Dragsina. Plecarea băieţilor noştri în Canada. Nunţile lor. Venirea nepoţeilor doriţi şi iubiţi în viaţa noastră. Toate au fost însoţite de bucurii imense, despre care mă rog bunului Dumnezeu să mă ajute să scriu pe larg, redându-mi credinţa în scrisul meu. Sigur că au fost şi încercări, dar... bucuriile au fost depline, trăite în toate intensitatea lor. Ce doream să scriu?! Da; cum am fost pregătită pentru încercarea de a trăi mai departe fără Leo, când toate planurile îmi erau pentru doi, cu el. Bunăoară, casa de la Dragsina, când Leo muncea acolo şi rămânea de destule ori peste noapte, fără mine; învăţăm să dorm singură. Ştiam să stau singură, fără el şi în ziua când aveam preocupările mele cu şcoala, cu celalalte. Firescul era că aşteptarea era împlinită; comunicăm, că ne-am dotat şi cu telefoane mobile, ne întâlneam, venea şi la oraş, eu în weekend, în vacanţe, mergeam împreună cu el la Dragsina, ne sfătuiam, realizăm planurile cotidiene, mărunte, obişnuite, împreună – cu bucurie, uneori cu discuţii contradictorii! Plecarea băieţilor dar, mai ales, venirea nepoţilor, cu plecările mele cu lunile în Canada, pentru a-mi ajuta copii, m-am învăţat să stau zile şi nopţi, consecutiv, luni la rând fără el. Nu sufeream nici unul pentru asta, fiindcă trăiam împreună sentimentul datoriei de părinţi, împlinită. Leo era bărbat, mai puternic, iar Dragsina, pământul şi ambiţiile lui de copil născut şi crescut acolo, ce l-au împiedicat să devină vreodată, cu adevărat orăşean, l-au ajutat să accepte despărţirile noastre îndelungate când mă aflam în Canada. Ca să fiu sinceră până la capăt; orice cuplu care se cunoaşte de aproape jumătate de veac are destul tăceri şi când sunt împreună! La noi s-a întâmplat că preocupaţi de lucruri diferite, şi mă gândesc la profesie, dar şi sufleteşte, el, legat pe pământ, eu, legată de spirit, adică imaginaţie, cuvânt, cărţi, scris, de multe ori fiecare, împreună, tăceam despre altceva! Există acel inexplicabil însă, care te ţine împreună, şi, dincolo de cunoaştere şi declaraţie, să simţi că trăieşti cu sufletul pereche - aceasta ni s-a întâmplat nouă! Eram fiecare cu perechea, Leo era omul meu, perechea mea!" (13 martie 2011).

“Nu plânge pentru că s-a terminat, zâmbeşte pentru că s-a petrecut” - cuvintele lui Gabriel Garcia Marquez ar putea să-mi aducă consolare, resemnare, împăcare?! O viaţă în care s-a petrecut iubirea noastră; acum sunt pustiita şi sufletul îmi plânge... parcă a fost ieri... au trecut ani?! Mai mult de un an?! Fiecare clipă ce trece trebuie iubita aşa cum este ea; are valoare şi incertitudine totală. Nu ştim preţui clipa când o avem, credem că va dura mereu... Credeam, asemenea multora că oamenii apropiaţi mie for fi întotdeauna lângă mine, mă gândeam că sunt mereu bine... “O singură clipă poate schimbă totul, timpul nu poate fi oprit; nu-l putem depozita decât în amintiri, moartea ne da răgaz viaţă întreagă, ar trebui să luăm aminte la fiecare respiraţie, la fiecare bătaie de inimă... Poate, pentru aceasta inconştientă, eu preţuiesc fiecare amintire, păstrez în caseta durerii amintiri ce nu pot fi evaluat; Leo a plecat în eternitate iubindu-mă, certitudine sigiliu peste o iubire unică, o iubire de-o viaţă. Îngenunchez cu sufletul, privesc cu ochiul minţii chipul plecat pentru întotdeauna, atât de prezent în universul meu pustiit, mângâindu-mi toate neliniştile, alungându-mi confuziile, veghindu-mi singurătatea.

Cartea n-am putut s-o scriu cu termen, deşi am avut tentative de a fixa la comemorarea unui an, la sfinţirea crucii şi a mormântului nostru; chiar am avut dorinţa de imediat, când mintea dădea în clocot de prea multe gânduri... am scris-o în timp; mă grăbesc nicăieri... Am învăţat că nimic nu e permis, dar totul e posibil, mărturisesc, deşi mi se pare neverosimil, nefiresc pentru suferinţa ce-o trăiesc, că spor la scris am putut să mă bucur de ce scriu, să retrăiesc trecutul, desprinsă, parcă, de prezentul-rana deschis, adică să mă bucur că s-a întâmplat cu adevărat cândva, în viaţa mea, în viaţa noastră. S-a întâmplat chiar, de acea scrisul meu, cartea mea, se aşează acolo unde are valoare eternă, în sufletul meu ars de dor, şi în sufletul celor dragi, prin amintirea binecuvântată a lui Leo, plecat, neaşteptat şi prea devreme, în veşnicie.”

SINGURĂTATE

conf. dr. ing. **Eugenia Hermina Filimon**

Un proverb englez ne atenţionează că: "vulturul zboară singur pe când corbii şi ciorile în stoluri". Perfect adevărat,dar vulturii nu sunt numeroşi,poate şi din cauza condiţiilor în care preferă să trăiască,în care de fapt, pot exista. Astfel încât, trebuie luat în considerare şi proverbul albanez (chiar şi dacă eşti ateu),iată-l citez: "decât în rai singur, mai bine în iad, dar cu prieteni". Românii în schimb, generalizează fără discriminări: "viaţa fără societate, este o adevărată pustietate".

Câţi oameni nu se plâng de singurătate? Cu toate că-n jurul lor sunt o mulţime de persoane,ei se plâng de singurătate. Ei bine, dacă o persoană este singură, sau doar se consideră singură (există expresia "singurătatea în doi"!). Tendinţa aceasta se accentuează pe zi ce trece şi motivaţia tuturor relelor cotidiene se transferă spre singurătate,nefiind conştient că cel ce ştie să se deschidă spre ceilalţi nu este niciodată singur. În realitate,ceea ce îi izolează este în principal atitudinea lor, da ... dar şi conjunctura şi alţi factori, căci problema nu este chiar simplă.De exemplu,ca să primeşti,trebuie să şi dăruieşti; dacă te faci brutar,oamenii vor veni la tine după pâine,la fel,dacă creezi condiţii să vină doar pentru plăcerea de a te vedea etc.,etc. (am citit despre acest subiect).dar eu am observat că pentru

rezolvarea celor mai multe probleme,nu este suficient un sfat,ci trebuie ACŢIONAT, trebuie să te implici în a rezolva spiritual, mental, fizic, organizatoric, financiar, ş.a.m.d.Profitând, de faptul că eram cunoscută la biblioteca C.F.R., unde am ochit un spaţiu adecvat,am înfiinţat un club,pe care l-am numit " CER SENIN", bazat pe generozitatea necondiţionată a C.F.R.-ului,care mi-a pus la dispoziţie sală,acces la biblioteca C.F.R., şi bufetul alăturat,fără chirie.Am reuşit să fiu prezentă,să-l conduc de 3 ori pe săptămână,funcţionând un timp în bune condiţii.Am avut tematică frumoasă ca: dans (atât de necesar vârstei a III-a,*deşi nu găsesc înţelegere în acest sens*),expoziţie de pictură,conferinţe,lecturi în prime audiţii etc.Totul mergea bine,dar familia m-a solicitat din trei în trei luni,să plec din ţară şi în timpul ultimei absenţe,clubul a fost invadat de o secţie cu tentă ezoterică şi comportare dubioasă,agresivă,la care C.F.R.-ul, neavând personal adecvat,nu a făcut faţă şi a închis clubul. A fost un moment în care, la întoarcere aveam nevoie de ajutor (voluntariat) şi nu l-am găsit.Stimaţi cititori,am menţionat această problemă pentru a sensibiliza persoane competente, care eventual ar putea schimba calitativ viaţa vârstnicilor din ţară,de aşa manieră,încât să fie ***fericiţi*** şi deci şi ***utili***,şi nu depresivi.

Iată mai jos,aproximativ una din reclame:

să ne simţim bine împreună la
"CER SENIN"
CLUBUL SE DOREŞTE A FI O OAZĂ DE RELAXARE PENTRU OAMENI BINE INTENŢIONAŢI,CARE SUNT,SAU SE SIMT SINGURI ŞI SIMT NEVOIA DE COMUNICARE.
POT PARTICIPA PERSOANE CU VÂRSTA MINIMĂ DE 18 ANI,INDIFERENT DE SEX,RELIGIE,PROFESIE ETC.
ADUCEŢI CU DUMNEAVOASTRĂ DOAR:
ELEGANŢĂ ÎN ATITUDINE,COMPORTARE ŞI GÂNDURI FRUMOASE !
LA CLUBUL CULTURAL C.F.R.

PAGINI DE JURNAL

Prof. **Mariana Pop**

Am terminat romanele găsite în Timişoara ale Hertei Muller, am reluat lectura ediţiilor critice Shakespeare (Levitchi şi Volceanov). Citesc în paralel " Întâlnire cu un necunoscut".

E a treia zăpadă a iernii ca să nu ne plictisim. Peiasjul prin cele două ferestre e sublim.Mă reţine din şezlong cerul gri lăptos, ca să nu mai vorbesc de dantelăria arborilor ţşi florilor rămase netunse.

E ora 12. Las în urmă oric întâmplare tristă, şi mă abandonez fericirii.Tocmai acum,un fragment din Liiceanu se suprapune perfect stării mele: (pag.310)." Jurnalele filozofice sunt grave, demne, (pline de idei), lăsând să se înţeleagă că nu orice fleac merită notat. Or, de fapt, tocmai fleacurile merită notate,cu condiţia ca banalul pe care ele le exprimă şi în care trăim clipă de clipă, să lase să se întrevadă tresărirea noastră, în faţa lui. Căci tresărirea aceasta e viaţa din noi, în timp ce banalul care o provoacă doar prilejul ei. În cocntact cu banalul vieţii creionul meu zvâcneşte întocmai ca piciorul broaştei atins de curentul electric".

Sunt beată de alb, aproape că nu doresc alt anotimp decât iarna, fireşte în feeria zăpezii.Tot ce poate fi mai frumos (mă refer la culori, forme), este pusă în evidenţă pregnant de alb. Aşa se produce definirea şi sporeşte lumina, din care creşte totul: şi ce ţâşneşte din pământ şi ce emană din suflet. Albul crează spaţiu, ce îmbrăţişează fără să simţi nici o strângere.

Acum mi-au venit în minte şi versurile lui Şt. O Iosif: " Mi-e dor de-un vis aşa curat / Şi alb ca albul de hermină / Să râd cu florile în grădină / Să uit că rost e de vermină / Copacul vieţii scuturat". Cred că la vârsta mea,este esenţial să te desprinzi din năclăiala pe care altădată nu o luai în seamă, dar care îţi umbrea discernământul. Cei care o fac încă de tineri, trăiesc cu atât mai mult, însă e foarte bine,că şi acum mi se ia o anumită perdea, că nu voi pieri de pe aici fără să înţeleg că fericirea te vizitează permanent, în ciuda oricărei disperări, e o prietenă pe care trebuie să o distingi, şi s-o primeşti mereu în casa sufletului tău.

DIN NOU SUB IMPERIUL ALBULUI

Aştept primăvara,dar o nouă zăpadă,îmi crează aceeaşi stare euforică de la începutul iernii. E timpul să-mi pregătesc mărţişoarele. Ninsoarea îmi inspiră un castel înzăpezit:

"Grădina iar este sculptată,
Ninoarea forme conturând
De puritate, armonie,
Vers de lumină, moale, blând
Totul e-o vastă îmbrăţişare.
Nu-i loc pentru nimic pătat
Zăpad-ai vrea să fie zidul
În faţa negrului păcat.
Copilăria, inocenţa
Zâmbetul mamei preacurat
E-n albul,pictor de himere
Din parcul casei dantelat.
O sărutare purpurie
Trimiţi spre ramul încărcat
De mărţişoar împletite
Cu pâlpâiri de diamante.

Nu-mi mai pasă de nimic decât de ce ţâşneşte din pana mea sprinţar.

LILIAC ALB

Prof. Stela Radeş

La colţul unde astăzi se ridică o clădire frumoasă cu două etaje, era odinioară un gard lung, ce cotea strada mea. Era bătrân gardul, dar în fiecare primavară purta pe creştet podoabă de liliac alb. Mi-amintesc de o după amiază de mai, cu adieri de răcoare şi miresme de floare. La vremea aceea, soarele care apunea la capătul străzii mele, umplea totul de lumină . Era linişte. Mergeam agale cotind strada . O trăsură frumos lăcuită stătea în dreptul primei case. Şi deodată, din flori albe de liliac ce se revărsau peste gard, s-a desprins o mireasă care înainta sfios spre trăsură. Un fior de frumuseţe mi-a cuprins inima. În poarta deschisă nu era nimeni.Trăsura cu mire şi mireasă înainta spre soare, în lumina asfinţitului. În urma lor, plutea o blândă tăcere şi miresme de liliac alb.

Dacă frumuseţea este o valoare supremă şi absolută după cum o defineau poeţii şi criticii romantici de ce oare, de-a lungul vremii nu a fost hotărâtoare ca mijloc de îndreptare a firii omeneşti?

Este ceva mai presus decât ea?

Tu, Doamne, ai lăsat-o în lume, bucurie a sufletului nostru. Dar, Fiul Tău ne-a dăruit revelaţia iubirii ce atinge sublimul. Căci ea, iubirea, mai mult decât frumuseţea, a determinat îndreptarea firi omeneşti.

CONTABILUL EŞECURILOR (FRAGMENT)

Economist Victor Georoceanu

Acum, copiii mei, bărbaţi în toată firea, cu gândirea lor îmi reproşează şi pe bună dreptate, că mi-au plăcut mai mult eşecurile decât victoriile. Un lucru nu înţeleg ei, că eşecurile au făcut parte din existenţa mea, parcă le căutam cu lumânarea şi când nu existau, parcă-mi lipseau. Victoriile parcă au fost derizorii şi anonime, ca şi moartea, de rând, pe când eşecurile parcă m-au ţinut treaz şi m-au fiăcut să visez la o frumoasă victorie. Şi dacă mi-am dorit-o cu aevărat mi-a trebuit motivaţie necesară, adică eşecul necesar. Era cu atât mai dulce, cu atât mai amar era eşecul. Legat de cele spuse mai sus, îmi vin în minte, obsedante şi stăruitoare, răvăşitoarele reversuri ale lui Damian Ureche:

Mână, birjar, mână prin ceaţă,
Mână prin murdăria asta de viaţă!
Mână oriunde, mână cât vrei,
Mână până când vei uita cum arată
noaptea
Din noaptea ochilor mei.
Ehei, de m-ar fi bătut mama
Peste glezne şi mâini,
Când simţea a-şi da seama
Că-mi gemea din plămâni
Sufletul stelelor
Obosite de mers,
De mi-ar fi şters
O palmă zdravănă peste ochi
Nişte ţigani
Când mă zgâiam după feţi frumoşi
Năzdrăvani...

Dar nu m-a bătut nimeni, nimeni, măi,
M-am bătut eu singur
Până mi-au rămas vânătăi
Şi-am ajuns ca un dar
Să m-adun şi iar să răsar,
Mână mai tare, mână birjar...
Pentru c-am fost neguţător
De fâneţi şi mirişti
Şi-am lăsat să se scurgă prin mine
Uragane şi oceane de linişti,
Pentru că mi-au fost dragi dimineţile
Şi-am cărat roua din ochii mei,
În ochii lor cu găleţile,
Pentru c-am fost pezevenghi
Şi zburlit ca un lup,
Că n-am oputut încăpea niciodată
Într-un suflet şi-un trup,
Pentru c-am cântat la urechea
Fiecărui crâşmar,
Că stelele-s limpezi şi vinu-i amar,
Pentru c-am ajuns un pierde-vărar,
Mână mai tare, mână birjar!...

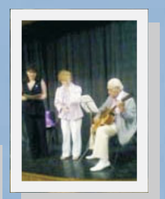

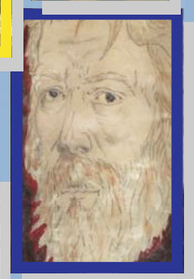

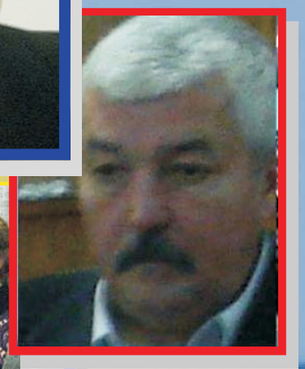

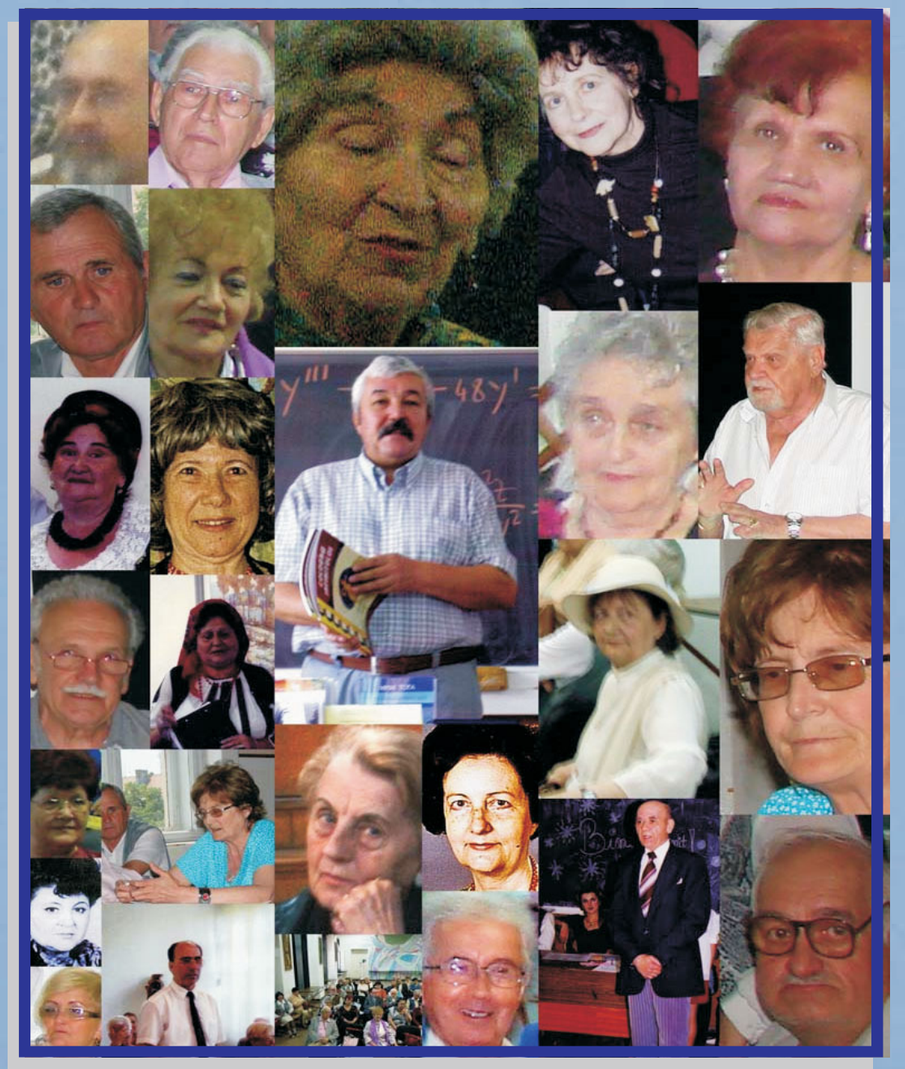

ALPHACRIPTEMELE DIAFANIILOR DIAMANTINE, ÎNTRE CATHARSIS ŞI CALOFILIE

Prof. **Mariana Strungă**

Volumul „ Diafanii Diamantine”, al cunoscutei poete Mariana Sperlea, apărut la Ed. Gordian, Timişoara, se impune prin originalitate şi maturitate stilistică, calităţile calofile şi catarsice fiind vizibile. Termenul de calofil, vine din limba greacă,(kallos = frumos şi philia = dragoste), deci în accepţiunea tradiţională, termenul semnifică dragoste de frumos. Într-o accepţiune modernă pe lângă sensul de bază, a căpătat noi valenţe precum „manierism vizibil, cu predilecţie pentru frumosul decorativ, formal pentru aspectele de suprafaţă şi de şlefuiri ornamentale ale unei opere de artă”(dicţionarul de terminologie literară,Ed.St. 1970, Bucureşti).

Atitudinea calofilă a autoarei care este şi pictoriţă, rezultă dintr-o viziune picturală a frumosului, considerat ca un ansamblu de raţionamente formale, dar opus calofiliei sterile.

Aristotel spunea despre catarsis şi citäm că vizează „procesul de purificare a emoţiilor încercate de către cel care receptează opera artistică”. În acest sens,considerăm că numai acţionând asupra emoţiilor, calofilia se poate justifica prin fenomenul estetic.

Gabriel Liiceanu referindu-se la arta de a scrie, menţiona următoarele: „ a scrie nu înseamnă a avea idei originale, ci a face să intre în vibraţie coarda care eşti ...; cu cât vibraţia acestei corzi este mai intensă, cu atât premisa existenţială a scrisului este mai bine asigurată”.

Naşterea „ alfabetului cultural al oricărui scriitor, (în cazul nostru a poetei Mariana Sperlea, care descoperă alfabetul anahoret),trebuie să poarte pecetea vibraţiei sale personale”. G. Liiceanu spunea în acest sens că: „orice individ există în spaţiul expresiei câtă vreme coarda fiinţei lui este în vibraţie”.

Termenul de vibraţie spunea acelaşi autor, poate fi echivalentul unei „nevroze productive ca semn al unei sănătăţi perfecte căci o catalepsie psihică neproductivă, blochează personalitatea scrisului”.

Volumul „Diafanii Diamantine” conţine texte elaborate, unele sofisticate iar altele cu textura extrem de simplă, lăsând cititorului bucuria descoperirii unor mesaje şi sintagme, având în subteran metafore de mare forţă, ţâşnind la suprafaţă cu toată gama de emoţii şi tensiuni vibratorii. Cartea conţine aproximativ 147-150 de poeme şi poate fi considerată un veritabil alfabetar al sufletului poetei, conţinând poezii de mai mică sau mai mare întindere, în care fiecare cuvânt începe cu aceeaşi literă, care este exemplificată prin mai multe poeme, alcătuind un ciclu precedat de un motto sugestiv. În cadrul fiecărui ciclu, poeta operează cu cuvinte-concept, cu sintagme rare, care se repetă, uneori obsesiv, cu scopul de a orienta gândirea şi simţirea cititorului spre mesajul pe care vrea să-l transmită. Autoarea foloseşte o diversitate de forme poetice de versuri clasice organizate în monostihuri, distihuri, tertine, catrene,cvintete, până la vers alb.

Poeta Mariana Sperlea, a combinat în versurile Domniei Sale, sunetul de flaut şi violă, cu rezonanţe ample, adânci şi tulburătoare de orgă. S-a străduit să împingă marginea

gândirii cât mai departe, luptând trudnic cu limita în oglinda fermecătoare a poeziei sale, în apele diamantine ale acesteia, poeta îşi multiplică la nesfârşit sinea şi sufletul.

Cine o cunoaşte pe Mariana Sperlea, ştie că atunci când îşi propune ceva nu poate să-i stea în cale niciun obstacol, nici o barieră, ca atare, îmbrăţişarea cu literele rebele sau blânde ale alfabetului anahoret, a început.

Descoperind acest alfabet anahoret, poeta devine o iniţiată în semne în alfabetul de cuvinte, scopul iniţierii devenirii creaţiei şi artei fiind mărturisit chiar din primul poem:" aşez A-uri adunate/ aripi adăugând artei". Creatorul, artistul la ceas de crepuscul sanctificat, purificat, crucificat, creându-şi „altare-n adâncuri" scrie permanent inspirându-se din amintiri, preţ de o viaţă. Într-o societate rău întocmită, urâtă, ostilă, dominată de bani, poetul devine apărătorul artelor frumoase, admiratorul dar şi creatorul original de artă. Poeta surprinde şi faptul că doar artele sunt capabile să aducă în sufletul omenesc împăcare, pace şi adevăr: „aripi albe aşternând/ amăgirea alungând". Artiştii sunt aidoma preoţilor prin dragostea manifesta faţă de om, căci numai dragostea mai are capacitatea de dăruire şi înfruntând timpul „azi adevărul ai aflat / aflând altarul adorat / aştepţi acum ascet ajuns / arşiţa altui an ascuns ". Poeta oficiază religia iubirii la altarul sacru al cuvântului, altarul sacru la care oficiază întotdeauna artistul: „ aplecat ating altarul / amintirile alungând" . Poeta pledează pentru ADEVĂRUL ADEVĂRAT(agatul adorat), pe care-l ascultă aprobă, apără, admiră, adaugă, implicându-se necondiţionat. Acest agat semnifică şi arta căreia îi slujeşte de o viaţă:" artei am adaugat / acest agat adorat".

Există şi o poezie a amintirilor în acest volum. Ele sunt rând pe rând alungate, chemate, rechemate, incinerate, reînviate şi adunate, zidite în poezii sunt „ anemone ascunse" sau „antume armonii".

Poezia amurgului ancorată „pe ale altarelor altiţe aprinde (reaprinde) armoniile absconse-n avatar, ape, arşite". Într-o astfel de lume trăieşte creatorul de artă, artistul scriitorul ori bardul boem, o lume a beznei, bezmetică, haotică, blestemată. Poeta culege caratele literelor alfabetului anahoret, din care culege armonia:" culeg caratele cântând ". Poetul în, concepţia Marianei Sperlea, este un călător, pelerin, peregrin: „călător când cerul cerne / ceaţa cu culori cernite", şi este supus destinului: "distrus de deznădejde / dăinuiesc damnat / dus de destin departe/ de doruri decimat ". În conceptia Marianei Sperlea poetul este un demiurg: "Din dragul de drag/ Demiurgul / Diamante-n divin dăltuia". În orice context, poetului îi este sortită durerea: "Durerea-n dangăt divin / dăltuia diamante / din dorul deplin", sau :„ Dezmiardă dor dorit / de destin desfrunzit".

Alte raporturi surprinse de poetă şi asupra cărora vom insista, sunt următoarele artist-artă; cretor-creaţie; poet-poezie; poet-destin; poet-ideal; poet-Dumnezeu (divin).

Ca şi Divinitatea care ″dăltuieşte Diamante-n divin / din dragul de drag", poeta însingurată enigmatică, împăcată cu sine şi cu alţii crează Cuvântul din Necuvânt.

În concepţia sa, actul creator presupune deci delicateţe, pace lăuntrică, armonie, împăcare cu sine şi lumea, muncă îndârjită, încrâncenată, sisifică asemuită cu cea a cioplitorului în rocă dură, ori piatră preţioasă: "dăltuiesc din diamante / Dragoste Doruri Dreptate". Modelul la care aspiră poeta este înalt, e însăşi Domnul Eminescu, geniul tutelar al poporului român care semnifică pentru poetă: Emirul, Ecoul Evgheenic, Evidenţa, Frumuseţea strălucitoare, Eternitatea Erei, Eternul Evanghelic, Exuberanţa, Edenul Evidenţei, Enigma, Existenţa în exod, Elixirul elocvenţei.

Opuşi modelului eminescian sunt Epigonii: Egocentrici, Epigonizând Eroarea, fiind consideraţi enclavă-n erosul epic şi nedemne egouri ale erei. Eroarea prezenţei lor este demolatoare, distrugătoare. O atenţie deosebită o acordă poeta Gândului şi Gândirii (vorbitoare, mişcătoare, vrăjitoare).Gândul, energie luminiscentă (galben eteric) aleargă galopează grăbit.

Poezia semnifică pentru poetă:
-mărgăritare (măiestrite): "măiestrind mărgăritare / mici monade monahale"
-nestemate (ninse-n necuvânt):″nenuntită noaptea / nostalgic nevrând / naşte nestemate,/ ninse-n necuvânt″.

În concepţia poetei, poezia răsare din simţirea adâncă gândire profundă, durere şi plâns pustiit, fiind o pată pură pribegind pe potecile pierdute dar fixând Clipa în Eternitate.
Este -rouă: ″răspândind răşină roză / râde roua răcoroasă″.
sau

″renăscânde-n roua rece, / rare roze reapar,/ râde raza rătăcită/roade renăscând apar ″.
Deci ARTA cuprinde la un loc: GÂNDIRE+ SIMŢIRE+ MUNCĂ+ SINGURĂTATE

Creaţia (Poezia) trebuie să reflecte Realitatea (Adevărul), beneficiind de talent, dăruire şi credinţă.

Lumea (Universul), poetei este divers.Ea este materie, atom, elemente, abis, hău, galaxie- supusă timpului şi într-o permanaentă schimbare. E o lume glisând între:
armonie-agonie ;alint-amărăciune; lumină-beznă; nădejde-deznădejde; ardere-extincţie; binecuvântare-blestem; viaţă-moarte; ardere-stingere.

În această lume dual㠄, totul cântă: "clepsidra cântă clipe celeste; coardele cântă; cobza cântă şi cuvântă; cobzarul celebrează cultivând cuvinte creştineşti; copii cântă colinde şi cântări călătoare; cascada clipoceşte şi cuvântă".

Destinul poetei este sincron şi diacron cu neamul din care face parte, în numele căreia dă sentinţa scrisă cu litere de foc pe tabla de oricalc a iubirii, faţă de ţară şi popor:
″NIMBU-NALŢĂ NOUR/NEAM NEPIERITOR/NIMENI NU-NDRĂZNEASCĂ/ NEAMU-MI NIMICEASCĂ"
Căci poporul român îşi trage rădăcinile din strămoşi nobili:
"Duşmanii demonic/Damnat-au dinastia dacică/Dar dânsa, demnă/Duratu-şi-a dăinuire″.

Valoarea cea mai de preţ a omului adevărat este omenia (onestitatea, cinstea, adevărul binele şi frumosul), pe care-o detaşează net de opusul său: ″omenosul-omeneşte,onerosul-osândeşte, oracolul-oblăduieşte, ora oarbă o opreşte.″

Poeta pledează pentru onoare cinste şi credinţă: ″opreşte,omule, o oră/obsesia oglinzii orizontale/opreşte ororile omenirii/oferind onoarei odoare″./
Sau ″omagiul omului omenos,/oblăduieşte omul obidit,/oferindu-i onestă onoare/o orhidee ocrotitoare″.

Sunt apreciaţi de către poetă toţi oamenii care poartă în sufletele lor caratele omeniei :
Bardul (bătrân, bolnav, barbar, boem, bastionard,)care brodează buchia şi bucuriile blânde, care binecuvântează brazda vatra biserica şi băsnuieşte bahic, blând, buchii blazonate.
Cobzarul (care cântă făcând să cuvânte cobza)
Pribegii: ″purtându-şi paşii/pe pleoapa pământului,/pribegesc parcurgând poteca paşilor pierduţi″.
Rapsozii : ″rapsozii rapsodiind romanţe/ răscolesc rumori ridate "
Slujitorii: ″ sceptic stau sub sceptrul sorţii,/ slujitori supuşii sorţii/ stăruind se sparg sentinţe/ sfidând schitul suferinţei″.

Autoarea sesizează tristeţea care troieneşte peste tot:
″tristeţi troienite-n/tumultul tăcerii/trezesc telurice temeri″.

Soarta artistului într-o asemenea lume este agonică, căci viu se chinuieşte, dar este dat uitării: ″urmărindu-şi ursita/umbra unduie uitată-n/urna ulcioarelor″.
Sau: ″ustură uitarea/umbrei ulciorului,/urbea uitucă,/urma-i usucă/urzind utopie/uitată-n urbie″.

Întâlnim în acest volum şi o poezie a timpului. Acesta tăcut, temerar, domnitor, regent, legiuitor, tainic, tăinuitor, tutelar, tălmăcitor, trist, tânguitor, ucigaş, roditor, generos,

fecund, selector, triumfător, tenebros, necruţător, e măsurat de orologiu oneros sau de ornicul orb: ″tace timpul temerar/tronând tainic tutelar/tălmăcind triumfător/ torcând truda tuturor″.

Poeta, foloseşte cuvinte cu valoare de concept, precum:

Amintirea: e avatar, aşteptare, arşiţă, apoteoză-n amânare, amâgire, amar al amurgului, poate şi aşteptat, antumă, abruptă şi arhivată. Ea alungă amarul amurgului, amarul astrului ales, amintirea avatarului sau alunecarea în amar.

Iubirea : face parte din avatar şi semnifică adorare aprigă, amor angelic, astru alinare, arşiţă, ardere, agonie, mistuire, amăgire, antumă, amintire, dar şi agapă. Iubitul (Prinţul Pin), este astrul, soarele, steaua, agatul poetei. Femeia, sufletul pereche, alungă amarul astrului ales din acest avatar. Există o forţă vibratorie a acestui sentiment, redat în grile diferite, de la amorul incipient (adorare)la amorul matur, (agonic, mistuitor). Sentimentul este susţinut prin verbe de acţiune precum: a brăzda, a binecuvânta, a bântui capabile a reda intensitatea trăirilor emoţionale. Spaţiul în care se desfăşoară sentimentul e după caz, feeric, fascinant, fulminant, sau bântuit de fantome fără făgaş, fără formă, fără faţă, fâşneţe sau farsoare.

Dragostea :este structurată pe antiteză: dulce diafană, dar şi durută, amară, desfrunzită, sau deznădăjduită. Este asociată focului (dor, dogoare,dăruire), menită să dăinuiască, într-un spaţiu incert (etern, veşnic).

Femeia este vizualizată de poetă, în trei ipostaze: de iubită, soţie şi mamă. Ea este fiinţa firavă, fragilă, fără frică, falnică, făcătoare de frumos, plină de fior fermecător. Absenţa femeii din viaţa de familie este echivalentă cu nefericirea sau chiar fatalitatea. Imaginea femeii mamă, este redată prin accentul privirii centrat pe mâinile acesteia. Căci mama, este o zeiţă miraculoasă generatoare, născătoare, modelatoare a misterelor minţii, iubitoare, mângâietoare, măiestrind materia în mişcare.

Ceea ce caracterizează viaţa unei femei, este dragostea şi iubirea. Aceasta este redată de poetă ca fiind infinită, născătoare, izbânditoare, izbăvitoare, generatoare, ispititoare dar şi iluzorie: ″iubirea-i izvorul vieţii/iubirea-i iertare /iubirea-i izbândă,/ iubirea-i ispită,/ iubirea-i iureş,/ iubirea-i infinită″.

Poeta subliniază că cea mai mirifică latură a femeii, este maternitatea.

Dumnezeu este prezent şi imaginea este prezentă şi în poezia Marianei Sperlea, unde Iisus Hristos este vizualizat în mişcare.El este Împăratul Împăraţilor, sau Preaînaltul: ″Împăratul Împăraţilor /înveşmântat în împăcare/ împovărat,/ întâmpinându-şi înfierarea/ îndreptându-se/ în împărăţia înaltului″.

Alte cuvinte cu valoare de concept sunt: luna, lacul, marea, râul, roua, natura, noaptea, piatra, viaţa, primăvara, pământul.

Din sinele lăuntric peste lumea reală, apare la suprafaţă un ţinut legendar, o arcadie sau o atlantidă sau poate chiar continentul MU.Zâna zorilor, zburătorul , ştima lacului, zeii zoriţi, se aşează pe sfânta stâncă, sub supravegherea sfinxului binecuvântaţi de Dumnezeu, Adonai, care păstoreşte viaţa şi moartea. E o lume mirifică, unde prezent, trecut şi viitor se întretaie şi unde totul cântă, se cântă, încântă, cuvântă, binecuvântă, intrând în rezonanţă cu armonia cosmică, dar şi copii care cântă colinde – credinţă cântătoare-n cuvânt- sau rapsozii rapsodiind.

Peste tot plutesc evanghelic rapsodii şi simfonii, (străbătând sub stele şi spintecând strania stare). Poeta foloseşte pictural culorile: albul (lotusul, lebăda, ninsorile, zăpada, astrul şi aripile); rozul (răşină roz); galben (galben galactic); siniliu (semiluna sinilie); cenuşiu (stânca sură); negrul (agatul).

Acest tărâm mirific e scăldat de lumină, de lună, de soare, de steaua stelelor.

Indiferent cum s-ar putea numi aceste poezii, cripteme, epicripteme,criptograme, anacripteme, alpfagrame, ele par a fi cântece, cantate, cantilene, meditaţii, canţonete,sau

pasteluri. E o poezie de calitate prin excelenţă calofilă şi în acelaşi timp o poezie de adâncime, o poezie gnomică, folosind după cum am încercat să demonstrăm în demersul nostru sintagme rare, concentrate în definiţii lirice, sentinţe, maxime, reflecţii morale, sfaturi practice, îndemnuri, jocuri de cuvinte, calamburul,leitmotivul, sunt specifice acestui gen de poezie.

Unii filozofi şi esteticieni, ca Herbert Spencer, au asimilat arta cu jocul, şi i-au explicat apariţia printr-un surplus de energie a organismului, fenomen care ar fi stat la originea focului.Carl Gross, a susţinut la rândul său, că fiinţei umane îi este inerent un instinct al jocului din care se naşte arta.

Poetă de un real talent, poetă a esenţelor şi a concentratelor lirice,Mariana Sperlea cultivă un gen de poezie existenţialistă, surprinzând deopotrivă frumuseţea şi tragismul vieţii, bucuriile, dar şi neliniştile existenţiale.

Poezia domniei sale, a strălucit şi va străluci întotdeauna, pe cerul august al literaturii, pentru că, aşa cum spunea Goethe:″ poezia e un bun al întregii omeniri.Ea se manifestă pretutindeni, în toate timpurile, în sute şi sute de oameni.″

Ţâşnită dintr-un entuziasm, asemenea prorocilor şi preoţilor profeţi, poezia Marianei Sperlea este darul cel mai preţios pe care poeta ni-l oferă, recreând lumea prin intermediul alfabetului, în planul fanteziei, ataşându-i semnificaţii mai largi şi mai profunde, pe care ne-o redă nouă prin imagini multiforme.

Mariana Sperlea, o inimă imensă cât lumea, un zbor de ciocârlie , pe cântul dintr-un nai,se-nalţă poezia spre al speranţei rai.

Ion Pilat, spunea într-unul din poemele sale într-un vers: ″ un singur nai, dar câte ecouri în păduri″.

DESPRE CĂRŢILE DOINEI DRĂGAN: REVERBERAŢII "STELATA CALE" , "ECOU", "LA ŢĂRMUL IMAGINII"

Am avut prietenii puţine, dar de durată. Prietenii mei, prietenele mele au fost:corzi de vioară pe care sufletul meu a cântat,duhuri de lumină care mi-au înnobilat existenţa, flăcări de tainică comoară pe care sufletul meu s-a înmlădiat,devenind ceeace este,pentru ceea ce eşti.....

DOR,DRAGOSTE,DAR DIVIN,DĂRNICIE,
OM,ORDINE,OSTENEALĂ,
IUBIRE, IDEAL,ISPITĂ,INTUIŢIE, ICOANĂ,
NELINIŞTE,NORMĂ,NECUPRINS,NECESITATE,
ARDERE,ASCUNZIŞ,ASPIRAŢIE,ARGUMENT,AZIMUT, AVÂNT.

Conform teoriei vocalelor numele ei reprezintă:A-flacăra, focul interior,vulcanul din sufletul ei, I-gândirea, meditaţia, misiunea celestă, O-misiunea de a acţiona pe pământ întru transformare, A-metamorfoză.

Se poate constata că activitatea scriitoricească a Doinei Drăgan caprinde mai multe etape; chiar ea mărturiseşte următoarele:- volumul-STELATA CALE:"este pentru mine punte între istorie şi rugăciune";"este candelă ce arde în orice etapă". volumul ECOU:"mă reprezintă sufleteşte".volumul-LA ŢĂRMUL IMAGINII:"include fragmente din activitatea mea, din gândirea mea, din educaţia transmisă şi împărtăşiită elevilor mei";"Eu care trăiesc şi prin această lucrare, vibrez la fiecare amintire, mă bucur enorm pentru această scriere".

Catharsis,armonie, reechilibru, pace:"Fie ca astfel de clipe de viaţă să ne purifice şi să ne aducă linişte sufletele noastre".

Calităţii:"Dascălul, manager,professor,leader,conducător, ghid,talent, inteligenţă, drag:"Profesor de matematică fiind, obişnuită cu exactitatea,concretul, dar iubind şi natura,

drumeţiile,operele de artă,frumuseţiile ţării din spaţiul mioritic dintre Dunăre şi Carpaţi, am încorsetat excursia cu elevii, în universul concret şi provocator al unei scântei metaforice, plin de sinceritate, noutate şi prospeţime".

Necesitate-model:"Este nevoie de profesori înzestraţi cu creativitate şi inovare didactică care să treacă material predată prin filtrul său de sensibilitate şi care să ajungă ca un ecou la inima elevului".

Leader:"Leaderul conduce spre obiectivul propus prin strategii sprijinite pe experiment şi colaborare".

Manager:"Triunghiul de aur al managerului este echilibrul între competenţă, autoritate şi responsabilitate".

Excursionist:" Excursiile pe care le-am organizat cu elevii mei au contribuit la educaţia aleasă a acestora şi la cultivarea frumosului din viaţa lor". „excursia este dimensiunea creativă şi nemărginită a procesului educativ".

Cunoaştere, sensibilitate, simţire, arta de aconduce inovator,încredere matematicească:"Am ştiut, am simţi cât de mult contează arta de a conduce inovator orice excursie, dându-le elevilor informaţii pe canale senzoriale multiple.....le-am inspirat încredere dar o încredere matematicească, de exactitate riguroasă".

Cucereşte dragostea, transmite informaţii comportament civilizat, valorile vieţii, vorbire elevată, maniere în diferite circumstanţe:"Am cucerit dragostea elevilor mei şi datorită felului prin care le-am transmis multe informaţii, despre cum trebuie să se comporte civilizat, ce valori trebuie să preţuiască în viaţă, cum trebuie să vorbească elevat, cum să se manifeste în diverse situaţii, cum să se prezinte la concursuri, examene „.

Apropiată de elevi, e sursă de informaţie, GARANT:"Fiind foarte apropiată de elevi mi se confesau-destăinuiau, erau sinceri cu mine, dicutam lejer problemele lor şcolare dar şi personale……..prin drumeţiile făcute cu ei le-am stârnit pofta de cunoaştere, de frumos, de nou, le-am creat un ţărm al imaginii……..EU am fost sursa de informaţie şi am garantat atingerea tuturor obiectivelor pe care mi le-am propus".

Volumul La ţărmul imaginii, cuprinde 11 fotografii în interior şi alte 15 la sfârşit din timpul activităţii didctice. Coperta I de la tonuri de verde deschis până la tonuri de verde închis- conţine şi fotografia din tinereţe a scriitoarei. Coperta IV conţine fotografii ale autoarei din 1995,1968, 1994, şi 2008.

Învăţătură, invăţare, talent, inteligenţă:"A învăţa în sensul învăţării personale, înseamnă a te învinge pe tine, a munci cu perseverenţă……..lucrurile nobile se fac cu osteneală .....inteligenţa umană se propagă din etapă în etapă.....talentul unui elev este o provocare interesantă şi cu cât elevul este mai inteligent, cu atât complexitatea sa emoţională este mai mare.".

Dragostea de ţară, popor; de limba română:"Popor român, surâde izbânzii.....fii pe tine stăpână, glorie ţie, prin dumnezeiasca limbă română".

Afinitate-alăturarea călătoriilor tematice cu matematica-reflectă afinitetea ce există între aceste două domenii- ca manifestare a spiritului uman.

Creatorul (din volumul Ecou):"Am în mine un vulcan aprins, iar eu ard, picătură cu picătură, bucată cu bucată.....sunt un punct în universul vieţii ce îndrăznesc şi avansez căutări.....îmi ilustrez în minte un spor de siguranţă.....judec existenţa sau neexistenţa.....".

Scris, emoţii:"Scriu rând după rând, cu o rapiditate care mă surprinde şi pe mine……fiecare dintre noi avem altfel de emoţii"

Îşi pune întrebări:"Oare ce m-a determinat să scriu această carte?".

Ecou:"Sonore voci se conturează-n mine şi galopez în timp.....Sunt aici ...acolo,...unde?Sunt punct în universul vieţii ce îndrăznesc şi avansez căutări.....Şi judec existenţa sau neexistenţa".

Crez:"Trebuie să ai putere să invingi , să depăşeşti orice problemă, să ai voinţă şi credinţă".

Timp,stăpân infinit:"Tunelul timpului vorbeşte, E lung, e infinit şi nu poţi să ajungi la capătul lui".

Condens, grăbit, amintiri:"Timpul condensat în clipă devine eternitate,..... Intrăm din istorie în plină legendă .....Din tot ce a trecut eu am păstrat în amintire doar frumosul, omenescul,..... "

Imagine , arta de a scrie, vizualizare, imagine vie, inteligenţă:"Aleg imaginea din gându-mi, Culeg din rafturi perechi de elemente, le selectez frumosul şi î-l combin perfect.....aleg apoi imaginea dorită care vine şi îmi pulsează în inimă şi gând.....o văd cu ochii minţii, o simt înpulsul clipei....imaginea îmi este pururi vie....." Autoarea are o pregătire intelectuală,comportament, activitate, de excepţie.

Gândul-ca filozofie:"Gândul este liber.....gândul beneficiază de spaţiul pe care ţi-l doreşti.....rotiţele gândiri nu se opresc niciodată....."

Doina Drăgan foloseşte termini ştiinţifici, religioşi,filozofici pentru a surprinde complexitatea vieţii.Oferă bogate informaţii-posibile trasee turistice, descrie întâmplări amuzante cu elevii, foloseşte propoziţii şi fraze concise şi limpezi, scrisul este sobru şi elegant.

Doina Drăgan merită toată stima şi consideraţia noastră pentru tot ce a făcut până acum şi suntem convinşi că va face şi de acum înainte. Ea ştie că inspiraţia îi vine de la Dumnezeu. Îi mulţumim acestei mari Doamne, scriitoare Doinei Drăgan pentru efortul Domnieie Sale ca analizându-şi sufletul, înţelegându-se pe sine în raport cu alţii, să ne ofere modele autentice de viaţă,flori de lacrimi şi zâmbet din sufletul ei pentru noi!

"O LACRIMĂ DE SAFIR" MENITĂ DE A MĂRTURISI *ETERNITĂŢII* VIBRAŢIILE UNUI SUFLET OMENESC CIRCUMSCRIS VREMELNICIEI

ANUARUL LIGII SCRIITORILOR DIN ROMANIA FILIALA TIMIŞOARA BANAT NR.1. Coordonatori: Prof. DOINA DRĂGAN şi Prep. Univ. ANDREIA-ELENA ANUCUŢA

Anuarul Nr. 1 al Filialei Timişoara Banat, a Ligii Scriitorilor din România, cuprinde 10 capitole, precedate de un Cuvânt înainte (prolog) intitulat "ANUARUL FILIALEI BANAT AL LIGII SCRIITORILOR DIN ROMÂNIA- OGLINDA UNEI ACTIVITĂTI DĂRUITĂ CULTURII ROMÂNE" semnat de preşedintele Ligii Scriitorilor din România Al. Florin Ţene şi un Argument aparţinând coordonatorilor prof. Doina Drăgan şi prep. univ. Andreia-Elena Anucuţa.

Coperta 1-roz-albă (în degrade) cu titlul scris cu roşu –sângeriu (sudori de sânge) conţine şi brendul (emblema) LSR-Filiala Banat: trei figuri geometrice, despărţite, neîmbinate, un spaţiu bipolar lăsând posibilitatea absorbirii energiei latente, dar şi a constituirii celui de al patrulea pătrat roz-alb. Să fie oare vorba de identificarea celor patru straturi (nivele) de cultură a spaţiului banatic?

Coperta IV - conţine un citat din Prolog - semnat de preşedintele LSR Al. Florin Ţene şi o fotografie elegantă cu cele două coordonatoare Doina Drăgan şi Andreia-Elena Anucuţa. ISSN 2247-1146 ISSN-L 2247-1146.

I Unul din reprezentanţii primului nivel este Aurel Contrea Senior (1895-1968) cunoscut ca scriitor care a lăsat Banatului şi ţării mărturii de o inestimabilă valoare mai ales în ciclul Pagini Bănăţene- unde vorbeşte despre cenaclul „Altarul cărţii" lăsând posterităţii

trei dintre procesele verbale ale acestuia: (8 V 1936; 15 V 1936; 17 V 1936) Tot în acest ciclu autorul menţionează diverse aspecte din activitatea Societăţii Scriitorilor Români din Banat, şi scrie despre activitatea Societăţii Scriitorilor Români din Banat înfiinţată în 25 III 1934, prezentând momente şi actualităţi. (şi mă refer la volumul Seniorului Aurel Contrea intitulat "Scrieri", apărut la Editura Eurostampa 2007, Timişoara, ediţie îngrijită de Aurel junior şi Florin Contrea, cei doi fii ai autorului. Tot despre Banat au mai scris :

---Virgil Birou "Oameni şi locuri din Caraş"Editura Facla, 1982, Timişoara. precum şi ---Virgil Vintilescu - lucrarea " Secvenţe literare" în care prezintă situaţia presei precum şi câţiva dintre sciitorii reprezentativi ai epocii.

II. Un al doilea nivel al literaturii banatice reprezină o constelaţie de scriitori cu o puternică personalitate şi care au racordat literatura banatului de centru (de Bucuresti). Aceştia sunt: Mircea Şerbănescu, Alexandru Jebeleanu, Ion Arieşeanu şi Anghel Dumbrăveanu.

III. Cel de al treilea nivel este reprezentat de generaţia postdecembristă-1989- în speţă postmoderniştii.

IV. Cel de al patrulea nivel este reprezentat de generaţia globmodernilor: "aşa cum sunt cei din filiala Timişoara-Banat"..."aceşti scriitori cuprinşi în Anuar nu sunt numai talente remarcabile, ci şi puncte din frontiera hărţii noastre sufleteşti, deoarece creaţiile lor trăiesc prin ele, fiind frumoase din punct de vedere estetic şi stilistic dar şi ideativ, , îşi îndeplinesc menirea şi nu au nevoie de recunoaşterea nimănui" pg.3 Al. Florin Ţene. În acest nivel se încadrează şi scriitoarele Doina Drăgan şi Andreia-Elena Anucuţa, coordonatoarele Anuarului Nr.1 al filialei Timişoara Banat al LSR.

1. Al. Florin Ţene.

Noţiunea de globmodern a fost introdusă de Al. Florin Ţene în 1996 şi Domnia Sa înţelege prin acest curent "o întoarcere-direcţionare spre clasicism dar folosind mijloace moderne estetico-etic" prin extinderea universului, căutarea unor forme noi şi tot Domnia Sa conchide:"-*NumaiDumnezeu şi timpul istoric au dreptul să ne judece, fiindcă uneori un cuvânt spune mai mult decât o carte, şi câte o tăcere, mai mult decât un cuvânt"- "Orice este frumos are şi o valoare morală... creează unethos" -"Frumosul purifică, descătuşează, chiar şi atunci când este un strigăt de disperare.* "Îl exprimă pe om ori Divinitatea. (Interviu luat de doamna Doina Drăgan preşedintelui Ligii Scriitorilor din România).

Mergând pe linia lui Ioan D. Sârbu ("*Fără libertate, cultura este o simplă modă după care oftăm"),* Al. Florin Ţene militează pentru democratizarea culturii, literaturii, activităţii de creaţie, deci pentru libertatea cuvântului şi pentru libertatea Sa de manifestare, menţionând şi motivele care l-au determinat să-şi aducă aportul la înfiinţarea Ligii Scriitorilor din România:

-pentru a acoperi un sector din lumea scriitoricească necuprins de uniune, fără a intra în coliziune cu US;

-pentru democratizarea mişcării scriitoriceşti din ţară şi diaspora.;

-pentru promovarea literaturii române în ţară şi străinătate;

-pentru reînfiinţare de biblioteci şi de lăcaşuri de cultură;

-pentru obţinerea statutului de Utilitate Publică pentru Liga Scriitorilor din România;

Al. Florin Ţene preşedintele LSR; cu un palmares bogat 36 de cărţi, 53 de distincţii, diplomat în jurnalism European, beneficiind de o bursă la Bruxelles, a implementat experienţa belgiană în ţară. A constatat că aceştia au cinci asociaţii ale scriitorilor. "*Am fost obişnuiţi să vedem pădurea şi nu copacul. Acum este necesar să protejăm şi să stimulăm creşterea copacului(OMUL) şi atunci pădurea (Societatea) se va dezvolta".*

"Nu se ştie ce soartă vor avea cărţile celor ce dau din coate şi care se laudă că sunt în vârful ierarhiei...fiindcă aşa cum spunea Adrian Mariano: "Succesul literar este imprevizibil, efemer, şi deci relativ prin definiţie". "Vremea va vremui prin Judecată, ce am scris şi, Dumnezeu"..."Nu apreciez pe acei scriitori care se izolează în turnul lor de fildeş. Aceştia sunt marii egoişti şi egocentrişti. Se cred mari, dar în perspectiva timpului s-ar putea să piardă. E bine să facem ce trebuie făcut pentru semenii noştri! "Avem 11 reviste"..."Organizaţia Ligii Scriitorilor din România a ajuns a doua forţă, în numai trei ani, după centenara Uniune".

2. Doina Drăgan.

Ca să înţelegem eforturile Doamnei Doina Drăgan pentru a edita această carte vom încerca în cele ce urmează să spicuim din crezul artisti c al Domniei Sale, din răspunsurile date la interviul pe care i l-a luat, Maximinian Menuţ şi ,nu numai: "*Cuvântul omului este icoana gândului; iar faptele lui sunt icoana sufletului său"..."Cartea, cartea de orice fel, am conceput-o ca pe o podoabă, cu toate observaţiile, constatările ,gusturile estetice, entuziasmul, toate considerându-le Daruri Divine"..."Dar Divin este şi învăţătura. Mi-am format un stil propriu, punând în centru problemele cadrului de viaţă."..."Scriitorii cercetează necontenit, apar momente de împlinire, desăvârşire, evadări şi depăşiri de sine, sau alteori, melancolie dulce sau tristeţe liniştită, alteori schimbări, diferite reacţii, când sufletul meu intră în cnosonanţă cu sufletul creatorului"..."Eu atunci scriu când am în minte desfăşurarea lucrării. Atunci codeiul aleargă de la sine"..."Cărţile mă reprezintă sufleteşte, unele sunt punte între istorie şi rugăciune, candele ce ard în orice etapă; altele didactice, de o exactitate riguroasă, matematică"... „Fară cultură nu am exista"..."Avem nevoie de cultură şi ca atare , vom împietri (intabula) în marmură,CULTURA!"..."Redeşteptarea sentimentelor naţionale este un obiectiv necesar"..."Demnitatea se crează prin învăţătură .Doar astfel vom simţi adevărata libertate şi identitate naţională şi culturală"..."Să scoatem fericirea din aur şi din vise şi o vom clădi în lăcaşul uman al sufletului nostru"..."Cu cheia cercetării vom împlini posibilul sau imposibilul şi opera scriitorului va rămâne în istoria literară".*

Deviza ei: Credinţă, Adevăr, Dreptate, Dăruire ,Lupta pentru sine şi alţii, Înălţare(elevare) spirituală, Armonie.

3. Lucia Anucuţa.

Cel de al treilea personaj (actant) al Anuarului este o altă Mare Doamnă Lucia Anucuţa, directorul Centrului Judeţean de Resurse şi Asistenţă Educaţională Timiş şi psiholog la Liceul Pedagogic"Carmen Sylva" din Timişoara. Spicuim din Interviul luat de Doina Drăgan.

"Cuvântul cheie care defineşte viaţa este iubirea faţă de oameni. Este leit-motivul vieţii mele. Din ea derivă tot ceea ce sunt eu ca personalitate."…"*Mă* atrage actul creaţiei din punct de vedere psihologic, iar ceratorii de literatură sunt pentru mine adevăraţi magicieni ai cuvântului bine rostit"…"Întâlnirile cu membrii LSR, Filiala Timişoara Banat au fost pentru mine evenimente de suflet care mi-au produs emoţii deosebite". …"*Consider că ANUARUL FilialeiTimişoara Banat al LSR Nr.1-este o iniţiativă bine venită prin faptul că adună în aceeaşi lucrare creaţii, referinţe critice, colaborări, activităţi din ultimii doi ani şi Anuarul va fi o lucrare de referinţă pentru Ligă".*

4. Doina Drăgan a reuşit să polarizeze în jurul dânsei scriitori, dăruiţi trup şi suflet cuvântului scris, să promovaze tinere talente precum Andreia Elena Anucuţa, coordonator al acestui anuar(Al. Florin Ţene). Masterand al Universităţii Tibiscus Timişoara Facultatea de Psihologie, Andreia-Elena Anucuţa are ca domenii de interes psihologia literaturii şi altele, îi plac călătoriile şi pelerinajele, istoria şi poezia. Poate acest lucru le-a apropiat pe cele două coordonatoare şi pe renumitul istoric Ionel Cionchin. sau preotul Ioan Bude, sau scriitorul Ion Murariu sau pot spune pe toţi care apar în acest Anuar.

Anuarul LSR Filiala Timişoara Banat Nr.1,volum de 148 de pagini, are 10 capitole întocmit după planul-proiect al Doinei Drăgan, seismograf, crestomoţie, este un document de referinţă. Distingem din cuprinsul lui colaborarea cu preşedinţii LSR ai filialelor din ţară şi din străinătate precum filiale din Bistriţa, Serbia, Canada, USA,etc, care au stimulat viaţa culturală. Personalitate marcantă a vieţii culturale româneşti, fondatoarea revistei de cultură HELIOPOLIS; Doina Drăgan s-a dovedit a fi un manager cultural experimentat. În acest sens Al Florin Ţene, preşedintele LSR,remarca: ”*talentul său de manager, ce nu-l exclude pe cel de scriitor....”* Marea Doamnă-cu majuscule-a reuşit să coordoneze, să capaciteze,să polarizeze să promoveze şi să organizeze activităţi culturale de interes naţional şi internaţional. Tehnic vorbind ANUARUL este un document de excepţie, depăşind cu mult anumite reviste universitare cu pretenţii.

Excelent realizat din punct de vedere al concepţiei. al modului în care a fost gândit, al tehnoredactării precum şi al modului de prezentare scoate în evidenţă (demonstrează) o activitate scriitoricească a Ligii, bogată materializată în peste 30 de titluri tipărite. Doina Drăgan a reuşit să stabilească colaborări excelente atât cu scriitorii din România cât şi cu cei din străinătate precum Serbia, Ungaria, SUA. Remarcăm că scriitoarea a reuşit să cuprindă în Anuar, nu numai scriitori din Banat ci şi pe cei din alte judeţe.

Anuarul impresionează şi prin conţinutul dens, bine ilustrat, justificând activitatea Ligii, impresionând prin numărul mare de scriitori, al diversităţilor lor stilistice, dar şi prin noile perspective de abordare pe diferite coordonate ale timpului şi spaţiului românesc. Doina Drăgan, nu este numai un om (cu majusculă, cum sublinia Al. Florin Ţene), nu este numai o personalitate pusă în slujba neamului său, nu este numai o scriitoare abordând atât proză cât şi poezie, Doina Drăgan este o instituţie, o veritabilă instituţie de cultură….A reuşit ceea ce nu au făcut atâţia alţii care dispun de mijloace materiale nelimitate. A editat o lucrare, nu la întâmplare, ci bine gândită şi chibzuită adunând sub sceptrul nemuririi-opere (ale unor scriitori), menite să înfrunte timpul.

Desigur, toate acestea le-a făcut prin capacitatea unor magnifice forţe scriitoriceşti, remarcabile talente literare- care prin prestaţia lor ridică prestigiul filialei Timişoara Banat a LSR atât din punct de vedere estetic cât şi etic divers şi clapesate, prin cărţile editate de factură, beletristică, istorică, de religie, geografie, sociologie, psiho-pedagogie etc…, prin participarea la congrese, simpozioane, medalioane, mese rotunde, a reuşit să contureze o dimensiune internaţională literaturii naţionale, îndepărtând-o de spectrul culturii minore. Colaborarea exemplară prin teleconferinţele internetului, cu filialele din ţară şi străinătate, lansări de carte, editarea Antologiei “FLOARE DE COLŢ”, constituie un model de angajare, un deziderat şi în acelaş timp ”O lacrimă de safir”, menită de a mărturisii ETERNITĂŢII, vibraţiile unui suflet omenesc circumscris vremelniciei.

SĂ NE IUBIM ÎNAINTAŞII

ec. **Vasile Bradu**

Să ne mândrim cu -naintaşii
Ce ne-au lăsat drept moştenire,
Ca să le fim noi, azi, urmaşii
Cu viaţa plină de simţire.
Noi le cinstim a lor menire,
Şi tot ce ei ne-au dăruit,
Să ştie întreaga omenire
Că noi mereu i-am pomenit.

Lucrarea lor n-o vom uita
Şi-i vom cinsti cu drag mereu,
Cu ei în vis ne-om alina
Cu ei vom fi în ceasul greu.
Eu, azi, de-aici le duc solia
S-audă toţi pe-ntreg pământul,
Căci ei stârnit-au vijelia,
Iar noi le respectăm cuvântul

Prof. **Monica Condan**

ÎNDEMNURI

INu rupeţi florile,
Iarba n-o călcaţi
Observaţi şi admiraţi
Atingeţi numai cu privirea
Nearzândă
Prindeţi din zbor
Parfumul lor
Precum în iubirea
adolescentină.

CHEMARE

Apele fiind liniştite
Pluteşte în derivă
Iar fără de cârmă
Ajunge niciunde
Vela aşteaptă o adiere
Jinduieşte după un murmur de vânt
Imploră ruperea tăcerii
Să poată fi de folos
Să atingă ţinta
Şi împlinirea.

PAS COMPRENDRE

prof. **Emilia Rizeanu**

Tu dois savoir que personne
N*est parti en promenade
Jamais!
Dans mon cœur
Avec ses bottes salent
Comme toi, tu l*as fait.

Et je ne peux pas comprendre
Pourquoi moi je mourais
En ce moment là,
Au lieu d'éclater en mille morceaux
Tes talons aussi laids que toi.

Jurist **Violeta Secoşan Cadar**

RISIPITORII

Dupa un “leit motiv” de Octavian Paller
Din Avem Timp
De Violeta Secosan Cadar
Din vol. “Izvor de lumina”
Cât suntem tineri
ne risipim neţinând cont de timp
alergăm încoace, încolo, în stânga şi în dreapta
regretăm că alergăm, că greşim că ne-am pierdut timpul ...
şi o luăm din nou de la capăt...
o, da, o luăm din nou de la capăt, neînvăţând din trecut
îi judecăm pe cei aproape nouă, pe trecători, pe alţii
şi beneînţeles ne absolvim pe noi de orice vină reală sau imaginară
avem timp să iubim, avem timp să urâm
avem timp să clevetim, şi avem timp de risipit, avem timp să măzgălim ciorne, să citim
să corectăm sau chiar să regretăm toate frazele noastre
smulse din sufletul nostru agăţat de necaz, de durere, de timp
avem timp de bune, de rele,
de cum o fi şi cum se poate, de spus nu se poate...
de ba da şi nu...de cum vrei tu...
avem timp de durere, de dor de oftat, de amar...
avem timp să visăm, să ne beatificăm, să creem, să ne creem,
să iubim, să urâm...
avem timp de iluzii, de venin, să cădem, să ne zbatem zâmbind
avem timp să ţipăm, să jignim adulându-ne în toate şi în tot
avem timp să fim lei sau căţei sau doar p..cu..isti..
avem timp să ne credem stăpâni peste timp, peste veac, peste destin
noi, care, oh, atât de curând ne stingem, murind..
avem timp să risipim splendorile lumii
pierzând un răsărit sau un apus
un cer cu soare sau nori...
avem timp să ucidem copacii..... şi copacul din noi
ne văităm şi urlăm tolănitţi în noroi
avem timp să alungăm întrebări care dor
ocolind un răspuns care ne cere Răspuns
avem timp să ucidem cu mintea vise apoi să le-nviem
avem timp să cântăm, să dansăm, să citim şi să scriem..
avem timp să aşternem nimicuri în scris.. să le trecem în vis ...
avem timp să le facem pe toate ideal şi destin
avem timp de blestem de mânie, de chin
avem timp să jonglăm, , visăm, să cerşim,
câte un gram de nectar, dar găsim
picături de venin,
avem timp să ne facem prieteni pe viaţă şi ei să ne ducă atent printre cei ce au
fost folosiţi, manipulaţi si trădaţi ...
avem timp să ne credem stăpani peste viată, destin, peste timp...
mincinoşi cei care ades ne minţim , .risipim, risipiţi firul vieţii,
minţind ...
avem timp să-nţelegem şi noi, nişte oameni ce simt lângă noi ca şi noi...
tremurând pe ascuns
că-i trădat, trădător sau că drumul lui s-a sfarşit..
că e totul pierdut, că e totul amar, timp pierdut, risipit în zadar...
avem timp să privim să nu înelegem că noi nu suntem veşnici, nu suntem zei şi nemuritori...
avem timp să-amânăm lucruri frumoase şi noi...
bălăcindu-ne-n ape stătute şi apoi.. hăituiţi să clacăm ...

pentru că ştim că avem timp de toate şi tot...
avem timp pentru nimicuri acolo şi noi...
n-avem timp pentru noi... n-avem timp pentru noi...
n-avem timp să zâmbim, să sperăm, să visăm..
n-avem timp pentru soare şi fluturi, răsărit, pentru ploi ...
n-avem timp pentru noi.. timpul s-a scurs nu se-ntoarce-napoi...
risipit este totul cu timpul şi noi.. n-avem timp pentru noi..
repetăm ca-n refren.. şi din cer ni se pare că strigă îngrijoraţi
îngerii ....
timpul nu iartă, te-ntoarce-n destin .. risipit printre clipe, te pierzi entitate si
tu....
avem timp... morţi-vii, ce se zbat lipăind pe asfalt..
ne-ncăpăţânăm să ne credem, să vrem să dorim să urăm ...
cerând cerşind celor din jur o frântură de zambet, acolo şi el..
crezând că-i iubire în ochii lor afişat spre-a amăgi .. masca celui ce cumpăra şi
vinde... marfă şi iluzii...
avem timp.. de toate şi tot...
Avem timp.. şi chiar când ghemul e gol...
şi nu pot.. să mai văd, să aud, să-nţeleg...
nu mai pot să fiu tandru, să clipesc, să respir...
timpul s-a scurs, risipind fleacuri, aiurea cu zile in şir..
avem timp sa..... de o clipa acolo si ea
să o credem eternă acum când suratele ei.. au plecat... risipite-n neant.. printre
zei...
avem timp pentru a fi doar batrani, batranete si ..... dureri şi suspin...
praf în ochiul cel tânăr de lângaă noi, nu morman de ciolane fără vlagă şi
rost...
pentru cei ce le-am dat viata si rost..
avem timp să aşteptăm fusul să toarca şi ultimul fir...
avem timp să auzim ultima clipă risipită hain...
avem timp să clipim, amăgiţi să aflăm., să plecăm, să zburăm., să uitămşi să
fim... acolo şi noi cei ce-am fost.. doar o amintire în viaţa celor ce sunt şi au
rămas cuminţi pe pământ.
şi o iau de la capăt cu ultimul; si ei si in timp risipesc fara veste avizi
viţile celor ce sunt vieţile lor.. risipesc risipind.. avem timp... să urăm, să urăm, noi cei care
am fost construitii să iubim, să iubim...
avem timp.. chiar şi-atunci cand nu exista timp....
avem timp...

SONET DE VÂRSTA A III-a

Ing. **Corneliu Ioan Iovuţa**

Îngândurat treceam pe-o stradă-ngustă
Şi am văzut o preafrumoasă fată,
Mi-a spus doar că era nemăritată
Şi că-i plăcea să poarte minifustă ...
Eu am rămas cu gândurile mele
În care se făcea tot mai frumoasă,
Visam s-ajung cumva la ea acasă
Sau s-o zăresc măcar printre acele
Ce-s conştiente de a lor valoare
Şi-şi etalează-n public frumuseţea
Fi ’ nd la vedere-n topul celor care-
În fuste lungi sau poate-n minifuste –
Trecând prin ani sfidează bătrâneţea ...
Am întâlnit-o printre ... "parabuste" ..

AFLUENŢII SINGURĂTĂŢII

Rodica Pătraş

Într-o realitate se află
O alta, ca afluent al ei.
De mii de ori
Intrăm şi ieşim
Din realităţi singulare,
Şerpuind printre afluenţii
Singurătăţii.

Venim, pe rând, ca făpturi,
Plecăm pe sărite, ca suflete,
Recunoscându-ne dincolo
După conştiinţă şi spirite,
Până când ajungem
În fluviul mângâietor
Departe de orice singurătat

Prof. Univ. Dr. Ing.**Sabin Ionel**

RETROSPECTIVĂ

Privesc noianul zilelor apuse
Eu, rob năimit al zilei care vine.
Mi-e dor de clipe rodnice,senine,
Neâmplinirile îmi sunt cătuşe.

Îţi schimbă felul, de nu vrei să cazi!
Îmi spune mintea.Sufletul îmi spune:
Mocnitul cântec lasă-l să răsune
Şi celebrează clipele de azi!

ŢELURI

Ca un ţintaş ce-şi ajustează tirul,
Eu caut noima încercării mele
Nici întâmplării brute,bune,rele,
Şi nici abstracţiunii nu-i dau girul.
O faptă sublimată în idee,
Ca şi ideea ce-a rodit în faptă,
Aş vrea să afle oglidire dreaptă
În scurt cuvânt ,ce peste ani scânteie.

DEGRADARE

Puterea scade , scade concentrarea
Am planuri multe ,împliniri puţine
Şi sub povara clipei care vine
Mereu mă tem că-mi voi rata chemarea.
Iar zile ce păreau fără sfârşit
Se scurg acum în ritm accelerat
Timpul pierdut e greu ca un păcat
Când viaţa e trecută de zenit.

EXODUL

Pentru acei nedumeriţi
De cel ce sunt , de cum gândesc
Chiar eşuat în plan lumesc,
Sunt unul dintre fericiţi.
Sufletul pur şi mintea trează
Mi-au fost cândva ameninţare
Dar de acum sunt vindecate
Cugetul clar ,eliberează!

OGLINDA SPIRITULUI

Prof.**Mărioara Rus**

Brâncuşi era tot timpul în căutare
Spunând că-n artă tot ce e mai greu
Este s-atingi acea înaltă stare
Când poţi să te desprinzi de „eu”.

El, cum ar rezulta din nefericire,
Simţea că orice fiinţă sasu nefiinţă
Are un spirit, o scânteie, ca atare,
Pe care l-a redat cu bună ştiinţă.

AM DOUĂ MARI PORTRETE

Artist **Mira Popescu Belavcenco**

Am două mari portrete ale părinţilor,
Atât de expresive
De parcă mă-nfior
Blând mă priveşte mama mirată,
Îmi cere socoteală, sever.
Dragul meu tată:
"De ce laşi că tristeţea,
Prea des, să te împresoare?
Te învăţam odată:
Tendreptă înspre soare,
În fiecare clipă culege-o bucurie,
Glumeşte, râzi şi cântă,
Nu sta ca o momâie!"
Iar mama, înţeleaptă
Şi plină de iubire:
"Mereu gândim la tine".
Îmi spune-n amintire:
"Nu mai oftă atâta
Pentru singurătate,
Ci ţine minte bine,
În orice loc sau zi
Noi suntem lângă tine,
Am fost şi-aşa vom fi!"

OMULE

Ec. **Luminiţa Doina Radu**

Omule vis, omule gând,
Să nu te laşi nicicând înfrânt,
De nu-ndrăzneşti,doar un laş eşti,
Însă de vrei ca să cutezi
În tine trebuie să crezi.

Şi doar atunci vei reuşi,
Orice-ai dori să fii.
Victoriile toate nu-s,
La cei ce se cred tot mai sus.
Moguli puternici,emanaţi,
Ce cu poporul nu sunt fraţi.
Învingător în tot şi-n toate,
Fi-va cel ce-a crezut că poate
Să vadă că-ntr-un colţ stingher
Un tânăr a rămas să spere.
Ochii lor clamează bucuria
Când, cu clipe albastre şi roşii,
Pardosesc conştiincios veşnicia.
Cine oare le poate zări lumina
Legând tainic pământul de cer?
Heruvimi bat la porţi de cântec ...
Căutând armonia din sacre cuvinte

BALADA HERUVIMILOR

Heruvimi bat la porţi de ceaţă ...
Mâinile lor cumpănesc balanţa destinului,
Între bine şi rău, între speranţă şi dezastru,
Între lacrimi şi zâmbete.
Cine oare le poate zări aripile
Răscolind dureros cenuşa amurgului fără sfârşit ?
Heruvimi bat la porţi de vânt ...
Aripile lor acoperă zarea
Când aruncă bile albe şi negre
Peste furtuni şi limpezimi adânci de soarte.
Din când în când,ademeniţi de câte-o floare
Îi sculptează imaginea-ntr-o stea.
Heruvimi bat la porţi de gând ...
Cu care să-şi înfăşoare,
Faptele,căutările,cu toate mirările.
Cine oare îi poate auzi
Din lumea aceasta în cea de dincolo?
Heruvimi bat la porţile Raiului Sfânt ...
Iar vorbele şi miracolele,devin rând pe rând,
Ceaţă şi vânt,încântec şi gând,
Din pomul cunoaşterii,măr roşu arzând,
Cu gust de iubire,cu gust de pământ !

FEMEIA ÎN OGLINDĂ

Tu nu eşti cel care-am crezut ...
Eşti gâdele iubirii noastre
Ai risipit tot ce-am avut,
Vor plânge florile în glastre.
Şi-ai să plângi poate şi tu
Şi-ţi vei privi chipu-n oglindă.
Ai fost bogat, sau poate nu
Ai vrut, iubirea noastră să se stingă.
Dar, n-ai ştiut să o păstrezi
Şi inima mi-ai rupt-o-n două
Nu-ţi cer de-acum să mă mai crezi,
Din ochi îmi curg boabe rouă.
Şi-ţi spun atât ... un trandafir
Fără-ngrijire se-ofilesc
Aşa-i şi cu iubirea mea.
Intensitatea ei descreşte
Sau poate chiar a şi murit.
Cu ea speranţele-au apus.
Tu nu eşti cel ce-ai vrut să fi
Sau, poate te-am crezut prea sus,
De lume şi de Eul meu,
Acum, eşti TU, iar eu ... sunt EU.

MI-E FOARTE DOR DE TINE, MAMĂ ...

Mi-e foarte dor de tine mamă,
Sunt singură şi mi-e greu,
În jurul meu haitele toate,
Muşcă turbat sufletul meu.
Privesc la stelele de-afară
Şi-aş vrea să dau un telefon
La Dumnezeu, să nu mă doară
Că lângă tine nu sunt eu !
Îmi plânge sufletul, şi-afară,
Plouă mărunt şi obsesiv.
Aş vrea, să fiu cu tine iară
Dar,ploile-mi zâmbesc oliv
Şi parcă totul mă-ngrozeşte...
În jurul meu doar farisei.
Durerea, nu mai conteneşte
Şacalii rânjind, se cred zei.
Îmi bate noaptea-n tocul uşii,
Aud cum ploaia bate-n geam
Privesc cum râd ochii păpuşii,
Şi-mi amintesc ... cum ne zâmbeam
Cum discutam de toate cele
De felul cum mă-ncurajai ...
Acum, când trec prin clipe grele,
Îmi vin în minte cum doreai
Să am doar fericire-n viaţă
Şi să mă vezi la casa mea.
Dar, azi când e în juru-mi ceaţă,
Spune-mi, ce fac cu viaţa mea?
Coboară mamă dintre îngeri,
Din rai, în iadul pământesc,
Eu, ştiu că de-unde eşti, tu sângeri
Când vezi cât pot să pătimesc.
Mi-e foarte dor şi plâng, mămico,
Mi-e dor de-mbrăţişarea ta
Aş vrea să pot să vin la tine,
Căci viaţa mea, nu-i mai a mea.
Călăi cu ochii diabolici,
În inimă crunt mă lovesc,
În iadu-acesta, scumpă mamă,
Nu pot, nu vreau să mai trăiesc.

Mi-e foarte greu, şi am nevoie
De-un suflet, care, să-nţeleagă
Că plouă-n suflet şi afară
Şi că mi-e inima bolnavă.

Mi-e dor de-un strop de armonie,
De tine, mama mea, mi-e dor
Dar, mă ascund ca o stihie,
În clipă, tu urci ...
Eu, cobor
În iadul estival al nopţii,
În sarabandă omenească.
Dar, îmi revin şi lupt cu mine,
Gândind la vocea-ţi îngerească.
Şi pumnii-mi strâng şi plâng cu lacrimi,
Te simt, cum plângi şi tu prin noaptea
Iluziei, prin foi volante.
Mi-e foarte greu, dar voi învinge,
Ca bunul bun, şi tatăl meu,
În gând cu tine, nu m-atinge
Neliniştea, ... doar Dumnezeu
Şi Maica Sfântă luminată,
De tot ce-i rău mă ocrotesc.
Şi îngerii-mi şoptesc în taină,
Cât mă iubeşti ... cât te iubesc.

ANOTIMPURI

Prof. **Maria Secula**

Ştiu că vei reveni
Aşa cum primăvara vine
În parfumul de liliac
Iar vara o aşteaptă-n prag
Aşa cum sora lor,toamna
O ia de mână
Şi călătoresc împreună
Pe celălalt tărâm
În hora renaşterii
Ştiu că vei reveni
Mă întreb însă
Vei pleca iar şi iar?

ÎN CULISE

În grădina cu margarete
Şi regina nopţii,
Visele mele dansează
Iar luna le acompaniază.
Soarele răsare
Margaretele strălucesc
Iar visele devin prinţese
În culise
Şi, după cum însuşi artistul spune,
Numai în „echilibru” şi „pace” poţi crea,
Menira artei fiind sfântă minune
Ce multă bucurie ar trebui să dea.

Şi-aşa, precum a năzuit
Ideea-n piatră s-o cuprindă,
El viaţa-n spirit şi-a trăit
Iar opera-i este vie oglindă.

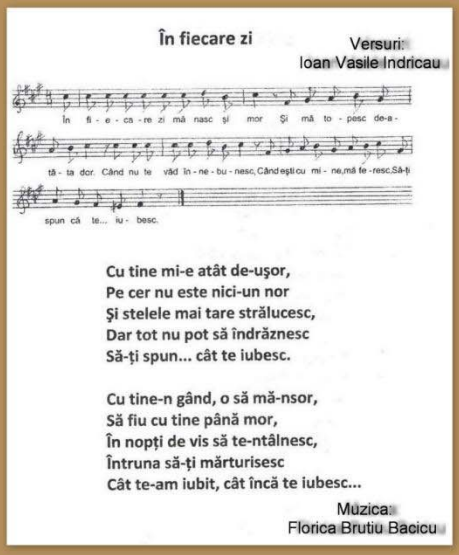

În fiecare zi

Versuri:
Ioan Vasile Indricau

Cu tine mi-e atât de-uşor,
Pe cer nu este nici-un nor
Şi stelele mai tare strălucesc,
Dar tot nu pot să îndrăznesc
Să-ţi spun... cât te iubesc.

Cu tine-n gând, o să mă-nsor,
Să fiu cu tine până mor,
În nopţi de vis să te-ntâlnesc,
Întruna să-ţi mărturisesc
Cât te-am iubit, cât încă te iubesc...

Muzica:
Florica Brutiu Bacicu

FLORICA BRUTIU BACICU

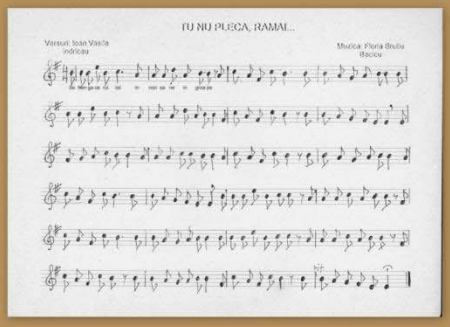

TU NU PLECA, RAMAI...

Versuri: Ioan Vasile Indricau

Muzica: Floria Brutiu Bacicu

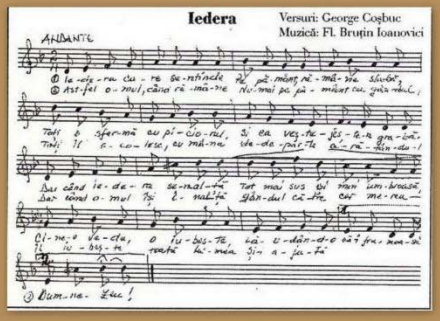

Iedera

Versuri: George Coşbuc
Muzică: Fl. Bruţin Ioanovici

ARTIST LIRIC-
OPERA ROMANA
TIMISOARA

Să vină primăvara!

Versuri:
Ioan Vasile Indricau

Muzica:
Florica Brutiu Bacicu

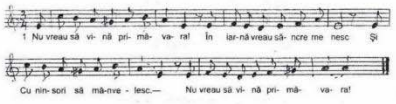

2. **Şi totuşi, dacă e să vină,**
   Să vină mâine dimineaţă,
   Să păcălească iarna rece,
   Trezindu-mă cu ea în braţe.

3. **Ba, vreau să vină primăvara!**
   Cu patimă să o iubesc...
   Cu toate, că până să vină
   Un pic o să... îmbătrânesc!

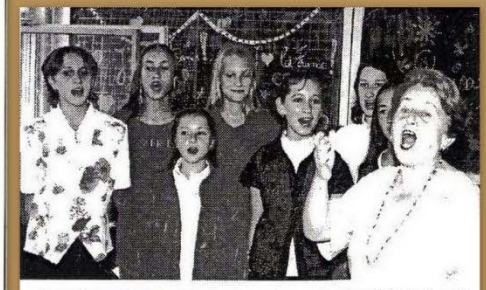

Grupul vocal **Clopoţeii de Argint** sau **Vestitorii Primăverii**
al clasei a VII-a B, şcoala nr.21 - Timişoara

MISTERUL

Jurist **Horiana Ţâru**

Atâtea taine, Creatorul mi le-a desfăşurat pe drum
Şi mintea noastră-i aşa de mică, nu le cuprinde nicidecum,
Dar dintre toate, misterul cel mai adânc şi nepătruns:
Chiar El a coborât în iesle şi fata-n scutec şi-a ascuns!

Cine-ar putea să înţeleagă tăriile din început,
Când Dumnezeu a zis "să fie!" şi toate bine s-au făcut?
Dar iată un mister mai mare: în leagănul din Betleem,
Cuvântul s-a făcut pe Sine un trup în lumea de blestem.

Cum am putea pătrunde taina, când negura din veşnicii
Ţâşni cu iureş de lumină în miile de Galaxii?
Dar iată un mister mai mare: În bezna neagră de păcat
A apărut aici lumină, Iisus, Mesia Întrupat.

Cum să-ntelegem noi Iubirea ce ne-a făcut dintr-un pământ
Cu frământare şi durere, şi după chipul Său cel Sfânt?
Dar iată un mister mai mare: din slava fără de sfârşit,
În paiele de la Efrata a coborât Cel Preaslăvit!

Există cineva pe lume să-mi poate, oare, explica
Cum Dumnezeu e-atât de mare şi-i pasa de povara mea?
Dar iată un mister mai mare: El, necuprins de Cerul tot,
S-a făcut mic, un Prunc în iesle, Stăpânul, Domnul Salvator!

Cum vom pricepe oare taina, când a suflat peste noroi
Chiar Dumnezeu suflarea vieţii şi suflet a făcut din noi?
Dar iată un mister mai mare: El, Prunc în staulul sărac,
Şi în plapanda-i răsuflare, e Dumnezeu cu noi în veac!

ORAŞUL

Ing. **Yvone Marlen Scărlătescu**

E ca frumoasa adormită;
Acoperit de rugi de trandafiri,
În aşteptarea sărutului.
Oraşul,
E ca pâinea de sărbătoare.
Bonom prin locuitori
Ce-au învăţat să evite răzbunarea.
Oraşul,
E al rătăcitorilor ce se rotesc
După turla Mitropoliei
Şi ştiu ora exactă
După croncănitul de ciori

.

SCRISOARE CĂTRE MAMA

Preot **Horia Ţâru**

Bună mamă, de mai poţi, mă iartă,
Nu ţi-am scris trei rânduri cam demult
Şi de atunci postaşul nu a bătut la poartă.
Pasul tău, de-o vreme, noaptea îl ascult...
Poate nora mică te mai ceartă...

De-ar fi vrut postaşul de la el să spună
Ca a primit scrisoare, că sunt sănătos,
Însă, din grseala, i-a scăpat pe jos
Şi i-a luat-o vântul, că era furtună,
Ar fi fost un lucru, poate, prea frumos!

Mi-ai spus în scrisoare c-ai căzut,
Că ai fost bolnavă şi-ai zăcut la pat
Două luni, mai bine, dar eu n-am ştiut.
Bună mamă, de mai poţi, mă iartă
Că n-am dat pe-acasă timp îndelungat...

CREZ

prof. **Mariana Strungă**

Să fii iubire, iubire să fii,
Cuvânt al luminii-n vecii nelumite,
Înţelepciune sacră, cu rost de-a se-mplini,
Luând din arbor mărul cunoaşterii oprite,
Să fii iubire, iubire să fii!

Să fii oglindă, oglindă să fii,
Poemul să-ţi fie de-a pururea zare,
Cu gânduri menite în vise-a-nflori
Planete, în spaţiu şi timp rotitoare,
Să fii oglindă, oglindă să fii!

Să fii nădejde, nădejde să fii,
Cu stele în sânge şi-n suflet cu soare,
Curajul prin care un altul devii
Când duhul ţărânii apăsându-te doare,
Să fii nădejde, nădejde să fii!

Să fii zvâcnire, zvâcnire să fii,
Inimă-n pieptul fraţilor tăi
Dublă durere iscând bucurii,
Destin preschimbând în mai buni pe cei răi,
Să fii zvâcnire, zvâcnire să fii!

Să fii lacrimă, lacrimă să fii,
Cânt renăscut deopotrivă cu zorii,
Iar braţele tale cu dor de-a zidi,
Altare să-nalţe prin jertfă, candorii,
Să fii lacrimă, lacrimă să fii!

Să fii bucurie, bucurie să fii,
Timpului nou aducându-i solia
Cu sânge-mblânzind însetate stihii,
În slăvi înălţând etern măreţia,
Să fii bucurie, bucurie să fii!

Să fii patimă, patimă să fii,
Vocale iscând curcubee-n zăpadă,
Consoane în care, de le-nchizi, tu vei şti,
Cu dor, că rămâi limbii tale plămadă,
Să fii patimă, patimă să fii!

Să fii lumină, lumină să fii
Acelor ce-n lume demult nu mai sunt
Genune visându-se a deveni,
Suflet şi gând învelite-n pământ,
Să fii lumină, lumină să fii!

Să fii iubire, iubire să fii,
Cuvânt al luminii-n vecii nelumite,
Înţelepciune sacră, cu rost de-a se-mplini,
Luând din arbori mărul cunoaşterii oprite,
Să fii iubire,doar iubire să fii

ŞI DOR SĂ FII …?

Cerul cerne
stele-n luturi,
Lutul flutură
-n zări fluturi,
La hotar
de lut şi cer,
Între etern
şi efemer
Sunt cuvânt
de foc şi ger.
Florile oglindesc
raze
Zarea arde
-n val topaze,
La hotar
de lut şi cer,
Între etern
şi efemer
Sunt lumină
de mister.
Noaptea
ziua priveghează
Ziua
nopţile veghează
La hotar
de noapte-zi,
Omule,
de-ori-unde ai fi
şi-oriunde
te vei găsi,
apunând
să fii,
să fii!

C. ARTIŞTI, ARTIŞTI …

MIRA POPESCU BELAVCENCO ARTIST LIRIC, MEZZO-SOPRANĂ, OPERA NAŢIONALĂ DIN TIMIŞOARA

VIORICA POP - IVAN
ARTIST LIRIC, SOPRANĂ DE COLORATURĂ, OPERA NAŢIONALĂ DIN TIMIŞOARA

DOINA EREMIA BODA
ARTIST LIRIC (PROF.)

ŞTEFAN MILUTIN PEICI
INGINER, COMPOZITOR ŞI INTERPRET

FLORICA BRUŢIU BACICU
ARTIST LIRIC, COMPOZITOR, SCRIITOR

LUANA IOANNOU IOANOVICI
PIANISTĂ, COMPOZITOARE ŞI SCRIITOARE – ATENA

VICTOR GEOROCEANU
COMPOZITOR ŞI INTERPRET MUZICĂ FOLK

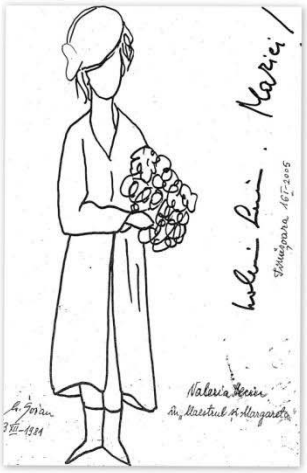

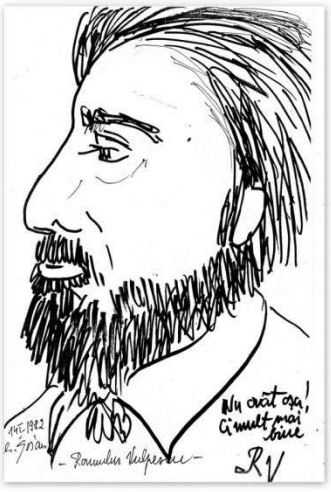

EXPO-CROCHIURI MARIA GOIAN

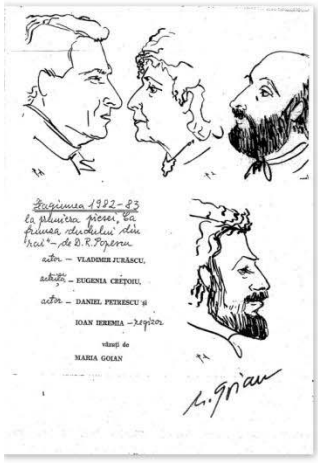

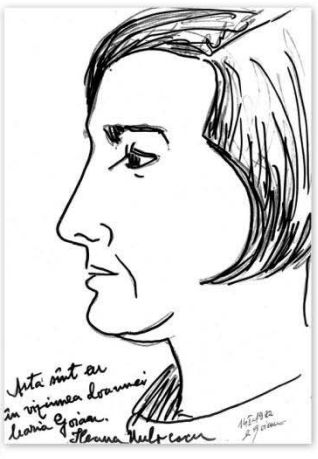

COLAJ FOTO PANEL A

III. PANEL B

"SUSTENABILITATEA MOŞTENIRII CULTURALE/IDENTITATEA NAŢIONALĂ ŞI EUROPEANĂ "

A. SIMPOZION

VIAȚA SATULUI ROMÂNESC DIN ZONA BANATULUI ISTORIC OGLINDITĂ ÎN CREAȚIA POEȚILOR ÎN GRAI DIALECTAL BĂNĂȚEAN

Perspectiva graiului bănătean in contextul globalizarii

Cons. Juridic **Aurel-Matei Bancu**
Secretarul General al Asociației Culturale"Constantin Brâncuși"
și al Redacției Revistei acesteia „COLOANA INFINITULUI"din Timișoara

Realizînd o culegere de poezie în cadrul unui proiect european, lucrare editată în două volume "POEZIA ÎN GRAI BĂNĂȚEAN", prin îngrijirea poetului și publicistului Aurel Turcuș din Timisoara, presedinte de onoare al Asociației Culturale "Constantin Brâncuși" din Timișoara, lucrarea foarte documentată în cele 700 de pagini constituie un adevărat izvor de studiu și cunoaștere a vieții satului românesc, din această zonă care este un areal geografic destul de vast locuit de români din cele mai vechi timpuri, situat între Mureș-Tisa și Dunare.

Culegerea realizata reușește să prezinte un adevărat fenomen cultural, specific acestei zone transfrontaliere, fostul "Banat Istoric" domeniu de coroana al Imperiului Austriac, reprezentand un teritoriu aflat multă vreme sub diferite stăpâniri si care în parte se regăsește în Banatul Sârbesc sub autoritatea statului Serbia, in parte in Banatul Romanesc sub autoritatea statului Roman.

Dacă in oricare altă parte a Europei, graiul în dialect are o importanță mai mare sau mai mică pentru păstrarea tradițiilor culturale strămoșești, în zona Banatului Istoric exprimarea în graiul dialectal a constituit – și mai constituie - o modalitate de menținere mereu trează a conștiinței de apartenență la etnia românească a acestei populatii majoritare, idiferent de stăpînirea și oprimările sociale la care a fost supusă aceasta de-alungul istoriei.

Poezia în grai dielectal bănățean, fiind inițiată de către Victor Vlad Delamarina, sub stapâ-nirea Austro-Ungară, continuată de un număr însemnat de creatori atât din Banatul Românesc cât și din cel Sârbesc (Banatul Istoric), între care nu putem să nu-l amintim pe Taica Oancea de la Bocșa, se adresa unei populații etnice majoritare în condițiile când limba oficială, școala și administrația erau in limba oficiala germana, această creație era menită să mențină mereu trează apartenența la nația românească a acestei populații care poseda o cultură tradițională bogată și proprie acestui pământ – în pofida străduințelor puterilor

străine de desnaționalizare fie prin colonizări de fel-de-fel de alte populații, fie prin efectele începutului de industrializare a zonei, fie prin tot felul de alte metode politice sau administrative. În condițiile actuale, se constată o continuare a acestor sentimente la un mare număr de poeți în grai dialectal din Banatul Sârbesc – în mod deosebit – care exprimă elocvent o continuare si a sentimentelor exprimate de către fondatorul genului, menținând importanța acestui gen de creație pentru afirmarea apartenenței la etnia română a populației majoritare a acestei zone.

La cei mai mulți dintre acești creatori găsim exprimarea prin talentul lor, a tuturor aspectelor vieții satului, dar și o dragoste și o legatură a locuitorilor acestei zone fața de însași pamântul pe care trăiesc, o legatură directă cu natura acestor locuri binecuvântate, cu locul natal - pământul, râurile (Cimișul), pădurile, dealurile satelor, ulițele satului, pomii roditori, etc. Ce este evident mai ales la poeți din zona Banatului Sârbesc, este menținerea sentimentului că nu doar locuitorii acestei zone aparțin de românism ci chiar și pământul, natura este românească, indiferent de stăpânirea temporară sub care isto-ria își manifestă puterea. Ce este de evidentiat este impacarea cu ordinea administrativa existenta, oricare ar fi aceasta, nefacand nici-o aluzie la vre-o nemultumire sau revolta, ci cheama la intelegere si infratire reciproca intre conlocuitorii comunitatilor, ceeace reprezinta direct o anticipare a conceptiei de europenizare, de diversitate etnica in unitatea europeana.

Nu este lipsită de importanță sublinierea în aceasta creație a trăsăturilor specifice țaranului român, trăsături pe care le regăsim comune tuturor locuitorilor satelor românești, atât din țara mamă, cât și din aceste provincii – unele chiar din afara granițelor, trăsături care vin să confirme originea și comunitatea de tradiții culturale a populației strămoșești de pe aceste meleaguri, cum sunt: hărnicia și optimismul țăranului român care, deși ducând o viață grea și chinuită, are mereu încredere într-un viitor mai bun, mergînd pînă la a face haz de necaz, înțelepciunea și creativitatea spontană, care găsește soluții pentru orice greutate din activitatea de zi cu zi, spiritul de observație critic a oricăror abateri de la normele morale ori sociale și scoaterea lor în evidență cu scopul de îndreptare, observarea evoluției sociale a vieții satului, nu întotdeauna favorabilă bunului simț sau buneistări, margând până la viziunea chiar a viitorului vieții satului în condițiile contemporane.

Găsim în creația multor autori de gen, o tendință de a exprima poate umoristic, dar cu scop corectiv, orice aspecte deosebite din viața satului, ba chiar și a orașului, încercînd întotdeauna să dea o pildă înțeleaptă acestor pățanii ori întîmplări pe care le prezintă, cu mult talent, aceasta fiind un mod foarte inteligent de a face educație celor care nu se încadrează în normele morale unanim recunoscute de o populație civilizată și cu un bun simț moștenite din moș-strămoși. Găsim de asemeni la foarte mulți autori ai genului, sentimentul de regret al înstrăinării de viața satului a copiilor, a tineretului, sau a altora care sunt nevoiți de viață să părăsească locul natal, fie avînd alte ocupații la orașe, fie chiar plecînd în străinătate, aceste sentimente de nostalgie după viața de multe ori chiar proprie autorilor, fiind exprimate
cu mult simț uman specific țăranului bănățean, care se reîntoarce mereu cu dragoste la locul său natal.

Pentru tema menținerii sentimentelor de apartenență la nația românească a populației majoritare din aceste ținuturi locuite de români, un asemenea studiu ar fi util de realizat pe toate arealurile adiacente teritoriului actual romanesc, cum ar fi parte din Bihorul situat in Ungaria, parte din Bucovina de Nord, din Ucraina, parte din zona vecina a Timocului din Bulgaria, mai ales în contextul integrării noastre în Comunitatea Europeană și de ce nu – în condițiile globalizării, condiții în care menținerea tradițiilor culturale strămoșești a unei populații din această regiune europeană, nu neapărat de pe teritoriul unui stat, ar contribui la sublinierea valorii tradițiilor culturale specifice a locuitorilor acestor ținuturi, în folosul întregii comunitati europene si chiar intregii umanități.

Faptul că prin realizarea culegerii au fost identificați un foarte mare număr de creatori ai genului, la o populație relativ redusă numeric, denotă capacitatea creativa nativă, specifică românilor dar și exprimarea în scris a unor reale talente, deosebite de creatorii de folclor sau de poezie cultă, dar și păstrarea unei adevărate tradiții culturale a acestei zone, avînd o arie de receptivitate foarte largă, adre-sîndu-se unui mare numar de locuitori, atît din spațiul rural dar și din cel urban, fiind un gen de creație mai ușor de asimilat și mai gustat, de regulă acești creatori făcînd parte integrantă din comunitatile sociale (re)prezentate – deseori făcînd parte din intelectualitatea satelor, dar adeseori fiind chiar simpli țărani creativi și nu rareori locuitori ai orașelor, dar cu rădăcini sau contacte permanente în mediul rural.

Culegerea realizată, evidențiază nu mai puțin de 40 de creatori din Banatul Sârbesc, iar ca o reacție de solidaritate în Banatul Românesc peste 67 de creatori, cu toții reușind să realizeze o cuprinzătoare frescă a vieții satului bănățean, dealungul dezvoltarii sale istorice, de la viața agrară tradițională, pînă la modernizarea actuală a vieții satelor, mulți dintre creatorii genului avînd o activitate deosebit de laborioasă, indiferent de nivelul lor de pregatire, de ocupație sau de mediul în care au trăit și au creat.

Culegerea evidentiaza trasatura comuna a acestor creatori ai genului, concretizata in special prin conceptul de a realiza o adevărată frescă a vieții sociale a locuitorilor din zona în care au trait sau trăiesc, cu oglindirea în operele lor a tururor aspectelor vieții sociale, a moravurilor, a obiceiurilor tradi-ționale, a evoluției sociale, o scoatere în evidență a unor vicii sau întîmplări mai hazlii și pilduitoare din viața comunității, a unor pățanii, a unor sfaturi ca o manifestare a înțelepciunii bătrînilor, totodata avînd ca o trăsătură principală, sublinierea apartenenței la etnia românească, sentimente pe care cu toții vor să le transmită și generației viitoare.

Considerăm că această culegere poate deveni un punct de referință pentru toți creatorii de gen dar nu numai, avînd la îndemînă un model de viață și creație, care desigur că va duce la perpetuarea creativității acestui gen, de care mai ales noi bănățenii suntem desigur "făloși", putînd considera că această creație specifică Banatului va contribui și pe viitor la editarea de noi și noi volume care vin să evidențieze atît talentul personal al creatorilor în viață, dar și importanța menținerii unei tradiții culturale specifice poate mai pronunțată în această zonă geografică și istorică decat in alte zone ale Europei.

Desigur, **in contextul actual al globalizarii**, evolutia limbii acestor romani va suferi influente, asa cum in ultimii ani am constatat o evolutie spre modernizare a limbii vorbite in Banatul Sarbesc, astfel ca limba arhaica in dialect mai este folosita curent de populatie, in special in zonele rurale, in orasele Varset, Pancevo, Novi Sad, etc. limba apropiindu-se tot mai mult de limba folosita si in tara mama, treptat aceasta se modernizeaza si la sate, atat sub influenta literaturii romane care patrunde tot mai mult in arealul studiat, cat si a contactelor tot mai frecvente cu populatia din tara mama, mai mult decat atata, foarte multi dintre tinerii acestei populatii fiind trimisi pentru finalizarea studiilor in Romania, intelectualitatea satelor foloseste tot mai putin limba in dialect, dar aceasta nu risca deloc sa dispara complet, ea pastrandu-se in special in literatura si mai ales in poezia in grai. Pastrarea acestei limbi este unul din mijloacele prin care aceasta populatie isi manifesta dealungul istoriei perenitatea traiului pe teritoriile respective, dar si identitatea specifica care nu se poate anihila inclusiv in conditiile de globalizare actuala.

Mai mult decat ne asteptam, observam ca poezia in grai banatean actuala, se manifesta ca o reactie la tendintele de globalizare, care vine sa sprijine si sa dezvolte in randul populatiei romanilor din aceasta zona o constientizare certa si activa de apartenenta la identitatea culturala etnica straveche, situatie in care, daca in tara acest gen de poezie are un rol mai putin important, aici el vine sa mentina mereu vie o identitate nationala stramosesasca, vizand chiar sentimente cu mult mai profunde la aceasta populatie.

Aceasta constatare, poate fi argumentata, daca analizam cat de cat nu doar numarul, dar si continutul poeziei in grai existenta in acest areal. Daca facem o comparatie doar matematica, dar nu numai, rezulta ca la o populatie mereu in scadere si ajunsa in prezent la circa 30.000 locuitori de etnie romana, au fost identificati nu mai putin de 40 de autori de poezie in grai, ceeace exprima o vitalitate creativa deosebita la acesti romani. Venind in intampinarea fenomenului, am constatat o solidaritate traditionala a creatorilor de gen din Banatul Romanesc, unde de asemeni am identificat peste 67 de autori. Daca analizam autorii, atat pe cei din Banatul Sirbesc, cat si pe cei din tara, trebuie sa observam ca majoritatea acestora sunt de origine din sate, ori au rude si legaturi apropiate la sate, fie fac parte din intelectualitatea satului, dar si o serie de intelectuali de vaza ori chiar oraseni cu functii administrative ori sociale importante dar cu legaturi importanta la satele romanesti. Trebuia sa observam ca autorii acestui gen de poezie sunt – dela simpli tarani, de regula autodidacti, pana la personalitati cu studii superioare, existand chiar si unii anonimi inca nepublicati sau chiar nedescoperiti, care se manifesta la cate o asociatie sau casa de cultura locala, de care acestia nu duc deloc lipsa.

Cel mai important insa, este continutul acestor poezii in grai, care la toti autorii se evidentiaza a fi o exprimare fidela a sentimentelor specifice ale etniei romane, dar mai ales intrunesc prin sentimentele degajate prin continutul lor toate trasaturile specifice ale taranului roman de pe intreg teritoriul romanesc, cum sunt: optimismul, harnicia, simtul umorului mergand pana la a face haz de necaz, ironia, dar si intelepciunea si bunatatea sufleteasca, increderea in viitor. La autorii din Banatul Sirbesc, gasim in plus mult mai proeminenta mandria de apartenenta etnica, fata de originea romaneasca stramoseasca, sentimente pe care doresc a le mentine vii si a le transmite generatiei viitoare, in pofida conditiilor vitrege, interne sau internationale, inclusiv in conditiile actualei globalizari. Poeziile acestor autori sunt cea mai complexa fresca a vietii satului, oglindind toate aspectele vietii economice, sociale, chiar politice si a sentimentelor acestei populatii, facand uneori o retrospectiva a vietii satului traditional, a activitatilor agricole de odinioara, a obiceiurilor si traditiilor, dar si referindu-se la transformarea actuala a vietii cu mecanizarea si chiar computerizarea activitatilor, ba chiar facand si o introspectiva in viitor, evaluand ce inseamna pentru viata satului Europenizarea si de ce nu globalizarea. Se evidentiaza atat legatura de suflet fata de satul natal, dar si sentimentul instrainarii celor plecati – numai la orase ori chiar prin strainataturi, dar si legatura cu insasi natura satului natal romanesc, subliniem nu doar „sat natal ci sat romanesc", multi dintre acestia neuitand sa sublinieze ca ei considera ca acest pamant este in fond tot „romanesc", fara a protesta insa fata de autoritatile momentane sub care traisec. Este deosebit de expresiva poezia lui Simion Gaspar din Costei - Banatul Sirbesc, in care un batran fiind intrebat de nepotul sau dece exista granite intre satele de romani din cele doua Banate, acesta ii explica nepotului: „Aici ni-s in tara noastra, Dupa sarma-i tara mama", continuand „Ici romani, colo romani, Intre noi sarma ghimpata, Si ni-e mai desparcie: Prutu, dar si Dunarea a lata".

Constatam ca aceasta poezie este cel mai puternic argument dar si cel mai eficient de mentinere a constiintei de neam la o populatie romaneasca ce traieste in comunitatea Europeana. Consideram ca valoarea acestui gen de poezie este cu mult mai insemnata, avand la indemana unele publicatii locale prin care aceasta ajunge indeosebi la locuitorii satelor, ajungand astfel ca ea sa fie receptata de un numar cu mult mai mare de consumatori decat poezia culta, care de regula este consumata doar de intelectualitate, de un numar tot mai redus de tineret si doar de cei care mai au timp pentru literatura, presa, sau televizor.

Iata ca in acest context, putem sa fim optimisti in ce priveste supravietuirea culturii si limbii romanesti, in conditiile globalizarii, chiar si pe teritorii din afara tarii locuite de romani, cu atat mai putin in interiorul tarii, deci cu toate influentele determinate de evolutia relatiilor economice, tehnica (indeosebi datorita exploziei informaticii si comunicatiilor) si

evolutia sociala in viitor, globalizarea va trebui privita ca o unitate in diversitate si nu ca pe o uniformizare a populatiei intregului glob, tocmai pastrand specificul si cultura fiecarei etnii, printr-o cunoastere reciproca si respect a specificului fiecaruia, prin intrepatrunder, prin interculturalitate, se va realiza o convietuire mai eficienta si mai folositoare intregii omeniri. Depinde insa de fiecare natiune cum va reusi sa valorifice tot ce este valoros din traditiile stramosesti, aducandu-si astfel contributia activa la evolutia pozitiva a vietii economice dar si culturale in viitoarea societate, in conditiile globalizarii, facand ca tot ce este traditional, specific si frumos sa devina si util celorlalte natiuni in uniunea lor intr-o noua societate.

Avand in vedere unicitatea, dar si vechimea culturii si limbii de pe teritoriul romanesc, suntem convinsi ca aceasta cultura va dainui oricarei evolutii sociale pe viitor, ea coexistand cu cultura majoritatii popoarelor europene si nu numai, chiar daca va fi necesara o cale de comunicatie mai eficienta intre natiuni.

Nu suntem de acord cu acei autori care considera ca limbile nationale vor ajunge ca astazi dialectele in grai, creidu-se o limba internationala generala bazata de principiu pe americano-engleza si pe informatica. Din acest punct de vedere ne asociem intru-totul convingerilor similare ale poetului Ionel Stoit, care ne ofera un exemplu satiric de limba globalizata „romgleza", majoritatea limbilor etnice se vor pastra, chiar daca se vor gasi cai comune de legaturi in contextul economic, politic si chiar cultural international.

Nu ezităm să remarcăm efortul deosebit și contribuția poeților în grai VASILE BARBU și IONEL STOIȚ, pe care cu cinste și mîndrie îi regăsim printre fondatorii asociației noastre culturale încă din anul 1994, pentru promovarea limbii romane in arealul in care traiesc, fie prin forma de poezie si de ce nu si proza in grai, dar si a literaturii culte, pe care cu deosebit profesionalism o cultiva in mod elevat si eficient Societatea de Limba Romana din Voivodina-Serbia, insasi manifestarea la care participam, fiind un mijloc de comunicare si promovare a valorilor limbii noastre.

Consideram ca manifestari ca aceasta nu vin decat sa continue activitatea deosebit de prodigioasa a marelui antecesor care a fost RADU FLORA, caruia nu avem decat sa-i pastram permanent un deosebit respect si sa-i promitem ca vom duce mai departe aspiratiile sale.

TRADIŢII ÎN SATELE BĂNĂŢENE DIN JURUL ORAŞULUI TIMIŞOARA

Prof. **Doina Drăgan**
preşedinta Ligii Scriitorilor din România
Filiala Timişoara Banat

În satele bănăţene, cele mai alese gospodării au două case, aşezate faţă în faţă. Prin poarta mare, seara,intră căruţa de la holdă, plină cu roade. Sătenii se întorc acasă obosiţi, dogoriţi de arşiţa soarelui, dar mulţumiţi. Prima lor grija este de a aşeza caii la locul lor,

după ce i-au adăpat. În curtea fiecărui sătean, în preajma fântânii, se află şi un fel de jgheab, unde ai casei, când vin de la câmp, se spală la repezeală; cu mâinile bătucite de lucru, se spală pe faţă, răcorindu-şi privirea. Fântâna este orientată aproape de casa mai mică. În general, casele sunt construite în formă dreptunghiulară, cu lăţimea la stradă, având câte două geamuri mari, iar pe lungime se intră în partea de mijloc, în stânga şi în dreapta aflându-se odăile propriu zise. Camerele sunt spaţioase, elegante şi cu mult gust aranjate.

De obicei, sunt trei camere mari, aşezate una după alta. Cele de la mijloc şi de la stradă sunt destinate musafirilor, cealaltă este dormitorul gazdelor. Din acest dormitor se trece în bucătărie şi, separat, în baie.

În casa opusă se urcă doar două trepte. Coridorul este împodobit cu gust.Aici îşi are locul şi războiul de ţesut covoare, baticuri, costume populare. Pe stâlpii de lemn sunt aşezate flori, de obicei muşcate,şi,în ghivece mari, leandri.În faţa coridorului se află un mic rondou de flori viu colorate, îngrădit cu plasă de sârmă. Butucii de viţă- de- vie se împletesc ca într-o lucrătură fină de mână. Gazdele se ocupă de viţa- de- vie, de încrucişatul diferitelor soiuri de struguri şi, în final,de recolta vinului celui mai gustos.

Ţăranul din Banat a fost întotdeauna curat, şi-a păstrat neîntinat sufletul, curată casa, s-a îngrijit de animale şi de grădină.

2. Fragment din cartea Ecou de Doina Drăgan, despre "Ruga din Banat".

Laura era îndrăgită şi de verişoarele ei- ce-i drept, mai îndepărtate- dar, fiindcă ea cânta la acordeon tot mai bine, avea din ce în ce mai mulţi prieteni, iar sătenii aproape că o considerau de-a lor.

Evenimentul cel mai semnificativ la satele din Banat este:"Ruga" Acest eveniment reprezintă o zi de mare sărbătoare, când se adună la "gazde" toate rudele din satele vecine şi de la oraşe, precum şi invitaţii, care nu sunt rude cu gazdele. Specific acestor sate este plimbatul cu căruţa, în cea de a doua zi de rugă.

Tropotul cailor, larma pe care o fac plmbăreţii, strigătele şi chiotele de bucurie ale fetelor şi ale flăcăilor, precum şi muzica ce se aude în căruţe au un farmec deosebit. E o cinste mare să fii plimbat în căruţă.

Octavian, nepotul de frate al bunicului Laurei, la care ţinea foarte mult, era considerat cel mai dibaci la plimbatul cu căruţa în zi de rugă. Bun gospodar, Octavian avea pasiunea lui: caii. Îi plăcea să-i îngrijească, dar şi să-i dreseze.Astfel că îi creştea de mici după placul lui, îi hrănea şi, atunci când îl vizitai, orice subiect abordai, el tot despre cai aducea vorba. Îi făcea să se ridice pe cele două picioare din spate, iar cu cele din faţă să deseneze arcuri în aer, în ritmul muzicii. Era o plăcere să-i vezi. Îi recompensa cu zahăr după fiecare exerciţiu.

Laura îi privea cu admiraţie. Uneori, Octavian era călare pe cal, iar acesta sălta după cum era dirijat. Un adevărat spectacol. Fără nici o exagerare, Octavian, cu calul lui, putea concura, oricând, cu orice număr similar la cel mai renumit circ.

-Hai, urcă, Laura, în căruţă îi spuse Octavian.

Adu şi acordeonul, se aude o voce de flăcău.În caleaşca frumos împodobită, împreună cu fete şi băieţi şi cu Octavian, Laura cântă la acordeon, acompaniată de vocile tinere ale celor din jurul ei.

După tururi de onoare prin sat, după ce Octavian s-a asigurat că l-au văzut colegii plimbându-şi fiica, nepoatele şi nepoţii, după ce a dat bici cailor lui, care erau cei mai frumoşi din sat, şi după ce a arătat unora figurile cailor lui, iată că-l auzim spunând:

- Mergem la socrii mei!

Socrii erau în satul vecin. Zi de sărbătoare şi la ei.În curte, musafirii stăteau la masă.

Laura-în mijlocul căruţei, cu acordeonul în braţe. Octavian stăpânea extrem de bine caii, aşa că puteai avea toată încredera. Se aude o voce:

-Vine Octavian, deschide-ţi poarta mare!

Gazdele deschid porţile.

Caii au înaintat în ritm de vals. Erau înhămaţi la căruţa plină de tineri.

Odată cu ridicare piciorului, caii săltau capul. Octavian a ocolit de trei ori curtea.Mesenii îl priviau cu admiraţie, dar, la un moment dat, li s-a tăiat răsuflarea, au îngheţat de frică. Octavian a dirijat caii în aşa fel încât, printr-o mişcare exagerat de rapidă, animalele au pus picioarele pe masă, după ce, la nici o jumătate de metru de meseni, şi le-au ridicat aproape vertical. Nimeni n-a putut scoate o vorbă, nimeni nu s-a mişcat. Totul s-a petrecut fulgerîtor de repede. Abia la semnalul lui Octavian, caii şi-au schimbat poziţia, şi-au ridicat picioarele de pe masă, reluând ritmul iniţial. Au ocolit din nou curtea, apoi, oprindu-se, tinerii au coborţt din căruţă. Octavian a deshămat caii, i-a dus în grajd, după ce i-a recompensat cu dulciuri. Mesenii şi noii musafiri s-au întrţinut în dicuţii aprinse despre cai şi oameni, despre ataşament, despre dragostea lui octavian pentru cai.

Cel mai iubit cal al lui Octavian a fost Tonci-aşa l-a botezat el. Cu Tonci , Octavian are şi fotografii, luate când animalul era în poziţie verticală, pe cele două picioare din spate, cele din faţă lansate în arc, iar el, ţinând hăţurile, stătea pe spatele lui. Erau fotografiile de "prezentare „, am zice acuma. Octavian şi familia obişnuiau să spună musafirilor:

-Hai să-ţi arăt o fotografie frumoasă!... E cu Tonci!

D O I N A - ŢARĂ A DOINEI

.

"Tu, Doină, de-apururi rămâi peste lume
Al inimi noastre tăcut, solitar
Purtând peste veacuri lumina lumii,
Durerea, dar şi numinosul neamului meu"

(**Doina Dragan** - rev. Heliopolis nr 4.1995)

Doina , eşti mare.
"Doină, eşti mai înălţătoare
Decât toate cântecele lumii
.....
Cât de dulce e leagănul tău
Tu eşti mai mare decât dorul,
Mai mare decât toate cântecele lumii
Tu eşti Ţara Mea!"

(**Samuil Vlăduceanu**-Vol. Ecou de baladă)

„Doina stelelor ascunse, deasupra şi dedesubt,
Doina ce-au cântat-o munţii, doina-nchisă-n sanctuar,
Doina câmpului ce sfiinţii au uitat-o n calendar,
Doina care-n cer ne urcă, doina care ne-nfioară inima."

(**Mariana Strungă**-vol.Mistica rază.)

Ele, Doinele sunt miresele sufletului românesc, cântându-şi bucuria şi durerea purtând în dulcea şi ritmica lor legănare, sigiliul luminii noastre dintâi.

Scânteie din focul cosmic şi visul frumuseţilor toate "DOINA" este o comoară sufletească adâncă, mistică şi nevinovată ca sufletul de copil! Doina tălmăceşte gânduri, aspiraţia poporului nostru, ea oglindeşte viaţa din leagăn până la mormânt.

Dar cine poate spune cum s-a născut "Doina"? Cine sunt autorii care îi dau viaţă? Doina răsare şi înfloreşte ca ghiocelul de sub nea, ca bujorii roşii, prin ea respiră şi-şi exprimă doar românul dorul şi jalea;ea se naşte de-a –lungul brazdelor, traversează desimea codrilor seculari legănată de puterea vânturilor, învelită de farmecul zilelor de sărbători, cântată în toate ocaziile.

"DOINA" este pâine şi vinul, laptele şi mierea cu care Duhul veşnicieie noastre se hrăneşte. Ele, DOINELE sunt puii de aur ai cloştii, sunt cununi de raze de Soare şi Lună, Luceafărul de Zi şi Noapte, ele sunt ochii lui Decebal, ce ne ard în sânge, sabia lui Stefan, cumpănirea dreptului Mircea şi Cuza, sunt însăşi viaţa. Glasul Doinei exprimă simţiri de o bogăţie şi profunzime ce captează inima şi sufletul, ea a semănat conştiinţa naţională, dragostea de neam. DOINA străbună răsună şi peste graniţele ce vitalizează aşezămintele divine şi la fraţii noştri de pretutindeni, încurajându-i şi alinându-le dorul şi durerea.

Ele, Doinele, ne învaţă să îndrăgim viaţa, să umplem Pământul cu mii de lumini, vlăstare de mândre Ilene Cosânzene şi Feţi Frumoşi puternici, sunt lacrima noastră, Ţară şi Neam, muncă şi glie, lancea ce pune duşmanul pe fugă.

Din Dicţionarul de terminologie literară, Bucureşti 1970, citǎm Doinele-drept cântece cu caracter liric, sinonim cu cuvântul horă, având semnificaţie de a doini, a cânta, a hori, creaţie de veche tradiţie, deci cântece vechi bătrâneşti, cuvânt bănăţean, ardelean, oltenesc,moldovean. Doina relevă un orizont metaforic complex, constituit şi stabilizat prin tradiţiile care se realizează ca structură bine închegată, bazată pe un anumit sistem între lumea fizică şi psihologia frământată a omului. Tematica Doinelor este complexă, variată,flexibilă: de păstorie şi natură, de dragoste şi dor, de soartă şi noroc, de cătănie, de înstrăinare, de haiducie, doine de bir şi sărăcie. etc… Cuvântul Doină a fost folosit de unii poeţi ca titlu al unor creaţii originale şi chiar cicluri întregi de poezii de inspiraţie populară precum Vasile Alecsandri, George Coşbuc, Şt. O. Iosif, Octavian Goga, etc…

Şi ar fi foarte multe de mai spus, dar acum lăsăm cântecele să ne doinească!

E N E R G I A C R E A T O A R E A P O E T E I M A R I A N A S T R U N G Ă:

Doina Drăgan, preşedinta Ligii Scriitorilor din România filiala Timişoara.,
la 22 decembrie 2011.

Mariana Strungă este autoarea volumelor : Kogaion-1995, Armonii succesive-1996, Ghilotinele puterii-10996, Sigiliul luminii-1997, Limpedea taină-1997, Mistica roză-2000,Ning cu iubire-2003, toate la Editura Mirton Timişoara,Sanctuarul cu oglinzi-2006, Universuri paralele-2006,Extazul cenuşii-2006,Alb din marele ascuns-2009,toate la Editura Eurostampa Timişoara, toate volume de poezii.

Versurile Marianei Strungă au o pătrundere intelectuală excelentă, versuri care ne desvăluie siguranţa concepţiilor poetice.Citindu-le cu mare atenţie, versurile poetei sunt făptuitoare de adevăr şi simţiri umane aşa cum Mariana Strungă a perceput viaţa şi destinul omului.

Chiar din primul volum Kogaion se remarcă metaforele inedite, evidenţiază:"muntele sacru al dacilor care se înalţă ca o piramidă a artei, a alunecoasei aspiraţii spre frumos"(Ioan Arjana): "Veniţi la Kogaionul dacic /De orişiunde să veniţi/Valahi în cuget şi-n simţiri/În veci de veci să fim uniţi!

/În noi acelaşi sânge strigă: /Iubire, pace, libertate!/E timpul în lume să se ştie/Că mâna-şi dă frate cu frate!"

Aceste versuri o înalţă din start pe Mariana Strungă spre lumea minunată a poeziei, ducând cu ea speranţa în spre mai bine.

Sau cum pune în evidenţă sinusoida Dunării, păzită de munţii Carpaţi:

"Carpaţii, preabunii/ prin veac ţi-au fost nunii/iubirii, nuntirii/cu Sarmis din care/s-au tras străbunii... /Dunăre, Dunăre,/rai de-mplinire,/cu-a undei sclipire/domnind peste fire /veghezi a noastră/neprihănire..."

Altă temă îmbrăzdată în "Ghilotinele puterii"este amintirea şi nostalgia în gândirea poetei-unică- şi adresată nouă tuturor.: "Iată tot ce mai rămâne...

Universul îl cutreier
într-un cântec trist de greier
Smuls din criptele genunii
cu smerenia rugăciunii
Eu şi tu printr-un descântec
suntem lacrimi, suntem cântec
Pajure de gând rănite,
flăcări vii arzând mocnite.
Dacă devine mâine
din noi oare ce rămâne?
Dor zidit în poezie,
amintiri şi...nostalgie!"

Universul liric al Marianei Strungă este implementat peste tot, dar se evidenţiază extrem de mult şi cu adânci sentimente în volumul:"Limpedea taină" şi exemplific câteva versuri chiar din poezia ce-i dă titlu şi volumului:

„Am sperat zi de zi
că te vei întoarce,
Am sperat şi de tine
mi-era foarte dor,
Eu sunt insula
care te aşteaptă,
Renăscând din cenuşă
fior."

Întreaga afirmare, insuflare, circumscriere, chemarea şi răspunsul, apariţia acestor volume de poezi, stau în autoorganizarea şi dezvoltarea unui avânt poetic, total circumscris poetei Mariana Strungă. Poezia Domniei Sale este foarte bine gândită şi simţită, poate chiar trăită, versurile Marianei sunt ca a nimănui altcuiva, sunt propri ei, care şi-a creat-o aşa cum a dorit. Exemplific din volumul Alb din marele ascuns:"Vibraţie"

"Din gândul meu iubire,
să evadezi nu poţi,
Ne-a hărţuit destinul,
trăgându-ne pe roţi
Şi timpu-nchis în urnă,
şi-aclipei măreţie,
Mi-au pus pe suflet visul
vibrând şi-n veşnicie."

"Doina, Doinei doinitoare" este o altă temă prezentă în scrierile Marianei Strungă, versuri autentice neamului românesc,-tradiţii specifice românilor. Versurile ce urmează sunt din cartea Mistica Roză.:" Doina Doinei doinitoare.

Dunăre ,
îţi las cuvântul,
undele-ţi

să-l şlefuiască
şi-napoi
când o să vină
doina doinei
s-o doinească
.....
Doina mea
rodind cuvinte,
doina ta,
în care pui
fluierul s-adune
-nseară
dorul meu, şi-al tău,
şi-al lui.”.

Aici în aceste versuri, dar şi în celelalte, parcă contopeşte psihologia cu poezia.

Ceva extraordinar mi s-a părut când Mariana Strungă a definit :”cuvântul” ca pe o dimensiune primară, sau nu l-a definit- ci l-a exemplificat, sau l-a definit totuşi creând şi judecând după al ei simţ şi gând.:”Cuvânt” din volumul Mistica Rozã.

„Cuvânt,
lumină orbitoare,
astru de veghe,
cântec sfânt,
lumina-ţi
călăuzitoare
coboară
cerul pe pământ.
.....
Cuvânt
spită de argilă
dreptatea
binecuvântând.”

!!!! Poezia românească, poezia Marianei Strungă, a fost şi este o componentă a poeziei europene. Privită de la egal la egal, deşi culture diferite, poezia poetei Mariana Strungă străluceşte dealungul Dunării şi a munţilor Carpaţi.

Volumele de poezie ale Marianei Strungă sunt surse inepuizabile de valori ale culturii şi spiritualităţii româneşti.

Lansarea fiecărui volum a fost un success care a transmis mesaje şi semnale positive ce au constat în impunerea imaginii profesioniste a stilului poetei.

Mariana Strungă mai are o atribuţie(activitate) şi responsabilitate în domeniul cultural din oraşul Timişoara şi anume conducerea Cenaclului :”Constantin Brâncuşi” a cărui preşedintă este. Prin evenimentele desfăşurate precum lansări de carte, medalioane muzicale, seri poetice, care au fost susţinute de către personalităţi literare ale asociaţiei,sau invitaţi, Mariana Strungă a ilustrat viaţa literară şi culturală a oraşului Timişoara. Aceste cenacluri s-au încheiat cu discuţii ample, cu întrebări şi răspunsuri la care Mariana Strungă a găsit întotdeauna cel mai potrivit cuvânt.

În încheiere pot spune şi sunt convinsă că traiectoria culturală a carierei scriitoriceşti a Marianei Strungă este în continuă creştere. **Felicitări!**

Recenzie la
„MONOGRAFIA LOCALITĂŢII CORNEA”
judeţul Caraş-Severin (a autoarei Maria Martinescu-Sadovan)

înv. **Antuza-Valentina Dârlea**

Apariţia în a doua ediţie a monografiei localităţi Cornea nu este întâmplătoare, nu este un moft al autoarei Maria Martinescu-Sadovan. Credem că prima ediţie a stârnit mult interes, şi ca atare autoarea a simţit nevoia scoaterii unei noi ediţii.

Este ştiut faptul că a scrie o monografie nu este la îndemâna orşicui.trebuie să ai chemare pentru aşa ceva, după care să porneşti pe drumul documentări, drum de cele mai multe ori foarte anevoios, având în vedere sărăcia sau chiar lipsa unor documente referitoare la trecutul localităţilor româneşti, iar în acest caz se recurge la preluarea unor informaţii de la bătrânii satelor, de la cei care le ştiu de la părinţi, bunici, străbunici şi le pot transmite mai departe nepoţilor spre neuitare.de ce neuitare?pentru că trebuie să ne ştim rădăcinile, care te ţin drept şi nu te apleacă la nici o bătaie de vânt sau furtună.

Fiică adevărată a localităţii Cornea, aşa a gândit distinsa doamnaă Maria Martinescu-Sadovan, consultând apoi documente din care a extras tot ceea ce făcea referinţă la Cornea sau împrejurimile localităţii: coordonatele geografice, aşezarea, vecinii, relieful, râurile, trecutul istoric al localităţii, numele localităţii, oamenii cu ocupaţiile lor, tradiţiile, datinile satului, religia, portul popular specific. Bibliografia consultată se întinde pe trei perioade istorice:

prima perioadă, secolul al XIX-lea, anul 1878- mai puţine informaţii

a doua perioadă, secolul al XX-lea, pe care o putem împărţi astfel:

a)prima jumătate începând cu anul 1904 până în anul 1943- 6 documente

b) a doua jumătate de la anul 1958 până la anul 1981- 6 documente

a treia perioadă, secolul al XX-lea, după 1989, anul 1997- 1 document

La toate acestea autoarea adaugă informaţiile culese de la preotul actual al localităţii Cornea şi de la Petria Sadovan în vârstă de 75 de ani, tot din Cornea.

Desigur, nu ne-am propus să rezumăm monografia, totuşi, pentru a vă face o imagine asupra ei,vom spicui câte ceva din conţinut. Astfel:

-„satul Cornea este socotit ca cel mai vechi tip de aşezare al satului românesc din zonele depresionare intramontane”, aceasta spune autoarea, datorită, gospodăriilor risipite pe pantele înălţimilor din împrejurimi

-prima atestare documentară certă apare la anul de graţie 1539

-alte documente îl consemnează sub diferite denumiri: Korny(1603), Somfalua(1607),Cornet= „Kornzad”= „Korneth”= „Kornyth” (1421)

-denumirea Cornea= Cornet etc vine de la un deal şi o pădurice de corn; aflăm şi câteva date interesante despre arbustul numit corn

-prin Cornea au trecut personalităţi marcante personalităţi marcante precum: Mihai Viteazu, Matei Basarab, împăratul Francisc I cu împărăteasa Carolina, împăratul Francisc Iosif I, marele istoric Nicolae Iorga interesat de picturile, icoanele şi vechile cărţi păstrate în biserica din localitate, publicând apoi lucrarea „Arta Românească în Banatul Muntos”

-despre vestitul cronicar al Banatului, Nicolae Stoica de Haţeg, căruia autoarea îi rezervă un spaţiu amplu

-mândria corneenilor şi a ţării, marele matematician Traian Lalescu, adevărat fiu al plaiurilor corneene, fervent luptător pentru unirea Banatului cu românia, ctitor al Politehnici din Timişoara, creştin adevărat care a donat bisericii din Cornea clopotul cel mare

-încă de la începuturi a existat interes pentru dezvoltarea localităţii Cornea, situată pe DN6 (Bucureşti-Craiova-Timişoara) dar cea mai mare dezvoltare social-culturală o cunoaşte Cornea după anul 1960, spune autoarea; se asfaltează DN6, se construieşte un nou dispensar uman, altul veterinar, şcoala generală, o Sală Polivalentă, Cornea are un sistem de alimentare cu apă, un magazin universal modern; nu sunt uitate nici localităţile aparţinătoare comunei Cornea, asfaltându-le, construind şcoli şi cămine culturale; astăzi toate străzile Cornei sunt asfaltate

-date despre biserica din Cornea, simbolul acestei localităţi, lângă care se află Mmentul eroilor căzuţi între anii 1914-1918 pe câmpul de luptă în Primul Război Mondial; sunt eroii Cornei pe care locuitorii îi cinstesc an de an

-o parte însemnată din monografie este rezervată descrieri portului popular femeiesc şi bărbătesc, uimitoare fiind multitudinea de piese pe care îl conţine portul femeiesc precum şi ornamentaţia lui; autoarea descrie fiecare piesă cu minuţiozitate, ba chiar şi modul de obţinere a pânzei din care se confecţionează; apar aici regionalismele bănăţene legate de denumirea pieselor portului popular precum opreg, cofârţa(conciu), ciupag, brăcira, goneaţa şi altele. Pentru cei din alte zone ale ţării, interesaţi de această monografie ar fi fost bine să fie explicate; am remarcat în comentariile din această parte a lucrării, nostalgia autoarei după timpurile patriarhale de altădată: au dispărut lămpile cu petrol (nu-i nimic, avem electricitatea) nu mai există interes pentru războiul de ţesut, nimeni nu mai coase „măsaie" frumoase cu care erau decoraţi pereţii şi icoanele din camerele de oaspeţi; autoarea ne mai spune că astăzi portul popular cornean (şi am spune noi, valabil şi în alte sate) se mai găseşte doar prin lăzi la unele familii, el este cu valoare de document de tradiţie şi continuitate, arată legătura dintre om şi modul lui de viaţă în continuă transformare de-a lungul veacurilor

-uneltele agricole pe care le clasifică după utilizarea lor, autoarea descriind amănunţit fiecare unealtă agricolă; apoi ocupaţiile principale, agricultura de deal,păstoritul, pomicultura şi una secundară- albinăritul; oamenii aveau cunoştinţe despre plante, despre agricultură, cunoştinţe calendaristicee, botanice, meteorologice (era interesant de exemplificat câteva; bătrânii satului trebuie să le cunoască)

-un alt capitol este rezervat creşterii amimalelor strâns legate de agricultură; ni se mai dau informaţii din viaţa ciobanilor, munca la stână, un obicei sacru al ciobanilor corneeni şi anume „măsuratul", la care particpă cu drag întreg satul

-obiceiuri religioase: ritualul botezului, al căsătoriei, al înmormântării, descrise pe larg aici sau în versuri

-obiceiuri legate de moarte: pregătirea mortului, priveghiul, groapa sau ritualul înmormântării (acesta din urmă este descris în cele 2 volume de proză „Căsuţa din poiană" şi „Cărarea unei vieţi"

Nu ne-am oprit la datele istorice, la contribuţia de „sânge" a corneenilor pentru menţinerea fiinţelor naţionale (aşa cum toate satele româneşti şi-au dat tributul acesta) la revoltele corneenilor manifestate prin lotrie, fuga in ţară (Ţara Românească) la suferinţele îndurate, case arse, biserica arsă, femei, bătrâni, copii ucişi şi la multe altele consemnate de autoare, considerând că acestea trebuie citite de fiecare în parte cu atenţie şi evlavie, nu doar ascultate din gura altora.

Monografia este completată în mod fericit de un număr de 24 de fotografii alb-negru (fotografiile originale aflate în colecţia autoarei sunt color, din păcate costul ridicat al

fotografiei color nu s-a putut susţine). Acest mini-album este una din noutăţile care apar la această ediţie a monografiei.

O altă noutate constă în aranjarea în pagină, pe fragmente distincte (aşezare, istoric, port popular, obiceiuri etc.) cuvintele cheie sunt scrise cu litere îngroşate.

Deasemenea, noutate mai constă în introducerea în monografie a unor fragmente din volumele de poezi publicate, versuri care vin să completeze explicaţiile din monografie.

Originalitatea lucrării constă în comentariile autoarei, despre unele dintre acestea am relatat mai sus.

O asemenea lucrare ar trebui să o aibă fiecare locuitor al Cornei şi nu numai, îmbogăţindu-şi astfel cunoştinţele despre istoria localităţii în care s-au născut şi trăiesc cei de astăzi, dar şi cei care vor veni după ei.

Citind cu atenţie şi interes lucrarea doamnei Maria Martinescu-Sadovan, ne permitem câteva sugestii:

1.dacă autoarea va avea intenţia să mai redediteze monografia (şi de ce nu) credem că ar fi bine ca acele descrieri din volumele de proză la care face aici trimitere autoarea safie inserate direct în monografie, aceasta şi pentru ca cititorul interesat să le aibă între coperţile lucrării, ne gândim şi la faptul că s-ar putea ca acei cititori să nu deţină volumele amintite.

2.ar fi benefic dacă monografia ar conţine o hartă a judeţului Caraş-Severin cu localizarea Cornei şi a vecinătăţilor acesteia, alături de harta din anul 1761 amintită de autoare, unde e consemnată localitatea Kornea.

3.tot benefic considerăm că ar fi ca monografia să includă si o parte care să se refere la folclorul, cultura localităţii Cornea, orice sat trebuie să aibă propriile tradiţii folclorice: strigături, bocete, descântece etc. care constituie tezaurul acelei localităţi.

Lucrarea este meritorie, importantă pentru toţi cei care vor sa studieze istoria şi tradiţiile satului românesc.

SUSTENABILITATEA ŞI MOŞTENIREA CULTURALĂ, INTEGRAREA ÎN U.E.

prof. **Florica Bruţiu Bacicu**

În decursul frământatei şi zbuciumatei sale istorii poporul nostru şi-a făurit prin datinile sale o adevărată cultura ce constă în literatura: basme, poveşti, legende, balade şi cântece, ce se cântă cu diferite ocazii din viaţa omului, cu un cuvânt, şi-a făurit FOLCLORUL. Acesta oglindeşte concepţiile sale despre viaţa, despre lume, preocupările, bucuriile şi necazurile lui. Mai târziu, mulţi dintre marii noştri "cărturari" romani au descoperit şi au valorificat aceste comori ale folclorului nostru începând de la cronicari şi continuând cu marii scriitori şi compozitori ai culturii noastre.

Doamna Luana Ioannou, în eseul "Sunetul, element cosmic primordial" l-a citat pe Joscelyn Godwin, referindu-se la compozitori: "Cine poate spune că anumiţi compozitori nu sunt creaturi aparţinând unei lumi superioare care au ales voluntar să coboare pe pământ incarnandu-se cu scopul de a aduce daruri omenirii? Nu are importanţă dacă viaţa lor personală nu poate să fie măsurată conform celor mai înalte standarde de morală; a fi un exemplu de morală nu este menirea lor. Există alte suflete care s-au reîncarnat pentru acest scop: se numesc sfinţi şi nu aşteptam de la ei să fie şi artişti."

Un astfel de suflet exponent al acelei lumi superioare a fost şi va rămâne marele nostru muzician George Enescu. A fost predestinat să fie muzician, ceilalţi copii ai soţilor Enescu au murit în urma unei molime.

George s-a născut în 19 august, anul 1881, comună Liveni, Judeţul Botoşani şi a

murit la Paris în 4 mai, anul 1955. Caracterizat de sine însuşi spunea: "eu sunt cinci într-unul" pentru că a fost: compozitor, dirijor, pianist, violonist şi profesor.

De mic a avut înclinaţii spre muzică, îi plăcea să stea ore întregi la horă ascultând lăutarii cântând. A studiat mai întâi la Iaşi cu Eduard Caudella, apoi la Viena şi Paris cu marii compozitori Jules Massenet şi Gabriel Faure. A ridicat componistica românească la nivelul muzicii universale (de multe ori spunea că i-ar fi plăcut să aibă o casă cu grădină unde să stea la umbră şi să compună). George Enescu poate fi considerat (în compoziţie) zeul antic Ianus al muzicii noastre româneşti, întrucât prin creaţia sa a privit spre trecutul artei originale a melosului popular spre marile tradiţii muzicale europene ca apoi să privească şi să făurească viitorul culturii noastre autohtone.

Pornind de la muzică post-romantica şi de la cuceririle simfonismului francez ajunge la maturitate la o surprinzătoare originalitate de limbaj, bazată pe puterea expresivă a cântecului popular românesc. Cele două Rapsodii Romane, I-II pentru orchestră, 3 simfonii, 3 suite pentru orchestră, a III-a cu caracter popular românesc, o simfonie concertantă pentru violoncel şi pian, opera Oedip şi altele sunt exemple elocvente a marelui său talent. Că violonist de renume mondial a fost profesorul a doi mari violonişti: americanul Yehudi Menuhin şi francezul Cristian Feros.

Deşi părea solitar totuşi personalitatea sa era polivalenta, a stimulat pe mulţi muzicieni romani din prima jumătate a sec. XX: Mihail Jora, Sabin Dragoi, Paul Constantinescu, Mihail Andricu, Filip Lazăr, Alex Zimă, Dinu Lipatti, Dimitrie Cuclin şi alţii, care apoi au păşit pe acelaşi drum cu George Enescu. Astăzi tot mai mulţi exegeţi văd în George Enescu un precursor de nivel mondial. Întreaga sa creaţie s-a tipărit şi înregistrat, s-a cântat atât în ţara cât şi peste hotare, instituindu-se la Bucureşti "Festivalul şi Concursul Internaţional George Enescu" care ne-a adus o cunoaştere şi mai mare pe plan internaţional.

Prin George Enescu, noi romanii am câştigat un binemeritat prestigiu în Europa dovedind astfel că noi romanii suntem demult Europeni.

Continuator şi cunoscător al operei marelui George Enescu îl consider pe concitadinul nostru maestrul Remus Georgescu, dirijor permanent şi de asemena director al Filarmonicii timişorene, a dus prin prestanta să faima Fil. noastre în Europa dansul dirijând în foarte multe ţări europene.

Născut la 23 aug 1932 în Timişoara s-a manifestat că dirijor şi compozitor roman pe plan local, naţional şi internaţional prin turneele întreprinse în Italia, Franţa, Germania şi altele. A compus Pazacalia pt orchestră, un Poem eroic, concert pentru orchestră de coarde, muz. vocal-simfonica şi de cameră, piese pt pian. Actualmente încă dirijează concerte în cadrul Fil. timişorene. Am considerat că merită să-l declar pe maestrul Remus Georgescu mesager al artei noastre muzicale atât în ţara cât şi în Europa.

Pentru a ne menţine spaţiul polivalent al muzicii şi aportul adus la dezvoltarea compoziţiei muzicale trebuie să amintim şi rolul tinerei generaţii. Mulţi dintre artiştii noştri contemporani sunt cunoscuţi într-un cerc restrâns iar alţii privilegiaţi parcă de stele sunt meniţi a fi mesageri ai sufletului românesc pe coordonatele acestei lumi. Alţii implementaţi în diverse culturi extrag nectarul spiritualităţii în care s-au integrat aducându-şi contribuţia la dezvoltarea şi propulsarea artei muzicale. Un model exemplar este şi activitatea doamnei Luana Ioannou (Ioanovici) plecată din Timişoara, care şi-a finalizat studiile la Iaşi obţinând apoi doctoratul şi titlul ştiinţific de Dr. în muzică în cadrul Universităţii Naţionale de Muzică Bucureşti cu calificativul maxim "Summa cum laude". Stabilită în Atena, poeta, compozitoare şi pianista de excepţie, autoare a 4 vol. de poezie şi a 3 vol de eseistica, este membră a Asociaţiei noastre "Constantin Brâncuşi", unde şi-a lansat toate volumele de poezie. În unele din compoziţiile sale muzicale, pe lângă motivele tradiţionale româneşti, realizând o culegere de folclor din Maramureş, a prelucrat şi compus în stil grecesc, coloana sonoră la filmul "Ipiros" şi un sextet (legat ca temă de teatrul antic "Dodonii"), a mai

compus coruri, lieduri, sonata pentru pian, fantezie pentru dublu pian, şapte preludii pentru pian şi muzica de cameră, fiind apreciată atât în ţara cât şi în străinătate. Iată ce s-a scris despre domnia sa în ziarul "Societatea" ("Koinonia") din Ioanina, Grecia: "Luana Ioannou, tânăra muziciană şi compozitoare venită din România şi vorbind excepţional limba greacă, ne-a uimit prin expresivitatea şi inteligenţa să artistică. Cultura muzicală şi viziunea interioară profundă pe care doar artiştii cu har şi talentaţi de dincolo de timpuri le au, ne-au făcut să întrezărim ascensiunea acestei stele strălucitoare care este Luana Ioannou."

Desigur sunt doar câteva exemple reprezentative a valorificării, perpetuării şi dezvoltării moştenirii culturale româneşti şi integrării ei în Uniunea Europeană.

Gândurile mele însă se îndreaptă acum către managerii culturali ai ţării dar mai ales către asociaţia noastră "Constantin Brâncuşi" şi nu pot să nu menţionez acum, şi o voi face ori de câte ori va fi nevoie, contribuţia preşedintelui nostru Dl. Prof. Dr. Ing. Horia Ciocârlie, care pe data de 9 Martie şi-a adăugat vârstei un an în plus şi pe care îl considerăm un veritabil mesager al "proniei divine" care pe lângă activitatea domniei sale ştiinţifică, politica şi socială a contribuit la propagarea culturii, cunoaşterea şi dezvoltarea valorilor culturale bănăţene la nivel de ţara şi de ţări.

Amintim proiectele cu Scoţia, Germania, editarea de antologii a românilor din Banat, precum şi cei din Banatul Sârbesc, Serbia, popularizarea unor personalităţi din alte ţări în revista noastră "Coloana Infinitului", editarea de dicţionare a unor oameni de înaltă cultura şi spiritualitate, cu alte cuvinte a reuşit să evoce cele mai marcante figuri ale trecutului dar şi să menţină în atenţia noastră personalităţi contemporane de maximă valoare, pildă şi model pentru viitor, el însuşi fiindu-ne un inegalabil mentor.

EDUCAŢIA INTERCULTURALĂ

prof. **Rodica Pop**

Interculturalismul defineşte ipostaza dialogică a culturilor prin intrarea în rezonanţa a diferenţelor, în timp ce multiculturalismul se focalizează pe conservarea identitară a diferenţelor.Iata de ce interculturalitatea Banatului singularizează această parte a Europei, legitimând-o ca sediu natural pentru studii antropologice, sociologice, psihologice şi istorice de profil, prin metisajul său interconfesional, interetnic, interlingvistic şi intercultural reuşit.

În Banat interculturalitatea are la bază un original comportament permisiv care a dat posibilitatea fiecărei etnii să se integreze în istoria comunitară, fără a se simţi agresată de „băştinaşi", fie ei majoritari sau minoritari.Permananta raportare la aceleaşi probleme cotidiene a făcut ca preocuparea de explorare în comun a soluţiilor practice la problemele comunitare identice să genereze o coeziune socială naturală, adică fără apel la normativitatea de tip instituţional. Interculturalitatea bănăţeană a început şi continuă să fie interactivă.
Existenţa instituţilor şcolare cu limbă de predare maternă pentru toate minorităţile, prin asigurarea unui suport financiar nediscriminatoriu în raport cu populaţia română, majoritară, din resursele bugetului public este o altă componentă a fenomenului intercultural din Banat.Asigurarea de către Statul român a instituţilor de cultură în limbile minorităţilor, Timişoara fiind singurul oraş european cu teatre de stat în limba română, germană şi maghiară.

Amintesc spusele unui expert al problemei: *„este necesar să distingem înţesătura densă a evoluţiei, zgomotele parazite care vor dispare în uitare, de muzica noilor valuri care poartă în ele germenii reali ai schimbării".* (Ştefan Buzărnescu - Sorin Pribac, Studiu de caz: Banat, Interculturalitate, 2002).Caracterul intercultural al Banatului este o certitudine care, la ora actuală, cu greu mai poate fi contestată. Spaţiu de convergenţă atât între etnii, cât şi între confesiuni, această zonă gazduieşte convergenţa dintre mentalitatea de tip occidental,

susţinută deopotrivă de tradiţia austriacă şi de Catolicism şi, pe de altă parte, mentalitatea răsăriteană, reprezentată de Ortodoxie.

De mai mulţi ani, recomandările, conferinţele şi colocviile internaţionale se multiplică în jurul noţiunii de interculturalitate. Cum noţiunea apare şi în lucrarea de faţă, este, deci, firesc să începem să dăm un răspuns la întrebarea pe care, la un moment dat, şi-o pune fiecare: ce este interculturalitatea?Un prim răspuns este de fapt o constatare anume aceea că societăţile în care trăim sunt societăţi în care coexistă culturi diferite, multiple. Cauzele acestor dimensiuni pluriculturale a societăţilor se regăsesc în primul rând în mondializarea economiei şi în dezvoltarea tehnologiilor, informaţiilor şi comunicaţilor.

O altă cauză o constituie exodul a milioane de emigranţi spre ţările cu economie dezvoltată. Acest fapt a generat o situaţie actualmente comună, în care indivizi din Asia sau Africa trăiesc alături de populaţia europeană. Din această cauză, afirmarea caracterului multicultural al societăţii întregii Europe a devenit, în prezent, aproape o banalitate.

În context european multiculturalismul, atât ca noţiune cât şi ca politică, trebuie interpelat în funcţie de realităţile concrete şi trebuie nuanţat în funcţie de propria sa istorie conceptuală.

Interculturalitatea este un mod de gândire caracterizat prin toleranţă, prin recunoaşterea şi aşteptarea specificităţii celuilalt. „Toţi diferiţi, toţi egali!" sună un slogan bine cunoscut. Altfel zis, acela care ia în considerare doar propriile sale valori, considerate sacre şi superioare oricăror alte valori, acela nu poate avea această stare de spirit, fiindcă interculturalitatea înseamnă deschiderea şi acceptarea caracterului mobil al cunoştinţelor şi credinţelor proprii.

Ca să sintetizăm, „ *interculturalitatea este expresia următorului tip de raport: diferite culturi intră în contact, în relaţie, interacţionează şi se influenţează reciproc* "(Perspective interculturale).Datorită acestor interacţiuni, indivizii nu mai aparţin unui întreg, unui tot social, ci fac parte din reţele multiple care se încrucişează într-o multitudine de combinaţii ...

„ Educţia interculturală se adresează tuturor elevilor autohtoni sau emigranţi şi caută să-i sensibilizeze la respectarea diversităţii, solidaritate. Educaţia interculturală corespunde unei opţiuni ideologice şi politice care, departe de absenţa unei alegeri clare în sistemele de valori (absenţa care se reproşează uneori educaţiei actuale), face această alegere pentru a pregăti viitorii cetăţeni pentru o viaţă armonioasă în societăţile multiculturale" (Pierre Dasen, Educaţia interculturală, 1999, pag. 38).

Trebuie făcute următoarele precizări, acest tip de educaţie nu se adresează străinilor şi nu işi propune să fie o sursă de compensaţie în ,,problema copiilor de emigranţi".

În viziunea interculturală, nu elevii emigranţi sunt o problemă, ci, mai degrabă, instituţia de învăţământ are probleme în adaptarea la situaţia creată de această diversitate culturală. Educaţia interculturală nu este o nouă disciplină şcolară, o extensie a programei pentru predarea culturilor. *„Educatorul care predă acest tip de pedagogie interculturală va profita efectiv de prezenţa elevilor de origini diferite pentru a (re)valoriza cultura lor de origine şi a-i senzibiliza, în acelaşi timp, pe ceilalţi la diversitatea culturală, dar va evita să impună o oarecare identificare, va evita stereotipiile, prezentarea culturilor în mod static.*(p. 39).

Educaţia interculturală nu se referă la cursurile de limba şi cultura de origine pentru elevii imigranţi. Cursurile de acest tip ar putea să facă parte dintr-o educaţie interculturală, cu condiţia să fi fost oferită tuturor elevilor, încă din şcoala primară.

Instituţia şcolară dezvoltând o cultură care este proprie, face parte din societate, cu care este în legătură evidentă. Influenţe diverse (politică, economică, socială) antrenează practici şcolare particulare. Ca urmare, este firesc să se acorde o atenţie specială acestui mod de educaţie şi profesorii vor fi primii care trebuie să conştientizeze importanţa acestui tip de învăţământ.

Prin educaţia interculturală se va urmări formarea unei atitudini şi a unui comportament intercultural - forme de răspuns la pluralismul cultural cu virtuţi integrative incontestabile. Incurajându-se afirmarea fiecărei culturi cu normele specifice, se va ajunge la o sinteză de elemente comune, prin conturarea unui mediu modelator, ca bază a înţelegerii la nivel zonal sau mondial.

Dacă va accepta principii ca: toleranţă, respectul reciproc, egalitatea, ori complementaritarea valorică a culturilor, şcoala va putea fructifica diferenţele culturale şi valorile spirituale locale şi le va putea racorda simultan la valorile generale ale umanităţii.

GORJULE, DE DRAGUL TĂU

Rapsod popular Elena Costin

Gorjule, de dragul tău
Mă întorc în satul meu,
Să văd plaiul înflorit
Şi tot ce mult am iubit.
Şi potecile din sat, Gorjule
Pe unde oile-am mânat, Gorjule,
Şi îmi cântam doinele, Gorjule,
De răsunau văile, Gorjule.
Mi-e dor de a ta ţărână
Şi de-a mea măicuţă bună,
De poieni, de-aer curat
Şi de oamenii din sat.
De-ai mei fraţi şi de surori, Gorjule,
De-ale noastre sărbători,
De grădinile cu flori
Mult mi-e dor şi iar mi-e dor.

Gorjule, numele tău
Îl port cu mine mereu
Şi-oriunde mă voi afla
Cu mult drag te voi cânta.
Şi poiana cu rujiţa, Gorjule,
Unde cânta mioriţa, Gorjule,
Ea păştea şi eu cântam
Doamne, ce bine trăiam, Gorjule.
Mi-e dor, Gorjule, de tine
Şi de nucul din grădină,
De cântatul cucului,
De apa Gilortului.
Dar mi-am pus acum în gând
Să mă-ntorc în sat curând,
În sătucul meu iubit, Gorjule
Unde am copilărit, Gorjule.

prof. L**ivia Ilcău**

AM FĂCUT-O „LATĂ”!

Îi dăstul o dată
Să bei într-un an,
Să-ţi strălucă ochii
Ca la beţîvan.

Să miroşi răchie
Ca dîntr-un căzan,
Şî să fii pă listă
„Mare beţâvan”...

Am rânduit zâua
Ş-am spălat la cârpe,
Zdrenţă, aiureli
Bune, da şî rupce.

Şî m-am dăşălat
Câce am frecat,
Şî îmi pare rău
Că nu le-am ţâpat.

M-am gângit că-i bine
Să trag o răchie,
Un şol mic am pus:
Să-mi fie dă bine!...

Şolu-i micucel,
Nu îi damigeană,
Da’ m-o luat mau’
Şe ce faşi, tu, nană?

Dacă cazi cumva
Lemn, mangă, tulei,
Şine îţi răgică
Beţii craşii tei?
Ochii cât măşâna.

Cioc, cioc, cioc la uşă,
Bace o veşină,
Fişcăliţa faşe

Mă prişepe bine
Mă vege-ntr-o dungă,
Să gângeşce dacă...
Să o ia la fugă.

Când vege în uşă
Pă doamna „Sătană”,
Cârpa într-o parce,
Ai belit-o, nană”.

Parlamentu’ babe
Dă auge-n bloc,
Că bei la răchie
Şî ieşci foştomoc.

Faşe o şedinţă
Ca şî mâţa noastră,
Şe ne-o pus la ţăţi
În vară o „mască”

Şî aduşe pă aia
Şe stropesc cu matu’,
Şî îmi dezinfectează
Pă loc tăt grumazu’

GRAIUL NOSTRU STRĂMOŞESC

Avem multă moşcenire,
Graiul nostru românesc,
Doine, cânceşe şî jocuri,
Eu cu ele mă făiesc.

Care-o scris rămân la şer,
Însemnaţi cu slove-n stele,
C-or înnobilat cultura
Dând pământul ţării mele.

Or cules şe-i mai sfânt,
Doine, cânceşe bătrâne,

Şî le-or dat izvor dă soare
Care nu ni le ia nimeni.

Limba noastră-i limbă scumpă
Lăsată dă Dumnezău,
Cor dă înjeri ţării-i cântă
Aşa cum îi cânt şî eu.

Tăce câce-s dîn popor
Dăltuice dă istorii,
Au un leagăn sus la şer
Unge nu ajiung călăii.

O MAMĂ ŢĂRANCĂ
CÂT ZECE DOAMNE ÎNCOCORACE

Iar înşepe şcoala,
Puiul mei iubit
Şî pă drumul vieţii
Astăzi ai pornit.

Ţ-am luat dă toace
La-nşeput dă an,
Şî o carce sfântă,
S-o ai talisman.

Să şiceşci în viaţă
Multă poezie,
Că mulţi dă ai noştri
Or şciut să scrie.

Domnul Eminescu
Sfânt astru dîn şer,
O scris pântru ţară
Versuri şe nu pier.

Poezia-i ştiinţă
Ea îi rugăciune,
Şî poeţii noştri
Ai măi buni dîn lume.

Să ce-apleşi cu fală
Mulţămind la şer,
C-avem moşcenire
Versuri şe nu pier.

Graiul dîn străbuni,
Vorba la bătrâni,
Talisman dă suflet
Rămas păstă ani.

Dă la Tata Oancea
Slova-i aurită,
Că îi vorba sfântă
Dă ţarani vorbită.

Lauri şerne şerul
Pă mormântu-i sfânt,
Graiul la ţărani
Nu piere nişicând.

Şerul o presărat
Mir pe-nţelepciune,
Treşe pân milenii
Şî rămâne.n lume.

FESTIVALUL DE LA BOCŞA

An dă an când pică frunza
Şî răchia-i la căzan,
Ne-ntâlnim cu Tata Oancea
La Bocşa la festival.

Tăţi venim c-un cap d-al mare
Cu idei şe muza pune,
Ca să scriem şugubăţ,
Să ne-ntreşem numa-n glume.

Şiripit dă păsărele,
Spun copiii poezii
În grai dă păorime
Şî mulţi iau premiul întâi.

După ei vin şî becherii,
Tata Oance-i şcie bine,
Unii scriu dă-ndrăgostiţi,
Alţii-n taşcă au răchie.

Ca să tragă dîn uiagă,
Să nu le piţigăie glasul,
Ş-or vinit cam năcăjâţi
Că acasă-or lăsat vasul.

Dă viniau aişicu ei
În căleatca lu' Moş Tie,
Dupîă atâcea vocalize
Locu-ntâi luau pă hârcie.
Or vinit şî mari talence,
Nu pot să le stau-naince,
D-aia mă uşchesc dîn mers

Şî mă şărănjesc c-un ghince.

Io mi-s aia, Miţi-Ţiţi,
Cu tri fire în mustaţă,
Aia şe-i cu laba bleagă
Dîn Partidu lu' Mătreaţă.

Tăţi întrabă unge-i Pătu
-CaqRE Pătru? Ăl dîn Rai?
Sau, poace ăl dă la Chişoda?
Nu-ntrăbaţi, că-i mare bai!

Că s-o dus la schimb dă babe
Şî după aia pă la birt,
Şă dă bucurie mare
Bea acuma covăsât.

Şî pă tăţi i-am luat la rând
Şă le-am tras o şucătură,
Bine că nu i-o sărit
Vo tri ghinţi pă rând dîn gură.

Mă...a dracului muiere
Dî şe ne-o fi ţucălat,
Las-o, mă, că îi şuchiată,
Că încă nu s-o măritat!

Mare brânză!

ing. **I.V. Indricău**

EŞTI CREAŢIE DIVINĂ

Eşti forţa
Nemăsurată,
Eşti torţa
Înflăcărată.
Poţi face
Într-una
Ce-ţi place !
Eşti în stare
Să dărui Luna
Iubitei,
Numai să vrei;
Eşti creaţie Divină!
Tatăl Tău Ceresc,
Dumnezeu,
Te apără,
Te inspiră
Mereu.
Toate vin
De la El,
Doar să crezi!
Eşti gândire
Iluminată,
Eşti iubire
Curată,
Eşti OM,
Toate le ai,
Fii de Cuvânt,
Caută să dai
Sens vieţii
Pe pământ!
Muţumeşte
Pentru toate
Cele ce sunt
Tatălui Ceresc,
Mare şi Sfânt !

GORJULE

Ioana Olariu

Gorjule, parinte bun
Gorjule bătrân, iubit,
Ce eşti trist şi amărât
Jeluindu-te la poartă
Întristat de a ta soartă?
Şi de ce eşti tânjitor,
Pătruns, mistuit de dor,
Şi din barbă lacrimile
Le ştergi cu năframele?
Cum să nu fiu necăjit,
Întristat şi urgisit,
Când satele s-au golit
Şi gorjeni m-au părăsit?
Şi vai, cum să nu mă doară
C-au plecat unii prin ţară,
Iar alţii peste hotare
Au uitat de-al Daciei soare.
Gorjule, bătrânule,
Nu mai plânge, taicule,
Că-n curând, dragă bătrâne,
Veni-vor cu toţii la tine!
Gorjule, părinte bun,
Ascultă ce am să-ţi spun,
Ca focul, scânteile
Păstrează-ţi obiceiurile,
Din moşi strămoşi moştenite,
De toţi gorjenii iubite,
Nu le lăsa ca să piară
Cum cad toamna frunze afară!
Nu le lăsa ca să moară
Că duşmanii-aşteaptă iară,
Din nou să se-nstăpânească
Peste legea strămoşească!

LITIGIU PE SPIRALA EXISTENŢEI

Iosif Kovacs

Motto:
"Gura păcătosului, adevăr grăieşte!"

„Femeia a scos pe om din rai!"
Spune un vechi proverb între popoare
Dar ca să nu se lase mai prejos
După ce a fost atât de-uşor momit
Bărbatul imediat s-a şi grăbit
Ca să arate de ce e în stare
Vânzând la rându-i şansa de-a fi mântuit
Pe 30 de arginţi şi-o sărutare!
Întrebare:
Se va găsi vreodată-un învăţat
Întruchipat în teologul plin de har
Ce să explice omenirii
Care dintre cele două fapte
Este păcatul cel mai de păcat:
Să pierzi raiul oferit în dar
Sau să îţi vinzi
Şansa mântuirii

DISPERAREA PĂSTORULUI ŞI RĂSPLATA LUI

av. **Melania Măgurean**

Oile cârtesc;
Oile nu ascultă;
Oile răstălmăcesc Cuvântul;
Oile se izolează într-o lume imaginară;
Oile Îl răstignesc Pe Însuşi Ziditorul
Cerului şi al Pământului, prin păcatele lor;
Oile atacă, sunt agresive, împung;
Oile-şi caută singure „dreptatea";
Oile nu mai au dragoste şi nici nu o mai înţeleg;
Oile nu mai recunosc Glasul Păstorului lor.
Doar oaia cea rătăcită,
Strigătul mut al singurătăţii,
Când e găsită,
Îşi urmează, umilită şi recunoscătoare
Păstorul,
Care-i culege lacrima,
Ca s-o aşeze în Cumpăna Dreptăţii,
În Marea Zi a Judecăţii.

PLÂNGERE DE PĂSTOR

„Eu sunt Păstorul cel bun.
Păstorul cel bun Îşi pune sufletul pentru oile Sale."
(Sfânta Evanghelie după Ioan – 10, 11)

La plânsul Lui am luat aminte,
La plânsul Lui cel tăinuit,
La toate lacrimile-I sfinte,
Că oaia Lui s-a rătăcit.
Ea nici măcar nu îşi dă seama
Că-n braţe El deja o ţine
Şi-i mai duios ca orice mamă,
Doar pruncului să-i fie bine.
N-a suportat, din depărtare,
Să o cuprindă cu privirea,
Că rana-I se-adânceşte tare,
Când suferă, plângând, Iubirea!

CUVÂNT CREŞTINESC

Mariana Sperlea

Copiii cântă colinde
Candorea-n cununi cuprinzând,
Căci craiul ceresc coborât-a
Cuvânt creştinesc ctitorind.
Cucernic lipeşte castanul
Cerul cu crengi cuprinzând,
Coboară cântări călătoare
Copilul crăiesei clamând.
Crepusculul cântă candoarea
Celestele culmi colorând,
Credinţa-n cuvânt cântătoare
Crăciunul creştin celebrând.
Când clipele cad consternate
Curcubeele-n crini culegând,
Culeg cuvintelor karate
Comori celeste câştigând.
Cântaţi, colindători, colinde,
Căci copilu-i Hristosul ceresc,
Ce cu credinţă coboară
Cultivând cuvânt creştinesc.
Cântaţi cu credinţă, copii,
Căci Crist coborâ-va curând,
Crucea-n colinzi ctitorind,
Cerescul cuvântând celebrând

ing**. Mihai Ţopa**

BALADA

Lui Ciprian Porumbescu

Când nu voi mai fi
Decât o pală dc vânt,
Aş dori să mi se cânte
Baladă.
Să mi se cânte **Balada**
Sau poate şi **Sară pe deal.**
Când nu voi mai fi viu
Pe pământ,
Sufletul îmi va zbura
Peste Prut.
Sau poate-n Ardeal,
Înfruntând ploaie, furtuni
Sau zăpadă.

Când nu voi mai fi,
Voi fi scăpat atunci
De constrângeri,
Alunecând cu sania trasă de
Telegari prin goluri de spaţii şi timp.
Când nu voi mai fi viu -
Mă voi urca, probabil,
Până sus, pe Olimp,
Să dau mâna cu zeii
Sau poate c-o ceată de
Îngeri...

B. ARTIŞTI, ARTIŞTI...

MARIA TUDOR – INTERPRET DE MUZICĂ POPULARĂ;

LIVIA ILCĂU–INTERPRET DE MUZICĂ POPULARĂ, COMPOZITOR ŞI POET;

MARIA MARTINESCU SADOVAN – INTERPRET DE MUZICĂ POPULARĂ, COMPOZITOR ŞI SCRIITOR;

MARIANA LUPU – INTERPRET DE MUZICĂ POPULARĂ (U.S.A.);

ELENA COSTIN – INTERPRET DE MUZICĂ POPULARĂ, POET

MARIANA SPERLEA – EXPO PICTURĂ

COLAJ FOTO PANEL B

IV. PANEL C

A. SIMPOZION

MIGRAŢIE ŞI SCHIMBARE

Prof. **Doina Dragan**

Spunea cineva odată că: "omul are neapărată nevoie de a crede că este în stare să găsească o comoară. Pleacă de acasă (din sătucul lui) în Spania de exemplu, apoi ia un vapor şi ajunge în Africa, străbate deşertul, cunoaşte oameni, locuri apoi obosit se întoarce acasă... şi culmea găseşte comoară la rădăcina stejarului din curtea casei unde se născuse. Ceea ce lipseşte ca şi comoară nu e departe de noi, e aproape, dar probabil trebuie să căutăm, să rătăcim un timp ca după un alt timp să ne întoarcem acasă. Aici lângă noi este comoara, viaţa noastră, aici unde ne-am născut, aici ne putem realiza.... Ne trebuie mult să înţelegem acest lucru, spunea istoricul Neagu Djuvara, care după o lungă peregrinare prin lume (Africa), s-a întors acasă şi acum la bătrâneţe s-a realizat aici.

Trebuie să recunoaştem că materialiceşte românii au fost dintotdeauna săraci (poate mai bogaţi sufleteşte şi mereu şi-au dorit o situaţie economică mai bună, uneori au crezut ca rezolvarea acestei situaţii se va înfăptui plecând să muncească în ţări mai bogate de unde să se întoarcă bogaţi!

Bunicul meu îmi povestea că după Primul Război Mondial foarte mulţi tineri ţărani din satul nostru au emigrat în America. Unii s-au întors cu o oarecare bruma de bani, şi-au construit nişte case mai arătoase, deci cu o situaţie economică ceva mai bună, alţii însă s-au întors mai săraci decât au plecat, alţii din nefericire nu s-au mai întors, s-au prăpădit pe acolo.

Exodul, migraţia romanilor (se vede că nu e actuala precum se spune) are o istorie îndelungată. La fel a fost şi cu italienii, sârbii etc. Trebuie să ştim însă că oricât de bine le-ar fi fost în alte ţări, romanii s-au simţit şi se vor simţi străini căci nu e uşor să suporţi DORUL (acest sentiment despre care se spune că e specific românesc) de avasa, de privelişti, de plăceri, de copilărie şi nu e uşor să trăieşti printre străini căci orice ai face pentru cei de acolo tot străin rămâi. Am găsit o poezie într-o revistă de prin anul 1920, care reflectă foarte bine această realitate, scrisă de un oarecare Luca Luminiţa sub formă de scrisoare mamei:

Departe-mi eşti, departe-ţi sunt
Şi dacă sufletul mi-e frânt
Acelaşi gând îngemănat
Acelaşi tainic dor purtat
Aceiaşi ochi ţi-au 'nlacrimat

Măicuţă mea mi-e dor nespus
De un cuvânt de tine spus
De un cuvânt alinător
Durerilor ogoitor
Să-mi pară la străini că nu-s

Că vezi, n-am nici-un suflet drag
Să mă aştept seară-n prag
La sânul lui să uit de chin
Să uit că sunt printre străini
Că ochii mi-s de lacrimi plini
Şi sufletul stingher, pribeag.

Mai târziu ştiu că în perioada comunistă, romanii erau ţinuţi că într-o închisoare, visul tuturor era să poată evada din încorsetare, să plece în lume. Primii care au ieşit din lagăr au fost nemţii care s-au repatriat în Germania, apoi evreii care şi-au dobândit un spaţiu, ţara lor.

Pe vremea aceea doar ţiganii aveau cale liberă şi bogăţii (cei cu bani, sau bine, cu

securitatea). Am reuşit şi noi cei de la Opera şi Filamornica să ieşim cu ocazia unor turnee organizate în Italia, Germania, Olanda şi am adus ceva valută în ţară, era nevoie de ea.

După momentul decembrie 1989 deschizându-se graniţele mulţi romani care până atunci doar visau şi-au văzut visul cu ochii. Unii au plecat în Italia, Grecia, Germania, Franţa, Anglia şi au adus câştigul în ţara făurindu-şi o situaţie economică mai bună. Alţii au rămas acolo realizându-se sau nu.

Alţii care aici nu au avut nici o şansă au fost descoperiţi şi apreciaţi în străinătate cum a fost cazul acestui tenor, Costel Busuioc, care s-a lansat în Spania.

O membră a cenaclului nostru Doamna Luana Ioannou, pianista, compozitoare şi poeta

S-a realizat în Grecia deşi cu mari eforturi şi greutăţi de curând obţinând şi titlul ştiinţific de Dr. în Muzică cu cel mai înalt calificativ: "Summa cum Laude".

Se poate spune că romanii au fost dintotdeauna europeni. Încă de pe vremea cronicarilor care au studiat în Polonia, apoi marii noştri cărturari şi învăţaţi, artişti, literaţi au studiat în Europa la Viena şi Paris, ex. Enescu, Jora, Brâncuşi, Cioran, Eminescu (şi el a urmat cursurile Universităţii din Viena).

Ţinând cont de toate acestea guvernanţii noştri ar trebui să regândească resursele băneşti ale ţării şi să se investească mai mult pentru cultura căci se ştie că "un popor trăieşte şi dăinuie prin cultură sa, asta se va transmite urmaşilor, nu nişte case sau pământuri ci prin operele de artă create de artişti şi scriitori vom exista". Noi aici în cadrul cenaclului nostru promovăm valorile artistice de toate genurile: literatură, muzică, pictura, artă dramatică. De exemplu au fost publicate compoziţiile domnului Silviu Almagean, producţiile literare ale domnului Ion Petre Stoica, Nicolae Stanciu, Ioana Olaru; a celor actuali, ale domnului Corneliu Ioan Iovuta, Luana Ioannou, Mariana Strunga, Mira Popescu Beleavcenko, Florica Brutiu-Bacicu, Ioan Vasile Îndricau, Vasile Bradu, Lavinia Milos, Monica M. Condan, Eugenia Hermina Filimon, Narcis Valureanu.

La Biblioteca Judeţeană ar trebui rezervat un spaţiu special pentru creatorii autohtoni. De asemenea ar trebui înregistrate pe un disc (cel puţin un CD) vocile de aur ale actorilor noştri: domnul Vladimir Jurascu, George Lungoci, Geta Iancu şi a soliştilor vocali: Viorica Pop Ivan, Doina Ieremia, Maria Martinesc Sadovan, Florica Brutiu Bacicu, Livia Ilcau, Elena Costin, Felicia Georgescu. Din păcate s-au pierdut vocile unor mari personalităţi precum actorii: Eugenia Creţoiu, Marius Gherasim, Ioana Olaru, Ion P Stoica (care îşi interpreta admirabil fabulele).

Un ţel permanent ar trebui combaterea subculturii prin atitudinea vehementa împotriva manelelor şi a altor Kitschuri de diferite feluri. Sunt o modă trecătoare că atâtea lucruri fără valoare.

O mai mare atenţie ar trebui dată marilor noştri creatori de valoare perenă, de exemplu: la Biblioteca "Megaro", cea mai mare din Grecia, compozitorului Bela Bartok îi este reprezentată toată creaţia în ediţie de lux (trimisă de la Budapesta), pentru marele nostru George Enescu noi n-am trimis aproape nimic. Muzica este o limbă universală deci ar trebui să fie preocuparea Uniunii Compozitorilor din România.

MINORITĂŢI ŞI ŞANSE

prof. **Florica Bruţiu Bacicu**

De la început trebuie să spun răspicat că în ţara noastră conform Constituţiei există minorităţi naţionale şi etnii şi au drepturi garantate de toate felurile, uneori chiar mai multe decât noi romanii: au şcoli în limba maternă, au reviste, ziare, emisiuni la televizor, teatre, facultăţi în special maghiarii, au şi miniştri în guvern, dar oricâte drepturi ar avea, nu ştiu de ce, tot nemulţumiţi se dovedesc a fi, spre deosebire de romanii noştri care în unele ţări, nu au drepturile pe care le au minorităţile la noi.

În Grecia, de exemplu, ori eşti grec ori nu eşti nimic. Nu au minorităţi conlocuitoare şi am înţeles că e cam aceeaşi situaţie şi în Franţa. În Grecia, aromânii vorbesc jumătate greceşte, jumătate armeană. În Bulgaria, romanii s-au plâns, într-o emisiune la televizor, că nu au dreptul de a asculta slujbă în biserica în limba romana ci în slavona veche şi nici alte drepturi nu au, li s-a schimbat şi numele în bulgăreşte.

Nu mai vorbesc de ţigani care după mine sunt cei mari beneficiari ai drepturilor omului, ei au dreptul şi libertatea de a-şi hotărî locul unde să trăiască şi cum să trăiască. Şi n-am înţeles de ce noi trebuie să le spunem Rromi când în toată Europa ei se numesc ţigani: germanii îi numesc Zigeuner, englezii Gipsy, spaniolii Gitanos, maghiarii Cigany, etc. Şi de fapt şi ei între ei nu se strigă "mai rromule!", ci "mai ţigane!".

În ţările şi localităţile unde se stabilesc o vreme sunt toleraţi sau acceptaţi cu mare neplăcere întrucât ei nu se încadrează în legile statului în care trăiesc. se spune că au venit prin Europa de prin Asia, oricum ei nu sunt europeni deşi au împânzit Europa. Necazul este că nu se pot acomoda şi nici încadra în regulile de viaţă, nu muncesc, cerşesc, sau fură. Poate de aceea nu vor francezii să intrăm în spaţiul Schengen, pentru că ne confundă pe noi romanii cu ţiganii deşi noi am acceptat să le spunem "Rromi"?! De ce, dacă peiorativ denumirea de "ţigan" înseamnă cineva cu fapte reprobabile (adică, de condamnat) trebuie să-l înlocuim cu "romi" adică, cu Roman. Academia Romană şi oficialităţile ar trebui să revină asupra acelui act necugetat a lui Petre Roman şi Iliescu care au fost de acord prin Fundaţia Soros să li se spună ţiganilor "romi". Acest lucru aduce mare rău romanilor, ei de ce acceptă să li se schimbe numele, e ridicol, aceasta invenţie de a le zice ţiganilor romi ar trebui să dispară, aşa cum asemenea unui impostor dovedit, judecat şi condamnat cu o sentinţă definitivă şi să rămână ei în termenul general acceptat de-a lungul timpului în Europa: zigeuner, gipsy, itanos, cygan.

Nu sunt şovina dar consider că este nedrept că eu, o romăncă, să fiu privită în străinătate că o ţigancă. Că or fi ei cetăţeni romani, nici asta nu e întotdeauna adevărat, pentru că sunt veniţi din Ungaria, Bulgaria şi se declară romani. N-au acte. N-au o ţară. Cred că şi dacă li s-ar oferi un spaţiu l-ar refuza, ei preferând nomadismul. Acum avem şi ţigani îmbogăţiţi cu palate şi vile, dar cum le-au dobândit? Prin ce mijloace? Nu plătesc impozite! De fapt nici nu locuiesc în aceste palate, căci sunt plecaţi în Europa, să mai fure să mai însele, să mai cerşească (unii sunt mari traficanţi de droguri, de aur, de carne vie etc.). Li se acceptă prea multe toane!

Sunt unii dintre dânşii serioşi, care s-au realizat la noi în trecut şi în prezent: Anton Pann, lăutarii, iar astăzi nume ca: Marcel Pavel, Nicolae Guta, Ion Iliescu, Mircea şi Răzvan Lucescu, Fărâmiţa Lambru, Johnny Raducanu, Jean Constantin, Grigoras Dinicu, Ion şi Madalin Voicu, Aura Urziceanu, cinste lor şi celorlalţi neamintiţi. Nu avem pentru dânşii decât cuvinte de laudă şi respect.

Din păcate, majoritatea au rămas la stadiul de analfabeţi şi cerşetori, trăiesc din ajutor social. Ei zic că noi îi discriminam, NU E ADEVĂRAT! Romanii sunt îngăduitori şi acceptă pe oricine, ei se autodiscrimineaza prin faptele lor.

Dar... indiferent din ce spaţiu cultural facem parte, mai presus de orice trebuie să păstrăm, să evaluăm şi să reevaluăm noţiunea de om şi omenie, să ridicăm ştafeta etico-morala pentru binele planetei. Trebuie să ne ridicăm deasupra viziunii naţionaliste şi prin artă, cultură, învăţământ şi ştiinţă, prin colaborări cu personalităţi din alte ţări, să devenim un tot unitar (precum celulele dintr-un organism) intrând în rezonanţă cu armonia cosmică, cu perfecţiunea.

Avem modele în marile personalităţi ale umanităţii, avem codul de legi al "cărţii sfinte" Biblia, ceea ce trebuie însă să facem prin toate resursele şi cu toate mijloacele să redăm dimensiunea fiinţei planetare, a planetei albastre, care este omul. Omul de azi eşti şi poate fi zămislitorul omului de mâine!

MIGRAŢIA, O SOLUŢIE ...

Fiecare poartă în sine chipul patriei.O patrie pe care ai construit-o picurând în ea ramura gândului,mierea mângâierilor materne, nectarul limbii.Şi dintr-o dată,simţi cum această imagine e împroşcată cu noroi, că noi, ca români, suntem respinşi de " floarea cea vestită a întregului Apus". Conştientizezi că într-adevăr,mulţi din cei plecaţi dincolo după un codru de pâine,udat cu lacrimi,au făcut-o de oaie. Majoritatea celor plecaţi sunt mai ales tineri,pentru că ei au oase bune,vlagă să reziste la drumuri grele. Or, aceşti tineri hărţuiţi, nu au aproape nimic în bagajul lor cultural, nu au sentimentul apartenenţei,ei au dat buzna peste graniţe,ca să se salveze singuri. S-au simţit nebăgaţi în seamă şi s-au mistuit prin smârcurile apusului.Deci, suntem conştienţi că ei nu pot reprezenta fibra naţiunii noastre,deşi sunt tineri,ei n-au identitate,pentru că aici n-au avut nici un rost, pentru că au părăsit o ţară care şi-a ratat întâlnirea cu istoria după evenimentele din ’89. Spune într-o carte admirabilă, un autor cu suflet mare de român, că dacă până în ’89,România întreagă a fost o închisoare civilă, acum această Românie, peste o jumătate de veac de comunism, e o vale a plângerii, căci, ura şi violenţa torţionarilor comunişti, a fost înlocuită cu uitarea, ignoranţa, uşile interzise.

După ce conducătorii " mult iubiţi", au fost adulaţi şi în istorie, n-a mai fost loc pentru nimeni, am rămas cu o gaură în conştiinţă.

Din păcate gaura decupată în drapelul roşu-galben-albastru,a rămas gaură.Am dat jos o stemă, crezând că ea a stricat faţa României,dar n-am înlocuit-o cu nimic.Bogăţiile noastre au devenit frupt pentru societăţi străine, noi ne-am transformat în consumatori, nemaiconcepând privaţiunile îndurate şi retrăim,alunele şi toate produsele frumos ambalate,care ne-au potopit faţa înghiţind pe scară industrială, eurile occidentului (şi ale noastre).Am uitat că noi,care am trecut prin greutăţi,iar tinerii care habar n-au de asta,că după un dezastru,trebuie să lăsăm la o parte " deliciile" unui trai aparent lejer, să ne suflecăm mânecile şi să facem posibil un trai decent în ţara în care ne-am născut.

Am uitat să spun proverbul: " Fie pâinea cât de rea, tot mai bine-n ţara mea". Tinerii s-au dus să servotorească în apus,pentru că această servitoreală aduce bani mai mulţi decât în ţară. Dar în ţară,nici locuri de servitori nu se mai găsesc; pentru că noi nu mai avem nevoie de curăţenie.Avem nevoie de market-uri, unde sunt mărfuri, sunt falsificate,avem nevoie de sclipiciuri pe haine,pentru că frumoasele broderii naturale la preţ de high-life-ul occidental,aici sunt prinse ca lucruri de nimic.

Într-un cuvânt, pe lângă ignoranţă, lipsa de mândrie e o altă carenţă în identitatea noastră.Mă gândesc acum la postul ungurenesc de la poalele Parângului, unde m-am născut.Broderii pe cămaşă cu negru şi auriu, spuma albă a pânzei bricinice , fluturii... pe cârpele de borangic, ce sobrietate nobilă, care îţi lasă sportul liber şi te face să zbori.Acum suntem ahtiaţi după mărfurile de second-hand, posibile a fi achiziţionate cu bani puţini (sunt mai mult decât nimicul industrial,actual), care au în ţesătura lor toate lindenele unei conştiinţe opacizate.

Prin şcoli, o adevărată debandadă,părinţii se aliniază la " poftele" puştilor, pe care-i vezi pe stradă veşnic cu celularul la ureche,vorbind până la leşin nimicuri care nu înlocuiesc nimic. Ofertele sunt hidoase, numai la telefoane ai minute; după munte să te destrăbălezi în convorbiri.

Iată,noi avem nevoie de minute în care să trândăvim, să ne îndepărtăm de esenţă umană, să uităm cine suntem.

Şi desigur, dacă am simţit vreodată că suntem români, acum vrem să ne îndepărtăm de propria noastră imagine.

Oameni de cultură, constată tragedia,încearcă o vagă rezistenţă (ce sinuos acum şi aici),dar canalele prin care comunică,sunt de nişă.Posturile culturale,nu sunt ascultate de cei

de... de cei care nu ştiu cine suntem.Ba a mai apărut şi un fenomen monstruos în TV. Există un post care tabloidizează toată mizeria (promiscuitatea) morală a României, pronunţând scoaterea din mocirlă,dar ce pot concluziona tinerii din ceea ce văd acolo ? Ei, nu văd nimic bun,deci, nu cunosc binele. Sunt atâtea reali... la noi,iar pe noi, ne interesează cum se descurcă cei din Libia.Acum,trimitem acolo vase de război,uitând că la noi există promiscuitate izvorâtă din sărăcie,există războiul instinctelor,că prostituţia se practică pe stradă la lumină,în văzul trecătorilor; că edificii de patimoniu sunt lăsate să se ruineze şi să fie demolate de hoţi şi de şobolani.

Care sunt priorităţile noastre ?

Noi, ţinem simpozioane,sugetate de occidentali. Sunt bune şi acestea,dar nu suficiente. Occidentalii, au nevoie de radiografii, de teste. Se decretează: Bătrânilor să li se recunoască drepturile,ei sunt coloana vertebrală (unde-i restul corpului ?); dar pentru asta,trebuie să trăiască într-o societate echilibrată.

Această societate sănătoasă, nu mai există aici. În comunism, mai existau bastioane ale demnităţii. Acum,primează umbra ca valorare. Nu poţi vorbi de o redresare numai prin culturarea elitelor. Elitele nu pot salva singure ţara şi în ultimă instanţă,nici n-o mai reprezintă, căci această elită, nu mai e privită ca un mesager al romanismului. Nu ştim ce s-ar putea face, ori ştim,dar nu am eu putere să impun măsuri.

Susţinerea moştenirii culturale,rămâne o vorbă în vânt,atâta timp cât moştenirea culturală,rămâne piesa de muzeu,este mult, arhivată şi comunicată unui grup restrâns de oameni,care simt româneşte.

Noi,aici suntem câţiva seniori. Ei şi ? Putem iubi oricât ţara,tradiţia ce se poate fac dincolo de acest cerc ? Ar trebui invitaţi oameni cu răspundere, în aparatul de stat,inspectori, chiar, miniştri să audă aici multe lucruri, să se termine cu lozincile,cu bâiguielile,cu trecerea în revistă,a frumoaselor manifestări abstracte. O paranteză acum : Eu, de câte ori butonez TV, din Timişoara,dau de muzica populară.Se tolcăie în neştire,chipurile pentru " reiting". Dar, nu prea vezi folclor autentic.Dame, care au venit cu damf-uri din Occident, cu slănina cosmeticalelor,luând ochii telespectatorilor,sunt o adevărată expoziţie de fiţe; chiar şi o cântăreaţă pe care o admiram mult, pentru vocea-i autentică, plăcut timbrată şi robustă, declară la TV, că şi-a făcut operaţie de mărire a sânilor, pentru ca să aibă ce pune în sutien. Dar, de ce trebuie să purtăm neapărat sutiene când suntem tineri? Pentru că multul atrage. Asta e, trebuie să fim mulţi, o ţară, imaginea multului. Domnia lui, a duce, a fi, a devenit o cenuşăreasă !

Să ne îndopăm cu sucuri şi pizze multe,să avem sânii ca două continente,să ne tixim casele cu tot felul de kitsch-uri (îmi amintesc iatacul lui Alexandru Davila, din palatul Golescului bunicul său-ce simplu, o masă, un scaun, patul, o icoană pe pereţii albi); să vorbim mult la telefon, să ne bârfim,noi înşine mult, să ridicăm biserici multe, în care nu ştim (mai ştim),să ne rugăm, să atârnăm în urechi belciuge (ieftine), să facem shopping mult, într-un cuvânt să acoperim tot ce e valoare,să ne îmbogăţim dacă nu faptic, cel puţin iluzoriu.

S-a pierdut simplitatea,spaţiul psihologic,cumpătarea.Postul e privit ca un supliciu, ca o flămânzire, nu ca o înălţare a spiritului. Îmi amintesc că bunicul, îmi spunea: "Scoală-te de la masă, fără să simţi că te-ai săturat! De ce ??! Nu dispreţui fasolea! De ce ?! Nu bea apă după consumul de fructe ! Dau aceste interdicţii ? Nicidecum !"

Cine să le explice copiilor azi, de ce ??!Ei sunt atenţi mai degrabă la reclamele TV, care te îndeamnă "să-ţi urmezi setea".O poate face şi şcoala educaţia,dar cum poţi evita reclamele,care, stau pe toate gardurile.

Toţi vor să se îmbogăţească. Cei care reuşesc, nu conştientizează,sau nu le pasă că o fac pe seama celor slabi, marginalizaţi, pe seama ... (cazul peter recent). Măsuri pot fi spuse:

-Să se pună capăt neofiliei, victimizării generaţiilor vârstnice;
-Cei modeşti să nu mai fie puşi la zid, condamnaţi la mizeria fizică şi morală. Napoleon spunea că, fiecare soldat poartă în tolbă bastonul de mareşal. La noi este suprimată speranţa.

Se ştie că, mizeria,dezumanizarea, (filmul în care vreau să fluier, fluier ca un semnal de acalmie);
-Să nu mai fie victimizaţi ...;
-Să sporească programele educative (în care să se întâlnească generaţii);
-Să se închidă accesul tinerilor în locurile de pierzanie;
-Tabloidele cu pornografie,să nu mai fie desfăcute în pieţe publice;
-Învăţământul universitar (cercetători),trebuie să dea semnale,dar şi să determine autorităţile să se implice;
-Să se mizeze pe religie,altfel decât până acum. Slujitorii bisericii,să nu fie judecaţi după cazuri izolate de necinste;
-Istoria şi cultura naturală,să aibă o susţinere reală;

Iertaţi-mă pentru această înşiruire, dar ce pot eu spune ?Ce putem noi spune? La noi, a pierit pofta de a asculta. Democraţia rău înţeleasă, este cea care înlătură orice cenzură. Exista cenzura bunului simţ,cenzura morală, cea care trebuie să anihileze pornirile rele, animalice.

A... a dat o soluţie, cu povestea unui om leneş- desigur e o soluţie de poveste. Ce actual e pe sonetul lui Shakespeare ...

PREZENȚA ȘVABILOR ÎN BANAT – FACTOR DE PROGRES

jr. **Aurel-Matei Bancu**

Participarea la proiectul DANET, a fost pentru o mare parte din membrii Asociației Culturale "CONSTANTIN BRÂNCUȘI" din Timișoara, un prilej de reconfirmare și reconsolidare a legăturilor de secole dintre popoarele care viețuiesc de-a lungul malurilor Dunării, de la izvoare până la vărsarea ei în Marea Neagră. Prin dezbaterile tematice desfașurate la panelurile proiectului, s-a reușit să se identifice o seculară și reală comunitate de tradiții și cultură europeană a populației ce s-a dezvoltat pe întregul curs al Dunării, aceasta fașie albastră, ca un leagăn de civilizație și cultură, care pe lângă asigurarea apei atât de necesară pentru producția agricolă – principala sursă de hrană, asigură și un minunat mijloc de comunicație și legături între populațiile așezate de-a lungul malurilor sale.

Indiferent care au fost regimurile sau administrațiile statelor Dunărene de-a lungul istoriei, s-a dovedit incontestabil că Dunărea a făcut ca legăturile dintre aceste popoare să aducă foloase nebănuite pentru evoluția civilizațiilor din această zonă a Europei, în ciuda vitregiilor vremurilor și chiar atunci când con-ducătorii politici sau administrativi ai vremurilor au făcut greșeli, populația majoritară a avut întotdeauna de câștigat, în planul civilizației și evoluției pozitive atât din punct de vedere economic, cât mai ales științific, tehnologic și social.

Acest proiect a dovedit, între altele că, există în continuare o conștiință puternică de apartenență comună la civilizația și cultura europeană, o comunitate de interese, soluții și speranțe, în perpetuarea conviețuirii și dezvol-tării în permanență a

civilizației în condițiile actuale, în ciuda stadiilor diferite a dezvoltării economico-sociale a unor regiuni ale Europei, în ciuda existenței unor probleme dificile din punct de vedere economic, politic și social, determinate tocmai de nivele diferite de dezvoltare în special economică a statelor, și nu numai din Europa.

Din observarea evoluției istorice din ultimele secole, am remarcat o permanentă întrepătrundere în evoluția țărilor dunărene, determinată de activitatea unor personalitați care au adus o contribuție remarcabilă la îmbogățirea civili-zației cu elemente evolutive comune, atât din domeniul științei, tehnologiei dar și a tradițiilor culturale comune, cu împletirea specificului fiecărei zone, dar care au dus la o permanentă evoluție pozitivă și îmbunătățire a vieții popoarelor din zona Dunării, aceasta răspândind și dezvoltând civilizație și cultură în întreaga Europă și nu numai.

Este demn de remarcat efortul fiecărui popor în dezvoltarea civi-lizației proprii, dar trebuie admisă și contribuția importantă în dezvoltare a factorului de împărtășire a realizărilor și experienței proprii către ceilalți vecini și popoare prietene din întregul areal Dunărean și nu numai, această generalizare a experienței și noilor descoperiri fiind un real factor de progres a întregii civi-lizații umane.

Într-o lucrare prodigioasă «*Cărășeni de neuitat* » menită să pună în panteonul de personalități care și-au adus o contribuție la evoluția civilizației, în zona situată la intrarea Dunării în România, denumită Caraș sau Banatul Montan, am remarcat evidențierea, între alții a mai multor personalități de origine germană de la izvoarele Dunării, ori din alte zone ale Dunării Superioare, care au trăit, au creat și și-au adus o contribuție însemnată în evoluția civilizației din zona Dunării de Jos, rămânând în memoria populației, chiar fiind asimilați de această populație, devenind adevărați «cărășeni de neuitat», așa cum se intitulează prodigioasa lucrare a Prof. Univ. Dr. Constantin Falcă și Petru P. Ciurea.

Readucem în amintirea actualității doar câteva din aceste perso-nalități, spre a evidenția prezența acestora în toate domeniile vieții și civilizației în evoluție, din Europa secolelor trecute, subliniind că multe personalități trăiesc și astăzi în aceste comunități. Este tot atât de adevărat, că au existat și destule personalități din rândul populației românești, care s-au educat și au creat la rândul lor în țările Dunării de sus, aducând la rândul lor o contribuție la fel de importantă la evoluția civilizației europene prin capacitatea lor creativă și inventivă, unii devenind adevărați promotori ai evoluției și civilizației europene.

Vă prezentăm în cele ce urmează doar câteva exemple de prezență activă în evoluția civilizației, a unor etnici germani în dezvoltarea învățământului, meseriilor, științei, tehnicii, culturii și chiar a sportului, din zona Dunării la *« Porțile de fier* » cât și împrejurul acestei zone a României:

- **JOHANN GEORG DORFMEISTER**, a fost unul dintre cei mai importanți sculptori austrieci din a doua jumătate a secolului XVIII-lea. S-a năs-cut la 22 septembrie 1736 la Viena, a primit primele îndrumări în domeniul sculp-turii de la cumnatul său – sculptorul Johann Georg Leuthner (1725-1785), a studiat la Academia de Sculptură din Viena între 1757-1761, ca discipol a profe-sorilor Balthasar Ferdinand Moll și Matgaus Donner, de la care a învățat să lucre-ze în metal, apoi sub influența lui Georg Raphael Donner, a dezvoltat o variantă a clasicismului vienez și a barocului târziu. In 1765 a devenit « *Academicus Sculp-tor Vienesis » (membru al Academiei de Sculptură din Viena).* A executat lucrări de sculptură în mod deosebit în Viena (Leimgrubener, Mariahilfe, Barnabiten-kloster, sculptură pentru biserici și arhitectură de curte, edificii civile ca Hofbibliotek, Theresianum și Esterhazi Palace) dar îl găsim prezent și în Banatul Montan – la Sasca Montană, unde a creat altarul bisericii romano-catolice cu scena Răstignirii, având de o parte și de alta statuile Sf. Francisc și Sf. Theresia de Avilla și un crucifix. La *Ostereihische Galerie* se află sculpturile sale: *Memorialul Apollo și Minerva, Luna și Edymion*, plumb și bronz.

A decedat la 21 septembrie 1786 la Sasca Montană. Din 1922 o stradă din Viena îi poartă numele spre veşnica recunoştinţă şi neuitare.

- **OTTO ALSCHER**, născut la 8 ianuarie 1880 în Perlass/Tisa, azi în Serbia, după şcoala primară, a absolvit în 1904 Şcoala de Grafică de la Viena. S-a stabilit pe locul denumit «Gratzkas» lângă Orşova, pe Dunăre, loc de reculegere şi inspiraţie unde s-a dedicat ca scriitor, călătorind şi activând ca ziarist, redactor şi editor, atât la Budapesta, Belgrad, Timişoara şi Lugoj, afirmându-se ca unul din cei mai importanţi scriitori germani din Banat. Publică cărţi la Stuttgart (1909), Berlin (1910, 1912), la Munchen (1914, 1917, 1928, 1937) şi Timişoara (1915, 1943). Şi-a câştigat un bun renume în tot spaţiul germanofob prin povestiri de vânătoare şi cu animale. A descris cu amănunte ocupaţiile tradiţiile şi obiceiurile populaţiei din jurul Oraviţei, dar şi portul popular – îmbrăcămintea româncelor, particularităţile dansului românesc. A decedat la 30 decembrie 1944 la Târgu Jiu într-un lagăr de internare comunist. I-au fost publicate postum şi alte cărţi la Bucureşti (1967, 1968, 1970, 1971, 1972, 1975, 1976, 1977, 1980, 1986) şi la Munchen în 1995. La comemorarea a 50 de ani de la moartea sa, Asociaţia Germană de Cultură şi Educaţie a Adulţilor din Reşita, a dezvelit la 10 decembrie 1994, o placă comemorativă pe faţada noii primării din Orşova, iar la aniversarea a 120 de ani de la naştere a fost emisă o medalie *«Otto Alscher»*.

- **TIBERIU BOTTLIK**, s-a născut la 16 octombrie 1884 în oraşul Biserica Albă, azi în Serbia, dintr-o familie de intelectuali . Acesta avea o origine nobilă având o moşie la Fizeş, unde nişte localnici i-au ucis mama. Când s-a dedicat artei, pictorul a dăruit pământul celor care-l munceau şi a intrat în partidul comunist, fiind singurul comunist care purta inelul de Baron. La Paris s-a conta-minat cu idei socialiste şi s-a îndrăgostit de impresionism, în 1902 peregrinând prin Budapesta, Viena, Munchen şi Paris. A participat cu lucrările sale la Salonul de toamnă din Paris (1907-1914) iar în 1911 a organizat o expoziţie la Salonul Naţional de Pictură din Budapesta. Cade prizonier în primul Razboi Mondial la italieni, unde a realizat în 30 de luni o serie de sculpturi cu aspecte din razboi patrunse de umanism şi înţelegerea durerii umane. În 1927 se stabileşte definitiv la Bocşa, dedicându-se în întregime artei plastice, câştigând în complexitate prin lucrări în marmoră, gips şi piatră dar şi multe picturi. In 1954 devine membru al Uniunii Artiştilor Plastici din România. Se stinge din viaţă în 1974 la Bocşa Montană, unde la cimitir în 1975 i s-a aşezat un Bust realizat de sculptorul Octav Iliescu din Bucureşti

- **IOSIF ARMBRUSTER**, s-a născut la 6 martie 1901 la Vatra Dornei, absolvă Liceul «*Ştefan cel Mare* » din Suceava în 1920, apoi absolvă Facultatea de Ştiinţe a Universitaţii din Cernăuţi în anul 1926. Intre 1928-1939 având titlul de «*licenţiat în ştiinţe »,* urmează Seminarul Pedagogic Universitar din Cernăuţi primind atestatul de profesor. In 1922 este numit profesor la *« Gimnaziul Mixt* » din Bozovici, predând între 1925-1931 ştiinţe naturale, fizico-chimia, matematica, desenul şi gimnastica. La 24 aprilie 1927 se căsătoreşte cu Elena Schuster, având un fiu Walter, viitor profesor şi el. In 1931 este numit profesor la Gimnaziul din Oravița, până în 1939, apoi între 1940-1944 profesor la Liceul «*Coriolan Brediceanu*» din Lugoj, în 1944 fiind deportat în Siberia până în 1946 ca etnic german. La reîntoarcere funcţionează ca profesor la Bozovici până în 1966 când se pensionează. Pleacă din această lume în anul 1978, fiind respectat ca dascăl de mare omenie, cinste şi corectitudine, cu o veritabilă verticalitate.

- **HEINRICH ARNS** – s-a născut în anul 1875 în Wetter an Ruhr din Renania de Nord, unde tatăl său avea o mică turnătorie de interes local. Face şcoala în Renania, absolvind Politehnica din Munchen, face stagiu la diferite firme din Germania şi Austria în 1887 ajungând prima dată la Reşiţa, unde în 1900 se stabileşte definitiv, angajându-se la societatea St.E.G. Lucrează la secţia forjă, pe diferite funcţii de conducere, până la inspector

principal şi procurist al U.D.R Lui i se datorează introducerea principiilor ştiinţifice tehnice şi practice ale tratamentelor termice, încă din 1920.

- ANTON BREITENHOFER, se naşte la 10 aprilie 1912 în Reşiţa, într-o familie de muncitori, tatăl forjor la Forja Mare, el însuşi fiind peste 20 de ani lăcătuş la Uzinele Reşiţene. Face liceul în Reşiţa, participă la lupta ilegală împotriva fascizării, iar în 1954 devine ziarist şi absolvă Academia « *Ştefan Gheorghiu* ». Debutează cu romanul în limba germană «*Sieg in der Arbeiterstad*», urmează alte scrieri în proză fiind distins cu premiul Uniunii Scriitorilor în 1973. Este un scriitor al mediului muncitoresc al Reşiţei, pe care o reflectă cu autenticitate şi caldură. A fost redacor şef al ziarului în limba germană «*Neur Weg*» colaborând cu multe ziare şi reviste, a fost preocupat de ştiinţă şi tehnică, pictură şi mai ales de muzică.

- RUDOLF (ROLLY) STAROCSIK, s-a născut la 6 mai 1929 în Reşiţa, străbunicul matern a venit din regiunea Ruhr şi Harz din Germania, în secolul XVIII-lea, iar bunicul său a fost prim inspector la biroul de construcţii al StEG-ului şi apoi la UDR. Tatăl lui Rudolf, inginer agronom, a fost 26 de ani administrator al moşiei Jupa-Caransebeş (*Conacul Alexandru Capra*) pe timpul proprietarului Al Mano. Termină liceul în Reşiţa, lucrând la barajul de la Văliug-Gozna ca muncitor necalificat, urmând în paralel Şcoala de Construcţii din Timi-şoara. Se angajează ca şef de laborator la ICMMR, unde lucrează până la pensio-nare în 1990. Participă activ la realizarea barajului « *Trei ape* ». Din 1998 devine colaborator al ziarului « *Neuer Weg* », fiind colaborator preţios şi la DCCDCN Caraş-Severin. Publică în ziare şi reviste, expune şi este colaborator al *Canalului TV-Arte din Baden-Baden*, cu renumitul Werner Henn. Este cunoscut printre altele, cu expresia celebră adresată tinerei generaţii *« Cel mai lung drum începe cu primul pas, care este cel mai greu, dar trebuie făcut !* »

- ELLA CONSTANTINESCU-ZELLER, născută în 1933, în oraşul Moldova Nouă (pe Dunăre), într-o familie de etnici germani. Tatăl ei era unul din oamenii de frunte ai comunităţii germane din zonă. In 1945 este trimisă de părinţi la o mătuşa în Timişoara, unde fiind pasionată de sport, se remarcă în Clubul RGMT, devenind campioană a Timişoarei la tenis de masă. In 1948 la Campionatul Regional devine campioană Regională la junioare, când se înscrie la Şcoala Medie Tehnică de Cultură Fizică din Timişoara unde se remarcă, din 1949 facând parte din Selecţionata Timişoarei de Seniori, cu deosebite rezultate, iar deşi are doar 16 ani, echipa ei ajunge în semifinale. Devine vice-campioană naţională, este inclusă în lotul naţional din 1950, din 1952 devine asitentă la Institutul de Cultură Fizică Bucureşti, fiind singura care a învins-o de multe ori pe campioana naţională Angelica Rozeanu, are multe titluri naţionale şi până în inclusiv 1963, câştigă 31 de titluri naţionale. Participă la campionate Mondiale, cucerind 5 medalii de aur între 1926-1994, devine antrenoare naţională, federală, şi primeşte titluri de : «*Maestru al Sportului*» *«Maestru Emerit», «Antrenor Emerit », « Ordinul Muncii clasa III-a », « Crucea Naţională Serviciul Credincios »* etc. A făcut parte din conducerea forurilor sportive naţionale, importante funcţii în organisme internaţionale. După 1990 pleacă în Germania, unde este cooptată în Federaţia Germană de Tenis de Masă, face parte din Comitetul Director şi Executiv al Uniunii Europene de Tenis de Masă, unde este membru onorific pe viaţă.

- BERT HAUPT (HERBERT WERNER) BAKK, născut la 3 august 1938, in Timişoara, tatăl său Nikolaus Eugen Haupt, jurnalist şi scriitor fiind mulţi ani persecutat de regimul comunist. Termină Liceul «*Nikolaus Lenau* » din Timşoara, se înscrie la Şcoala Pedagogica din Timişoara, apoi la Şcoala Medie Tehnică de Construcţii, apoi la Institutul de Construcţii, lucrează la Trustul de Construcţii din Timişoara, de la muncitor, la tehnician, apoi tehnician principal la Uzina de Construcţii Metalice din Bocşa, unde lucrează un sfert de veac. Din 1986 este recunoscut ca traducător de limbă germană, după 1990 realizează

scrieri literare – proză scurtă, lirică, dramatică în limba germană dar și în grai șwăbesc bănățean. Devine membru activ la cenaclul literar «*Adam Miller Guttenbrun*», scrie la Reșița, Bocșa, Austria (Hartberg și Graz) și Germania, fiind apreciat. Deseori face grafică în creion, făcând figuri interesante, amuzante, în linie personală. Din 2001 devine membru al Uniunii Scriitorilor din România, devine fondator al Forumului Democrat German din Bocșa, Banat și al Germa-nilor Montani. Din 1990 se stabilește în Germania, în Leimen, devenind și Referent Cultural în conducerea Uniunii Svabilor Bănățeni din Regiunea Heidelberg. Are o bibliotecă impresionantă, o mulțime de cărți apărute în editura proprie, încă netipărite în România. Spune cu mândrie "*cărțile mele găsesc cititori în patru continente, mai mult de o duzină de țari*". La cei peste 70 de ani, nu și-a pierdut cheful de muncă și de viață, face haz de bolile care nu-i dau pace, doar memoria îi funcționează foarte bine.

- **OTTO–RUDOLF NOWY**, născut la 28 octombrie 1938 la Reșița, urmează gimnaziul în Reșița, apoi în 1947 cursurile Liceului Piarist din Timișoara, absolvă apoi Facultatea de Mecanică din Timișoara secția Mașini și Turbine cu Aburi, în 1952. Imediat se angajează la Uzinele din Reșița, a lucrat la fabricarea locomotivelor cu aburi, utilaj petrolier și turbine, apoi asimilează fabri-cația de motoare și boghiuri pentru locomotivele Diesel-electrice. Coordonează din 1966 asimilarea noului motor cu 6 cilindri și noi tipuri de boghiuri și din 1977 a noi familii de motoare cu tracțiune feroviară, din 1974 devine Inginer-Șef, apoi Director Tehnic al acestui Institut până la pensionare. In prezent este stabilit la Tortberg – Germania, prin munca sa de peste trei decenii, asimilări si realizării fabricației de motoare feroviare și navale, a boghiurilor de locomotive, acesta s-a înscris în galeria personalităților ce au ilustrat, prin activitatea lor, istoria Uzi-nelor din Reșița.

- Poate ca aceștia mai sunt mulți și anonimi, dar sigur că toți sunt europeni adevarați și au contribuit, sau contribuie încă la dezvoltarea civilizației Europene și nu puțini sunt chiar... la varsta a treia, dar activi.

DRAMA UNEI EUROPE ÎN RĂZBOI PERIPEŢILE BRAVULUI SOLDAT SVEJK ÎN RĂZBOIUL MONDIAL. ABSURDITATEA UNUI REGIM ?

prep.drd.**Eliana Popeţi**

„ În Bravul soldat Svejk al lui Hasek, a pretide că eşti idiot devine cea din urmă modalitate de a-ţi păstra libertatea.''[1] Este fraza memorabilă a lui Milan Kundera, pe care o considerăm relevantă în raport cu ceea ce ne-am propus să identificăm în romanul lui Hasek. Unul dintre autorii care tratat într-un mod atipic istoria europeană a primului război mondial, este autorul ceh Jaroslav Hasek. Romanul Peripeţiile bravului soldat Svejk, ar putea fi în mod facil încadrat în aria tematică a demitizării. În mod frecvent, critica s-a limitat de dimensiunea grotescă a personajului Svejk, care funcţionează la nivel de limbaj şi atitudine,

[1] Milan Kundera, Tragedia Europei Centrale, în A. Babeţi şi C. Ungureau, *Europa. Centrală. Nevroze, dileme, utopii,* Iaşi, Editura Polirom, 1997, p. 231.

considerând că provoavă hazul citorilor. Vom observa pe parcurs dacă această notă grotescă este într-adevăr punctual central al romanului.
Peripeţiile bravului soldat Svejk aduce o nouă perspectivă de a trannspune istoria în literatură. Receptatea războiului într-o cheie satirică şi grotească atrage după sine şi tratarea istoriei în aceeaşi manieră. Primul război mondial este momentul care prin personajul Svejk este coborât la nivelul unei istorisiri facile şi satirce. Acţiunea se întinde de la evenimentele premergătoare primului război mondial, pe parcursul războiului, cu toate conflictele la care Svesk ajunge să ia parte.
Acţiunea romanului respectă cronologia istoriei, dar o prezintă într-o formă diversă. Romanul debutează cu vestea morţii lui Ferdinand, episod care a provocat declanşasea războiului. Numai că mesajul asupra căreia această informaţie ar trebui să tragă un semnal de alarmă, nu este conştientizt de personajul caracterizat Svejk: Pe care Ferdinand, doamnă Mullerova? Eu cunosc doi. Unul, servitor la droghistul Prusa, care a băut odată, din greşeală, o sticlă cu ulei de păr, celălăalt, Ferdinand Kokoska, care adună căţei de câine. Nu-I o pagubă, nici de unul , nici de altul.''[2]
Prin chemarea lui Svejk la armată, personajul este plasat într-o serie de situaţii care în titlu apar sub eticheta ,, peripeţiilor ''. În mod aparent, aceste încurcături atribuite personajului, s-ar datora calităţii supreme cu care acesta este învestit:,,Subsemnaţii medici legişti au ajuns la concluzia că indivudul Josef Svejk, trimis spre cercetare în faţa sus-numitei comisii, suferă de tâmpenie totală şi cretinism congenital….''[3] Acesta este diagnosticul dat în mai multe rânduri acestui personaj, care mai posedă o serie de înuşiri: amabilitate, răbdare, naivitate, bunătate.
Maniera satirică în care Svejk tratează realitatea cehă din preajma primului război mondial, nu ascunde însă funcţionarea maladivă a politicii lui Franz Joseph. Fiecare situaţie ,, perpeţie'' atribuită lui Svejk, se datorează cu predilecţie acestei politici. Din multitudinea de ,, peripeţii'', amintim una în care modul aparent de funcţionare prosperă a instutuţiilor cehe este contrazis de atitudinea reprezentanţilor acestora: „Şi-i înşiră un pomelnic lungi de diferite crime, începând de la înalta trădare şi sfârşind şi sfârşind cu insultatea maiestăţii-sale şi a membrilor casei imperiale. (…) – Ei ce ai de zis? Întrebă triumfător domnul cu înfăţişarea feroce. – Slavă Domnului, e destul, răspunse Svek cu candoare. Ce e prea mult strică – Ei vezi că recunoşti? – Eu recunosc tot. Disciplina-i disciplină.''Menţionăm că arestarea lui Svejk a avut loc în urma unei stupide discuţii dintr-o crâşmă, pe marginea asasinatului de la Sarajevo. Regimul în care un personaj ca Svejk ajunge în asemenea ipostaze, este ocazia celor mai kafkiene arestări şi a celor mai asbsurde situaţii.
În cadrul unui astfel de sistem , războiul este o experienţă care prezentată în manieră satirică, reiese mai puţin traumatizantă. Cu toate acestea absenţa gravităţii, în cazul personajului Svesk , nu poate masca percepţia în termini dramatici al celorlalte personaje. Un partener de arest al lui Svejk, manifestă o atitudine total opusă celei protagonistului: ,, Daţi-mi drumul! Nu, nu-mi dau drumul! Rosti apoi pentru sine. Nu-mi dau drumul , nu şi nu.''[4]
În urma terorii impuse, libertatea se rezumă la un concept intangibil, ea nu mai poate funcţiona nici măcar la un nivel minim. De aceea, în mod frecvent, închisoarea, arestul sau spitalul de psihiatrie sunt locuri permisive, în care libertatea mai poate pătrunde: „Văzu o

[2] Jaroslav Hasek, *Peripeţiile bravului soldat Svejk în războiul mondial, vol. I, Bacău, Editura Brâncuşi, 1993. p. 7.*
[3] *Op. Cit*., p. 31.
[4] Jaroslav Hasek, *Peripeţiile bravului soldat Svejk în războiul mondial, vol. I, Bacău, Editura Brâncuşi, 1993*,p. 39

inscripţie , în care un arestat necunoscut jura poliţiei ură pe viaţă şi pe moarte. Textul suna aşa: Vă vine u de hac! Alt arestat scrisese: Pupaţi-mă în c... curcanilor!''[5]
Odată cu izbucnirea răboiului, frontul este locul unde regimul fondat pe nişte baze extreme de fragile, îşi arată incapacitatea de supravieţui. Războiul propriu-zis este aproape inexistent în romanul lui Hasek. El există la nivel de idee şi de exalitare patrotică în favoarea marelui împărat. În pofida formei sub care este prezentat, războiul nu depăşeste teritoriul conflictelor minimale şi a întâmplărilor inepte în care se dizolvă orice raţiune. Soldaţii sunt înfometaţi, lipsiţi de vlagă şi fragili:„Ce să fac, eu nu-s făcut pentru armată, se tânguia Baulon. Aşa sunt eu, un hămestit, un nemâncat, fiindcă nu duc o viaţă tihnită.''[6] Superiorii soldaţilor sunt de asemenea neîndemânatici în a manevra problemele unui fenomen ca primul război mondial, toată ordinea scontată se dispersează urma corupţiei şi a viciilor acestora: „Domnii care vor să devină ofiţeri în armata nPoastră şi se mai făleau încă cu cunoştinţele lor în ale strateiei şi istoriei ar trebui avertizaţi că e primejdios să înfulece dintr-o dată tot pachetul cu dulciuri trimis de mămica pe front.''[7]
Spre deosebire de alte romane unde se ilustrează primul război mondial, în Peripeţiile bravului soldat Svejk, nu există în rândul soldaţilor simţul datoriei, patriotismul sau dramele interioare care se regăsesc în alte romane cu aceeaşi tematică. Spre exemplu, în Marşul lui Radetzki, al lui Joseph Roth, personajele principale nu numai că se raportează la datoria pentru Franz Joseph, împăratul a cărui imagine pluteşte în atmosfera epocii, dar atât apogeul monarhiei cât şi declinul acesteia sunt redate într-o notă lirică şi nostalgică: Carl Joseph, va trebui cândva să pornească la război şi la moarte. Cunoştea numele tuturor membrilor casei imperiale. Îi iubea sincer, cu o inimă naiv devotată dar mai presus de toţi ceilalţi pe împărat, care se arăta bun şi mare, sublim ş drept, nesfârşit de departe şi totuşi atât de aproape şi deosebit de ataşat ofiţerilor armatei.''[8]
Cu toate că războiul mondial este tematica celor duuă volume ale romanului, se reiterează în mod frecvent aceleaşi evenimente infantile, ale armatei cehe, toate rămase la stadiul de încurcătură, chiar poznă specifică unor cărţi pentru copii. Preocupările principale ale ostaşilor sunt mâncarea, nevolile fiziologice, pierderea documentelor, încălcarea ordinelor.
În raport cu aceste circumstanţe, personajul Svejk este unul potrivit, el supravieţuieşte dramei războiului într-o formă grotescă, în care datorită „tâmpeniei'' sale se manifestă într-o manieră originală, şi sfidează regiul în care logica şi raţiunea nu se mai regăsesc.
Alături de modul în care s-a tratat un regim în romanul Hasek are loc o un intens process al demitizării. Este spulberată iluzia imperală, imaginea împăratului Franz Josepf, spulberată chiar idea războiului. Peripeţiile bravului soldat Svejk este o carte care se opune romanelor mitizante ale primului război mondial şi ale lui Franz Josepf ca împărat suprem. Nota distinctă în demitizarea istoriei constă în apariţia unui model capabil de libertate, în orice fel de ciurcumstanţe. Aşadar nota grotescă în care se plasat Svejk, este doar o aparenţă în spatele căreia stă declinul unui imperiu.

GERMANII DIN BANAT

,,S-au cântat valsuri, polci, tangouri, foxtroturi, ceardaşuri, sorocul, chiar şi un colo sârbesc, mă rog, aşa, ca la o petrecere obişnuită în oraşul nostru multi-etnic.''[9] Este un citat

[5] *Op. Cit.,* p. 39
[6] Jaroslav Hasek, *Peripeţiile bravului soldat Svejk în războiul mondial, vol. II, Bacău, Editura Brâncuşi, 1993. p.40*
[7] *Op. cit.*, p. 63
[8] Roth Joseph, *Marşul lui Radetzki,* Bucureşti, Editura Pentru literatură universală, 1966, p. 24.
[99] Stefan Ehling, *Profesor Hübner*, Timişoara, Editura Marineasa, 2010, p. 21.

dint-un roman care ilustrează comunitatea germană din apropierea Timişoarei, menit să concentreze pricipala notă caracteristică Banatului, aceea a mozaicului de etnii care au conveţuit de-a lungul timpului în această regiune. Români, sărbi, germani, maghiari, bulgari, evrei, romi, cehi, slovaci, polonezi sau italieni sunt reprezentanţii istoriei acestui teritoriu şi a unei multiculturalităţi pe care cei ce s-au ocupat de studiul Banatului au catalogat-o drept principala trăsătură a acestui spaţiu.

Relaţia română-germană s-a dovedit a fi extrem de intensă în raport cu celelalte etnii, datorită influenţei pe care şvabii, după cum sunt numiţi germanii bănăţeni, au exercitat-o în dezvoltarea acestei regiuni. Amprenta germană s-a conservat în memoria colectivă sub forma unor influenţe remarcabile asupra românilor bănăţeni, în codul vestimentar, alimentar, cel de comportament, ritmul muncii şi arhitectura (Vultur, 2000).

Coloniştii germane au fost aduşi în Banat în timpul a trei etape:

I. 1722-1726

II. 1763-1764

III. 1780-1790

Banatul a conservat în timp, un portet complex al şvabului, portret din care românii bănăţeni s-au inspirat nu de puţine ori. Cercetările arată că svabii sunt:

Harnici – cea mai mare calitate

Rigizi

Puţin darnici

Au înmormântări sobre

Interioarele caselor sunt lipsite de specific naţional

Simplitate (Vultur, 2000)

În urma organizării şvabilor în această regiune, urmările au avut un efect pozitiv la nivel Economic, polotic şi cultural. De la prima etapă a colonizării şi până în actualitate, germanii au impus câteva amprente specifice în Banat: „Tatăl meu s-a aruncat cu atâta pasiune în braele acestui ideal încât nu-l mai interesa nimic din ceea ce se petrecea în sat. Muncea şi alerga cu atâta zor încât nu mai ajungea să stea de vorbă cu nimeni. La întrebările celorlalţi plugari: <<Ce faci? Uico Costo? >>, el răspundea scurt şi sugesiv: <<Vreau să-mi fac rând ca la neamţ>>''.[10] Acest gen de „ideal'' s-a menţinut de-al lungul timpului, iar românii au preluat exemplul şvabilor, conservând în Banat un dialog româno-german, care se deosebeşte de legătura cu celelalte etnii ale zonei.

Pentru a construi un tablou al raporturilor româno-germane în Banat, am apelat la o serie de interviuri în care şvabii din Banat rescriu istoria acestui loc prin intermediul experienţelor personale. Sub forma unor ,,poveşti de viaţă'', „life's story'', cum sunt numite în limba engleză, aceste interviuri aduc în prin plan memoria celui intervievat şi apropie studiul de latura umană, ceea ce îi va conferi acestuia un fond plauzbil de autenticitate.

Prima componentă necesară pentru realizarea unei comunicări într-un spaţiu cu multiple etnii, este limba. Şbabii din Banat manifestă un deosebit respect pentru limba română, considerând plurilingvismul o condiţie esenţială pentru a merita eticheta de bănăţean: „ ,,Noi am vorbit acasă româna, germana şi maghiara. Limba română o posed ca şi orice bănăţean de aici. Nu mă încurc nici la ortografie, nici dacă tebuie să vorbesc în dialect bănăţean'' [11]Datorită acestui patriotism local, germanii din Banat relevă un ataşament deosebit pentru acest loc, unde pe de o parte şi-au păstrat identitatea etnică, iar pe de altă parte au interacţionat cu românii şi celelalte etnii. Caracterul unei societăţi multi- şi interculturale, are la bază un sistem de legi nescrise, un schmib reciproc neîntrerupt de elemente şi

[10] Smaranda Vultur, *Germanii din Banat,* Bucureşti, Edeitura Paideia, 2000 p. 50, , apud Petru Nemianu, *Amintiri*…Bucureşti, 1935, p. 72-75;

[11] Smaranda Vultur, *Germanii din Banat*, Bucureşti, Edeitura Paideia, 2000, p. 116;

respectul pe care l-au conservat de-a lungul secolelor. Mai mult decât un patriotism local, într-un interviu apare sintagma „patriotism superior''. Unul dintre persoanele intervievate aduce în scenă această construcţie sintagmatică: „Eu aş fi un bun reprezentant al Bantului, dacă aş pleca…să plec în lume, să pot vorbi cu francezul franţuzeşte, cu englezul englezeşte, cu germanul nemţeşte şi cu rusul ruseşte…că eu, bănăţean, pot orice. Adică este un patriotism superior.''[12] În citatul reprodus, iese la suprafaţă nu numai deschiderea specifică bănăţenilor în raport cu „celălalt'', dar şi o formă de respect manifestată prin însuşirea limbii celui dintr-o cultură diferită.

Interviurile în cauză, schimbă câteva aspecte vitale din câmpul sciologiei, sau mai degrabă le încarcă de o semnificaţie mai profundă: „De altfel, în Banat este desuet de-a vorbi de toleranţă, de chestii de-astea, fiindcă nu era vorba de toleranţă, încă o dată, ci de o construcţie comună. Şi este o idee sfântă, la care trebuie să ţinem noi, bănăţenii.''[13] Caracterul inovativ al acesti afirmaţii constă pe de o parte în ignorarea unui concept numit „toleranţă'' şi trimiterea lui într-o categorie de materiale perimate, iar pe de altă parte, prinde contur un soi de identitate regională prin formula „noi, bănăţenii.''

Prin forjarea în interiorul memoriei, spaţiul bănăţean este refăcut din mii de cioburi. Chirvaiul, sărbătoarea specifică şvabilor este relatat într-o manieră ce reconstruieşte acele „vremelnice paradisuri arfificiale''[14], identificate de Paul P. Drogeanu: Nu, ca să se distreze şi ele, măcar cu muzica, da. Iaca, mai se bârfea, iaca mai stăteau de vorbă, na, n-aveau altă distracţie, acum, iaca, mergeau duminică dimineaţa la biserică, făceau mâncare, mai era şi după-masă o slujbă, de la unu pân' la două jumătate, o oră, şi p-urmă de la trei deja erau la bal, la dans.''[15]

Sărbătorile reigioase se înscriu în aceeaşi aură de armonie, iar modul în care cei intervievaţ relatează conţine o doză de esenţă scriitoricească: „Paştele. La Paşti, mâncam şuncă cu ouă, şi cozonac după aia. Cozonac cu mac şi cu nucă. Vopsam ouă, iar luni totdeauna băieţii s-au dus la fete să stropească cu parfum.''[16]

Într-o paletă multiculturală variată, comunitatea germană s-a impus ca una dintre cele mai importante etnii din Banat. Discuţia este mult mai amplă, însă prin decuparea unor afirmaţii culese din teren, am urmărit latura umană şi expunerea unei memorii extrem de bogate. Frânturile adunate din interviuri pot îndeplini rolul unor mărturii care se plasează dincolo de cercetare şi de caracterul obiectiv al unei cercetări ştiinţifice.

[12] *Ibidem,* p. 85.
[13] Smaranda Vultur, *Germanii din Banat*, Bucureşti, Edeitura Paideia, 2000, p. 79
[14] Paul P. Drogeanu, *Practica fericirii*, Bucureşti, Editura Eminescu, 1985, 28. .
[15] Cătălina George în Smaranda Vultur, *Op. Cit*. p. 171.
[16] Ştefana Ciortea-Neamţu, în Smaranda Vultur, *Op. Cit*., p 139.

PROMOVAREA VALORILOR CULTURII ŞI TRADIŢIEI ROMÂNEŞTI ÎN CONTEXTUL INTEGRĂRII EUROPENE

jurnalist **Lavinia Diana Miloş**

MOTTO:

„Frumuseţea reprezintă promisiunea fericirii" - Henri Rousseau

„Dacă arta este o nebunie, ea este o dulce nebunie, pe care oamenii ar trebui nu numai să o ierte, dar chiar s-o caute. Îmi privesc chipul şi îmi cântăresc sănătatea. Amândouă poartă semnele grijilor, ale ambiţiilor şi remuşcărilor care contorsionează fizionomia fiecăruia din noi. Iată de ce ar trebui să iubim arta. E procura acelora care vor să-şi echilibreze viaţa, calmul, împlinirea morală şi chiar sănătatea" - Jean-Baptiste Camille Corot.

Păstrarea nealterată şi cultivarea tradiţiilor şi obiceiurilor populare româneşti trebuie să rămână un deziderat pentru cei ce au menirea de a deschide noi orizonturi pentru generaţiile viitoare.

Ce se întâmplă cu tradiţiile? Tradiţiile, îndeobşte sărbătorile tradiţionale, reprezentau odată sisteme culturale care reglementau comunitatea. Societăţile cele mai bine articulate, echilibrate, care urmează o evoluţie normală, sunt acelea în care omul îşi cunoaşte foarte bine rolul. Aceste sisteme suportă acumulări, salturi calitative. Ele nu sunt fixe. Ele sunt supuse unor procese evolutive determinate de istorie, procese care merg în sensul evoluţiei sociale. Îmi place să cred că societatea românească încă are această bază temeinică, iar elementul esenţial care caracterizează societăţile echilibrate este acela că nu se distrug din interior. Lucrul cel mai important în societatea modernă este identificarea ta sau acceptarea unei componente culturale unde tu să te regăseşti, la fel ca părinţii, bunicii şi cei care te-au precedat sau, invers, să nu te regăseşti acolo, să refuzi identificarea. Iar modernitatea oferă o paletă foarte largă de opţiuni.

Cum supravieţuiesc tradiţiile exploziei informaţionale? Cultura a căpătat o tipologie audiovizuală. Cultura modernă bulversează posibilităţile de acceptare a ofertei, care este mult prea mare. Şi, în cadrul acestei oferte, apare discrepanţa între informaţia pe care o avem despre cultura noastră tradiţională şi oferta extrem de agresivă pe care o avem despre alte forme de exprimare ale culturii universale.

Ar fi trebuit să învăţăm despre cultura tradiţională aşa cum învăţăm istoria, literatura sau geografia, pentru că este un segment important al culturii europene şi al culturii individuale. La nivel instituţionalizat nu s-a rezolvat problema cunoaşterii culturii tradiţionale româneşti. Se foloseşte prea mult un mecanism artificial de cunoaştere, lipsit de substanţă. Folosim cuvinte, expresii, forme, cântări, decoruri, acolo unde nu cunoaştem semnificaţiile.

Există diferenţe mari între ce se întâmplă acum şi ce era în urmă cu o sută de ani ? Culturile tradiţionale reflectau o mentalitate religioasă, raporturile omului cutranscendentul, rolul lui. Comportarea religioasă este elementul principal al culturii

tradiţionale. Ori noi trăim într-o perioadă de secularizare a mentalităţilor, de festivizare a obiceiurilor şi tradiţiilor.

„Poţi să cutreieri lumea toată şi să te minunezi de rezultatele civilizaţiei, dar nimic nu-i mai fermecător decât colţul de pământ pe care te-ai născut" spunea odată poetul Vasile Alecsandri. În ceea ce priveşte politica europeană, un obiectiv important îl constituie conservarea diversităţii culturale, lingvistice , de patrimoniu sau de mediu, la nivel regional sau local. Elementele de cultură şi civilizaţie care apropie naţiunile, valorile perene fiecărei naţiuni, dar şi cele general valabile, trebuie avute în prim plan în contextul ideii de cetăţean european, dar şi de consolidare a identităţii naţionale.

Tradiţiile strămoşeşti, trebuie cunoscute pentru conturarea şi afirmarea unei identităţi locale sau regionale, cu care, apoi, să ne regăsim locul potrivit în rândul celorlalte comunităţi europene. Obiceiurile ancestrale ale unui popor constituie cartea de vizită a naţiunii respective. Abordarea problematicii integrării presupune mentalităţii, atitudini, comportamente noi legate de tradiţiile locale, care, fără a ştirbi spiritul tolerant, să poată duce în mod ferm la îndeplinirea obiectivelor propuse. În lumina celor de mai sus, relaţiile parteneriale joacă un rol hotărâtor.

Având ca scop "conştientizarea valorilor culturale moştenite de la înaintaşi, precum şi a valorilor culturale europene ", se va urmări realizarea unor obiective ca:

-acceptarea pluralismului valoric.

-cunoaşterea şi promovarea valorilor culturale moştenite de la strămoşi:

-cultivarea toleranţei , a respectului reciproc între cetăţeni;

SCOP:

Rolul cunoaşterii "rădăcinilor istorice" ale creaţiei populare, al educaţiei prin folclor într-o lume multiculturală, al redefinirii modelului de cultură tradiţională din perspectiva fenomenului globalizării.

OBIECTIV general:

-consolidarea identităţii naţionale printr-o atentă alegere a tradiţiilor şi obiceiurilor populare locale.

OBIECTIVE:

-conservarea, valorificarea şi transmiterea valorilor morale, artistice şi tehnice ale comunităţii locale şi universale;

-stimularea creativităţii şi talentului;

-cultivarea valorilor autenticităţii creaţiei populare contemporane şi a artei interpretative în toate genurile;

- cunoaşterea şi satisfacerea nevoilor culturale ale comunităţii locale;

-promovarea valorilor culturale,zonale (protejarea şi conservarea etnografiei şi folclorului local);

-dezvoltarea identităţii culturale prin particularizarea festivalurilor cu tradiţie;

-dezvoltarea relaţiilor culturale cu instituţii naţionale, europene şi internaţionale şi promovarea diversităţii etnoculturale;

-promovarea dialogului cultural şi a cunoaşterii reciproce a culturii şi istoriei popoarelor europene;

-consolidarea şi reabilitarea clădirilor şi a caselor memoriale şi repunerea lor în circuitul cultural

-punerea în valoare a obiectivelor culturale, în vederea dezvoltării cultural şi a agroturismului;

-sprijinirea mobilităţii artiştilor şi a produsului cultural, prezentarea producţiilor culturale locale în alte localităţi din ţară şi străinătate,

-măsuri pentru dinamizarea vieţii culturale;

-încurajarea realizării de evenimente culturale în spaţiul public (pe stradă, în parcuri, în pieţe), concerte, jocuri populare, spectacole de dans, divertisment, teatru, recitaluri de poezie;

- dezvoltarea de programe culturale şi educaţionale pentru copii şi tineret, pe perioada vacanţei şi organizarea unor ateliere de ceramică, teatru, poezie, muzică, etc.);

-dezvoltarea parteneriatului între operatorii culturali, mediul de afaceri, mediul academic şi administraţia publică locală;

- existenţa unor parteneriate internaţionale – oraşe înfrăţite, a unor parteneriate instituţionale – care pot fi fructificate pentru promovarea culturii în străinătate;

-dezvoltarea relaţiilor culturale cu instituţii naţionale, europene şi internaţionale;

- promovarea şi susţinerea actului creator origina;l

- promovarea diversităţii etnoculturale;

-promovarea creativităţii şi a diseminării transnaţionale a culturii, a circulaţiei artiştilor, creatorilor şi a altor operatori culturali şi a operelor acestora sprijinind mai ales tinerii şi artiştii dezavantajaţi din punct de vedere social, cât şi promovarea diversităţii cultural;

-împărtăşirea şi promovarea la nivel european a unei moşteniri culturale de importanţă europeană;

-recunoaşterea explicită a culturii drept factor economic;

-asigurarea unui acces îmbunătăţit la cultură şi a participării la activităţi culturale în cadrul .U.E. pentru cât mai mulţi cetăţeni.

Continuarea şi valorificarea acestor bogate tradiţii trebuie să devină unul din reperele importante a strategiei de dezvoltare durabilă a României

Căci ***tezaure umane vii sunt persoanele care deţin, la cel mai înalt nivel, deprinderile şi tehnicile necesare pentru producerea anumitor aspecte de viaţă culturală a unui popor şi pentru continuarea existenţei patrimoniului lor cultural material.***

RĂTĂCIŢI PRINTRE PROBLEME

ing**. Corneliu-Ioan Iovuţa**

Ne zbatem să avem un loc în lume
Şi ţara să ne fie respectată
Pentru morală, dreaptă judecată
Şi ordine,cuvânt,onoare,cum e

În ţările bine apreciate ...
Să construim cu toţii împreună,
O lume nouă cu un pic mai bună
Şi, de-i posibil, fără de "păcate" ...

Mereu am căutat poarta intrării
La cei ce aranjează soarta ţării
Izbindu-mă de-un zid de ne-nţeles ...

Nu am văzut decât deziderate
Şi de-am rămâne strict în realitate,
Putem găsi idei s-avem PROGRES
(succes).

SCRISOARE DE DEMULT

prof. **Stela Cazacu Radeş**

Scrisoare de demult , dragă , te-am regăsit după ani , ascunsă printer acte şi scrisori Te-am conceput într-o lume în care parcă se răsturnaseră valorile şi rânduiala ce o apucasem în copilărie. Atunci când aproape o viaţă ţi este îngăduit să te mângâi , alcătuirea noastră interioară capătă altă dimensiune ,în care logica şi simţirea primesc accente dramatice . Cei ce au trecut prin răscrucea a două lumi vor înţelege cu îngăduinţă rândurile tale , pe care am găsit că era mai bine să le ascund , ca să nu aduc necazuri nimănui.Te-am scris de Sfintele Paşti ,când la noi a fost un timp tât de frumos cum nu am mai pomenit decât în copilăria mea.Era cald şi senin, iar aerul purta, în mişcarea lui blândă , miresme de flor I şi iarbă crudă . Nu m-am putut duce la biserică şi atunci m-am îndreptat spre cei care au fost.Era pace şi frumuseţe la mormintele bunicilor şi mătuşilor . Şi ca întotdeauna când e prea frumos , undeva în adâncul firii mele , tremură un fir de durere. Era în Vinerea Mare şi toaca se auzea cu intermitenţe , vag , după cum o purta vântul . M-au învăluit amintiri: chipuri şi gesturi ale fiinţelor pe care le-am iubit şi nu mai sunt. Îmi răsăreau în minte imagini ale sărbătorilor de altă dată. Biserica, mulţimea lumânărilor ce revărsau o lumină caldă peste chipurile sfinţilor şi oamenilor , corul ce înfioară textu luşor arhaic al evangheliilor din Joia Mare , care mă purta prin lumea de suferinţă a lui Hristos.Toate mi-au adus dureri şi în doieli în suflet şi minte.Doamne prea mult chin, prea multă nedreptate pentru Cel ce a adus în lume legea nouă a iubiri şi adevărului.

Pentrucei de azi , El nu există. Şi dacă admitem că Iisus nu a existat trebuie să recunoaştem atunci că omenirea a dăruit acestui mit tot ce a avut ea mai minunat spre a mângâia pe om . Căci Cel ce ne-a creat e genial în echilibrul şi legile după care ne determină să trăim , dar de neclintit . Generaţii după generaţii şi-au adus contribuţia spre a îmbogăţi şi înnobila gândirea şi simţirea creştină . Acolo unde logica e dură şi înspăimântătoare dragostea creştină adduce mângâiere şi linişte.

Ce poate fi mai chinuitor , decât să ai conştinţa existenţei tale efemere , să înţelegi că ţi-e dăruită tinereţea şi naturii primăvara, capcană ce te sileşte să respecţi rânduiala universului . Poate nu zadarnic se sărbătoreşte Paştile primavera. E multă speranţă în creştinescul Cristos a Înviat.Realităţile lumii noastre L-au omorâtpecelcevoiasă ne dea o fărâmă de fericire. A rămas iubirea noastră să-l creeze apoteoza învierii , căci omenirea nu poate exista fără speranţă .

Scrisoare de demult , te recitesc după atâta timp şi în cuprinsul a două lumi pe care le poţi ,văd cât e de scumpă libertatea şi de neînţeleasă viaţa.

FANFANEAUA

jr. **Tiberiu-Cristian Crăciun**

Salut! Fanfaneaua de azi este despre animalele de companie.

Odată cu coborârea din copac, în mintea omului a apărut o dilemă. Cu ce animal semăn eu oare?

Şi această dilemă a continuat secole si milenii de-a randul. OMUL a inceput să se maimuţărească pentru a-şi găsi identitatea animalică, a devenit pe rând porc, mistreţ, uneori şi mare bou, de cele mai multe ori măgăr, rar leu. Dar toate aceste incercări nu au rezolvat dilema,. Atunci omul a incercat să îşi apropie animalele transformandu-le in animale de companie, a inceput cu câinele, un prieten devotat şi iubitor, a continuat cu celelalte animale şi fiecare categorie de indivizi şi-a găsit animalul pe care il simţea mai aproape de sufletul său.

Toate aceste incercări au făcut ca pană la urmă să apară categorii noi de animale pe care omul să caute a le îmblinzi şi a le creşte, pentru a-i fi alături in viaţa activă dar mai ales in clipele de singuratate.

Încă de la început , odată cu primii paşi în poziţie verticală omul a încercat să işi uşureze existenţa şi să găsească o cale mai comodă de a strabate drumul de la naştere la moarte.

Pe drumul existenţei umane apărea sporadic un animăluţ pe care omul incerca să-l crească şi care cerea multa afecţiune şi atenţie Dar de fiecare dată gelozia celorlalţi oameni ducea la dispariţia inexplicabilă a nostimului animăluţ din preajma omului, nu s-a auzit ca acest animăluţ să ajungă la maturitate, lumea parcă lua foc când afla că un seamăn de al său creşte şi are alături cel mai drag prieten al omului şi cel mai credincios dealmiteri.

Fiecare a găsit pe drumul vieţii un puiuţ al acestui drăguţ animălut, se pare că inceputul mileniului III a dus la înmulţirea inexplicabilă a drăguţului animăluţ, parcă totul a contribuit la buumul demografic al aceastei specii, care la un moment dat părea pe cale de dispariţie. Până şi sistemul democratic a devenit mai blând şi pare să sprijine creşterea acestui exemplar deosebit, prin mărirea timpului liber al individului, ca urmare a apariţiei diferitelor crize economice ce pun indivizii pe liber, fapt ce contribuie la mărirea timpului alocat de aceştia animăluţlui pentru creştere în condiţii optime, cercetătorii noştri au descoperit că in ultimi 20 de ani vârsta animăluţului a crescut exponenţial şi se aşteaptă ca în curând să ajungă să fie prezentat primul animăluţ ajuns la maturitate. O dată cu apropierea maturităţii acestui animal de companie sistemu democratic pare a se apropia de sfarşit, democraţia a ajuns la finalul timpului alocat de istorie, animăluţul crescut cu sfinţenie in majoritatea statelor şi în majoritatea caselor, pare că doreşte şi schimbarea sistemului democratic, învechit şi depăşit.

Daca maimuţa era cea mai apropiată genetic de om, se pare că nostimul animăluţ este aproape identic ca mod de a fi cu omul, cu toate că este in perioada de adolescenţă, a indus omului ideea ca sistemul democratic poate fi schimbat cu ceva mai bun, urmează perioada de după DEMOCRAŢIE, IDIOCRAŢIA!!!!

IDIOCRAŢIA se pare că a început în paralel cu declinul sistemului democratic, de altfel atunci când ceva dispare apare altceva în loc, după cum am spus şi după ultimele calcule ale cercetătorilor noştri perioada de sfărşit a adolescenţei puiului de animăluţ, coincide cu implementarea la nivel global a idiocraţiei.

Dar să revenim la animăluţ el necesită atenţie, plimbare şi hrănire consistentă însă cel mai bine e ca în paralel cu acest animăluţ omul să aibă şi un al doilea animăluţ pe care să il mângâie în clipa în care se odihneşte puiul de lene,

DECI,

Când creşteţi puiul de lene, iar acesta se odihneşte, e bine să vă ocupaţi şi de câte un puiu de somn, in modul acesta o să fiţi membri deplini ai noii ordini mondiale.

IDIOCRAŢIA TREBUIE SĂ IŞI AIBĂ MEMBRI
PE DEPLIN IDIOŢI !!!

SCRISORI DIN STRĂINĂTATE

Nicolae Tomescu

CANADA
SUSHINE MEADOWS

SUSHINE MEADOWS

LARYX LAKE

Este numele acestei pajişti alpine, Pajiştea Însorită sau a Răsăritului, cea mai întinsă pajişte alpină din Munţii Stâncoşi ai Canadei, un loc mirific în Mount Assiniboine Provincial Park, chiar la limita dintre două provincii, Alberta în est şi British Columbia în vest. Este situată exact pe aşa numită Marea Despărţitură Continentală sau The Greath Divide, un lanţ de munţi care desparte de fapt cele două provincii şi care este sursa de apa a trei oceane, fiind unul dintre puţinele locuri din lume de unde gheţarii, prin topirea lor, alimentează cele trei oceane: Oceanul Pacific (prin râul Columbia, care se varsă în ocean pe coasta de vest a SUA, undeva în statul Oregon), Oceanul Atlantic (prin râul Hort Sascatchewan care se varsă în Hudson Bay, după un parcurs de peste 3000 km), şi în Oceanul Arctic (prin râul Mc Kenzie, acest râu de fapt provine din Alaska, are ca afluent râul Athabasca ce ia naştere pe Columbi Ice Field, alimentând indirect şi el cu apă Oceanul Arctic).Această pajişte, situată la altitudinea de peste 2200 metri, este înconjurată complet de vârfuri magnifice, veşnic înzăpezite, de peste 3500 metri, iar vârful Mount Assiniboine, un monolit complet alb de 3618 metri, parcă pluteşte învăluit în ceaţă peste toate celelalte vârfuri şi, deşi e la 29 de km de pajiste, domină toate celelalte vârfuri prin înălţimea şi frumuseţea sa. Aceste lanţuti muntoase se văd de pe pajişte in toate cele 360 de grade, încât ai o panoramă unică, cu nenumărate piscuri şi circuri glaciare. Vara e plin de flori alpine care fac un joc de culoare ireal împreună cu peisajul din jur. Acolo sus, pe alel platou, e plin de viaţă, marmotele şuierătoare (ground squirrels, veveriţa de pământ ar fi in traducere liberă) făcând un adevărat concert, numai ce le vezi în două picioare ieşind din adăpost precum nişte santinele şi chiţăind într-un fel ce le face să fie extrem de drăguţe. Sunt nenumărate, aşa de mulţi „popândăi" cum i-aş putea numi, nu am văzut niciunde. De altfel, aceste simpatice animăluţe sunt aşa de obişnuite cu oamenii (simt că nu sunt un pericol pentru ele) încât dacă nu eşti atent le calci pe coadă. În calea mea au ieşit de nenumărate ori aceste micuţe fiinţe dintre rocile de dedesupt, eu nefiind tot timpul atent doar la paşi fiindcă peisajul uluitor ce mi se deschidea în faţă mă ademenea să-l admir. De altfel, chiar la intrarea in Sushine Village, un sătuc olimpic in care iarna se schiază, eşti atenţionat să nu hrăneşti animalele, dar eu cred că oamenii până la urmă nu ţin cont de acest lucru, în special cei care sunt însoţiţi de copii, altfel nu-mi explic de ce marmotele parcă ar „cerşi" tânguitor ceva, venind foarte aproape de tine şi chiţăind, parcă gudurându-se cumva în speranţa de a

obţine ceva de mâncat. Sunt foarte drăguţe, însă eu nu le-am dat nimic, fiindcă nu le faci bine, din contră le faci rău că le dezobişnuieşti să-şi procure singure mâncarea.

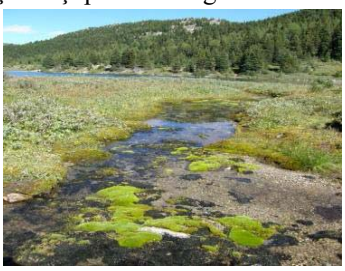

Pe aceste pajişti e plin şi de răpitori precum puma, iar ursul Grizzly e stăpânul absolut al acestor ţinuturi alpine; mai poţi vedea- dacă ai noroc sau nu!- şi urşi negri ori bruni. Noi am fost atenţionaţi în prealabil să evităm să mergem singuri pe traseu, că ar fi bine să mergem în grupuri, să vorbim şi să facem gălăgie, în felul acesta animalele simţind prezenţa oamenilor vor fugi din calea noastră. Să fim totuşi cât se poate de vigilenţi, în special la cotituri ori pe lângă tufişuri sau pădure, chiar dacă şansa de a te întâlni cu ursul e cam aceeaşi pe care o ai ca avionul în care te-ai urcat să se prăbuşească. E bine să fi prevăzător, dacă se poate să observi tu ursul înainte să te vadă el pentru a putea să te retragi în linişte şi cu paşi mărunţi din calea lui, dar întotdeauna cu ochii pe el. Eu însă m-am trezit la un moment dat singur, (ori că ceilalţi se mişcau prea încet că erau pensionari, ori unii erau însoţiţi de copii chiar foarte mici, sau eu mă opream să fac nişte poze). Oricum, ursul te simte de la peste 3 km şi fuge din calea ta. De altfel in Sunshine Village, contra sumei de 30 dolari poţi achiziţiona un fel de spray cu piper contra urşilor, care acţionează până la 10 metri, este extrem de util, poţi scăpa cu viaţă. Eu nu mi-am cumpărat şi abia la întoarcere am observat că mi-ar fi fost de folos. Am avut totuşi grijă, ca o primă măsură de prevedere, să-mi mănânc toată mâncarea înainte de a intra pe traseu, ştiind că urşi vin la mirosul de mâncare. Traseele pe pajişte sunt foarte uşoare şi amenajate, accesibile chiar şi copiilor sau pensionarilor; de altfel, am văzut pe traseu până şi un cuplu de bătrâni care se ajutau de bastoane pentru a se deplasa. Eu am făcut traseele toate cam în patru ore, unul şerpuia prin pădure printre lacurile Grizzly şi Lariyx. Acolo, în pădure curg câteva pâraie care se varsă în aceste două lacuri cristaline şi tot acolo ar fi adăpostul urşilor în special. Am mai fost avertizaţi că traseul ar fi nerecomandat mai ales celor cu copii, însă cine să ţină seama, era plin şi de pensionari şi de părinîi cu copii. Cei cu copii au fost sfătuiţi de la început să fie foarte vigilenţi fiindcă mai sunt şi pumele care atacă în stilul lor caracteristic, pe la spate, pândind momentul prielnic şi înhăţând copii fug cu ei. De obicei, pe adulţi evită să îi atace,şi chiar dacă atacă, luptându-te cu ea, puma fuge îndată. Nu sau raportat niciodată atacuri în zonă, dar cei de la Sunshine Village ştiu de prezenţa animalelor fiindcă le-au văzut de nenumărate ori, atât urşi grizly negri sau bruni, cât şi pume, chiar şi lupi care în Rocky Mountains sunt foarte mari. Într-un mall din Calgary am văzut lupi împăiaţi, am rămas extrem de impresionat de dimensiunile lor, sunt foarte frumosi, au o blană frumoasă şi nişte labe puternice. Erau cel puţin de două ori mai mari decât un câine-lup, nu-mi închipuiam că ar fi aşa de impunători, am văzut la grădini zoologice din românia, dar aceia păreau pricăjiţi în comparaţie cu aceştia, probabil lupul carpatin are dimensiuni mai reduse, dar acest lup canadian impunător mai are şi nişte fălci şi dinţi pe măsură.

Să revin la traseele de pe pajişte: sunt trei lacuri acolo, unul numit Rock Isle Lake deoarece în mijlocul lacului este o insula din rocă pe care cresc brazi; celelalte lacuri se numesc sugestiv Grizzly şi respectiv Laryx Lake, laryx fiind denumirea ştiinţifică pentru larch (conifere). Traseele, după cum spuneam sunt foarte accesibile, urcă şi coboară domol pe porţiuni de pajişte şi floră alpină sau prin pădure. În pădure însă trebuie să fi precaut că nu şti cum dai nas în nas cu Moş Martin, iar ursul negru are şi oiceiul să stea mai

mult prin copaci, de acolo scrutând orizontul în căutarea prăzii. chiar am şi văzut pe un copac indicii, nişte smocuri de păr negru încâlcite pe nişte crengi. Am fost sfătuiţi să fim atenţi la urmele de urs, în special dacă sunt proaspete, cum ar fi amprentele labelor pe sol sau fecalele, ori chiar câte un cuib de popândău, „excavat" de ghearele puternice ale ursului. Toate acestea sunt dovezi clare că ursul poate fi pe aproape.

De acolo, de pe pajişte, încep foarte multe trasee înspre Mount Assiniboine Provincial Park. Nu există nici un drum de acces şi nu se poate străbate decât pe jos, cu rucsacul în spate. Este de o frumuseţe încântătoare acest parc, cu munţi cu pereţi abrupţi, perfect verticali, înălţându-se la peste 3500 metri, la poalele cărora se „odihnesc" nişte lacuri de turcoaz în care se varsă sau din care pleacă la vale pârâiaşe, care mai în aval formează canioane ori cascade extrem de frumoase. Totul este înconjurat de pădure, prăpăstii, gheţari. Acest parc este accesibil dinspre Banff şi Canmore din Alberta, dar şi dinspre British Columbia.

La întoarcerea acasă, în Banff am văzut un cerb lopătar sau elk (aşa îl numesc localnicii), tolănit pe gazon , chiar în faţa staţiei de autobuz, iar femela şi cei trei pui, destul de mărişori, au apărut şi ei în decor; n-au prea zăbovit, nu suficient ca să-i pot poza, că au dispărut repede din peisaj, doar cerbul, vădit istovit, nu ştiu de ce, poate a fost urmărit şi căuta protecţie sau poate tocmai se luptase cu un alt cerb; se vedea clar că voia odihnă, aşa că s-a aşezat cuminte pe iarbă, toată lumea delectându-se privindu-l vreme de mai bine de 30 de minute. L-am admirat şi eu, după care am plecat că tocmai îmi sosea autobuzul, deşi nu m-aş mai fi dezlipit din acele locuri mirifice.

GREAT CHIEF PARK

Great Chief Park este locaţia unde joacă echipa locală de fotbal Canadian (un fel de fotbal American) Red Deer Bucaneers. Echipa nu are rezultate notabile, oricum joacă intr-o ligă inferioară, la nivel de amatori, dar chiar şi acolo reuşeşte să piardă în faţa oricărei echipe şi încă la scoruri astronomice. Nu am fost încă să văd vreun meci deşi m-ar tenta. Poate până nu se incheie sezonul să ajung măcar la un meci.

Acest parc, Great Chief Park, împreună cu altul Vascasoo Park, are numele inspirit probabil în memoria vreunei căpetenii de indieni native. Este aşezat lângă râul Red Deer, într-o zonă verde foarte frumoasă, Bower Ponds, cu un teren de golf în apropiere, lângă cartierul Oriole Park, poate cel mai frumos cartier din oraş şi foarte aerisit. Apropos de Bower Ponds- este locul unde s-a organizat şi anul acesta sărbătoarea Canada Day, am observant că aproape 50% din cei care asistau la ceremonie erau … imigranţi … de toate culorile … filipinezi, sud-americani, chinezi, indieni, africani … care se bucurau şi ei de Ziua Canadei ca şi mine …

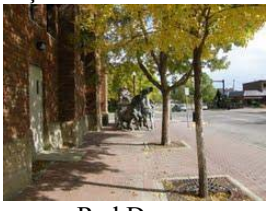

Red Deer

Bower Ponds

Spectacolul ar fi fost unul anost, încheiat cu un joc anemic de artificii, dar lumea s-a simţit bine oricum. Am remarcat că la tarabe se vindeu mâncăruri tradiţionale ale diferitelor comunităţi de aici, n-am văzut însă nimic românesc, noi nefiind o comunitate foarte mare aici. Am văzut însă că pe fiecare tarabă scria numele ţării respective; de exemplu erau produse din El Salvador, Norvegia, Danemarca, Ucraina, China, alte ţări asiatice sau chiar africane. Cred că cea mai mare comunitate aici în Alberta e cea ucraineană, dar sunt şi foarte mulţi de origine scandinavă, de asemenea asiatică, e plin însă şi de englezi, germani, italieni şi irlandezi.

Am aflat că, mai nou, prin parcurile din împrejurimi şi-a făcut culcuş o familie de pume, de altfel se ştie că e un loc prielnic pentru ele si pentru urşi, având din abundenţă ce vâna. Am văzut odată chiar un sconcs trecând prin faţa mea la vreo 20 de metri, ieşind din pădure şi intrând într-un cartier, apoi ascunzându-se în spatele unui gard; aş fi vrut să-l văd mai de aproape, nu cred însă că era de dorit să mă expun riscului de a fi "spreiat" de el, că nu mai ieşea mirosul acela din haine şi atunci erau bune de aruncat. Alte animale ce mişună pe aici ar fi ratoni, dar nu sunt foarte comuni in zona Red Deer, eu încă n-am văzut nici unul, dar am înţeles că există totuşi. Parcul e plin de veveriţe şi gopheri, un fel de popândăi care sunt vânaţi fără milă de proprietari de vite fiindcă pe fermele lor întinse, unde au vaci, cai, bivoli, chiar bizoni (Alberta se numără printer cei mai mari producători de carne de vită din lume) aceşti popândi îşi sapă vizuina în pământ, lăsând nenumărate găuri în care sărmanele bovine sau cabalinele îşi prind glezna, şi, la greutatea lor, dacă mai au şi viteză îşi fracturează cu uşurinţă glezna, iar fermierilor nu le e totuna ca un cal de rodeo, de exemplu, ori de echitaţie, care mai e şi campion poate sau, oricum, îl pregăteşte pentru concurs, să-şi încheie cariera într-un atât de stupid mod. Apropos de rodeo: cred că aş fi fost numai bun de aşa ceva, pe mine toată lumea mă întreabă dacă nu sunt cumva jokeu, adică un fel de călăreţ de rodeo, că, zic ei, că eu aşa arăt, toţi cowboy de rodeo care călăresc cai şi bivoli nărăvaşi sunt mici de statură şi robuşti ca mine. He, he! ce mă distrează! oare chiar arăt eu a cowboy? mai pălărie îmi lipseşte şi lasou; poate mi-am greşit cariera, oricum am intenţia să învăţ să călăresc, se învaţă, se spune, foarte uşor, preţurile sunt accesibile, dar mai rămâne să mă hotărăsc.

Altfel, eu cu prietenii mei mai ieşim la pescuit. Locul preferat este lângă Dickson Dam, un baraj în amonte pe cursul râului Red Deer, anume pe Trout Pond (Eleşteul Păstrăvilor) unde se prind cei mai frumoşi păstrăvi. Există vreo şase specii de păstrăvi, una mai frumoasă ca alta dar deosebit este Rainbow Trout (Păstrăvul Curcubeu) care are o culoare extreme de frumoasă, solzi sclipind în nuanţe de roz, mov, albastru sau indigo, de aici şi numele. Aceşti păstrăvi sunt foarte mari, ajungând şi la 4-5 kg.

Lume pestriţă la pescuit, venind cu mic, cu mare să se delecteze. Există şi o plajă pe Glennifer Reservoir, chiar lângă Trout Pond, unde e loc de campare. Am văzut inclusive un cowboy cu barbă, cu pletele prinse-n coadă, ieşindu-I dee sub pălărie, care îşi încerca şi el norocul de "pescar"; sorbea cu nesaţ dintr-o sticlă de coca-cola pe care probabil o prefer alternative la bere pentru că aici nu e permis să se consume alcool nici la pescuit, nici la plajă.

Ne-am instalat şi noi comod, aşteptând să vedem ce noroc avem. După un anumit timp unul dintre prieteni mei a agăţat în sfârşit un păstrăv de toată frumuseţea şi l-a tras chiar până lângă mal, unde peştele, deşi epuizat – că abia mai mişca – a reuşit să scape din cârlig, iar noi, neinspiraţi, neaducându-ne minciocul cu noi, a trebuit să încercăm să-l prindem cu mâna, să-l aruncăm pe mal. Eu am sărit imediat să-l apuc, dar am făcut o greşeală socotind că apa nu poate fi mai adâncă de genunchi lângă mal şi, drept urmare, am făcut un pas peste peşte, zicându-mi că în felul acesta am şanse mai mari să-l apuc cu mâinile căuş, catapultându-l afară, însă… eroare: am căzut în apa adâncă, apa a trecut peste mine dar am tras şi peştele după mine spre fundul eleşteului; peştele abia se mai zbătea că nu

mai avea puteri săracul, însă evident că n-am reuşit să-l ţin în mâini şi l-am scăpat. Dan, unul din prieteni mei, care a prins el până la urmă peştele, nici nu mai ştia ce să facă, să râdă de mine că am căzut îmbrăcat în apă (noroc că nu era foarte rece, dar ghinionul meu era că aveam în buzunar telefonul) sau să disperse că tocmai a pierdut aşa de uşor un asemenea peşte, cred că avea cel puţin 3 kg. aşa ţi se întâmplă dacă râzi de cel "necăjit". Când am ieşit din apă, cum ziua era toridă, m-am uscat repede şi s-a salvat şi telefonul.

Această ţară, Canada, îmi apare mereu surprinzătoare şi aş scoate în evidenţă un fapt, poate curios pentru noi, românii, dar foarte comun aici şi anume: în toate locurile de agreement, în toate cele posibile şi inposibile, în săli de sport, la cursuri de dans, în discoteci, vin femei în vârstă, pensionare şi … nu vă vine să credeţi … a mai apărut o bunicuţă cu nepoata ei la antrenamentele de box tailandez (Muay Thay). Şi-a adus nepoata, dar se antrenează şi bunica, până la urmă e dreptul ei, nu-I aşa? Oricum şi banii ei circulă, dar chiar la aşa ceva nu mă aşteptam: bunicuţa la Muay Thay!!! Pe când şi la noi să vedem pensionare care îndrăgesc sportul, oricare ar fi acela, practicându-l, în loc să "dospească" în papuci în faţa televizorului!?

Canada, cum spuneam îmi oferă mereu surprise de neimaginat, câte o bunicuţă îţi mai şi zâmbeşte, dar acesta este un fapt comun al canadienilor, pe care eu îi găsesc foarte prietenoşi şi comunicativi.

Despre fotbal aş mai spune că echipa noastră a primit 2 invitaţii pentru nişte turnee, unul la Kimberley în provincial British Columbia şi altul la Saskatoon în Saskatchewan. Acolo în Saskatoon am auzit de la un coechipier, un englez că cea mai bună echipă este una de români. Englezul înainte de a se muta în Red Deer, a locuit acolo şi a jucat pentru acea echipă de români, de aceea îi ştie. Chiar îi ştie foarte bine, ne cunoaşte metehnele, una dintre ele şi pe care el nu o înţelege deloc, fiind aceea că noi români, ne certăm după fiecare meci indifferent de rezultat; totuşi s-a obişnuit deja, spune, cu stilul nostrum şi chiar îi place că suntem pasionali, de aceea a şi venit să joace pentru noi. El este un împătimit al fotbalului, se şi vede, vine doar din Anglia, este fan Manchester United, deşi e din Leeds. A spus că de la patru ani şi până să vină în Canada nu a scăpat nici un meci din Teatrul Viselor, adică stadionul pe care joacă Manchester United, Old Trafford. Englezul este un tip dur, a făcut judo vreo douazeci de ani, zece ani în Anglia (unde a fost şi în lotul national) a continuat apoi în Canda, unde se află de peste douazeci de ani. Are în jur de 41 de ani sau chiar mai mult, este plin de tatuaje pe braţe. Ce mai! un personaj aparte.

SCOTLAND

Isle of Skye

Eilan Donan Castle

Waterfall in Duvegan

As incerca sa relatez despre experienta mea prin Scotia, desi tare imi e ca nu am sa pot face decat o palida descriere despre ceea ce in realitate este de fapt aceasta mirifica tara , atit din punct de vedere al reliefului sau peisajelor de un "dramatism"rar intalnit, dar si din punct de vedere al istoriei zbuciumate si foarte interesante.

Am inceput cu Glasgow ,ca de acolo ne-a luat microbusul . Glasgow e ca e un oras mare in care arhitectura veche se imbina cu cea moderna ,dar poate nu in cel mai fericit mod, fiindca daca voiai sa pozezi vreo cladire foarte veche nu puteai sa o "izolezi" in poza

ca trebuia sa apara vreun bloc sau vreo cladire oarecare care sa strice toata frumusetea acelei cladiri vechi. Oricum, in felul acesta se poate vedea foarte clar ca arhitectii din trecut le dau clasa celor din prezent. Ce mi-a placut in Glasgow ar fi muzeul Kelvingrove ,foarte bine pus la punct, cu exponate foarte variate atat de arta ,cat si de antropologie ,cu schelete de dinozauri ,ori relicve istorice,arme,armuri si altele.Tot pe linga muzeu, trecand raul Kelvin ,dai de Universitatea din Glasgow,infiintata, atentie.. in anul 1451!!! Daca stam bine sa ne gadim, pana si Mihai Viteazul ar fi putut urma vreun curs la aceasta Universitate, atat de veche este. Arată ca o adevarată catedrală inconjurată de parcuri largi. Plimbandu-mă prin acele parcuri, iacata-mă si in faţa statui lui Kelvin. Vai, cat m-ai chinuit tu la fizica cu teoriile tale ,iar acum te vad impietrit pe veci ,parca vrand sa-mi aduci aminte de stress-ul ce-mi provocau incercarile zadarnice de a intelege ceva din descoperirile tale .Ar fi bine ca cei destepti asa ca tine,care-s de fapt mult prea inteligenti pentru noi plebeiii,sa va tineti teoriile pentru voi si sa nu mai chinuiti generatii intregi de elevi ,chiar daca insprе progresul omenirii ,fiindca oricum, cei care inteleg chestiile astea o pot face la un nivel mai inalt, nu in scoala generala. Asa ca n-am zabovit foarte mult in fatza domnului docent Kelvin si privirea mi-a fost atrasa de James Wat,t care era imortalizat pe un scaun cu celebrul motor cu aburi in décor, pe undeva prin spatele lui. Cam destepti scotienii astia, nici n-am stiut ca atatea personalitati provin de la ei... si… poate au si purtat… fusta, he he. L-am mai vazut acolo si pe Peel, cine o mai fi si asta ca peste tot i-am vazut statuia pina si la Bury. Ce mi –a mai placut in mod deosebit ar fi Gradina Botanica si parcurile din jur ,foarte intinse si pe linga riul Kelvin ,foarte largi, cu padure si mult spatiu verde.

As fi vrut poate sa vizitez si stadionul lui Celtic ori a rivalei lor Rangers ,stadionul Ibrox Park ,acolo unde prin 1988 Lacatus le-a dezumflat cimpoaiele scotienilor prin minutul 7 deja, printr-un lob trimis de la vreo 30 metri peste un portar iesit habauc in intampinare, fara nici un rost, ca un gafist de meserie .Insa n-am mai ajuns la locul cu pricina fiindca, stiti cum este, chiar nu poti vedea totul,in plus nici nu stiu daca mai era deschis la ora aceea .Si tot in Glasgow mai au un stadion unde joaca echipele nationale de fotbal ori rugby ale Scotiei si anume Hampden Park. Mai este riul Clyde,care e de fapt mai mare ca riul Kelvin, care-i este afluent .Linga riul Clyde exista un muzeu de transport, cu o cladire foarte moderna in forma de valuri ,in fata careia este o nava militara cu panze ,care pluteste pe riul Clyde.

A doua zi de dimineata, la orele 10si15 mai precis, trebuia sa plecam din Glasgow, microbuzul venind de fapt din Edinburgh. Dar, bineinteles ca, asa cum se intampla intotdeauna, microbuzul a intarziat, motivele invocate de soferul fiind puerile in opinia mea,insa evident ca nu puteam sa le combat. Intarzierea nu a fost mare insa de data asta m-am convins ca nepunctualitatea e boala profesionala genetica la soferi,fiindca atat in Romania ,Canada si acum Scotia soferii procedeaza la fel.De ce oare? In fine,se deschide usa si coboara..un tip in fusta ..si..ha ha..balbait. Ati mai vazut vreodata ghid balbait? Fiindca soferu era si ghidul si trebuia sa dea explicatii clare si concise unor turisti de toate nationalitatile si culorile. Totusi s-a descurcat , zic eu cu brio, fiindca balbaia primele 3 cuvinte, apoi reusea sa spuna toata propozitia cursiv, daca nu care cumva il intreruprea cineva si apoi avea din nou dificultati in a reformula o alta propozitie. In plus, eu eram in spate si nu-l auzeam prea bine oricum, ca motorul il bruia pe balbaiila ,iar engleza mea nu e asa de buna, in special ca scotienii astia-s mai greu de inteles. In fine, ma asez la geam si microbuzul paraseste Glasgow cu destinatia Insula Skye, si anume Portree, unde vom sta doua nopti. Pe drum am trecut pe linga lacul Loch Lomond, loch fiind denumirea in limba gaelica pentru lac. Acest Loch Lomond are vreo 27 de insulite mici, acoperite cu brazi ,un peisaj ce imi aduce aminte de Canada, singura diferenta poate ar fi inaltimea muntilor, ori culoarea apei care in Canada e de un albastru ireal, aici fiind mai inchise la culoare, in special si datorita faptului ca am prins trei zile groaznice cu cer acoperit si mohorat si ploi

aproape incontinuu. Apropo de vremea de aici, care este cum este! ce nu inteleg eu e de ce fotografii fac poze doar in zilele insorite ,ca oricum le este si greu sa prinda o asemenea zi,cred ca stau la panda ,si cand o prind,dupa saptamini ori luni de asteptare ,dau alarma si iata toti fotografii la munca la facut poze ,apoi albumul facut arata de parca ar vrea sa-ti transmita ceva de genul:"Bun venit in insorita Scotie!".

Trecand de Loch Lomond doar printe munti foarte abrupti si ascutiti,cu o diferenta de nivel nemaintilnita de mine ,aproape verticali, desi muntii sunt foarte mici de fapt ,cea mai mare altitudine este 1350 parca in toata Marea Britanie . Dar,cu toate acestea, muntii par inalti, iar vaile foarte adanci , peisajul devine poate dezolant ,fara pic de padure , pina la Fort William ,unde este un fiord si de unde peisajul pina la Insula Skye incepe sa fie tot mai spectaculos ,plin de lacuri,padure si munti extreme de frumosi .Am trecut si pe linga campul de batalie de la Bannockburn unde Robert the Bruce a castigat independenta Scotiei pe la 1300 si ceva . La Fort William am facut un stop pentru pranz, unde un copil de vreo 12 ani , scotian cu fusta si cimpoi ,canta in fata restaurantului. Eu i-am spus sa cante "Scotland the Brave", poate cea mai celebra si antrenanta melodie de cimpoi scotiana , asta pe linga "Flower of Scotland "care e mai recenta si se canta de obicei inaintea meciurilor nationalelor de rugby si fotbal ale Scotiei.

Am plecat apoi inspre Skye si am trecut cu feribotul , a costat 1 lira de persoana . Insula Skye se vedea inca din departare ca o insula complet muntoasa. In stramtoarea dintre insule am observat niste foci balacindu-se si un curent foarte puternic, era refluxul iar apa incepea sa creasca. Trecand cu bacul am simtit puterea curentului sub noi ,dar am ajuns cu bine dincolo. Iata-ne pe insula Skye, o insula de o frumusete extraordinara ,de o forma foarte neregulata ,cu multe golfuri,fiorduri ori insulite mici in golfuri. Iar in muntii foarte abrupti si prapastiosi e plin de lacuri si cascade, una mai frumoasa ca alta, de paraie nenumarate care siroiesc de pe crestele pietroase pina jos in vale unde daca nu se varsa in vreun lac ajung pina la urma in mare ,Marea Hebridelor ,fiindca aceasta insula face parte din Arhipelagul Hebridelor din Oceanul Atlantic.

Ajungem in Portree un mic sat pescaresc si foarte pitoresc, cu casute multicolore, urcate pe un povarnis deasupra oceanului, cu stradute inguste, intortocheate si pietruite. Localitatea este dominata as spune de un turn de unde panorama este una senzationala, cu golful plin de barcute si vaporase pescaresti si turistice, golf ce se deschide in fata privirii flancat de niste stanci, care aproape ca "inchid " golful dintr-o parte si din alta, insa privirea trece printre ele si se opreste pe muntoasa insula Raamsay, zarita in departare si unde exista un hotel si un castel vechi, dar e locul unde poti vedea colonii intregi de pasari si unde poti ajunge cu barca din Portree. Seara m-am dus intr-o plimbare prin Portree si m-am delectat cu concertul facut de trupa de cimpoieri a insulei Skye. Am vazut in sfarsit si scotience in fusta si am remarcat ca nu exista nici o deosebire intre "kilt'-ul barbatesc ori feminin, kilt fiind denumirea fustei de scotian. Au cantat exceptional, foarte ritmat, ca aveau si tobe, nu doar cimpoaie, turistii de toate nationalitatile aplaudandu-i si punindu-le in palarie monede, ca rasplata pentru delectarea de care au avut parte. Mai apoi am facut o plimbare si am urcat in turn de unde am avut norocul sa observ in golf, foarte aproape de tarm vreo 5 delfini care faceau un adevarat spectacol, invartindu-se si rasucindu-se unul pe sub altul si facand salturi intampinate cu strigate de bucurie de niste copii care erau chiar pe tarm, linga delfini la nici 50 metri. De sus ii puteam urmari mai bine fiindca ii vedeam si sub apa nu doar cand faceau salturile, unii dintre ei expunindu-si albul burtilor inainte de a face saltul deasupra apei si asa puteam sa anticipez sariturile lor. Cand spectacolul s-a terminat, delfinii indepartandu-se, si iesind din raza noastra vizuala, am coborat in Portree pe alta parte, pe un traseu incantator pe o carare care serpuia printre niste pomi si marea se vedea de pe versantul abrupt in jos ,sub noi la vreo cativa zeci de metri,iar mai incolo am dat de un luminis unde era plin de iepuri.A doua zi am pornit in explorarea insulei si am observat ca insula a cam fost defrisata pentru a

face loc pentru pasune. Cred ca daca nu s-ar fi facut acest lucru insula ar fi fost chiar cu mult mai frumoasa ,fiindca acolo crestea padure de conifere (mai exista niste palcuri din loc in loc) care in combinatie cu marea chiar arata foarte bine . De fapt, lucrul acesta e valabil pentru intreaga Scotie sii Marea Britanie (aceasta fiind o bila neagra) e plin de oi si toate in mediul lor natural, nu in crescatorii. Ma intreb de ce Uniunea Europeana ne cere noua sa le stramutam de acolo. cand la ei ele cresc acolo unde se poate si trebuie (desi poate in numar prea mare ar strica echilibrul ecologic). In fine in insula am vizitat si o distilerie unde se face whisky si unde ne-au intampinat cu mostre pentru a degusta, as spune ca gustul si consistenta sunt cu totul deosebita de ceea ce consumam noi din comert si o spun aceasta ca unul care de fapt bea foarte rar. Lucru pe care sigur l-ar putea confirma un bautor inrait de whysky. Am mai vizitat castelul Dunvegan, resedinta a clanului Mac Leod , clan care exista si astazi si locuieste chiar in acest castel , in partea superioara, acolo unde nu ai acces. As fi vrut poate sa vad si eu cum arata un highlander in carne si oase . Sau cine stie, poate l-am si vazut dar nu mi-am dat seama, fiindca nu scrie pe fruntea lui cine este. Castelul este inconjurat in parte de ape si exista si niste gradini superbe acolo cu doua cascade care se pravalesc pe niste stanci, apoi raul format trece printre flori, ferigi, iarba si bolovani, iar niste podete de lemn trec peste apa si apoi niste alei te conduc prin gradina, unde mai vezi un gard viu foarte bine intrtetinut si aranjat. Tot in insula, dar in sud mai exista un castel al clanului rival Mac Donald, de fapt se stie bine ca au existat masacre reciproce intre aceste clanuri timp de secole . Mai exista niste ruine circulare ale unei cetatui vikinge si alte vestigii normande .

In nord, dup ce treci de satul Uig ajungi in munti ,sus de tot ,de unde ai vedere inspre toata insula, dar si spre alte insule, cum ar fi Lewis ori inspre toata Scotia. Acolo exista niste formatiuni, stancoase numite Old Man of Storr , foarte ciudate si spectaculoase, pe care le vezi “urcand” parca de jos din prapastie. Am mai fost intr-un punct al insulei unde se afla niste faleze stancoase inalte de zeci de metri, de unde vezi marea sub tine de la o inaltime ametitoare; in capatul promontoriului se afla un far. Totul, cat privesti cu ochii de un verde foarte aprins.

Revenind spre Portree am vazut locurile unde s-au gasit fosile de dinozauri, mai apoi multe lacuri , fiorduri, istmuri, golfuri, cascade, insulite in larg ceva atat de frumos de nedescris. Iar varfurile muntilor foarte taiosi, ca sa spun asa, se intrezareau greu in ceata tot mai persistenta si zeci de paraiase isi faceau loc inspre mare printre stanci si bolovani.

In ultima zi am revenit inspre Edinburgh , insa am trecut de data acesta din insula pe un pod situat pe insula Skye si care facea legatura cu Scotia pe la Kyle of Lochalsh ,o zona foarte frumoasa, podul nu foarte lung , stramtoarea fiind de maxim 400 metri ,in plus o insula este exact intre cele doua tarmuri, asa ca inginerii au fost ajutati si au proiectat podul practic din doua parti , din acea insulita inspre Skye si o alta inspre Kyle. Apoi, drumul ne ducea tot pe linga mare, de unde puteam vedea muntoasa insula Skye cu golfurile si fiordurile ei foarte pitoresti. Trecand printe munti, am ajuns la Castelul Eilan Donan, situat pe un lac de pe o insula, un pod de piatra facand legatura intre tarm si castel. A apartinut parca tot highlanderilor si anume clanului Mac Rae, asa am vazut pe o tablita de metal in castel. De acolo ne vom indrepta spre Loch Ness. Drumul este unul incantatorr, numai prin padure de brad, cu multe lacuri si cascade, paraie ,care se varsa in aceste lacuri ,trecatori care mai de care mai spectaculoase . Ajungand la Loch Ness si anume la Fort Augustus , in partea de sud a lacului am facut o croaziera pe lac in speranta de a-l vedea pe Nessie (monstrul din Loch Ness) care se pare insa ca si-a luat “zi libera” . Am observat ca lacul este foarte negru, asa apa neagra ca smoala n-am mai vazut niciunde. Ar fi de vina solul format din microorganisme care s- au depus in milioane de ani si pe care cei de la distilerii l-ar utiliza pentru a da gust de afumat whyskyului. Cateva cascade se varsa in Loch Ness si exista si o insula linga Fort Augustus, una foarte mica si singura de pe tot lacul. De la Fort

Augustus am revenit inspre Edinburgh, am mai oprit intr-un satuc incantator, numit Pilotchry, cu o moara de apa pe un paraias si o "somonerie"pe acelasi parau.

Am mai remarcat pe drum, din microbuz, foarte multe castele, din care unul era pe o insula pe lac, castel inconjurat de gazon si o padure de brazi, lacul fiind inconjurat si el de padure si munti ,ceva ca in basme. Ajuns din nou in Glasgow si plimbandu-ma pe strazi ,am vazut o biserica veche si impunatoare care avea pe o turla ,un cerc albastru pus cumva in diagonala precum inelul lui Saturn si care noaptea devenea luminos. Si cum imi este mie obiceiul mi-am zis sa intru sa vad ce este acolo. Cand sa intru .. surpriza.. inauntru era..bar .Asa ceva n-am mai vazut niciunde , daca noi am avea asemenea biserci am revendica sa le puna pe lista UNESCO, iar ei le schimba destinatia din lacas de cult in … discoteca! M-a cam distrat treaba asta, e cam neobisnuit nu-i asa? sa vezi iesind din biserica betivani pe trei carari, ori fete in minijupe sau sa bei o bere in biserica. De altfel, si in Liverpool am vrut sa intru intr-o bisericuta si mi-a un domn in costum si cravata care tocmai iesea de acolo, ca nu pot intra fiindca e proprietate private: l-am intrebat contrariat cum biserica, proprietate private? si mi-a raspuns ca nu mai e demult biserica, ci e birou de avocatura. Na asta-i buna! mi-am zis eu,oare care o fi motivul?

Cam acestea ar fi impresiile despre Scotia. Astazi am mai dat o fuga pina in satul Holmes Chapel, fiind invitat de o colega de curs la un ceai englezesc Five o'clock , in Cheshire, linga Chester. Satul e pe o zona semideluroasa plina de padure , au un observator astronomic imens (apartine atentie! de NASA) cu o antena parabolica uriasa, cu o circumferinta de vreo 50 metri cred, si inca una mai micuta la vreo 100 distanta . Mai exista un lac minunat si niste stanci de unde vezi toata valea in jos pina spre Manchester si Stockport.

Observatorul astronomic din Holmes Chapel
Ar mai fi multe de vazut, dar din pacate, maine ma indrept spre casă .

NERO, CIOBĂNESCUL MIORITIC

Constantin Sperlea

Undeva, în munţii Gorjului, pe o vale frumoasă şi mănoasă, trăia o mână de oameni care se ajutau între ei la nevoie, ca să poată învinge greutăţile traiului de la munte.

În această vale , era o casă mai arătoasă, făcută din lemn sănătos, cu o grădină mare şi pământ în jurul casei. Aproape jumătate din vale era moştenită din străbuni. În această

casă trăia baciul Costain şi mama Ana, oameni muncitori, cu bună stare. Cu toate acestea, bunul Dumnezeu nu le dăruise un moştenitor. Mama Ana era o femeie zdravănă de la munte, aprigă la muncă. În tot ce făcea, Dumnezeu îi dădea izbândă, dar nu i-a dat şi un copil. Învăţată cu munca, îi ajuta pe cei oropsiţi de soartă, din vale. Avea harul de a cânta după pofta inimii cântece din folclorul bogat al Gorjului. Baciul Costain, un neîntrecut cântăreţ din fluier, îi înveselea pe cei din vale cu cântările lui, mai ales când Ana venea la petrecerile lor, şi-i încânta cu glasul ei frumos şi melodios, cu cântecele învăţate de la bătrânii din vale.

De ani şi ani, locuitorii văii se ocupau cu oieritul şi cultivau pe lângă casă cele trebuincioase traiului. Baciul Costain şi mama Ana aveau în capul văii o stână mare, la care lucrau şi ţăranii din vale. Afacerile mergeau bine, în fiecare lună coborau cu căruţele pline cu caş şi brânză de oi şi aduceau produse necesare sătenilor din vale. Lângă casă construiseră un heleşteu, pe care îl populaseră cu păstrăvi, deviind prin el un pârâu cu apă cristalină.

Într-una din zile, baciul Costain a trecut pe vale cu căruţa şi a auzit un scâncet uşor al unei vietăţi în suferinţă. Struni hăţurile calului strigând:

-Ho, Stelule! Să vedem cine este necăjit în valea noastră şi să-l ajutăm.

Calul s-a oprit şi a ciulit urechile. Costain a coborât spre albia râului şi a găsit acolo un câine mare, în agonie. S-a aplecat asupra lui, l-a pipăit, să vadă dacă nu are ceva rupt, l-a săltat cu greu în braţe, pentru că era un câine mare şi urcă cu el spre drumeag, unde îl aştepta Stelu şi căruţa. A aşezat uşor câinele pe un suman cu care îl şi acoperi şi-l îndemnă pe Stelu să pornească încet spre casă, să nu zdruncine animalul bolnav.

Pe drum, se tot întreba cum a ajuns un câine atât de frumos în acea situaţie şi hotărî că este bine să aibă în curtea sa un astfel de prieten. Ba mai mult, se gândi să-i dea şi un nume.

Acolo , la munte, oamenii nu erau rupţi de lume. Aveau un radio la care ascultau ştiri şi muzică, atunci când aveau timp. Odată, a auzit el vorbindu-se despre Nero, împăratul care a dat foc Romei. Hotărî să-i pună numele Nero. Ajuns acasă, o strigă pe Ana, îi spuse că a găsit câinele în albia râului şi nu putea să-l lase acolo să moară, completând că este un ciobănesc mioritic, cum auzise el la radio, o rasă nouă de câini de prin munţii noştri. Mama Ana a pus repede un ceaun pe foc, a încălzit apă şi l-a sters bine pe tot corpul cu o cârpă înmuiată în apă şi oţet. Au aşteptat puţin şi, după o vreme, câinele a dat semne de viaţă. A început să scheaune încet. Când a simţit mâna care-l spăla, a deschis ochii şi a încercat să se retragă. Atunci, mama Ana a vorbit cu el blând, l-a mângâiat şi câinele s-a lăsat oblojit. Femeia a adus apoi un blid cu lapte cald, l-a întors pe burtă, iar după ce acesta a mâncat tot laptele, l-a aşezat pe un pled şi a adormit istovit.

Baciul Costain a venit la Ana şi i-a spus:

-Uite ce am auzit la radio despre câinele ciobănesc mioritic....i-a făcut o descriere amănunţită: statura, ochii, capul, felul cum îşi ţinea coada. Această descriere se potriveşte de minune prietenului nostru. Cred că el face parte din rasa Ciobănescul Mioritic, iar noi îi vom spune de acum încolo Nero.

Hrănit bine, Nero s-a refăcut repede, s-a ridicat pe picioare şi, ezitant, a făcut primii paşi dar imediat s-a lăsat la pământ să se odihnească. A Încercat de multe ori, după care a pornit să facă cunoştinţă cu toate orătăniile din curte şi cu animalele din grajd. Unele l-au primit cu prietenie, altele nu, dar curând au aflat toate cine este şeful.

Nero a explorat întreaga ogradă, chiar şi heleşteul, unde a făcut o baie pe cinste, după care a revenit acasă.

Într-una din zile, baciul Costain l-a luat pe Nero în căruţă alături de el, pe capră.

Stelu, cal de curte, îşi zise: „Da cine o mai fi şi ăsta, aşa de semeţ?! ...şi eu îl car de parcă n-ar putea merge pe picioarele lui..."
Baciul Costain, care intui acest gând al lui Stelu, le-a vorbit despre prietenia din ograda sa şi că toate vieţuitoarele trebuie să-şi facă treaba lor.

Ajunşi la stână, Nero intră într-o altă lume. Cât a văzut cu ochii, pe câmp păşteau numai mioare, fără să fie deranjate.

Păstorii auziseră de el, dar abia acum au făcut cunoştinţă cu el, surprinşi. Nero se aşeză în faţa fiecăruia, întinzând laba, fiecare în joacă i-o strângea, iar baciul îşi dădu seama că era un câine dresat şi ascultător.

Baciul Costain , păstorii şi Nero au mers la oi. Nero era foarte fericit, alerga de colo-colo, ba aduna oile răzleţe la grup, ba despărţea doi berbeci care se băteau cap în cap, de parcă aveau ceva de împărţit. Nero era în lumea lui. Cât au stat acolo, câinele a făcut o inspecţie la stână şi, în scurt timp, adună toată turma laolaltă şi apoi o răsfiră la păscut. La plecare, Nero s-a făcut nevăzut. A fost găsit în spatele ţarcului oilor şi nu mai voia să meargă acasă. Costain l-a mângâiat şi i-a spus că el are nevoie de tratament (de parcă înţelegea ce-i spunea baciul) şi-l determină să meargă la căruţă.

Ajuns acasă, i-a povestit Anei comportarea câinelui. Atunci au hotărât să-l trimită la stână, pentru că se va reface mai repede, fiind dresat pentru a păzi oile. Nero stătea de dimineaţa până seara cu oile, mânca la locul de muncă, iar seara avea culcuşul în stână, alături de oi.

Costain venea în fiecare zi la Nero, îi aducea o coţcă de zahăr, pe care el o primea cu demnitate şi o savura cu plăcere. Altădată, mama Ana îi făcea un blid cu mâncare specială. Şi aşa au trecut anii, bătrâneţea se vedea şi la Nero dar, mai ales, la baciul Costain şi la mama Ana. Stâna începea să se micşoreze. Păstorii au plecat. De stână se ocupau doar Costain şi Nero.

Într-o zi, Nero l-a găsit pe baciul căzut în ţarc. A început să latre, dar negăsind ajutor, părăsi stâna şi ajunse în goană la mama Ana. O trage de haine şi o îndemnă să-l urmeze. Ana, presimţind că s-a întâmplat ceva, a pus pe Stelu la căruţă. Şi el era bătrân, aşa că a mers la pas şi au ajuns într-un târziu la stână, unde l-au găsit pe baci. Era conştient, dar nu se putea ridica. Avea o semipareză pe partea dreaptă. L-au dus acasă. După un timp, aplicându-i-se leacuri naturiste şi cu tratamentul primit de la doctor, acesta şi-a revenit, dar cu interdicţia de a mai munci.

De stână se ocupa mama Ana, avându-l pe Nero ca ajutor, deşi era foarte bătrân. După un timp, mama Ana a vândut stâna şi s-au retras la gospodăria lor, care avea strictul necesar traiului. Curtea casei era supravegheată de Nero, dar el nu mai era în apele lui de când stăpânul era bolnav. Când Costain apărea în uşa casei, câinele era foarte voios, iar când se afla în preajma stăpânului era foarte fericit. Deşi bătrân, lui Nero îi lipsea activitatea. În curte erau tot felul de orătănii, dar nu erau ascultătoare ca oile.

Într-o zi, a apărut în uşă baciul Costain. Nero a venit în faţa lui. a fost mângâiat ca un prieten. S-a aşezat în pridvor pe un scaun, iar Nero şi-a pus capul pe genunchii stăpânului. Au stat mult timp aşa, mulţumiţi, fiecare cu gândurile lui.

După câteva zile, baciul s-a simţit mai bine şi a ieşit în curte, unde gâştele făceau mare tărăboi. Le-a dat drumul din ţarcul lor şi observă cum Nero mergea în preajma gâştelor, care îl sâsâiau. Fugea bucuros, când la stâpân, când la gâşte. Joaca aceasta a durat până au ajuns la heleşteu, unde era lumea lor, dar nu şi a lui. Baciul şi Nero s-au întors acasă. Costain s-a aşezat pe scaun, iar Nero cu capul în poala stâpânului, gândindu-se separat la viaţa trecută, ca doi bătrâni prieteni.

A doua zi, cam la ora când gâştele începeau concertul, Nero era la uşa stăpânului. Când a deschis uşa, baciul l-a mângâiat, câinele i-a întins laba şi acesta i-a strâns-o cu plăcere. Costain a dat drumul la gâşte. Într-o larmă de luptă, acestea au alergat spre poarta

deschisă. Nero, în urma lor, le-a mânat până la heleşteu şi toată ziua le-a urmărit de pe marginea lacului. Atunci, Costain înţelese de ce era trist Nero. Îi lipsea activitatea.

De atunci, Nero era tot timpul în preajma gâştelor. Le ducea la heleşteu şi le aducea seara la mama Ana. Câţiva ani, Nero a avut ocupaţie şi era aproape fericit, dar îmbătrânise şi nu mai avea nici el vigoarea de altădată.

Costain s-a îmbolnăvit foarte rău. După ce le conducea, Nero nu mai rămânea cu gâştele la gârlă, ci venea acasă.

Într-o zi ploioasă, Nero a avut o presimţire rea. A venit de la gârlă şi a găsit multă lume în curte. A vrut să intre, dar mama Ana l-a mângâiat pe creştet şi i-a spus, cu lacrimi în ochi, că baciul Costain nu mai este. Atunci, din instinct, un urlet de durere a ieşit ca un tunet din gâtlejul lui bătrân. Nero nu-şi mai găsea locul. Nu era lăsat în preajma coşciugului, căci era prea multă lume. Atunci, A trecut în revistă toate locurile pe unde umblase cu stăpânul. Până în ziua înmormântării, dispărea ore întregi şi iar reapărea.

În urma cortegiului mortuar, mergea un câine slăbit de puteri şi scheunând dureros. El îşi conducea stăpânul şi prietenul, pe ultimul drum. Ştia că nu-l va mai vedea niciodată.

După slujba de înmormântare, când nu mai era nimeni în cimitir, Nero a venit la mormântul stăpânului. S-a aşezat la capul lui scâncind şi jelindu-l. Târziu, în noapte, a adormit acolo, în cimitir. Dimineaţa, s-a trezit încălzit de razele soarelui, s-a ridicat şi s-a îndreptat spre mama Ana, care îl aştepta pe scăunelul de pe prispă. Ea şi Nero, care-şi pusese capul pe genunchii ei, jeleau moartea singurului lor prieten adevărat.

Acest tablou a durat toată ziua. Mai spre seară, mama Ana a mers în casă să se odihnească. Nero a ieşit din curte, a ajuns la stână, dar nu a putut să intre pentru că acum avea un alt stăpân. S-a reîntors la prietenul său în cimitir, s-a culcat pe mormânt şi a adormit pentru totdeauna.Mama Ana l-a căutat, dar fără izbândă.Pe la prânz, a trecut pe la ea un păstor care-i aduse vestea tristă că Nero zăcea mort la capul stăpânului său.

Mama Ana l-a rugat pe păstor să sape o groapă la picioarele soţului şi să-l îngroape acolo, iar apoi să facă o cruce pe care să scrie:

„Nero, prietenul şi credinciosul ciobănesc mioritic”

MANIFESTUL PĂMÂNTULUI

prof.dr. **Luana Ioannou-Atena**

Pădurea neagră-n noapte urlă
- Ntorcand cărările de lut
Spre nicăieri sau poate către
Acel ceva de la-nceput
Când nu se ştie cum şi cine
A dat un nume şi un drept
Acelora ce fără inimi
Şi fără nici un rost deştept
Trădează legile naturii
Şi-şi fac din flăcări iuţi de foc
O cale grea şi inutilă
Spre-a tine pe pământ un loc

Umanoizi cu minţi deştepte
Prea sunteţi egoişti şi-avizi...
Urcaţi galacticele trepte
Şi cuceriţi asteroizi.
Şi iarăşi urlă cer şi stele
Pământul cu păduri de tot...
Lăsaţi-mi gândurile mele
Măcar atât că nu mai pot!

MAI ESTE UN IAD

ing**. Ioan Vasile Indricău**

Mai este un iad crunt, aici pe pământ,
Unde se află, totuşi destul de puţin,
Furnicare de oameni, bezmetic dansând
Contorsionat , cuprinse de durere şi chin.

Mii de diavoli, la chip ca şi noi,
Sunt stăpânii omenirii bolnave acut,
Târându-ne fără scrupule, prin noroi
Încă din ziua în care, trişti, ne-am născut.

Conducătorii lumii acesteia, nişte împieliţaţi,
Ne au în dotare ca pe nişte turme de oi.
Avem belciuge, de care suntem purtaţi
Peste tot. Nici un pas înainte, toţi paşii înapoi ...
Planeta se autodistruge în ritmuri alerte;
Tot mai multe boli, tot mai multă durere.
Copiii au început părinţii să-şi certe ...
Diavolii îşi freacă mâinile de plăcere.

Ploi acide, mări poluate, peşti cu mercur,
Mâncare otrăvită, degradare morală, incultură,
Înşelătorii, perversităţi, războaie şi ură
Şi altele câte mai sunt,
Iată iadul ! E aici pe pământ !
Mai e doar o speranţă, cea în Divinitate,
Să se facă în lume, până la urmă, dreptate.

Rugaţi-vă, oameni, Dumnezeului Sfânt
Pentru a ne fi mai bine, aici pe pământ !

CU DRAGOSTE, ALEŞILOR!

(Scrisoare deschisă)

Iosif Kovacs

Câţi mai trăim?..
Nu mai contează! -
Inimi şterse
Cântece orbite
Armate-amorfe vegetând
La cozi desăvârşite
În faţa uşilor
Ce fericirea ne-o mimează!
Vă adorăm la culme
Zei coborâtori din astre
Născuţi din votul magicelor urne
Voi sunteţi poezia existenţei noastre
Ce răutatea vieţii
O faceţi să se curme.
Câţi am mai rămas?..
Nu mai contează! -
Acolo, aşa,
Câţiva copii
Stingându-se sub bisturie
Câţiva bătrâni agonizând
În paturi albe
Cu gândul la apăsătoarea datorie!
... Chiar acum
În timp ce scriu
Mă-nfior:
Oare cât la sută este taxa

Pe neobrăzarea gândului
Că am să mor?
Iertaţi-ne-
Pe cruce v-am urcat subit
Cu biciuri grele
Umerii frumoşi v-am sfârtecat
Cu grija noastră v-am zdrobit
Noi, vinovaţii ce v-au înecat
Cu strigăte şi cu proteste ordinare
Noi, îndatoraţii la ghişee
Nedemni de voi
Cu răsuflarea noastră
Prea supărătoare.

Ce mai încoace-ncolo;
Române,
Te-ai născut poet-
Aceasta-i fala!
... Dar vai,

Încă din scutec vei plăti greşeala
(Şi ce dac-ai dat lumii un Luceafăr?)
Versul tău
În ochii lor e spinul mizerabil
Sărman popor,
Până la moarte, nu uita:
Eşti impozabil.

PROPIETAR DE LACRIMI

Mariana Sperlea

Eu sunt propietarul nopţii fără mâine,
Stăpânul zilelor de lacrimi şi de post,
N-am nici prieteni şi nici bani de pâine
Şi hoinăresc prin viaţă fără rost.
Doar câinii vagabonzi îmi ţin tovărăşie,
Lingându-mi mâna-n scâncet dureros
Că poate le voi da din sărăcie
Vreo coajă veche şi-un cuvânt duios.

Dar cine să-nţeleagă-n noaptea neagră
Că sunt flămând şi fără adăpost,
Stăpân peste-un regret de neguri triste,
Proprietar de lacrimi şi de post?!

Da,sunt stăpânul pietrlor încinse
Deşi-s pribeag mă cred chiar norocos
Findcă-n curând veţi auzi de mine
Spre cer pornind flămând,însă voios
Căci fi-voi tot propietar şi acolo,
De har ce nu-i marcat de-un preţ de cost.

Lăsaţi-mi lacrima-durere mută-
Stăpân peste vise fără rost !

OGLINDA SPIRITULUI

prof. **Maria Secula**

Brâncuşi era tot timpul în căutare
Spunând că-n artă tot ce e mai greu
Este s-atingi acea înaltă stare
Când poţi să te desprinzi de „eu”.

El, cum ar rezulta din nefericire,
Simţea că orice fiinţă sasu nefiinţă
Are un spirit, o scânteie, ca atare,
Pe care l-a redat cu bună ştiinţă.

Şi, după cum însuşi artistul spune,
Numai în „echilibru” şi „pace” poţi crea,
Menira artei fiind sfântă minune
Ce multă bucurie ar trebui să dea.
Şi-aşa, precum a năzuit
Ideea-n piatră s-o cuprindă,
El viaţa-n spirit şi-a trăit
Iar opera-i este vie oglindă.

FABULE

LUPTA PENTRU EXISTENŢĂ

Ion Petre Stoica

Un iepuraş drăgălaş
Însă nevoiaş,
Mânca iarbă pe imaş.
O vulpe haină
Îl zări din vizuină
Şi pe parcurs
Se-ntâlni cu-n urs:

-„Priveşte, cumetre,
(Zise ea, pătimaş);
Pe acest iepuraş,
Care se dă drept îngeraş,
E cel mai rău făptaş;
Pentru noi e un gunoi,
Bun de pus pe făraş.

Ursul îi propune trist:
-„Vreau să te asist,
Ce fel de măsură
Vei lua faţă de această
Neînsemnată figură!”
Vulpea îl ochi,
Asupra lui se năpusti
Şi cu o tactică dură
Îl zgâlţâi, îl chinui
Şi-l făcu … friptură!”
Morala
Unii doar prin şiretenie şi violenţă
Îşi câştigă uşor modul de existenţă.

PUTEREA EXEMPLULUI

Într-o zi, prietenia şi Duşmănia
Cum-necum,
S-au întâlnit pe un drum,
Cu toată ura şi antipatia.
Duşmănia extrem de ranchiunoasă,
Scorţoasă şi lăudăroasă,
Ţinu pe această cale
Să-şi arate puterile sale;
Aproape de ele, doi buni amici
Veniţi într-o călătorie frumoasă,
Se grăbeau să ajungă acasă.
Duşmănia a stârnit un vânt
Cu toată puterea
Şi-i suflă praf în ochi,
Unuia dintre amici,
Luîndu-i, astfel, vederea.
Duşmănia îi şopti
Celui teafăr, aşadar:
-„Părăseşte-ţi părintele orb
Şi continuă-ţi drumul solitar.”
Amicul cel zdravăn se-adresă cu tărie
Către maliţioasa Duşmănie:
-„Eu nu-l voi părăsi niciodată
Pe acest amic cu inima curată.”
(Şi-l luă de mână îndată).
Duşmănia cu nişte ochi răutăcioşi,
Aşternu în calea drumeţilor
Bolovani imenşi şi colţuroşi.
Călătorul ducându-şi orbul de mână,
Nu mai avuse nici un spor
Întrucât, se împiedică
Şi se răni la un picior
Dar orbul îl rugă cu ardoare:
-„Amice, urcă-te la mine-n spinare.”
Cei doi prieteni şi-au urmat drumeţia,
Respectându-şi cuvântul şi omenia
Iar Ura mânioasă şi bosumflată,
Plecă de lângă ei ruşinată.
Se spune, că pe acel drum bolovănos
A răsărit un măr roditor şi frumos
Şi pe trunchiul lui,
S-a prins o rămurea
Din arbustul vâscului,
Care, neavând deloc rădăcini,
Se înalţă pe ale pomilor tulpini;
Iar în miez de iarnă aspră şi grea
I se coc fructele albe ca de nea.
Din această poveste cu vâscul şi pomul
Şi-a extras o morală sănătoasă omul:
O adevărată şi sinceră prietenie
Duce la pace, fericire şi armonie.

EPIGRAME

actor **George Lungoci**

UNUI DETRACTOR AL LUI EMINESCU

Deşi plin de indignare,
Eu atâta pot să zic:
Eminescu e prea mare,
Să-l înghită un pitic.

BLESTEM
(aceluiaşi)

Pentru că suport cu greu
Marea lui ticăloşie,
Bate-l Doamne-n locul meu,
Să nu intr-un puşcărie.

UNORA UNIŢI LA TICĂLOŞII

C-asemănarea îi uneşte
Să te mai miri nu are rost;
Şi legea fizicii păleşte
Când se atrage prost pe prost.

DEMOCRAŢIE

Ar fi necesar să ştie
Ale răutăţii oşti,
Că toţi vrem democraţie …
Dar să fie fără proşti.

C. ARTIŞTI ...

VLADIMIR JURĂSCU
ACTOR AL TEATRULUI NAŢIONAL DIN TIMIŞOARA

GETA IANCU *ACTRIŢĂ A TEATRULUI NAŢIONAL DIN TIMIŞOARA*

GEORGE LUNGOCI
ACTOR AL TEATRULUI NAŢIONAL DIN TIMIŞOARA

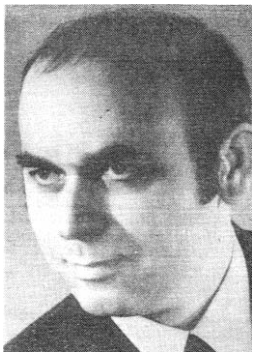

EXPOZIŢIE GOBLENURI
ANTUZA-VALENTINA DÂRLEA

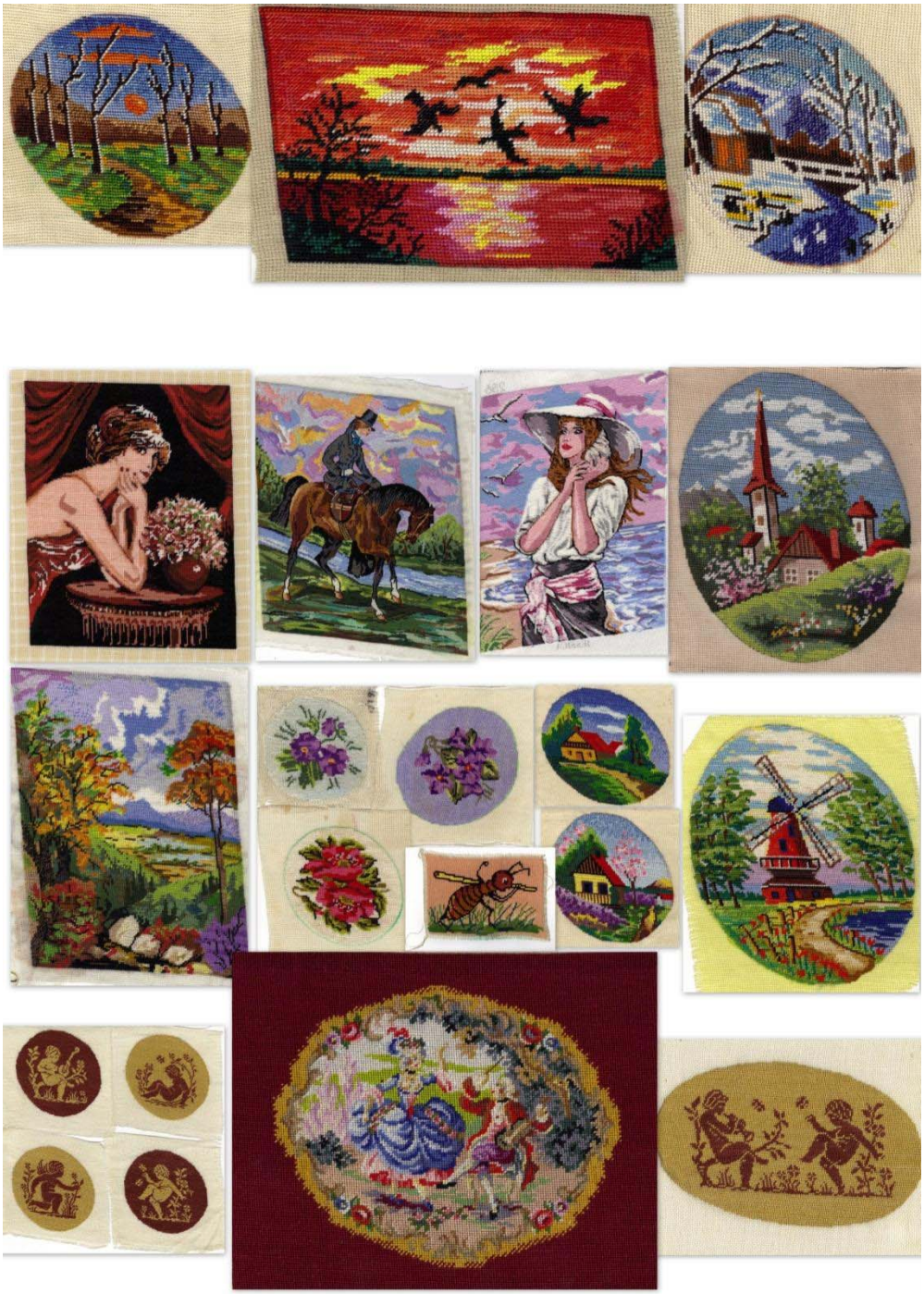

FOTO PANEL C

V. PANEL D

A. SIMPOZION

E C O L O G I A S I M E D I U L

prof. **Doina Drăgan**

Proiectul Danet iniţiat de Universitatea din Craiova şi Asociaţia Culturală Constantin Brâncuşi din Timişoara în colaborare cu Baden-Wurttemberg, condus de Preşedinte ACCB, Prof.univ.dr.ing. Horia Ciocârlie şi Coordonator naţional al DANET prep. univ.drd. Alexandru Strungă, în cea de a patra şedinţă panel naţional, pentru fiecare partener, are drept subiect mediul şi ecologia-deschidere interculturală în context european.

Programul susţinut la capitolul Ecologie constituie un excelent prilej de comunicare, dar şi de imagine în rândul populaţiei întregi, fie din rândul tinerei generaţii, fie din rândul seniorilor-un bun prilej de a apăra natura, de a ne afla într-un mediu prielnic şi sănătos.

Pentru a avea o viaţă de bună calitate şi longevivă trebuiesc indeplinite anumite reguli de bun simţ, pentru ca să respirăm un aer curat, şi nu poluat. Petrecerea timpului liber prin parcuri cu flori sau păduri înverzite şi nu tăiate cum se văd în ultimii ani, ar face foarte bine sănătăţii. Cît de bine ar fi dacă s-ar lua măsuri pentru a nu se mai tăia copacii din pădurile noastre, sau dacă se mai taie ar trebui plantaţi alţi puieţi în loc. Ar fi bine să ne păstrăm puţin timp liber pentru acest lucru şi voluntar să contribuim la plantarea puieţilor, cum de altfel unele instituţii o fac. Este o sarcină care trebuie îndeplinită.

Discuţiile tematice în panel- conduc şi la activităţi practice. Noi vă vom prezenta frumuseţile naturii din ţara noastră, sau din alte ţări ale lumii, doar în câteva imagini din fotografiile realizate în ultimii ani unde se reflectă frumuseţea şi pitorescul peisajelor, unde ecologia îşi prezintă mediul corect şi curat. Ex. foto.....

Considerăm bine venite analizarea unor probleme pe toate feţele, dezbaterile şi iniţiativele luate în cele patru şedinţe, în cadrul Asociaţiei Culturale Constantin Brâncuşi

Timişoara dar toate trebuiesc duse la finalizare. Sunt necesare cursuri de formare şi perfecţionare profesională în domeniul protecţiei mediului, seminarii, simpozioane,sau conferinţe în domeniul controlului poluării, iar populaţia să se alinieze la politicile de mediu din Uniunea Europeană.

Un exemplu care dăunează mediului este, în opinia mea, existenţa atâtor Malluri, în marile oraşe ale lumii, a atâtor spaţii închise şi fără lumina naturală. În schimb grădinile pline cu pomi fructiferi, cu plante ecologice, cu flori de toate felurile care să împrospăteaze aerul lipsesc din viziunea celor care dispun de arhitectura oraşelor. Mirosul florilor, a florilor de tei sau a florilor de salcâm din pomii româneşti duc toate la improspătarea mediului înconjurător, a mediului curat şi nepoluat.

Comunitatea trebuie să se implice în protejarea mediului pentru dezvoltatrea corectă a societăţii în viitor. Acest lucru s-a şi făcut prin cele patru şedinţe panel aici în Timişoara, unde pe lângă cei doi parteneri au mai participat şi

alte Asociaţii. La noi în ţară , mediul ecologic a fost ceva tradiţional pentru comunităţi, păcat că în ultimii ani s-au mai pierdut aceste tradiţii. Oricum procesul de îmbogăţire a cunoştinţelor reprezintă atât o speranţă pentru viitor cât şi o garanţie pentru mediu şi ecologia lumii întregi, dar şi a statelor danubiene pentru identităţi atât naţionale cât şi europene (prin proiectul Danet), care trebuie protejată.

PROTECŢIA MEDIULUI ÎNCONJURĂTOR

prof. Florica Bruţiu Bacicu

Trebuie să recunoaştem că generaţia Cenaclului "Flacără" a poetului Adrian Păunescu era mai interesată de soarta pământului decât generaţia actual când nimănui nu-i mai pasă de ce-i în jurul nostru, le pasă doar de bani să-i scoată din orice, apoi lăsă cu nesimţire în urma lor, tone de gunoaie în mijlocul naturii, unde ar trebui să fie curat şi pur. O auzeam pe vremea aceea pe fiica mea cântând "Pământul este totul, e leagăn şi visare" de fapt e raiul nostru, cum să ne fie indiferentă soarta lui, e casa noastră, e totul pentru noi oamenii, fără el n-am exista!

Pe vremea aceea, natura era mai ocrotita; se plantau păduri primăvara, se lua atitudine împotriva celor ce făceau acele experienţe cu bombe atomice, împotriva războaielor. Azi se încearcă a se folosi energia atomică în scopuri paşnice, prin centralele nucleare, dar iată că şi aceste se dovedesc a fi pericole pentru omenire, exemplu: Cernobâl, Fukushima. Cred că avea dreptate Noica când spunea că de fapt omul nu stăpâneşte energia atomică, şi de aceea vor avea loc aceste explozii nucleare, în prevestirile pentru secolul XXI. În completarea celor spuse de doctorul Constantin Strunga, voi rosti o frumoasă poezie care se încadrează în temă, intitulată "Manifestul Pământului" scrisă de colega noastră Luana Ioannou:

Pădurea neagră-n noapte urlă
- Ntorcând cărările de lut
Spre nicăieri sau poate către
Acel ceva de la început
Când nu se ştie cum şi cine
A dat un nume şi un drept
Acelora ce fără inimi
Şi fără nici un rost deştept
Trădează legile naturii
Şi-şi fac din flăcări iuţi de foc
O cale grea şi inutilă
Spre a ţine pe pământ în loc
Umanoizi cu minţi deştepte
Prea sunteţi egoişti şi avizi...
Urcaţi mai bine a galaxiei trepte
Şi cuceriţi asteroizi!
Şi iarăşi urlă cer şi stele
Pământul cu păduri cu tot;
Lăsaţi-mi gândurile mele
Măcar atât, că nu mai pot!

Din aceste versuri reiese clar revolta autoarei împotriva celor ce vor să distrugă Pământul.

Vă mai reţin atenţia cu un citat din Calistrat Hogaş: "Firea întreagă mi se părea că răsărita atunci,... din sânul adânc al apelor creaţiunii. Atâta era de fragedă, atâta era de virginala; Soarele însufleţea cu lumina de aur idealizată a razelor sale, picăturile mari şi grele de rouă curata care atârnau pe vârful negru-verde al fiecărui frunze mici şi ascuţite de brad; ierburile subţiri şi mlădioase sub greutatea aceloraşi picături de rouă îşi plecau molatec fruntea spre pământ".

Oare mai putem noi vedea toate aceste frumuseţi după incursiunile acelor amatori de "grătare" la iarbă verde care lăsa în urma lor tone de ambalaje, sticle de plastic (care nu se absorb în natură nici în 300 de ani) şi altele. Oare nu stricăm cu bună-ştiinţă tot ce Dumnezeu a lăsat pe pământ pentru noi oamenii? Şi pentru ce?

Pentru o clipă de distracţie. Am auzit că în sfârşit s-au sesizat şi aleşii noştri şi au propus să se voteze o lege a picnicului. Oare chiar nu există nimic care să-i împiedice pe unii oameni să comită aceste sacrilegii, să se trezească în sfârşit la realitate şi să se comporte normal. În ţările civilizate unde e curat, nu ca la noi, singura metodă care a dat rezultate, au fost amenzile (Paris, Germania). Dar poate că acesta este totuşi cel mai nevinovat păcat al romanului. Cel mai mare păcat este distrugerea pădurilor. S-au defrişat hectare întregi de pădure pentru a fi exportat lemnul în alte ţări şi nu s-a pus nimic în loc. Altădată spuneam, se plantau păduri pe dealuri: duzi, salcâmi, tei, pentru încurajarea apiculturii. Era totuşi o preocupare. Acuma singura noastră preocupare este să poluăm pădurile, râurile. Ne mulţumim să ne hrănim cu mâncare plină de E-uri care se spune că sunt foarte nocive, dar oare ne pasă de ce va fi mâine? Ne satisfacem comoditatea cu chipsuri, Coca-Cola, McDonald's şi altele.

Îmi amintesc că la Baia-Mare că diriginta, ieşeam alături de copii la plantat copaci. Se spune în popor că "Dacă în viaţa n-ai reuşit să sadeşti un pom, să creşti un copil şi să construieşti o casă, ai trăit degeaba pe pământ". După ce ai ajuns să plantezi un pom, îl iubeşti şi-l ocroteşti că pe copilul tău, sigul îl vei apăra, vei fi fericit să-l vezi crescând şi dezvoltându-se. Dar dacă n-ai făcut niciodată acest lucru probabil că nu-ţi va pasă dacă moare sau e tăiat vreun copac. Zicea cineva şi o zic şi eu acum "cine nu iubeşte şi nu respecta pădurea, nu respectă şi nu iubeşte nici oamenii! Cine nu are milă de arborii viguroşi, nu va avea milă nici de generaţiile de sinistraţi care urmează distrugerii pădurilor". Astăzi sub ochii noştri şi mai ales a "aleşilor noştri" se jefuieşte în mod barbar pădurea după care, ştim, urmează inundaţii devastatoare, alunecări de teren cu consecinţe nefaste. E plină tara de partide politice care în faţa lumii "şi-ar scoate ochii" dar când e vorba de jaf, de propriile interese se merge după proverbul "corb la corb nu-şi scoate ochiul". Aţi auzit vreodată de un partid care să acuze un alt partid de jaf asupra pădurii? Să-l facă vinovat de inundaţii? Nu! Toţi vorbesc despre cum ar trebui ajutaţi sinistraţii din banii publici dar uneori nici asta nu se face. Tinerii din PNL au plantat duminică tepe în loc de copaci deci au mai stricat şi lemn degeaba. Nimic despre cauzele şi vinovaţii pentru dezastre. A apărut

Aşa-zisa alinare pentru sinistraţi, s-au inventat acele "coduri colorat" pentru avertizarea calamităţilor. Ce mare uşurare pentru acest popor sunt codurile? Dar unde este codul şi ce culoare ar trebui să aibă acela care să oprească devastarea pădurilor? Lipseşte un asemenea cod, pentru că ce-i în măsură să-l facă nu-şi taie singuri... nu cracă, "vila" de sub picioare.

Citeam acum vrei două săptămâni în "Ziarul Financiar" că Universitatea Harvard din America este cel mai mare proprietar de păduri din România. Se da acolo un tabel cu cei mari proprietari de pădure, printre care şi Regele Mihai. Îmi pare rău dar trebuie să spun că tot ce-a lăsat Dumnezeu aici pe bucăţica asta de pământ numită România: munţii, pădurile, râurile nu pot fi a lui Petre, a lui Mihai, a lui Ion; ci a ţării, a poporului ce locuieşte aici pe aceste meleaguri.

Muntele, pădurea, răul, de ce să fie al unei persoane? El a construit muntele, pădurea, răul? Eu consider că e nedrept să fie proprietatea lor.

Şi,... mai zice apoi "Ziarul Financiar", în pofida acestor achiziti, Statul Român rămâne cel mai mare proprietar al pădurilor din România, m deţinând 3 mil. hectare administrate de Regia Naţională a Pădurilor, RomSilva, dar care nu sunt bine păzite, ci sunt la cheremul hoţilor de lemne. În concluzie, o "ciudăţenie: România rămâne pe lista investitorilor în păduri".

Acum o săptămână se vorbea la televizor pe postul local despre o împărţire a mediului înconjurător în oraşul nostru. Se spunea cu nonşalanţă, că Timişoara este printre primele 5 cele mai poluate din ţară şi despre cum sar putea combate fenomenul (asta numai după o evaluare a U.E.). Se spunea că este necesar să se termine centura Timisoarei pentru că maşinile de mare tonaj să nu mai traverseze oraşul, să se spele străzile pentru curăţirea aerului; căci iată că tot de la televizor am aflat că în România sunt foarte mulţi copii bolnavi de astm bronşic.
să se planteze noi parcuri care vor deveni "plămânii" oraşului.
orăşenii să respecte mai mult curăţenia oraşului. (aici aş aminti poluarea fonică, alarmele maşinilor şi claxonarea pe stradă)
s-a ajuns la concluzia că toate aceste se vor obţine numai prin amenzi şi vor deveni o sursă de fonduri pentru acţiunile respective.
În Banat, în afară de Timişoara, probleme cu poluarea mai sunt în localitatea Băile Herculane, Golful Dunării (din tren se poate vedea o imagine apocaliptică, plin de sticle de plastic).

O măsură ar fi educaţia în şcoli şi prin mass-media. În şcoli nu se face, iar în mass-media prea puţin. Nu se curăţa nici coşurile de gunoaie, sunt atâtea de făcut dar cine să le facă?
În concluzie, s-a făcut totuşi ceva, pe strada s-au asfaltat drumuri şi trotuare, s-au plantat copaci, strada arata acum că o adevărată pădure, probabil de aceea s-au refugiat aici păsările sălbatice.

PROBLEMA ECOLOGICA IN LUMINA INVATATURII CRESTINE

Prof. **Carmen Alexandra Cotoc**

Biserica crestina este pusa astazi in fata multor probleme, care framanta lumea contemporana,contemporana, odata cu transformarile de ordin social, economic si politic pe care le-au produ

Biserica crestina este pusa astazi in fata multor probleme, care framanta lumea contemporana, odata cu transformarile de ordin social, economic si politic pe care le-au produs.

Se cunoaste faptul ca Ortodoxia pune accent pe transformarea sufleteasca a credinciosilor sai, dar ea se straduieste sa orienteze pe credinciosi, in aceasta epoca de rapide transformari. Dar a privi in perspectiva crestina problemele societatii contemporane este o sarcina pe cat de urgenta, pe atat de dificila din cauza complexitatii acestor probleme.

Una din aceste probleme care framanta omenirea este si problema ecologica, care are grave implicatii morale pentru intreaga omenire.

Izbitoare prin coordonatele ei globale, aceasta problema se afirma ca un intreg complex de daune si dificultati ce apar in fata omenirii "ca rezultat al lipsei de clarviziune si a folosirii imprudente a mediului natural inconjurator, prin diminuarea resurselor de viata, necesare omului si dezorganizarea functiilor si proceselor binefacatoare lui".

Ecologia in intelesul ei de disciplina umanista si chiar filozofica este "o interrelatie dintre natura, societate si om". Problematica ecologica este axata pe

ideea ca omul este in curs de a distruge echilibrul planetei prin efectele poluarii si supra-poluarii, prin secatuirea rezervelor naturale si prin posibilitatea pustiirii planetei printr-un razboi atomic. Aceasta problema este pe drept receptata atat de oamenii de stiinta, cat si de constiinta crestina ca un amenintator semn al vremii, care se cere neaparat explicat.

Acuitatea si gravitatea problemei ecologice reiese mai ales din faptul ca multi specialisti atrag atentia ca actuala criza ecologica este mai mult decat un fenomen planetar. Prin efectele sale fiind un fenomen care depaseste planeta noastra.

Problema devine complexa prin faptul ca datorita calculelor deficiente ale unei generatii, platesc dureros generatiile viitoare. Este evident principiul egoist ce caracterizeaza acest fenomen. Viata crestinului este plina ne raspundere in fata lui Dumnezeu, pentru ei si pentru semenii sai. "Responsabilitatea noastra morala este angajata pe un camp vast si intr-un timp nedefinit. Fapta noastra are repercusiuni si influenta asupra celor prezenti si celor viitori".

Crestinismul si natura. Crestinismului i-a precedat si i-a servit drept baza religia Vechiului Testament. Atitudinea Vechiului Testament fata de natura insufletita si neinsufletita a fost cu totul alta decat la celelalte popoare. Sfanta Scriptura marturiseste ca Dumnezeu, Creatorul cerului si al pamantului, al omului si al intregului univers, a invatat poporul ales sa convietuiasca in deplina armonie cu natura, sa-i respecte legile.

Dupa invatatura crestina, raportul moral al omului fata de natura se cuprinde in cuvintele lui Dumnezeu ele la creatie : "Cresteti si va inmultiti si umpleti pamantul si-l stapaniti si stapaniti peste pestii marii, pasarile cerului, peste dobitoace si peste toate vietuitoarele ... Iata Eu am dat voua toata iarba ce face samanta ... si tot pomul care are intru sine rod cu samanta de semanat, vor fi voua de mancare" (Facere I, 28 -29). Prin aceste cuvinte i se da omului o autoritate relativa de stapan al naturii. Omul a fost asezat inca de la creatie in mijlocul naturii Toate lucrurile create de Dumnezeu pentru om sunt marturia Atotputerniciei si intelepciunii lui Dumnezeu. Toata creatiei, cerul si pamantul, a fost facuta subiect pentru om, sa-l slujeasca si sa lucreze pentru om. "Creaturile lui Dumnezeu slujesc nu lui Dumnezeu, nici ingerilor si nici lor insile ci numai omului".

"Natura devine pentru om izvorul bunurilor materiale trebuitoare vietii si materialul pe care isi va exercita intreaga sa activitate de fiinta rationala".

Pana la caderea in pacat, omul domina natura atat fizic cat si moral. Aceasta revelatie divina a fost fixata in acele timpuri preistorice, cand credintele religioase ale tuturor popoarelor, cu exceptia poporului ales, erau patrunse de sentimentul dependentei fata de natura.

Dupa invatatura Sfantului Maxim Marturisitorul, "Primul om a fost chemat sa uneasca in sine totalitatea fapturilor create si ajungand la o unitate desavarsita cu Dumnezeu, sa comunice acea stare de indumnezeire intregii creatii ; lui i s-a oferit posibilitatea sa uneasca raiul cu intreg pamantul, adica purtand raiul in sine, in puterea comunicarii sale permanente cu Dumnezeu". Asa se explica inaltimea morala a dominatiei omului asupra naturii, ca grija permanenta pentru bunastarea intregii creatii, posibila numai prin iubire fata de creatura.

Dupa caderea in pacat a primilor oameni, omul s-a revoltat impotriva Creatorului sau iar natura nu l-a mai recunoscut ca stapan, revoltandu-se si ea impotriva omului. (Intelep. lui Solomon XVI, 24). Aceasta cadere din comuniunea cu Dumnezeu a indepartat pe om de Dumnezeu tot mai mult, aducandu-i tristete,

suferinta si moarte. Viata in natura s-a dezorganizat, devenind dusmanoasa omului. Stapanirea omului asupra naturii s-a transformat in necesitatea de a-si apara existenta impotriva calamitatilor naturale si de a lupta cu spinii si palamida (Fac. III, 18-19). Pacatul, care a perturbat ordinea morala si natura, nu-i mai lasa omului decat o singura cale sa iasa invingator si anume prin munca, intr-un proces de indelunga dezvoltare istorica, ca, singura cale spre restabilirea dominatiei morale asupra naturii. Astfel, in Vechiul Testament aflam porunci care interzic profanarea naturii prin distrugerea pomilor : "Sa nu strici pomii, nici sa pui securea in ei, ci din pom sa mananci dar pe el sa nu-l tai, caci pomul cel din tarina nu este ca omul sa poata fugi de la fata ta... Iar copacii pe care-i stii ca nu-ti aduc nimic de hrana, poti sa-i tai ca sa-ti faci intarituri in jurul cetatii" (Deut. XX, 19 s,u.).

Psaltirea lui David canta pe Dumnezeu ca Domn si Stapan al naturii, care este plina de ascultare si lauda fata de Creatorul ei. Descrierile profetice despre natura devin prototipuri ale transformarii ei viitoare. Sfanta Scriptura ne vorbeste despre vita si roadele pamantului (Numeri XX, 14), despre tratamentul omenos al animalelor (Deut. XXV, 4). Psalmul CIII, 14-15, este un imn inchinat lui Dumnezeu pentru intelepciunea si bunatatea aratate in crearea lumii, a plantelor si animalelor si destinarea acestora spre folosul oamenilor. In acest psalm se spune : "Tu faci sa rasara iarba pentru dobitoace si verdeata pentru trebuinta omului; Tu scoti hrana din pamant, painea care intareste inima omului...".

Poluarea si implicatiile ei morale. - Am aratat mai inainte ca prin ecologie se intelege un echilibru biologic intre organismele vii, inclusiv omul, si mediul lor. Interventia omului, constienta sau nu, in natura, influenteaza foarte mult echilibrul biologic. De aceea toate actiunile noastre cu mediul inconjurator trebuie bine chibzuite pentru a nu depasi anumite limite care caracterizeaza si mentin echilibrul biologic, necesar naturii si omului.

De cateva decenii, omenirea a inceput sa se preocupe in mod intens de problemele generate de relatiile sale cu mediul ca acela a epuizarii resurselor naturale sau poluarea. Fenomenul poluarii este in continua crestere si poate primejdui viata si sanatatea omului. Prin poluare - poluere = a murdari, a profana - se intelege in general o intoxicare, o otravire a solului, aerului, a spatiului sonor care impovareaza viata si natura cu pierderi ireparabile. La acest proces nociv s-a ajuns dupa cum sustin specialistii, datorita progresului tehnico-stiintific rau inteles si rau folosit.

Acest progres implica fara indoiala munca si inainte de a trece la cauzele si implicatiile morale ale poluarii, socotim ca e nevoie sa spunem cateva cuvinte in legatura cu munca si progresul tehnico-stiintific in lumina invataturii crestine. In conceptia moralei crestine, munca este inteleasa ca o "activitate umana, efectuata cu efort si cu metoda, aplicata asupra naturii - materiale si spirituale - pentru prelucrarea ei in vederea crearii valorilor (bunurilor) care sa satisfaca nevoile si aspiratiile materiale si spirituale ale oamenilor".

Dupa caderea in pacat, cel facut dupa chipul si asemanarea lui Dumnezeu a fost asezat in mijlocul naturii ca s-o stapaneasca prin munca: "cresteti si stapaniti pamantul" (Fac. II, 15-19). Natura a fost creata intr-o stare perfectibila. Dumnezeu a asezat in natura numai germenii unei creaturi perfecte care se pot dezvolta prin conlucrarea omului cu Dumnezeu. Mantuitorul face din munca conditie pentru dobandirea vietii vesnice, deoarece faptele de ajutorare a aproapelui, fara de care nu ne putem mantui (Matei XXV, 35-46), nu se pot realiza decat numai prin munca. Munca are un sens divin-social si personal si este necesara pentru practicarea iubirii aproapelui, ca, de altfel, a tuturor virtutilor.

Stapanirea omului asupra naturii devine o realitate numai printr-o munca sustinuta si staruitoare, prin efortul creator al civilizatiei si culturii. Prin munca omul cerceteaza si cunoaste puterile si legile fenomenelor naturii. In zilele noastre aceasta activitate a dus la un gigantic progres tehnic si stiintific. Sfanta Scriptura ne vorbeste de o natura activa care reprezinta "cartea deschisa a intelepciunii divine si care ne ajuta sa formam in interior valori spirituale si sa cultivam dragostea fata de aproapele. Dumnezeu a pastrat si recreat frumusetea naturii privind in fiecare fir de iarba creatia divina".

Asadar, Dumnezeu a creat lumea buna, dar nu la limita maxima, ci potential foarte buna. Lumea a fost creata perfectibila prin munca staruitoare a noastra in colaborare cu harul divin. "Stiinta codifica legile naturii iar tehnologia foloseste aceste legi in scopuri industriale, pentru ca omul sa poata sa porunceasca mai bine naturii si sa-si satisfaca nevoile sale".

In conceptia Sfintilor capadocieni, omul este cea mai aleasa creatura a lui Dumnezeu inzestrata cu functii creatoare si capabil de un necontenit progres spiritual si material. Ca microcosmos si colaborator al lui Dumnezeu, cel ce crede are posibilitatea "sa se desavarseasca pana la indumnezeire si sa desavarseasca si cosmosul prin geniul mintii sale". Relatia omului cu natura conditioneaza armonia fizica si biologica. Omul nu poate sa existe fara aer, apa, soare, si alte elemente ale lumii. De aceea cunoasterea stiintifica este necesara pentru crestini ca si credinta in providenta divina. Dupa conceptia teologica crestina, prin neascultarea fata de porunca divina s-a distrus armonia intre creatie si Creator (Fac. III, 18), fortand omul sa culeaga spini si palamida iar natura sa geama in nadejdea mantuirii (Rom. VIII, 19-23). Theilard de Chardin, in interpretarile sale teologice, arata ca natura este activa iar universul se straduieste sa atinga gradul cel mai inalt de perfectiune.

Tehnologia inseamna o crestere a fortei omului care poate fi in bine sau in rau. Intrebuintarea egoista a tehnicii, in scopuri dezastruoase, are urmari grave in echilibrul biologic producand poluarea. Invatatura crestina vede in tehnica expresia spiritului creator si o considera drept mijloc si nu scop al vietii. De felul cum este orientata tehnica depinde solutionarea marilor probleme ale omenirii. "Nu tehnica poarta vina pentru poluare, ci reaua intrebuintare sociala a ei, care tine prea putin cont de persoana".

Tehnica poate fi, si trebuie sa fie, un mijloc de imblanzire, umanizare si spiritualizare a naturii, prin care se transfigureaza intreaga natura, inclusiv omul. Crestinismul invata ca progresul tehnico-stiintific trebuie sa fie dublat de unul spiritual-moral, astfel ca civilizatia sa intre in serviciul omului si sub comandamentele eticii superioare.

Una din acestea este si poluarea, problema urgenta in tarilor puternic industrializate. Succesele exceptionale ale stiintei si tehnicii contemporane si-au gasit aplicarea in industrie si in agricultura si treptat controlul omului asupra mediului inconjurator a degenerat prin folosirea nelimitata si irationala a bogatiilor solului. Aceasta faciliteaza epuizarea lor si perturbeaza in chip simtitor echilibrul intre societate si natura.

Printre cauzele poluarii sunt enumerate : cresterea populatiei, care prin marirea necesitatilor cere accelerarea productiei prin dezvoltarea industriei care inglobeaza mari cantitati de materii prime si polueaza mediul inconjurator; foamea unei treimi din omenire ; dezechilibrul economic international ; folosirea tehnicii in scopuri distructive, ca experientele cu bomba atomica etc. Principalii poluanti ai mediului sunt socotiti a fi industria prin gazele sale toxice : bioxidul de sulf, fluorul si combinatiile sale, acidul clorhidric, amoniacul etc, apoi agricultura : poluarea

prin folosirea insecticidelor si erbicidelor, despaduririle nerationale, distrugerea unor specii de plante si animale, eroziunea solului.

Poluarea solului duce la poluarea alimentelor care pun in pericol viata omului, a plantelor si a animalelor. Natura, intreaga biosfera, este infectata si pune in primejdie echilibrul planetei si viata omului pe ea. Poluarea apei, aerului si solului a facut ca in societatea occidentala goana dupa acapararea spatiului natural sa fie foarte apriga. Asa cum spunea scriitorul Philippe Saint-Marc, "liberalismul occidental distruge padurile, existand numai interesul pentru supraexploatare, fara a tine seama de importanta biologica, ecologica si estetica". Mai exista poluarea sonora prin zgomot, poluarea vizuala si chiar fumatul reprezinta un fel de poluare a mediului ambiant.

Este unanim recunoscut faptul ca poluarea este un rau foarte mare al secolului nostru care pune in pericol sanatatea vietii umane, S-a constatat ca in marile metropole ale lumii, aerul viciat da nastere la boli grave. Oxidul de carbon este cel mai nociv ; fixandu-se in hemoglobina, lipseste tesuturile de oxigen, dand nastere la boli cardiace sau boli psiho-fiziologice ca : migrene, stari depresive etc. Radioactiviatea experientelor nucleare se concentreaza in animale si plante pe care omul le consuma - imbolnavindu-se indirect.

De la inceput trebuie precizat ca, din punct de vedere crestin atentia trebuie indreptata asupra pacatului. Porunca divina data celui credincios este ca el sa fie un creator, dupa chipul si asemanarea lui Dumnezeu. Crestinul, cazand in pacat, a avut drept urmare deformarea profunda a fundamentului moral, slabind puterea sa de stapanire asupra naturii. Intruparea, rastignirea, invierea si inaltarea Mantuitorului stau la temelia invierii noastre si a reinnoirii intregii creatii (I Cor. XV, 14; Rom. VIII, 19). Viata cu Hristos si in Hristos ne indeparteaza de pacat si ne exercita vointa in virtute.

Omul orbit de pacatul lacomiei, poate denatura natura. Lacomia de avutie este "o nazuinta si o preocupare continua de a spori averea numai in scopuri egoiste, fie pentru placerea de a avea, fie pentru satisfacerea placerilor personale si refuzul de a ajuta pe cei lipsiti". "Lacomia de avutie este o extensiune si o deviere a instinctului de conservare in adancul caruia sta nevoia de dominatie. Avaritia ca forma a lacomiei este in contrast cu milostenia si dreptatea, fiind un pacat de moarte deoarece lacomul lasa mai repede pe aproapele sau sa piara, decat sa renunte la bunurile pe care le poseda".

Analizand relatia omului cu natura se poate foarte usor vedea cum omul o distruge cand este stapanit de pacat, prin razboaie care distrug vieti omenesti si dezorganizeaza natura, razboaie pe care le uneltesc cei lacomi in scopul de a-si mari profiturile si sfera de exploatare.

Puterea omului apusean asupra naturii s-a transformat intr-o competitie economica.

Mantuirea in conceptia ortodoxa are si o dimensiune cosmologica. Dupa Sfantul Apostol Pavel natura suspina asteptand mantuirea prin omul credincios, prin sfant (Rom. V, 21-29). In jurul sfintilor intreaga natura insufletita si neinsufletita, se imblanzeste, devenind slujitoare a omului.

In cultul ortodox se afla cereri speciale pentru natura, cu deosebire in ierurgii crestinii se roaga contra calamitatilor naturale, pentru imbelsugarea roadelor pamantului etc. Crestinul trebuie sa incerce sa schimbe natura, s-o imbunatateasca, transfigurand-o cu ajutorul harului si astfel, din inamica sau indiferenta, ea sa devina pentru crestin prietena si slujitoare.

In invatatura ortodoxa natura are un caracter activ. Dupa Sfantul Grigorie de Nisa, natura urca de la nedesavarsit la desavarsit. Savantul Theihlard de Chardin il confirma constatand ca natura evolueaza spre spiritual si constient. Creatia trebuie transformata in valori rationale spre a-i descoperi frumusetea. Noi ne straduim pentru transformarea, lumii si cunoasterea scopului ei din dragoste de Dumnezeu, de noi insine si de aproapele prin harul divin. Iubirea fata de Dumnezeu si aproapele este capabila sa ajute la folosirea stiintei si tehnicii in slujba binelui si a omului, sa sprijine cele mai grele probleme ale existentei crestine. Iubirea, care se revarsa din Dumnezeu peste toata omenirea, prin care omul este frate cu semenul sau, este "forta spirituala care pune tehnica in slujba omului si a binelui". Pacatul trebuie invins prin dragoste care duce la desavarsire (Matei V, 48).

De aceea, azi mai mult ca oricand, crestinul are datoria de a vietui in asa fel, incat sa pastreze toate in perfecta armonie, in care au fost oranduite de intelepciunea divina, deoarece "toate sunt solidare cu destinul omului, impreuna cu el se ridica sau cad impreuna cu el".

ORIGAMI,
HOBBY SAU PASIUNE?

înv. Antuza-Valentina Dârlea

În urmă cu mai bine de 1000 de ani apărea în Ţara Soarelui **Răsare, Japonia, arta ORIGAMI (în japoneză ori=a îndoi, gami=** hârtie). Face parte din categoria artelor marţiale, ocupându-se de dezvoltarea spiritului.

Dacă la începuturile sale era un mod plăcut şi frumos de petrecere a timpului la curtea imperiala japoneză, doar cei bogaţi îşi puteau permite acest lux, hârtia fiind foarte scumpă la acea vreme, cu timpul, mai precis acum 300 de ani, ieftinirea hârtiei a făcut posibilă răspândirea acestei arte în mijlocul maselor, fiind îndrăgită deopotrivă de copii şi de adulţi.

Arta ORIGAMI se va face cunoscută şi înafara Japoniei mai ales după cel de-al doilea război mondial, astfel că astăzi din ce în ce mai mulţi oameni de pe întreg globul pământesc sunt atraşi şi încântaţi de această arta.

Există chiar şi la noi în R omânia cluburi ORIGAMI în care pasionaţi îşi etalează măiestria, organizează expoziţii, concursuri, atrag şi pe alţii- copii, tineri, adulţi- care doresc să cunoască această artă şi s-o practice.

Eu însămi, semnatara rândurilor de faţă, învăţătoare, în present pensionară, am desfăşurat cu elevii claselor I-IV (ciclul primar) timp de patru ani, câte o oră pe săptămână iniţiere în arta ORIGAMI. La încheierea ciclului primar le-am cerut elevilor să răspundă în scris la întrebarea "Ce înseamnă/a însemnat pentru voi origami?" spicuim din răspunsurile lor:

1. "… prima oră de ORIGAMI … cu toţii eram uimiţi ce putem face doar dintr-o simplă hârtie".

2. "… aşteptam cu bucurie ora de ORIGAMI."
3. "Tuturor ne place ORIGAMI. Aşteptăm în linişte ora de origami să aflăm ce vom face."
4. "Ideile doamnei învăţătoaare ne uimesc şi pe noi:"
5. "Eu iubesc foarte mult ORIGAMI. Doamna mă felicită tot timpul."
6. Îmi place ORIGAMI pentru că poţi face multe lucruri pe care le poţi face chiar şi cadou copiilor mai mici."
7. "… când mă gândesc că în clasele mai mari nu vom mai face ORIGAMI mă apucă tristeţea. Dar până facem origami sunt în continuare fericită."
8. "îmi place atât de mult încât aş vrea să mă înscriu într-o şcoală unde se face origami şi în clasele mai mari"
9. "ORIGAMI nu poate fi înlocuit cu altceva. Totul e foarte frumos."
10. "ORIGAMI este foarte frumos, este mai mult decât o artă, este şi o fericire sufletească şi o bucurie"

Rezumând ORIGAMI înseamnă pentru copii uimire, bucurie, fericire, prilej de a dărui, mai mult decât o artă este o fericire sufletească.ţelul nostrum înseamnă că a fost atins.

Materialul cu care se lucrează este modest- o simplă coală de hârtie, la îndemâna oricui şi oricând şi nu cere effort financiar. De la hârtia de ziar, de împachetat, de învelit dulciuri şi nu numai, de la flori, şerveţele, până la hârtia glasată orice hartie care se poate împături de "x" ori, în funcţie de figurile ce se confecţionează, hârtie mai subţire sau ceva mai groasă, iată cât de generoasă este oferta. Astăzi există posibilitatea de a ne procura coli gata pregătite pentru ORIGAMI- de regulă de formă pătrată- din magazinele de profil, cele de birotică, în funcţie de ceea ce dorim să confecţionăm ne vom allege hârtia cea mai potrivită (devine chiar o pasiune această acţiune.)

Paleta figurilor ce se pot realiza este impresionantă, diversificată: flori, animale, obiecte de uz casnic, obiecte de îmbrăcăminte, obiecte decorative, rame foto, mijloace de transport pe uscat, apă, aer, căsuţe, evantaie, coifuri, ghirlande, litere, cifre, măşti, cutiuţe decorative, semen de carte, figure reprezentând zodii şi câte şi mai câte.

Una din figurile origami îndrăgită de japonezi este cea care-l reprezintă pe cocorul japonez, despre care japonezi au credinţa că este foarte înţelept, că trăieşte 1000 de ani şi adduce noroc şi fericire oamenilor. De aceea, în japonica există obiceiul ca fetele să confecţioneze 1000 de cocori, să-I pună intr-un şirag şi să-I ofere zeilor şintoişti. Atârnat în case acest şirag de cocori va adduce pacea şi fericirea, fiecare cocor pliat însemnând câte o rugăciune pentru zei.

Este emoţionantă povestea unei fetiţe japoneze, SADOKO SASAKI, de 12 ani, victim a bombei atomice de la Hiroşima. Bolnavă de leucemie, fără putinţa de a se face bine vreodată, după cum au spus medici, fetiţa a început să confecţionezew cocori cu speranţa că se va însănătoşi dacă va reuşi să ajungă la o mie. La al 643-lea cocor însă inima fetiţei a încetat să mai bată. Bomba şi-a luat victim. Câtă speranţă, hărnicie, perseverenţă la această fetiţă.

Cum vor fi folosite figurile confecţionate? Pentru copii unele pot constitui chiar jucării, ex: animale, mijloace de transport şa. Cu care să-şi ocupe timpul în mod plăcut. Altele atât pentru copii cât şi pentru adulţi vor fi confecţionate având încă de la început un scop bine determinat: ca felicitări (la sărbători religioase, zile de naştere, zile onomastice, alte evenimente) şerveţele împăturite în mod artistic pentru mese festive, aranjamente florale şi nu numai pentru camera copilului,

pentru sală de festivităţi, obiecte de împodobit bradul de crăciun (globuri, steluţe, lumânări) şi multe altele. Intervine imaginaţia şi maiestria celui care le confecţionează.

Dacă îmbrăţişând această artă copii vor devein mai harnici, darnici, cu simţul economiei, iubitori şi ocrotitori ai naturii şi a tot ceea ce este frumos, vor fi perseverenţi în îndeplinirea unor datori, un lucru însemnat va fi şi Acela de a-şi înfrânge timiditatea, adaptându-se cu uşurinţă la grupul din care fac parte vor învăţa să se organizeze.

Pentru persoanele adulte în speţă pentru cei de vârsta a treia aceasta poate devein din hobby o pasiune, prilej de relaxare, de comunicare, de relaţionare, de înfruntare a singurătăţii, îşi pot satisfice astfel nevoia de a fi încă utili.

Pasiunea aceasta, manifestată de-a lungul vieţii active, se poate astfel prelungi şi în viaţa de pensioner, fiind şi menirea celor de vârsta a treia de a transmite generaţiei tinere ceea ce au acumulat: pasiune, şi valori perene care nu trebuie să piară.

Simplitate, în acelaşi timp miracol. Da, acum o mie de ani naşterea ORIGAMI însemna un miracol, dovadă faptul că această arta acum s-a răspândit în întreaga lume, intrând în patrimonial universal, în zilele noastre păstrându-se mereu vie măreţia sa.

NOTĂ: Unele informaţii din acest articol au fost luate din ziarul "Agenda-suplimentul Senzaţional, Anul V NR.1(163)"

B. LITERATURĂ

LANSARE DE CARTE

Volumul de proză scurtă „Lumea lui Piticel" de Violeta Secoşan-Cadar

Apariţia la Editura David Press Print, Timişoara, 2011 a volumului „Lumea lui Piticel", cu subtitlul „Carte de poveşti", al doamnei Violeta Cadar-Secoşan ne-a făcut o mare bucurie din mai multe puncte de vedere şi anume:

1.se adresează copiilor – iată, din nou scriitori din Banat nu-i uită pe cei mici

2.ilustraţiile – coperte, cât şi fiecare pagină a cărţii – completează fericit textele şi atrag încă de la început, deopotrivă pe cei mici şi pe cei maturi

3.povestirile (după părerea noastră nu sunt poveşti, nu conţin nimic din fantasticul, fabulosul poveştilor) sunt scrise într-un stil accesibil copiilor, simplu, clar, provoacă emoţii, ştiut fiind că vârsta căreia îi sunt adresate este a copilului, emotiv prin excelenţă

4.oprindu-se la lumea înconjurătoare, aceea a necuvântătoarelor autoarea demonstrează cunoaşterea copilului, a interesului şi a curiozităţii lui pentru tot ceea ce înseamnă această lume: mediul în care trăiesc, înfăţişarea lor, comportamentul, relaţia dintre om şi animal şi multe altele

5.sunt pagini pline de căldură care, pe lângă multele cunoştinţe oferite copiilor, mai insuflă dragoste şi admiraţie pentru lumea mirifică a animalelor si, deasemenea, o subliniere importantă: ocrotirea naturii pe care fiinţa umană s-o înveţe încă de copil

De ce titlul „Lumea lui Piticel"? Cine este Piticel? Un copil preşcolar, pe numele lui adevărat Mario, abia „absolvent" al grupei mici care deschide ochii spre cunoaştere: întâi animalele şi plantele din jurul casei şi, încet, încet, şi cele din

pădure. Cei mari, părinţi şi bunici, îl ajută să-şi satisfacă aceasta dorinţă de cunoaştere.

Piticel - şi odată cu el toţi copii care vor citi sau cărora vor citi aceste pagini – va afla şi despre schimbările care se produc în natură prin rotaţia anotimpurilor (caracteristicile fiecărui anotimp, ce se întâmplă cu plantele, cum îşi duc viaţa animalele în fiecare anotimp)

Copilul, aflat la vârsta „de ce"-urilor, adică a maximei curiozităţi, care denotă tot atâta inteligenţă, pune întrebări, unele care chiar îl blochează pe adult, dar la întrebările copilului trebuie să i se răspundă pe înţelesul lui, nu fabulând şi nici expediind aşa: „... acum, cu mintea ta de copil, nu ... înţelegi", când vei fi mare, vei pricepe; copilul va fi dezamăgit, el vrea să i se răspundă pe loc, iar dacă nu i se dă satisfacţie s-ar putea ca avalanşa „de ce"-urilor să se oprească, inhibiţie care stopeaza dezvoltarea inteligenţei copilului.

Iată câteva întrebări adorabile pe care Mario, alias Piticel, le pune mamei: unde pleaca şi de unde vine iarba, dar florile? ; de ce vin iarăşi primăvara fără a fi plantate?; unde se duc gâzele când se duc?; unde se duc iarna?; ce este hibernarea?; de ce este apă?; de unde vine vântul, dar ploaia?; de unde tună?(la această întrebare Mario află că norii se ciocnesc şi această ciocnire produce tunetul, la care, sfânta mare naivitate a copilului întreabă: „... dar sunt ca maşinile şi ei? Circulă neatenţi? Şi pe ei îi amendează nenea poliţistu?" – întrebări care-l amuză pe adult, au umor, dar pentru copil sunt o preocupare, el cere lămuriri. Lăsat fără explicaţiile aşteptate, el îşi va căuta singur răspuns, ajungând foarte uşor în domeniul supranaturalului, pentru copil real sau fantastic e prea puţin precizat, le amestecă. George Coşbuc ne sfătuieşte: „Nu trebuie să minţim, ci trebuie să arătăm copilului viaţa, aşa cum e ...".

Rânduri importante acordă autoarea pădurii, importanţei acesteia în viaţa planetei Pământ, binefacerile ei, „comorile de nepreţuit" care sunt plantele, animale şa. „Natura, timpul,frumuseţea şi bogaţia acestui pământ sunt de nepreţuit. Dacă respecţi natura, ea te răsplăteşte. Dacă nu o respecţi, ea suferă şi suferinţa ei împiedică mersul firesc al vieţii."

În continuare, autoarea ni se adresează şi noua, adulţilor: „Învaţă piticul să iubească natura cu tot ceea ce este şi să iubească locul său, să-l lase urmaşilor curat şi sănătos. Dăruieşte-l mai departe fiilor cu bucurie, iubire şi foarte mult respect. Cunoaşte locul tău."

Copilul mai află că Soarele este astru care întreţine cu lumina şi căldura lui viaţa pe pământ (plante, animale, om).

Încă de mic, copilul trebuie învăţat să ocrotească şi să iubească animalele. Se ştie atracţia copilului faţă de ele; poate fi învăţat să le îngrijească, să le hrănească şi, bineânteles, să se joace cu ele. Mario este un astfel de copil. El are la început doi prieteni: căţeluşul Pufuleţ – prietenul său devotat, care nu s-a dezllipit de lângă pătuţul în care Mario zăcea bolnav: „Căţelul acesta are o inimă mare. În ea este numai iubire şi dăruire. Este primul tău prieten, poate cel mai devotat şi sincer pe care-l vei avea.". Fulga, pisicuţa, este al doilea prieten de care se ocupă cu grijă şi dragoste Mario. Un alt prieten este şi peştişorul din bol, pentru care însă Fulga „cu mirosul ei ascuţit" simte „o poftă nebună" să-l pape. Iată reflecţiile lui Mario: „Fulga putea să fie duşman de moarte pentru micul peştişor auriu..." şi mai departe „bine, ..., în lume există şi duşmani, nici nu şti cât de aproape sunt de tine şi cât de periculoşi, uneori îşi spun chiar „prieteni"".

Iată ce adevăr a putut învăţa Mario din această întâmplare, cum să discearnă prietenul de duşman, de care trebuie să se ferească. Iată cum copilul

poate învăţa şi de la vieţuitoare, precum câinele, devotamentul fără limită, pisica, igiena personală.Mario trăieşte într-o familie armonioasă plină de iubire şi afecţiune pentru el, aşa cum ar trebui orice copil să simtă în familia lui, numai astfel, spune autoarea, prind copiii aripi „înălţându-se spre stele”.

Volumul se poate constitui chiar şi ca un ghid instructiv şi educativ: în timp ce cunoaşte lumea, copilul învaţă şi ceea ce înseamnă respectul, preţuirea şi ocrotirea ei.

Realizarea artistică: autoarea stăpâneşte arta folosirii figurilor de stil care înfrumuseţează cursivitatea povestirilor, fiecare pagină conţine *epitete* (soare... iubitor; obraji bucălaţi; corb obraznic; barză încrezută; veveriţe poznaşe) *comparaţii* („precum o mireasă era mărul”; „ţurţurii... ca nişte sulițe...”; „săbii arătoase” – sunt ţurţurii; „Soarele... minge incandescentă”) *metafore* (ciocănitoarea este doctorul copacilor, „uriaşe stropitori” aduc ploaia; „inima şi viaţa copacului” puişorii sunt „bijuterii vii”; blana de nea; „lacrimile iernii”; „mantia sa... verde”; sângele verde al ierbii, al frunzelor”; „ciocănitoarea... dă consultaţii şi salvează vieţi”; ariciul - „un ghem de ace”; „o muscă plânge cu sughiţuri”) *personificări* („zglobiu, vesel îşi deschide mirat ochii mari din bobocul de floare” – ghiocelul; „... ciuperci îşi scoteau capul dintre frunzele uscate...”; pământul respiră „Viaţă şi Iubire”).

Ne permitem şi câteva observaţii fără intenţia de a supăra şi cu credinţa că nu supărăm, toate cele semnalate putând fi corectate la o nouă ediţie:

1.filele volumului nu au paginile numerotate

2.uneori culoarea ilustraţiilor este suprapusă peste text, ceea ce-l face indescifrabil (mai ales pentru copil, adultul eventual deduce – vezi pagina cu povestirea „Prin pădure cu Piticel” şi puţin şi din pagina anterioară

3.referitor la text: a) căpşunile, cireşele, vişinele caisele sunt fructe de vară nu de toamnă; b) ciocănitoarea nu-şi face cuib printre ramurile copacilor, ci în scorbura trunchiului pe care a creat-o căutând viermişori şi larve (mai multe legate de acest aspect a se consulta „Microenciclopedia faunei româneşti”, selecţie din I.Simionescu „Fauna României”, Ed. Hzperion, 1991, Chişinău); ca o curiozitate ciocănitoarea reprezintă simbolul trudei al muncii grele, al neobositei alergături în căutarea hranei, străduinţa de a duce la bun sfârşit munca „Indienii din America de Nord purtau pe îmbrăcămintea lor un cap de ciocănitoare cu pliscu de fildeş”, pentru ca hotărârea de muncă a acestei păsări să treacă şi în sufletul lor.” din „Microenciclopedia faunei româneşti”, selecţie din I.Simionescu „Fauna României”, Ed. Hzperion, 1991, Chişinău); c) albinele numite „trântori” nu au decât rolul de a fecunda regina, unicul rol pentru care au fost creaţi, nicidecum de a păzi stupul; de altfel numele de „trântor” spune totul (Tudor Arghezi are volumul de poezii intitulat „Prisaca” în care cele mai multe poezii sunt dedicate albinelor, nu i-a uitat nici pe trântori; de asemenea, Maurice Maeter Link K., belgian de origine, laureat al premiului Nobel, considerat poetul magician al misterului, care a scris piesa simbolistă „Peleas şi Melisande” folosită ca libret de Debussy pentru opera cu acelaşi nume, îndrăgostit fiind de albine a dedicat acestora volumul „Viaşa albinelor”, care este totodată şi literatură – autorul fiind un mare artist al cuvântului – şi ştiinţă; la noi acest volum a apărut în 1976 la Ed. Apimondia şi îl recomandăm tuturor celor interesaţi).

În încheiere repetăm ce am spus la început: ne bucură apariţia acestui volum, ce se recomandă tuturor copiilor, părinţilor şi bunicilor, scris cu mare dragoste de autoare pentru lumea pe care o înfăţişează, cât şi pentru cei cărora le este destinat.

REÎNTOARCEREA LA COPILĂRIE-REÎNTOARCEREA LA NATURĂ

Unde eşti copilărie...?

Câţi dintre dumneavoastră v-aţi născut la sat? Vă mai amintiţi anii copilăriei când „escaladaţi" pomii din livadă, nu vă temeaţi să urcaţi cât mai sus şi câtă bucurie aveaţi dacă în întrecere cu alţi copii ajungeaţi dumneavoastră aproape în vârf? Sau, dacă v-aţi petrecut copilăria într-un sat de deal, de munte, cum colindaţi prin pădurea din apropierea satului, cum culegeţi floricele, fragi, mure ..? sau „desculţ prin ploaie alergam", vorba cântecului interpretat magistral de regretata Doina Badea; sau cum în dimineţile de vară, înainte ca soarele să fi urcat pe bolta cerească păşeam cu tălpile goale prin iarba pe care străluceau „diamante" de rouă şi cât de bine ne simţeam?

Şi la toate acestea câte alte amintiri am mai avea legate de copilăria în mijlocul naturii! Copilăria e picătura de fericire de care ne amintim cu nostalgie dar aşa cum spune Octavian Paler „Nu există fericire de care să-ţi aminteşti fără tristeţe." De ce? Tot Octavian Paler spune „Tot ce pierdem pierdem pentru totdeauna." Nu mai suntem de mult copii dar de ce oare, deveniţi adulţi, ne-am îndepărtat de mirajul naturii? Ca toate fiinţele şi noi, oamenii, facem parte integrantă din natură. Ca fiinţe raţionale ce suntem am considerat însă că avem dreptul s-o supunem, s-o stăpânim. Realitatea ne-a arătat şi ne tot arată că nu suntem mai puternici decât natura şi dacă îi stricăm echilibru ea se răzbună prin furtuni distrugătoare, inundaţii, alunecări de teren, modificări climatice etc. Şi atunci ...? de ce să nu fim prietenii naturii? Să încercăm să comunicăm cu ea, pe tăcute şi tot aşa ea ne va răspunde cu prietenie, cu iubire, ne va alina suferinţele fizice pe care oricum le avem dar şi pe cele sufleteşti care s-au adunat şi ele de-a lungul vremii. Şi dacă strămoşii noştri aveau o relaţie specială cu natura, cunoşteau tainele ei, binefacerile ei, pe noi ce ne împiedică s-o regăsim, să ne regăsim?

Plantele, arborii au puterea de a vindeca, de a alunga răul, de a schimba chiar destinul omului arată tradiţia populară românească. La sate mai sunt încă persoane care cunosc aceste virtuţi ale unor plante, cercetătorii afirmând că folclorul nostru ar pomeni peste 500 de asemenea plante. Exeplificăm câteva din virtuţile terapeutice – pe plan sufletesc ale unor arbori: mesteacănul înlătură stresul, ne ajută să ne acceptăm aşa cum suntem (ex: după o operaţie, un accident) să nu cădem în depresie; fagul ne dă încrederea în noi înşine, regăsirea forţei interioare, calmul în luarea deciziilor; salcâmul ne este un suport sufletesc sa putem lua un nou start după o schimbare; frasinul întăreşte voinţa; nucul-suport pentru a avea simţul independenţei al responsabilităţii; castanul vindecă rănile sufleteşti redându-ne respectul de sine; teiul limpezeşte sentimentele; bradul ne eliberează de blocaje ne face să ne stăpânim emoţiile, facilitează o bună respiraţie. (exemple preluate din „Formula AS"- Anul 14, nr. 610, martie, 2004 şi nr. 614, aprilie, 2004)

„... există pe lume oameni pentru care pădurea era o treaptă spre Dumnezeu", spune doamna Sânziana Pop o mare iubitoare a naturii, director al publicaţiei „Formula AS" în textul intitulat „Amintiri din pădurea copilăriei" („Formula AS"- Anul 15, nr. 675, iulie, 2005, pg.12-13)

În fragmentul "Spovedania" domnia sa deapănă o poveste adevărată aflată de la un cioban din Mărginimea Sibiului, om „pentru care pădurea era o treaptă spre Dumnezeu" iată povestea: ciobanul în vârstă de 80 de ani era pe moarte. Preotul îl spovedise şi îl cuminecase, totuşi „... nu putea să-şi dea sufletul" pentru ca voia „să se spovedească la un copac". Cum? Era obiceiul oieeilor care, odată cu sosirea primăverii plecau cu oile la munte, până aproape de venirea iernii rămânând acolo la stână, departe de sat, de biserică, după care tânjeau la apropierea marilor

sărbători. Aşa că acolo sus la munte se pregăteau postind doar cu mămăligă şi apă, după care spălându-se cu „apă neâncepută de izvor" lăsau oile la stână în paza câinilor şi îmbrăcaţi în cămeşi şi izmene curate plecau să-şi aleagă fiecare câte un copac, numai brad, pentru că „Doar brazii au ramurile aşezate în semn de cruce şi trunchiul drept ca stâlpii bisericii". Cei tineri îşi alegeau brazi tineri, cei bătrâni brazi bătrâni şi an de an fiecare mergea la acelaşi brad, cu care „se creaseră legături de viaţă". Şi se spovedeau, aşezându-se în genunchi, cu mâinile lipite de trunchiul bradului, astfel mărturisindu-şi păcatele făcute sau doar gândite, suspinând la păcatele mai uşoare şi gemând sau chiar strigând la păcatele grele. Brazii, tăcuţi parcă începeau să geamă şi ei când păcatele oierilor treceau în fiinţa lor, sau răşina le ţâşnea din coajă ca sângele, pădurea umplându-se de „miros de tămâie nearsă, mirosul păcatelor trecute din om în pom". Acolo voia să ajungă acest cioban bătrân, la bradul lui, să i se spovedească apoi să moară. Bradul, acum şi el bătrân „aştepta fără să poată să moară pe stăpânul ultimelor păcate trecute din om în pom", să urce împreună, ca „fraţi de cruce şi suferinţă „poteca judecăţii lui Dumnezeu""

Îndrăgostită de frumos, de natură, de efectele ei benefice asupra psihicului, poeta Maria Martinescu-Sadovan, în volumele de poezii publicate dăruieşte cititorilor din preaplinul inimii domniei sale, versuri gingaşe închinate miracolului naturii. Mai întâi **ramâne uimită în faţa frumuseţilor naturii:** „Ce locuri binecuvântate / Privirii mi se înfăţişează" (poezia „Infinită frumuseţe"); La mijlocul lunii mai/ Îşi deschid ciorchini de flori/ Parcă ar fi un colţ de rai." (poezia „Rotocoale parfumate"); „Pe coastă-n mijlocul pădurii/ Mesteceni albi lucesc în soare/ Cu trunchiurile drepte, albe/ Care păduri-i dau culoare." (poezia „Satul poiana"); **Natura îţi dă bucuria de a trăi:** „Printre codri deşi de fag/...../ Când ridici în sus privirea/ De uimire amuţeşti/ Te cuprinde fericirea/ Şi te bucuri că trăieşti" (poezia „Rotocoale parfumate") ; **Locuri neatinse de poluare care îţi alungă singurătatea:** „Într-o pădure este o lume/ Mirifică, neîntinată/ Dac-o percepi, îţi va fi bine/ Şi nu eşti singur niciodată." (poezia „Lume de vis"); **Natura înlătură stresul cotidian:** „Ferice-i cel a cărui cale/ S-a întâmplat să fi trecut/ Printr-o pădure la izvoare/ Din apă rece de-a băut/ E uimitor cum te transpui/ Cum uiţi de toate şi visezi/...." (poezia „Lume de vis"); **Poeta ne îndeamnă să fim creativi:** „Când în pădure eşti departe/ Din amintiri, cu dor trăind/ Să scri o pagină de carte/ Din frumuseţi purtate-n gând" (poezia „Lume de vis")

De asemenea, poeta îndeamnă copii să iubească natura, să o ocrotească, să sădească un pom: „Un pom micuţ de vei sădi/ Cu dragoste de-l îngrijeşti/ Va creşte şi va înflori/ Rodind apoi cat tu trăieşti." (poezia „Împlinirea")

Poezia „Omagiu Munţilor Carpaţi" este un corolar a tot ceea ce poate oferi natura, în speţă pădurea. Munţii sunt văzuţi de poetă ca temple adevărate de închinare „Dacă-aş putea găsi cuvinte/Omagiu munîilor s-aduc/Şi închinare, să-i ţin minte..." sunt strajă la hotare, reazem şi alinare prin frumuseţile pădurii începând de la poale până spre culmi, cu viaţa care freamătă, bogăţie unică şi neasemuită, cu rotaţia anotimpurilor care „.. îşi schimbă straiele frumoase în alte culori" şi „Doar iarna e ca o mireasă/Cu trenă albă..."

Iată ce poate oferi natura: mişcare, şoaptele frunzelor în adierea vântului, fâlfâit de aripi şi triluri de păsărele, adevărate simfonii care trezesc emoţii şi în acelaşi timp nostalgii, amintiri. Prins de o furtună într-o pădure rămâi vrăjit de spectacolul care ţi se oferă privirilor si auzului. În zilele toride de vară umbra pădurii te răcoreşte, toate acestea dau sănătate, poetului şi nu numai, îndemn de a scrie, pictorilor mânuirea penelului acolo, în mijlocul naturii, iar muzica pădurii inspirând compozitorii.

Ne-am îndepărtat de natură, păşim pe asfalt, stăm ore în şir cu ochii pironiţi pe ecranul televizorului sau toată ziua în faţa calculatorului. Nu mai avem timp de o plimbare în parc, o excursie într-o pădure, de a ne opri în faţa unui copac, nu doar să îi admirăm coronamentul, ci chiar să-i vorbim în gând, să-i mângâiem trunchiul cu palmele, să mirosim parfumul florilor primăvara, să ascultăm cum o adiere de vânt va aduce un foşnet de frunze, ochiul nostru va vedea legănarea uşoară a crengilor şi iată cum copacul ne.a răspuns, comuniunea om natură s.a produs, ne simţim mai bine, mai sănătoşi, veseli, chiar fericiţi, chiar dacă fericirea e de moment, nu trebuie să pierdem ocazia de a ne oferi cât de des asemenea momente. Să-l citäm din nou pe Octavian Paler „Nimic nu ne opreşte să visăm fără măsură.”.

Renaşterea naturii odată cu sosirea „Zânei” Primăvara înseamnă şi zbor spre înnalt, înseamnă speranţe, dar şi nostalgia după anii fericiţi şi lipsiţi de griji ai copilăriei, dar „Chiar daca-am sufletul pustiit,/n-am încetat copil să fiu” (Maria Martinescu-Sadovan).

Cât încă reuşim să ne simţim copii, să visăm, sufletul nostru e salvat!

ODĂ DUNĂRII

Ing. **Corneliu Ioan Iovuţa**

Vine din Pădurea Neagră,
Vine, vine de departe
Şi uneşte şi desparte
State pîn’ la Marea Neagră;

Colectează multe ape
Din bătrânul continent,
Coborând,repede,lent,
Marea Neagră s-o adape ...

Dunărea e fluviu mare
Şi, modernizat acum,
Este veritabil drum
Între mări la depărtare ...

Obligat,silit să fie
Cu apa ceva mai lină,
I-au luat din energie
Şi l-au pus să dea lumină ...

Şi pentru hrană lucrează:
Vite,plante el adapă
Şi mereu recuperează
Parţial ceva din apă ...

Echilibrul ecologic
Care este deranjat
Prin el este corectat
Cînd se-acţionează logic.

Ne-nchinăm Mărie Ţie,
Apă benefăcătoare,
Ce cu multă dărnicie
Serveşti multele popoare ..

DUNĂREA ALBASTRĂ

Maria Martinescu Sadovan

Din Munţii Pădurea Neagră,
De-acolo, de la izvoare
Pornesc tumultuous la vale
Părâul Brigach şi Berg.

La-înălţime izvorăsc
Sub vârful Kondel.Converg
Spre Donaueschinger. În el,
Se-ntâlnesc şi se unesc
În parc la vechiul castel
Ce se cheamă Furstemberg.

(De-aceea poate-un împărat
Napoleon el s-a chemat,
Te-a prea-mărit bătrâne fluviu:
„Rege-ntre râuri Europene'' te-a botezat,
Bătrân *Danubiu*).
De-aici, cu numele *Donau*
Prin patru dintre-oraşele nemţeşti
-Urmându-şi drumul spre sud-est-
Prin Ulm, Ingolstadt, Regensburg
Le părăseşte prin Passau…
Prin matca lui ape albastre curg
Ce lasă-n urma lor, imagini pitoreşti.
Parcurge alte state riverane:
Austria , Slovacia, Ungaria,
Croaţia, apoi şi Serbia.
Pe la Cazane cursul îşi urmează
Pământul înfrumuseţează…

De la Cazane –n Defileu
Dunărea, fluviu de poveste
Ce-i proslăvit precum un zeu,
Prin România noastră dragă,
Îşi poartă cursul către mare.
Prin ea, şi cu-alte ţări se leagă,
Prin marea noastră, Marea Neagră
-Lucrări de fluidizare
S-au făcut Dunăre mare:
Oamenii-au intervenit,
Stâncile-au dinamitat
Cataractele-au cioplit,
Piatra pe mal s-a cărat…
În dreptul muntelui Stanca,
La Moldova Veche-n jos,
Primul canal s-a durat,
Retezând la vârfuri stânca,
Apoi, într-alt loc frumos
La Cozla-Doica mai jos,
Un alt canal ţi-au cioplit,
Piatra, tone de granit,
S-a cărat tonă cu tonă
Adâncindu-ţi-apa-n zonă.

La Greben, una din cascade,
-Cel mai lung canal săpat-
Diguri, diguri ţi-au durat
Apa să ţi-o stăvilească,
Adâncimea să-ţi sporească.
La Sviniţa mai apoi
Şi la Porţile de fier,
Noi canale au fost săpate .
Astfel, Dunăre albastră
Mai adâncă te-ai aflat
La Cazane-n Defileu:
Când treceai prin cataracte
Apele se-nvolburau,
Privite, parcă fierbeau…

Când canalu-i terminat
În '896, Septembrie 27,
E-oficial inaugurat:
Trecut-a vasul pasager
Cu nume de împărat;
Franz Iosef al Austriei,
El însuşi pe vas îmbarcat,
Cu Carol 1-al României rege
Şi al Sârbiei cap încoronat…

Tu*, Istru, Hister* sau *Danubiu,*
Civilizaţii milenare
S-au făurit pe malurile tale.
Pentru Ţara Românească

Dar şi cea Moldovenească,
Ai fost - Dunăre Albastră –
Linia de grele încercări
În luptele cu turcii, de prin alte mări,
Ce-au năvălit în ţara noastră…

Dunărea albastră, drum fluvial,
Pe-acolo unde trece, e fluid vital.
În Europa ,al doilea fluviu ca mărime,
(Întâiul fiind Volga, o ştie orişicine)
El leagă zece state riverane,
A despărţit în două munţii la Cazane,
A lăsat peisaje frumoase-n drumul său,
Aşa cum să creeze, putea doar Dumnezeu!
Peisaje-mpodobite de oameni, cu castele
Şi vegetaţii cu-aşezări pierdute printre ele,
Ce dăinui-vor veşnic, natură şi creaţii…

Dunărea-i unic fluviu, izvorând în vest
Hrăneşte de milenii pământul înspre est
Şi leagă între ele, Viena, Budapest',
Cu Bratislava şi cu Belgrad la sud-est.

Au scris versuri despre tine
Mari artişti, compozitori,
Cunoscute-n patru zări:
Slăvind valurile-albastre
Când năvalnice când line,
Depre tot ce-ai înfruntat,
De frumuseţi ce ne-ai dat…

CURGE DUNĂREA LA VALE

Murmurând în serpentină,
Purtând dorurile-agale
Pe- a ei undă cristalină.
Întrupată-n spuma-i albă
La hotar mereu veghează,
Căci de veacuri e stăpână
Păstorind cu geana trează.

Curge Dunărea domoală
Iar în val durerea-i cântă
Şi în zbaterea-i ovală
Malu-abrupt abia-l înfruntă.
Poartă Dunărea la sânu-i
Dorul mut de Cosânzeană,
Risipită şi -adunată
De-ntorsura ei vicleană.
Geme valul şi mugeşte
Când mai surd şi când mai tare,
Trecătorii-i înspământă
Cu chemări tânguitoare.

Curge Dunărea –nspumată
Căci în zbaterea-i haină,
Străbătând câmpii şi dealuri
A rămas fată bătrână.
Duce Dunărea ofrandă
Dragostei, alt chip trudit,
Jucăuş săltându-şi sănul
Unde viaţa ia sfârşit.
Şi cu inima de piatră
În adânca ei cetate
A zidit comori ascunse
Şi gânduri imaculate.

Curgerea Dunărea-n suspine
Când mai surd şi când mai tare
Printre munţi în serpentine,
Când la umbră când la soare,
Murmurând cu sfiiciune
Rugăciune de-ndurare,
Căci s-apropie o clpă,
Pentru ea, fără cruţare...
Curge Dunărea-n durere
Contopită-n Neagra Mare
„Ce e val, ca valul piere!"
Chiar de-i Dunărea cea mare.
Şi-n adâncuri de stihii
Dunărea-i mereu purtată
Doar în vers de poezii
Unda ei va fi cântată.
.....
Dar pe cer seninul soare,
Sărutând cu duioşie
Lacrima răsfrântă-n mare,
Cu căldura-i o îmbie,
Iar în strop să se prefacă.
Şi se-ntoarnă iar fecioară,
Dunărea-n bătână matcă,
Şi-n fluviu se-avântă iară.
Iar în strop să se prefacă.
Şi se-ntoarnă iar fecioară,
Dunărea-n bătână matcă,
Şi-n fluviu se-avântă iară.

Curge Dunărea zglobie
Tresăltând în serpentină,
Sărutând duiosul soare
Cu- a ei undă cristalină.
Şi-ntupată-n spumai albă
La hotar mereu veghează
Căci în veci va fi stăpână
Păstorind cu geana trează!
Se leagănă trist
Mal lângă mal,
Iar eu mai rezist.

OMAGIU MUNŢILOR CARPAŢI

Dacă-aş putea găsi cuvinte
Omagiu munţilor să-aduc
Şi închinare, să-i ţin minte,
Să-i văd de-aproape să apuc...

Ei străjuiesc pân-la hotare
A ţării glie strămoşească,
Ei reazem sunt şi alinare
Celor ce ştiu să îi iubească.

Ni-e ţara binecuvântată
Cu-aceste temple-adevărate,
Cu crestele-nalte de piatră,
Văzute-n zare de departe.

Cu verdele ce-i înconjoară
La poale şi spre culmi în sus,
Pădurile ce te-nfioară
Cu frumuseţi de nepătruns,

Cu viaţa ce mereu palpită,
Cu vietăţi, ce-s bogăţia
Ce-i unică, ne-asemuită.
Pe cei plecaţi îi cheamă glia…

De-i primăvară, vară, toamnă,
Pădurea de fagi sau foioase,
La fel ca şi o mare doamnă

Îşi schimbă straiele-i frumoase.

Cu ce culori în frunza deasă,
Schimbate cu-anotimpu-odată,
Doar iarna e ca o mireasă
Cu trenă albă creponată…

Noi suntem mai bogaţi ca alţii,
Avem pământuri roditoare,
Le străjuiesc semeţ Carpaţii
Cu arcul lor, până la Mare…

ODĂ FEMEII

Ing. **Ioan Vasile Indricău**

Femeie iubită, floare rară,
Parfum de primăvară.

Femeie iubită, patimă sfântă,
Natura întreagă te cântă.

Femeie iubită, cu pruncul la sân,
Îţi cad la piciore, ţie mă-chin,

Femeie iubită, minunată făptură,
Tu dai bucuriei nouă măsură.

Femeie iubită, de Dumnezeu născătoare,
Alături de tine e mereu sărbătoare.

Femeie iubită, surâs şi lacrimă,
Deopotrivă, durere şi patimă.

Femeie iubită, nestăpânit fior,
De tine în permanenţă mi-e dor.

Femeie iubită, gură dulce de rai,
Stai lângă mine, o clipă mai stai.

IARBA DE ACASĂ

prof. **Rodica Pop**

Mă răsfoiţi
cu mâini înfrigurate
Eu, semn de carte
pentru însemnările mele fugare
Sunt lesne de parcurs
fiindcă v-am dat unele indicii
Sunt întreagă după atâta timp
dar mereu zgâriată de treceri
Mă voi sfârşi mai devreme
decât voi
fiindcă am trăit mereu
cu durerea în suflet
a poporului meu.

SIMFONIA MĂRII

jurnalist **Lavinia Diana Miloş**

Ce cântec tandru
îmi şopteşte marea
În noaptea-i de-ntrebări
şi de suspine,
Când vise de mărgean
i-aprind cărarea
Ritornerând
speranţe levantine.
Ce liturghii astrale
-ngână zarea
În clipa-ntortocheată
de delir,
Ce cântec tandru
îmi şopteşte marea
de-opal şi mir.

Xilofonând candori
Litanii de azur
şi nostalgie
Se trec cum trec miraje
în zadar,
Doar marea
în fugara-i simfonie
Surâde
printre nouri de amar

Cădelniţând
lumini în calendar.

LA SYMPHONIE DE LA MER

Quel tendre chanson
me chuchote la mer

Dans sa nuit de questions,
des soupirs amers,
Quand des reves de corail

allument son chemin
Ritornerant
des espoirs levantins.

Quels astres solitaires
inondent l'horizon
Dans l'instant
entortillé de délire,
Quel tendre chanson
me chuchote la mer
Xylophonant des candeurs
d'opal, de myrthe.

Des magies d'azur,
de nostalgie
Se passent comme passent
les mirages solaires,
Seulement la mer
dans l'éphémère symphonie
Sourit parmi les nuages
d'amer

Encensoirant des lumières
dans le calendrier.

UNEI FLORI

Iosif Kovacs

Ce cuvânt are puterea
De-a descrie
Nectarul cântecului plin de dor? ...
Poate acel cuvânt
Ce nu stă scris niciunde
În nici un dicţionar
Jurnal sau manuscris
Decât în lacrima privirii
Unui vis
Decât în lacrima privirii
Unei flori.
Ce câmp
Sau poate ce grădină
În adierea blândă-a primăverii
Mai poate oferi acea lumină
Revărsându-şi catifeaua mângâierii
Decât acea unică floare
Din grădina existenţei tuturor-
Întâia floare între flori
O rază revărsată pe pământ
Un dar al cerului
Spre-a vieţii binecuvântare.
... E floarea
E neasemuita floare
Aleasă:
Haină, hrană, dor de casă,
Balsam pe iarna-nsingurării,
Făclie luminând
Cărările chemării
Spre loc de linişte şi cumpătare.

Şi-un câmp întreg
N-are parfumul
Nici farmecul
Şi nici culoarea
Focul
Zâmbetul
Candoarea
Şi tot ceea ce poate a cuprinde
Întreaga primăvară
În cuvinte
Nimic şi nimeni de sub cer
Decât aceea
Care a fost aleasă ca să poarte
De la-nceputuri până-n veac
Acest nume din viaţa tuturor:
Femeia!

DUNĂREA ÎNFRĂŢITĂ

dr. **Ana Mătărângă**

Fluturi de paiete
Pe Dunăre sclipesc,
Când vântul le cheamă
În dansuri horesc.
Se strâng, se destramă
În valuri de-aramă
Şi iar se adună
Sub vălul de spumă,
Alunecând la vale
În apusul de soare,
Din Rhea născută,
De zei cereşti crescută,
Prin foc şi prin smoală,
De milenii coboară,
Luptând cu stânci reci
Şi adâncind poteci,
Peste vechi hotare,
Udând verzi ogoare,
Ca pe cer, mândrul soare...
...În gând m-adâncesc,
De pe dig privesc
Cum ceru-ntunecat
Se schimbă ne-ncetat
Şi umbrele-şi lasă
Ca giulgiul pe-o casă,
Desenând creaturi,
Ireale figuri,
Ce în vârtej coboară
Prin noaptea de vară,
Suflete-s strămoşeşti,
Vechi neamuri vitejeşti
Ce noaptea le-aprinde
Cât cerul cuprinde,
Candele stelare,
Din vremi legendare,
Pomenire fie,
Pentru-ntreaga vecie.
Din ulmul cel vechi
Cu bărcuţe perechi,
Dunărea mult iubită
Se îndreaptă grăbită
Spre ţara noastră-nfrăţită.
Pe apa călătoare
Mi-aduce o scrisoare:
-Mamă dragă, mi-e bine,
Nu te gândi la mine!
-Copile prea iubit,
Tu ai plecat grăbit,
De parcă te-am gonit...
Mă-ntreb necontenit:
De ce nu te-am oprit?....
Raze cereşti fac scară
Dintr-o mătase rară,
Călătorind prin stele
Să pot urca la ele,
S-ajung până la tine,
Să văd dacă ţi-e bine
Zorii zile se-adapă,
Ca peştii vin în apă,
Înghiţind în sine
Negura nopţii senine.
Stele sclipesc arar
Şi-n dimineţi dispar,
Discul roşu de soare
Din sfere rotitoare
Triumfător apare
Aprinzând în sine
Rubinul din tine
Ce viaţa o-ntreţine.
Acorduri de pian
Plutesc diafran,
O muzică venită,
Din alte zări ivită,
Ţi se strecoară-n gând,
Refrene noi cântând,
Iscând minuni cereşti
Din mâini dumnezeieşti.

DUNĂREA MEA

Ing. **Caius Rogobete**

Crăiasa luminii
Alunecă în apă,
Din dorul iubirii
Destinul se-adapă.

Trecând peste stânci
Şi piedici în cale,
Iubirile adânci
Coboară la vale.

Tot crezul naturii
Se-ngână cu-o barcă,
Şi lacrima urii
Rămâne săracă.

Se leagănă trist
Mal lângă mal,
Iar eu mai rezist
În barcă pe val.

Mai am doar un crez,
Îl port lângă viaţă,
Şi eu mai veghez
A durerilor aţă.

Şi Dunărea plânge
Pentru şapte ţări,
În suflet se strânge
Iubirea din zări.

CLISURA DUNĂRII

ing. **Mihai Ţopa**

Bate vântul pe clisură,
Calul lotrului tot paşte,
Însă el, că-i zi de paşte
Ia o cuminicătură.

Curge Dunărea-n clisură
Şi aduce dor de Ană,
Puşcată de o cătană
Ori de drag,ori chiar din ură.

Bate vântul pe clisură,
Lotrul are plumb în spate,
Roagă-se de sănătate
C-ar muri,da nu se-ndură.

Curge Dunărea-n clisură,
Vântul bate pe cărare,
Lungu-i drumul pân' la mare
Vremea-i rece, noaptea-i sură.

Bate vântul pe clisură,
Timpul trece rana doare,
Ana moare, lotrul moare,
Colo în despicătură.

ŢUNŢUNELU ŞI ŢUNŢICA

ec. **Luminiţa Radu**

Ţunţunelul cu Ţunţica
Zburdă toată ziulica,
Fac mâncare, stau la soare
Şi vânează zburătoare
Dar şi şoareci mititei
Ghiftuindu-se cu ei.
Ţunţunelu-i băieţel,
Ţunţunica-i o fetică,
Ce-l ajută pe Ţunţel
Ca să nu-l biruie frica.
Către seară Ţunţunel
Pâş-pâş merge-ncetinel,
Galeş către Ţunţunica …
După-atâta stat la soare,
Simte seara că-i e frig.
Dar, când vine Ţunţunica
Casa o transformă-n ring
Multe ar mai fi de spus ...
Însă dragi copii, m-am dus
Şi vă las să meditaţi
Cum trebuie să vă purtaţi,
Şi vă las pe socoteală
O fărâmă de morală:
Timpul trece şi nu-i bine
Să nu ştii ce faci cu tine ...
Şi iubeşte-o pe Ţunţica,
Harnică precum furnica
Fugi de-a lumii trist banal,
Către-un nobil Ideal.
Fericirea nu-i o glumă,
Vânătoare sau cutumă
Nici miorlauri insistente,
Indecent-impertinente ...
Şi nici august tărăboi,
C-un suflet desprins din doi
Ci răbdare, rugăciune,
Credinţă ... şi-nţelepciune!

MIRIAM

prof . **Emilia Rizeanu**

Pâş, pâş, pâş , o zbatere învăluită de aripe îl sperie pe Năsuc-mic şi Doamne , ce minune!Ce-i asta? Cât e de minunată ! Şi nu mi-e frică din ea nu se degajă decât nu ştiu ce ,gingăşie ,încredere totală ,ceva ce n-am mai simţit niciodată ,şi e ceva ce n-am văzut vreodată. Nu-i om, că are corp fragil, şi nici fetiţă, c-are cap de floare.O fi vreo steluţă rătăcită , că uite, are-un ciob de stea în vârf.Vine! Vine spre mine, e dumnezeiască!
-Bună ziua. Cine eşti tu,cu frunze aşa mari pe tulpiniţă?
-Nu sunt frunze,sunt urechi!
-Urechi ?Şi ce faci cu ele?
-Le mişc
-Şi e plăcut?
-E necesar.
-Necesar? Ce.i asta?
-Îmi servesc la auzit.
-Şi ca să servească la auzit trebuie să fie necesar?
-Floricico, eşti tare prostuţă ,nu ştii nimic.
--Nu sunt prostuţă,Sunt Miriam.

-Miriam! Uluitor de frumos! De unde vii?
-De acolo!
-De pe munte?
-Nuu şi de acolo.
-Din stea?
-Da , da, da , de peste tot.
-Cine eşti tu Miriam?
-Sunt Boţ-de-Lume:strop de univers,fărâmă de stea , bucată de floare ,sunt aşa!
-Miriam ,acum eu cel prostuţ ,Nu îmţeleg nimic.
-Nu vreau să –nţelegi
-Te duc la Botişor şi la Pis-Mic, prietenii mei.Poate înţeleg ei,sau toţi împreună.
-Haide!
-Am ajuns.Ei sunt.Ea e Miriam.
-Miriam, n-are pălăriuţă , nici castronaş cu smântână!
-Hm, nici hau nici oscioare!
-Nu-mi plac prietenii tăi , Năsuc-mic.Plec.Ia floricica asta.Când ţi-o fi dor de mine ,sărut-o şi înfige-o într-o lacrimă.Eu voi veni.Dar niciodată ,Năsuc-mic, să nu chemi, decât dacă ţi-e dor de mine.Dacă vin şi te găsesc sec ,eu nu mai sunt,rămâne floarea ,iar tu rămâi mereu c-un dor neâmplinit.

Şi a dispărut.Miriam pluteşte peste pământ,să-icunoască vieţuitoarele şi ,poate,cine ştie ,să rămână aici.Crede că totul e ca în lumea ei,şi de multe se miră,căci îi sunt necunoscute,dar multe o-nfioară şi-o dor.Îl întâlneşte pe Cib ,puiul de căprioară ,şi tare iâar fi plăcut el ,cu ochii lui mari şi curaţi,vrea să i se –arate , dar Cib ridică capul , cu o floricică albă între dinţi,floricica plânge , o doare,se zbate ,dar Cib nu înţelege graiul florilor,el ştie doar că trebuie să mănânce şi o-nghite.Petalele lui Miriam se chircesc, se strâng,si-ngrozită îşi ia zborul.Câtă cruzime ascunde frumuseţea ,îşi spune ea ,în lumea noastră florile nu sunt ucise,până şi pentru stăpânii noştri ele-s regine.

Deodată ,nimereşte pe moale şi pufos,doi ochi mici şi minunaţi ,vii , o privesc uimiţi ,şi două lăbuţe se-apropie cu fereală de mica lor vizitatoare.
-Bună ziua!Eu sunt Miriam.Tu cine eşti?
-Eu sunt Ochişorul –Codiţă-mare,veveriţa cea mai năzdrăvană din pădure. Ce fiinţă minunată eşti tu,Miriam,n-am mai văzut aşa ceva ,şi ce fericită sunt lângă tine.O să fii prietena mea pentru totdeauna,aşa-i?
-Nu ndepinde de mine asta,ochişor frumos.Mi-am dat încrederea unuia de-al vostru,şi dacă mi-o va înşela ,eu voi fi luată pentru totdeauna de –aici.Când am plecat din lumea mea ,am fost avertizată că voi ,cei de-aici nu sunteţi ca noi ,şi pentru că m-am opus , mi s-a pus condiţia :dacă te vei convinge că te-ai înşelat , Miriam , vei fi adusă înapoi şi niciodată nu vei mai părăsi lumea noastră ,unde toţi sunt ca tine şi nimeni nu-ţi produce suferinţă.

Evident că n-am acceptat ,eram sigură că am dreptate ,şi încrederea i-am dat-o lui Botişor,iepuraşul din crâng.Uite ,mă cheamă ,nu m-am înşelat ,voi rămâne pentru totdeauna la voi! De când Miriam a plecat de lângă el,Botişor a şi uitat de ea.S-a zbenguit, a făcut tumbe, şi cândva a nimerit lângă floricica dăruită de Miriam.Şi-a amintit de ea şi ,prostuţ cum era ,n-o mai ţinea minte,nu mai ştia cum arăta exact.Curiozitatea l-a făcut s-o cheme,şi cum privise prea mult soarele ,o lacrimă i-a căzut din ochi.Avea-n ce să planteze floricica,numai că el uitase ce-i spuse Miriam.Aşa că Miriam ,cu sufletul ei bogat,imens ,aleargă fericită-nspre acel ce crede că-i va da viaţă pentru lumea de aici.Dar totul se prăbuşeşte.Miriam nici n-are răgazul să gândească , cât de sec e Botişor ,m-a înşelat,că şi dispare din faţa lui.

El a văzut-o mai minunată decât oricând ,poate pentru că era atât de tristă ,a-ntins nebun lăbuţele spre ea,dar ca în vis , în faţa ochilor nu mai era nimic,doar o floare ofilită –

ndurerată ,iar el, cu o durere-n el,c-un dor de ne-mplinire care va rămâne de-acum tuturor locuitorilor pământului.Iar Miriam nu s-a mai arătat de –atunci niciodată nimănui.

DE CRĂCIUN

prof. **Stela Cazacu Radeş**

Ştiţi cum venea odinioară Crăciunul pentru cei mici? Să vă spun, că doar şi despre mine e vorba. Ca nişte sărbători împărăteşti ce sunt, îşi anunţau sosirea din timp. Aşa se întâmpla că Sfântul Nicolae venea că sol, adesea cu "cal alb". Asta însemnând în graiul Înflorit al neamului nostru, cu fulgi de nea.

Şi ce bucurie pe noi cei mici!Priveam cum căderea albă şi legănată îmbrăca pământul, prevestind iarnă care. Vine, chiar dacă zăpada se topea către seară.

Şi-apoi, iar la grădiniţă şi şcoală!

Dar când vine "Moşu"? Ne întrebam.

Pentru că înţelegerea noastră cu privire la dimensiunea timpului se reducea la "de câte ori mai dormim până ATUNCI, " ni se explica celor mici pe degeţele, iar celor mărişori prin valori aritmetice, cum stăm cu dormitul. În zilele cu cer acoperit şi frig-umed, ne desraşuram neastâmpăruI prin camere. Atunci doar privirea severă a mamaei ne potolea.

Şi deodată, agitaţie printre cei mari ai familiei, ce transformau încăperile în prilej de respect şi sfioasă admiraţie în sufletele noastre.

De acum, anumite uşi erau încuiate, rară să ni se dea vreo explicaţie, iar agitaţia se mută în bucătărie şi camera de zi. Acolo erau multe de îruaptuit. Minunea colacilor albi şi pufoşi ce se lăsau împletiţi şi unşi cu ou, iar când erau scoşi din cuptor, păreau de nerecunoscut.

Crescuseră mari, rumeni şi strălucitori, cu mireasmă cuceritoare ce se răspândea în toată casa.Apoi venea rândul prăjiturilor.

Noroc de noi cei mici că ajungeam cu năsucurile deasupra mesei şi puteam admira cum apăreau nişte semilune sau cerculeţe cu găurele la mijloc din aluatul ce ne trimitea parfum de vanilie şi lămâie.

Sub mâinile pricepute ale tuşei Neli totul se desraşura ca un ritual ce ne ţinea cuminţi o vreme.

Cauza era însă pierdută, dacă unul dintre noi auzea cum în camera de zi , tuşa Anica (cea cu umor) prelucra gălbenuşele cu zahăr. Aşezată pe scaun, cu vasul pe genunchilse racea că nu ne ia în seamă când ne aşezam toţi trei (sora, un verişor şi eu) în genunchi, în jurul ei, cu privirile ţintă în crema portocalie, ce sub rotirea lingurii scotea bulbuci de aer. Tentaţia era mare! Repezeam câte un degeţel în cremă şi apoi în gură. La început tuşa Anica ne potolea cu explicaţii culinare, cum că se micşorează torţa, apoi morale şi dacă a văzut cu cine are de a face şi-a aşezat pe faţă un zâmbet îndoielnic şi tot mestecând, ne privea calculând parcă. Într-o clipă, printr-o mişcare rapidă, o lingură plină de cremă şi-a şters conţinutul pe gurile noastre. Tuşa Anica îşi încheiase socotelile cu noi. De uimire nu ştiam ce să facem cu bunătatea ce ni se prelingea pe faţă. Simţeam că ne-a fost dată ca pedeapsă pentru purtarea noastră. Dar dacă tuşa aceasta năzdrăvană ne-o nimerise în dreptul guri, am înţeles că trebuie înghiţită.

Partea neplăcută erau râsetele discrete ale celor mari, când am apărut împodobiţi cu resturi de cremă pe faţă, derutaţi între râs şi plâns.

Dar cum nu era vreme de pierdut, incidentul s-a soldat cu o săpuneală mai apăsată pe obrajii dulci -făcută de mama- aşa ca să ţinem minte şi... gata! La culcare!

Pe coridor, miros prospăt şi rece de brad ca o promisiune de bucurie.

De cu seară începuse să ningă. Zăpada ce se aşternea pe copaci şi păn1ânt scânteia sub lumina revărsată prin geamurile coridorului.

Ceva ne spunea că va veni Moş Crăciun. Şi ce o mai fi cu uşile astea încuiate? Mama care nu se simţea bine, în aceste zile făcea efortul de a-şi ajuta surorile. Dimineaţa, bunica ne ia în camera ei şi ne povesteşte cu glas domol şi rar despre Isus cel mic, despre Moş Crăciun şi ne întreabă dacă atunci când va veni, vom şti să-i spunem o poezie frumoasă, sau o rugăciune Dar cum toţi ştiam doar două poezii potrivite, se hotărâse ca eu să recit o rugăciune. Bunica repetă versurile cu noi.

Uită-te acolo -îmi spune bunica -în timp ce recitam, arătând o candelă. Aprinsă în formă de pahar, aşezată în mijlocul unei farfurii pe care crescuse o ghirlandă de grâu verde ce lăsa să se strecoare printre firişoare o lumină de taină, îmbiind la rugăciune. În camera bunicii, parcă totul respira a sfinţenie.

Spre seară, mama ne-a scăldat şi îmbrăcat frumos, sfătuindu-ne să fim cuminţi.

Nu peste mult timp s-a auzit un clopoţel, semn ce vestea sosirea lui Moş Crăciun. Un fior ca o teamă mi se strecură prin corp.

Toţi ai casei (şi eram mulţi: bunici, mătuşi, părinţi şi copii) ne-am îndreptat spre camera în care era bradul. Un pom mare, frumos împodobit ce răspândea lumini mărunte, se înălţa de la podea la tavan şi parcă ascundea în spatele lui pe Moşul aşteptat. Am văzut un bătrân nu prea înalt, cu barbă lungă. O haină ca a păstorilor îi învelea trupul, iar în mâini ţinea un toiag şi doi desagi colţuroşi ce prevesteau jucării multe. Din dorinţa de a vedea totul, noi copiii am ajuns în faţa părinţilor, lângă brad şi Moş Crăciun, fapt care ne-a cam speriat.

S-a aşternut un moment de linişte când tata şi bunicul împreună cu toţi ai casei au salutat oaspetele ce le-a răspuns la salut şi apoi a zis cu o voce cam înceată ce mi se părea cunoscută:

- Eu văd şi nişte copii aici. Cum s-au purtat? Aş vrea să aud ce ştiu, căci le-am pregătit daruri.

Mama împinge uşor mai în faţă pe vărul meu care începe să-şi spună poezia cu noduri în gât. Dar Moşul îl laudă. Pe feţele celor mari văd zâmbete. E rândul surorii mele, care încă peltică, pe alocuri spune poezia cu ajutorul bunicii, iar când gată, e bucuroasă şi bate din palme. Toţi râd. Acum eu! Dar poezia mea rru seamăn?; cu celelalte, căci trebuie să cer ceva lui Dumnezeu. O spun şi când ajung la "Şi dă-ne doamne sănătate" Mă mir de îndrăzneala mea şi de faptul că nimeni nu zâmbeşte, iar mama lăcrimează. M··a salvat Moş Crăciunj care m-a lăudat şi încurajat, dar nu ştiu de ce, acum îi tremura vocea. Poate de bătrân ce era. Glasul frumos al mamei a început colinda, O ce veste". Am urmat-o cuprinşi ca într-un fior de sfinţenie, cu toţii.

Ne-am amintit de "Trei păstori" şi "Astăzi s-a născut Hristos" ce au însufleţit atmosfera. Apoi bunicul şi tata l-au ajutat pe Moş Crăciun să ne împartă darurile mult aşteptate.

Trebuia să mulţumim, dar cu ochii la jucăriile primite, mai că uităm ce am fost sfătuiţi să zicem.

La plecare ne-a lăsat îndemnuri de bună purtare şi urarea: Să creşteţi mari!

Încă tremuram de emoţie. Şi dacă au trecut clipele solemne, ne-am apucat de joacă, vrăjiţi de lumea darurilor primite.

După un timp, vărul meu vine spre mine şi-mi şopteşte la ureche:

Ştii ce, Moş Crăciun a luat pantofii bunicului, că i-am cunoscut după şireturi.

Da că eu îi legam încălţările când se văita de spate.

La TIM-TOP, MINI-TOP

înv. **Antuza Valentina Dârlea**

Tim-Top, Mini-Top
Sunt artist, eu nu mă joc:
Cânt, dansez, chiar glume fac,
Cu poezia mă-mpac.

În zori de zi eu mă trezesc,
La concurs zorit pornesc
Astăzi eu mă voi întrece
Cu alți copii, ca să iau zece.

Lume multă, mulți copii
Mai mici, mai mari, dar toți zglobii
Cuminți, în sală fiecare
Și-așteaptă rândul la intrare.

Cu emoție aștept și eu
13-i numărul meu
El îmi este de bon-ton
Nu mă tem de ghinion.

Aici la Radio-i frumos
Și eu sunt tare bucuros
Că fete cu băieți, ușor
Joacă prinsa pe coridor.

M-aș juca și eu un pic
Nu sunt însă așa mic.
Serios mă uit la ei
Cât sunt toți de mărunței.

Iată, rândul îmi sosește
Mama spre mine pornește:
„-Haide, Ducu, noi intrăm
Și ce știi să arătăm."

Cu pași sfioși eu am intrat,
Iar nenea Armand m-a-ntrebat:
„-Cum te cheamă, băiețel?"
„-Ducu, răspund eu frumușel."

„-O poezie ne spui nouă?"
„-Sigur. De vreți, vă spun și două."
Și-am spus, am și cântat
La glumă m-am cam încurcat.

O tanti muzică mi-a pus
Ca să dansez în ritm de blues
Și-apoi în ritm de rap, de rock,
Doar sunt artist, eu nu mă joc.

Și stau acum cu încordare
Iarăși în sala de-asteptare.
Dacă n-am luat concursul
13 a fost intrusul.

Doamne, ce mai supărare!
N-am luat premiul cel mare.
Dar stau și gândesc acum:
Iarăși voi porni la drum.

La Mini-Top am să mai viu
Și-am să arăt la toți că știu
Și glume,câte sunt în top,
Că sunt artist, eu nu mă joc.

CA ÎNTR-O ECLIPSĂ DE SOARE

Elena Mira Popescu Belavcenco

Ca într-o eclipsă de soare
În inima toamnei -noiembrie,
Pe cer văd, parcă, doi ochi mari
Ce-apoi se unesc, formând unul,
Apoi, ca-ntr-o pânză pictată,
Văd creaţia lumii, toată.
De-un mare artist e pictată...

Aşa reprezintă azi cerul
O foarte ciudată pictură,
Ce parcă ne avertizează
Că, din tot ce facem pe pământ,
Nimic nu putem să ascundem
Atotvăzătorului Ochi sfânt.

COPIII NOŞTRI

ec. **Vasile Bradu**

Când mângâi un copil, iubeşti o floare,
El este tot ce ai mai scump,
El este pentru tine-o sărbătoare,
Frântură din al nostru trup.

Şi poţi să spui zâmbind la fiecare
Căci Dumnezeu te-a dăruit,
Cu tot ce este azi mai sfânt sub soare,
Şi eşti un om mai împlinit.

Rupi din potirul soarelui lumină,
Din inimă îi dai putere,
Să aibe-o viaţă bună şi senină
Şi zile fără de durere.

Când mângâi un copil, iubeşti un soare,
Ce luminează pe pământ,
Iubeşte dar, această mică floare,
Căci este-n lume tot ce ai mai sfânt …

COPIII ŢĂRII

Maria Metea

Voi creşteţi ca şi crinii
L a sânul mamei dragi,
Iar pentru neam şi ţară
Sunteţi păduri de fagi.

Ce freamătă sub soare
Şi se apleacă-n vânt,
Dar rădăcina-i veche,
O ţine-n pământ.

Aceasta-i ţara noastră
În care v-aţi născut!
Aveţi o primăvară
Legată de trecut.

Nădejdea noastră astăzi
O avem în voi....
Chiar copleşiţi de ploaia
Multelor nevoi.

D E S P R E I A R N Ă

Diana Ana Maria Zlibuţ

Iarna, pomii desfrunzesc,
Păsările călătoare se opresc,
Norii, de zăpadă se dezvelesc,
Iar copii la săniuş pornesc,

Gogoşile calde se rumrnesc.
Ca un şirag de mărgele,
Se "ţes"minunatele stele,
De vrei să le vezi numai pe ele!

Fulgii de nea nu se mai opresc,
Munţii albi tot cresc,
Iar cerul cu pământul se unesc!
Uriaşa zăpadă devine mai mare,

Din ce în ce mai lucitoare;
A dispărut frumosul soare
De peste dealurile mângâiate
de splendoare.

Prin nea se joacă copiii,
În acest anotimp de bucurii,
Zăpezile sunt mii,
Iarna aduce bucurii!

Încep să cadă fulgii,
Veseli sunt copiii,
Albă e mantia zăpezii,
Iarna aduce bucurii!

ZBOR SPRE ÎNALT:

PICTURI REALIZATE DE DIANA ANA MARIA ZLIBUŢ (11ANI)

SUB FARMECUL CULORII ŞI-AL CANDORII

-Interviu cu pictoriţa **Mariana Sperlea**-

prof**. Mariana Strungă**

Stimată doamnă Mariana Sperlea, vă rugăm să aveţi amabilitatea de-a ne răspunde la câteva întrebări. De când datează cercul de pictură coordonat de Dvs. La Şcoala Generală cu clasele I-VIII din Dumbrăviţa?

Din anul 2005, dar eu am expus încă din anul 2000, cu ocazia zilelor Dumbrăviţei, an de an, expoziţie după expoziţie. Dar să revin, în 2005, cu ocazia unui astfel de eveniment, domnul director Vasile Pancea mi-a propus înfiinţarea unui cerc de pictură. Am acceptat din tot sufletul, mi-am selectat elevii şi ne-am pus pe lucru. Am organizat cele mai reuşite lucrări expoziţii anuale, locale la biserica ortodoxă şi catolică din Dumbrăviţa, dar şi în Timişoara, la Mall, Kaufland. Pentru a-i obişnui pe elevii mei cu exigenţa acestei arte i-am antrenat să intre în competiţie cu colegii lor de la Palatul Copiilor, dar şi cu cei de la Şcolile Generale nr. 30, 3, etc.

Cum aţi reuşit să-i apropiaţi de o artă atât de pretenţioasă precum pictura?

În modul cel mai firesc. E binecunoscut faptul că mai toţi copiii au tendinţa de a se exprima prin desen, respectiv, prin culoare. I-am observat, asistând la mai multe clase şi apoi i-am selectat după pasiunea lor, după înclinaţia, imaginaţia şi îndemânarea cu care foloseau culoarea şi imaginea... şi...am descoperit talente.

Ne-aţi putea menţiona câteva din performaanţele obţinute de elevii Dvs?

Sunt multe, multe...şi m-aţi luat cam pe nepregătite. Îmi amintesc, totuşi, că la un concurs naţional şcolar pe ţară, eleva Rebeca Dumitraş a obţinut locul I, la un altul, organizat la Şcoala Generală nr.30 Angela Toth a obţinut locul al II-lea iar în anul următor Estera Văleanu a obţinut tot locul al II-lea. La Palatul Copiilor am obţinut tot trei premii: Denissa Şchiopan-locul I, Rebeca Dumitraş - locul al II-lea şi Estera Vălean- locul al III-lea. La o altă expoziţie naţională din Bucureşti şi Estera Vălean a obţinut locul al II-lea iar la o expoziţie internaţională din Ungaria Rebeca Dumitraş a obţinut locul al III-lea.

Ştim că aveţi o nepoţică Briana, fiica fiuluiDvs. Claudiu Sperlea, care, se pare că vă moşteneşte talentul în ceea ce priveşte pictura, căci anul acesta a avut, după cum am fost informaţi, o primă expoziţie. V-am ruga să ne spuneţi cum aţi procedat, cum aţi apropiat-o de pictură?

Briana avea doi ani şi şase luni când am surprins-o umblând la pensulele şi culorile mele. Am întrebat-o ce face şi ea mi-a răspuns prompt: Bunica, şi eu vreau să piturez! Am încercat s-o lămuresc că nu se poate, că e prea mică, dar ea m-a contrazis: Ba da, ba da, eu pot! La insistenţele ei, dar şi ca să mă lase în pace, i-am pus în mână un cartonaş, iar pe o paletă,toată gama de culori în ulei. Poftim...şi piturează!...eu văzându-mi în continuare de treabă. După un timp, numai ce măaud strigată cu entuziasm: Bunico, bunico! Uite ce am făcut eu! Şi, ce să vă spun? Am rămas surprinsă d ejocul de culoare de pa carton. De atunci am început s-o încurajez. I-am cumpărat acuarele, tempera, pensule şi tot ceea ce trebuie pentru a o sprijini pe un drum care nu este uşor. Briana, nepoţica mea, e o fire rebelă, ca Lavinia. Nu vrea să asculte de ceea ce-i spui să facă şi realizează numai ce vrea să facă ea (asta nu face Briana!). Îi place să deseneze în mod deosebit cu roşu (geogeo) şi negru (nero). Am constat că-i place să lucreze până la epuizare, aşezând culorile după bunul ei plac şi după „o ordine" numai de ea ştiută.

Ştim că micuţa Briana a participat la un concurs organizat de Kaufland. Ce v-a determinat s-o înscrieţi la acest concurs?

Pe data de 11-12 iulie a apărutla poştă un fluturaş care anunţa organizarea unui concurs...la Kaufland, drept pentru care i-am sugerat fiului meu Claudiu s-o ducem şi pe ea.la acest concurs au participat peste 150 de copii cu vârsta cuprinsă între doi ani şi jumătate, până la paisprezece ani. Concurenţşa a fost strânsă şi personal credeam că şansele sunt minime. Şi, cu toate acestea, Briana a fost selectată la grupa mică, obţinând locul II şi premiată cu produse comestibile, dulciuri în valoare de 400 de lei, dar cea mai mare bucurie a constituit-o faptul că micuţilor li s-au dăruit ustensilele de lucru.

Ce ne puteţi spune despre prima excpoziţie de pictură a Brianei?

Cu ocazia zilelor Dumbrăviţei (16-18 septembrie 2011) am decis să-i organizăm Brianei o mini expoziţie, însumând un număr de 23 de...picturi, despre care a vorbit, printre alţii, pictorul Emil Grama, care a remarcat că este un real talent şi că, dacă va persevera, vom avea în mijlocul nostru o viitoare pictoriţă. Cu această ocazie, Brianei i s-a decernat o diplomă d edebut în ăictură, semnată de direrctorul Şcolii Generale din Dumbrăviţa, domnul Benko Hajnal şi de către primarul comunei, domnul Szilagi Géza.

Dar Dvs. Cum aţi recompensat-o?

Eu i-am cumpărat un bloc nou, o cutie de tempera şi un set de pensule, trusa micului pictor şi, bănuiţi, dulciuri.

Ce distingeţi în lucrările Brianei? Ce exprimă ele? Ce credeţi că ilustrează prin culoare?

Personal cred că copiii talentaţi şi Briana este unul dintre aceştia se exprimă prin culoare. De exemplu, imaginea soarelui (galben), pe un cer albastru sau pe un spaţiu violet, galben, maro, verde,o inimă roşie, o ciupercă uriaşă roşie cu buline albe, un nor roşu pe un cer albastru sau flori şi curcubee. Se pot distinge în alte „picturi" o navă spaţială (negru-violet)

sau un tunel galben spre un cer albastru. Desigur, eu văd cu ochii omului matur, ea se joacă cu culorile, e fascinată de ele.E un început, nu?

Desigur, pentru că totul are un început...Şi cu cât debutul e mai timpuriu, cu atât promisiunea devenirii emai realizabilă. Oricum, micuţa Briana beneficiază, acum şi pe viitor, de ochii vigili şi plini de iubire ai unei mari doamne, poeta pictoriţe Mariana Sperlea. Vă mulţumesc foarte mult, doamnă a cuvântului şi a culorii.

Cu mult drag... Şi altădată...

BRIANA SPERLEA:
steluță azi, iar mâine STEA !!!

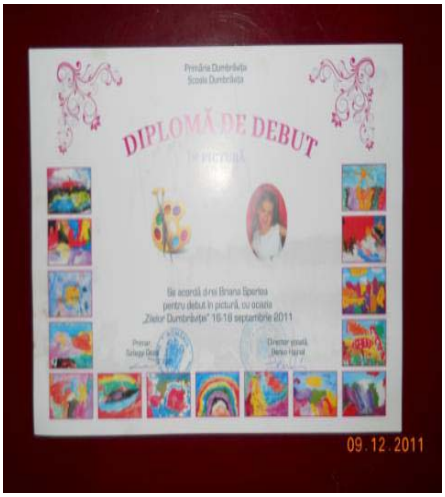

Dr. ANA MĂTĂRÂNGĂ
POVEȘTILE DUNĂRII ÎN PICTURĂ

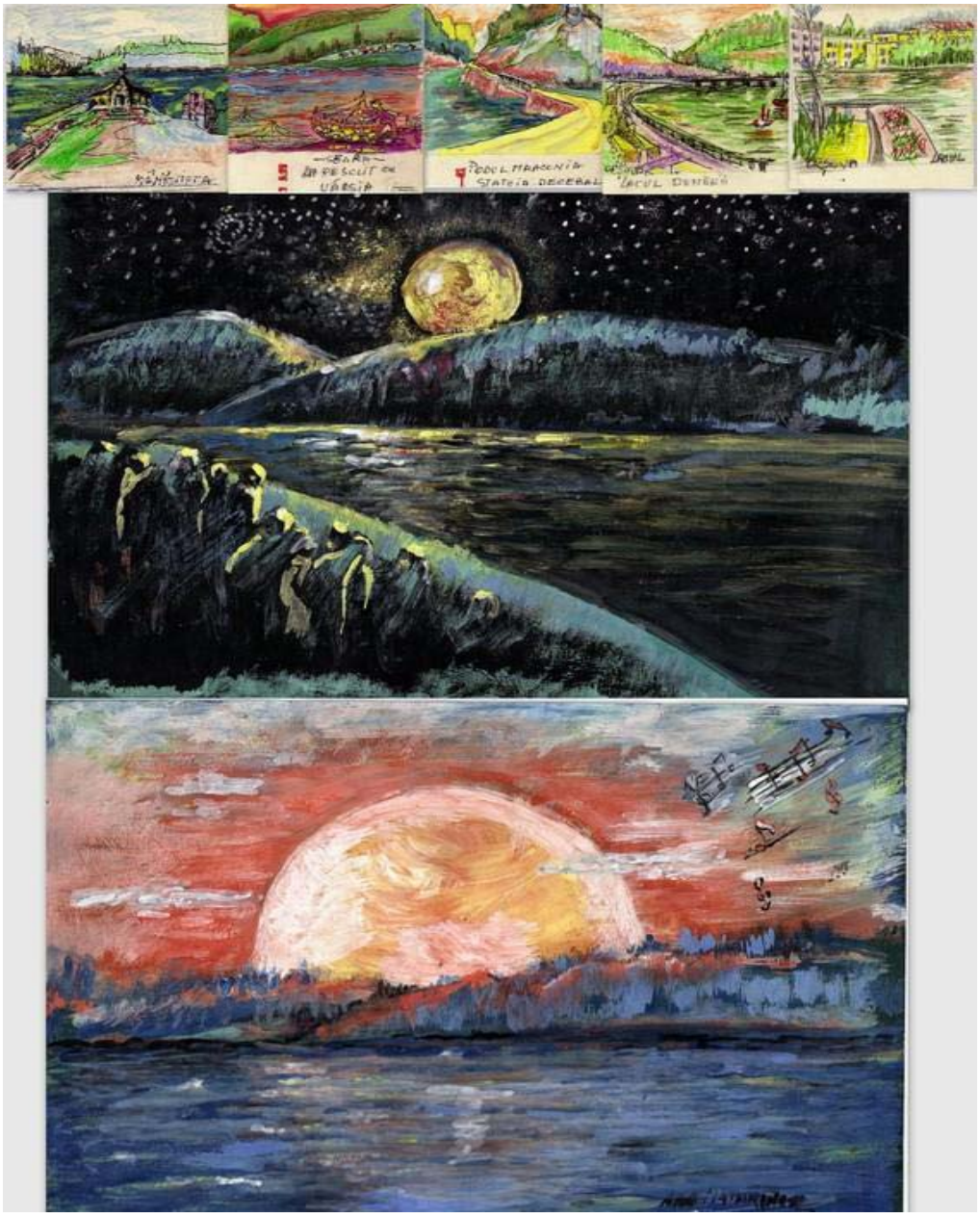

ANTUZA-VALENTINA DÂRLEA

”DIN DARURILE NATURII”-TABLOURI VEGETALE

TAMARA IACOBAN BIRDEAN

FASCINAȚIA NATURII
EXPOZIȚIE DE PICTURĂ

Informaţii despre DUNĂRE

Prin canalul Dunăre - Main- Rin se formează diagonala fluvială a Europei între Marea Nordului şi Marea Neagră, favorizand navigatia tarilor riverane.
Delta Dunării este Rezervaţia Biosferei de prim rang din cadrul UNESCO .

Delta Dunării este supranumită " Paradis al păsărilor de apă."

În calitate de profesoară de Biologie-Geografie am parcurs Delta Dunării - în caiac- în lung şi în lat ani la rand. Frumuseţea peisajului deltaic m-a inspirat în realizarea acuarelelor mele , din care amintesc cateva:

-Dimineaţă deltaică
-Dunărea la Cazane
-Barcă în aşteptare etc.

Tamara Iacoban Birdean

FOTO COLAJ PANEL D

ANEXA 1

REVISTA „NOESIS" A CENACLULUI LITERAR „CONSTANTIN BRÂNCUȘI"

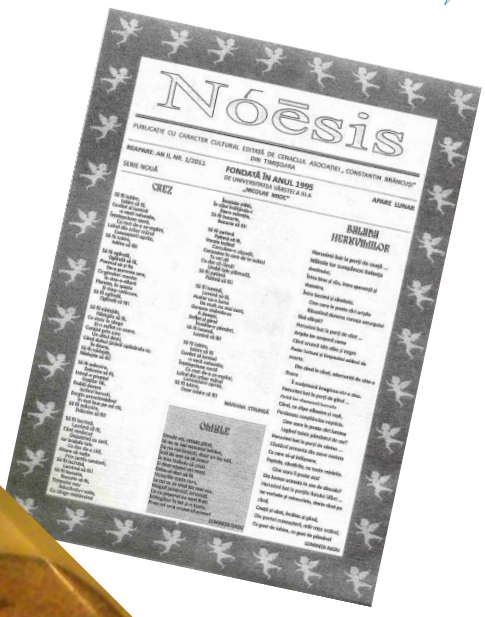

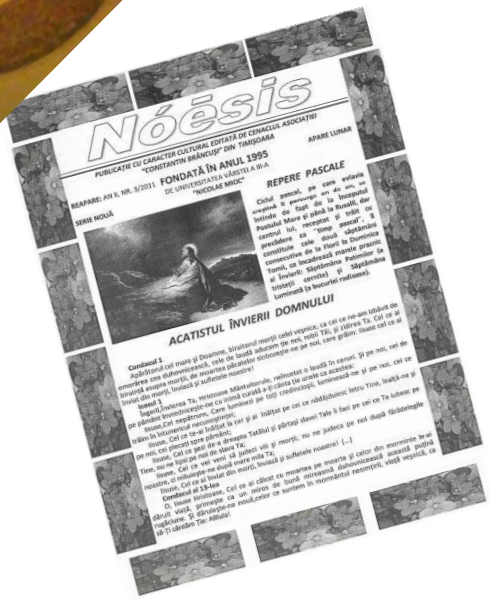

ANEXA 2 DIPLOME

ANEXELE 3 și 4

CĂRŢI LANSATE SUB EGIDA ASOCIAŢIEI CULTURALE ”CONSTANTIN BRÂNCUŞI”

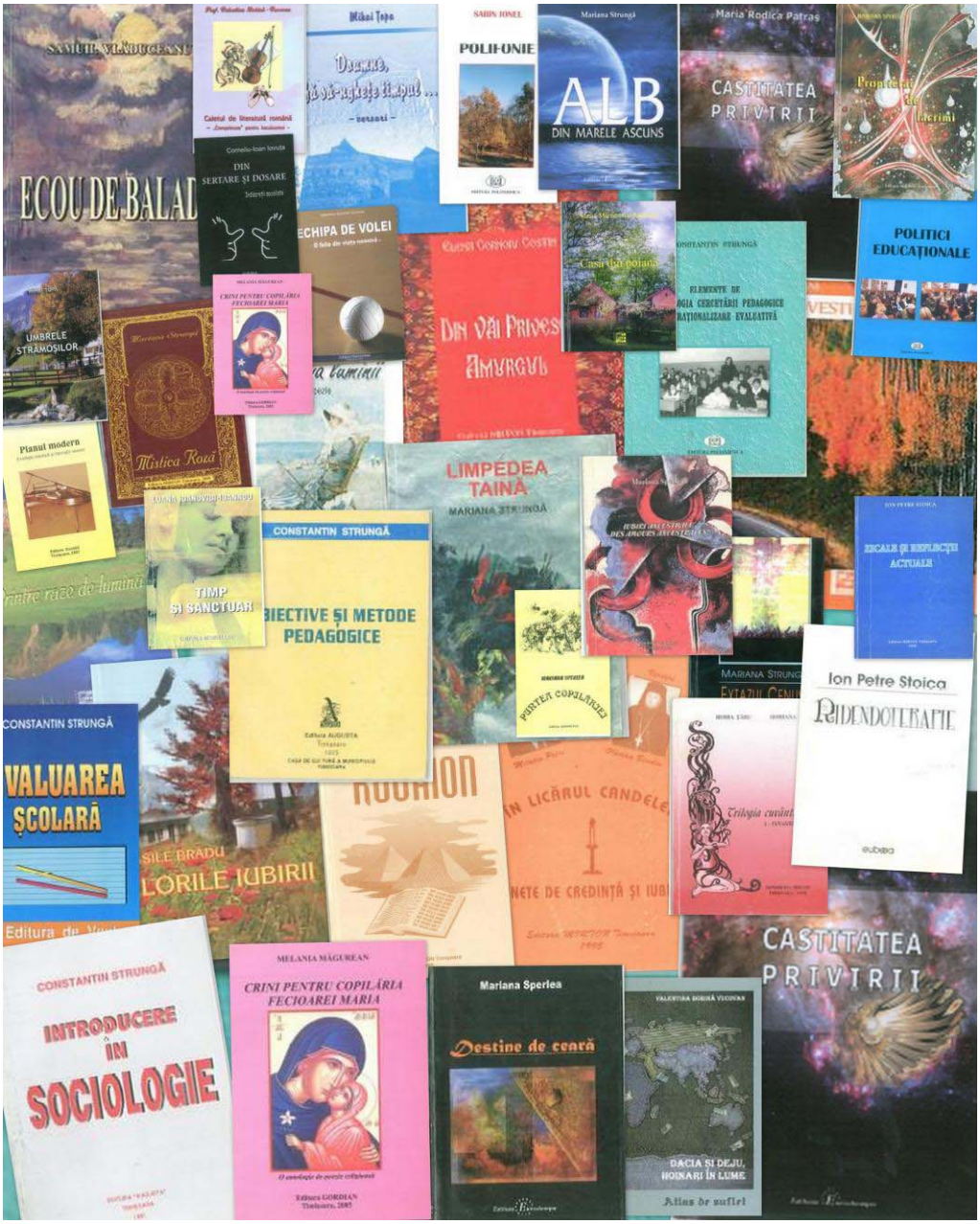

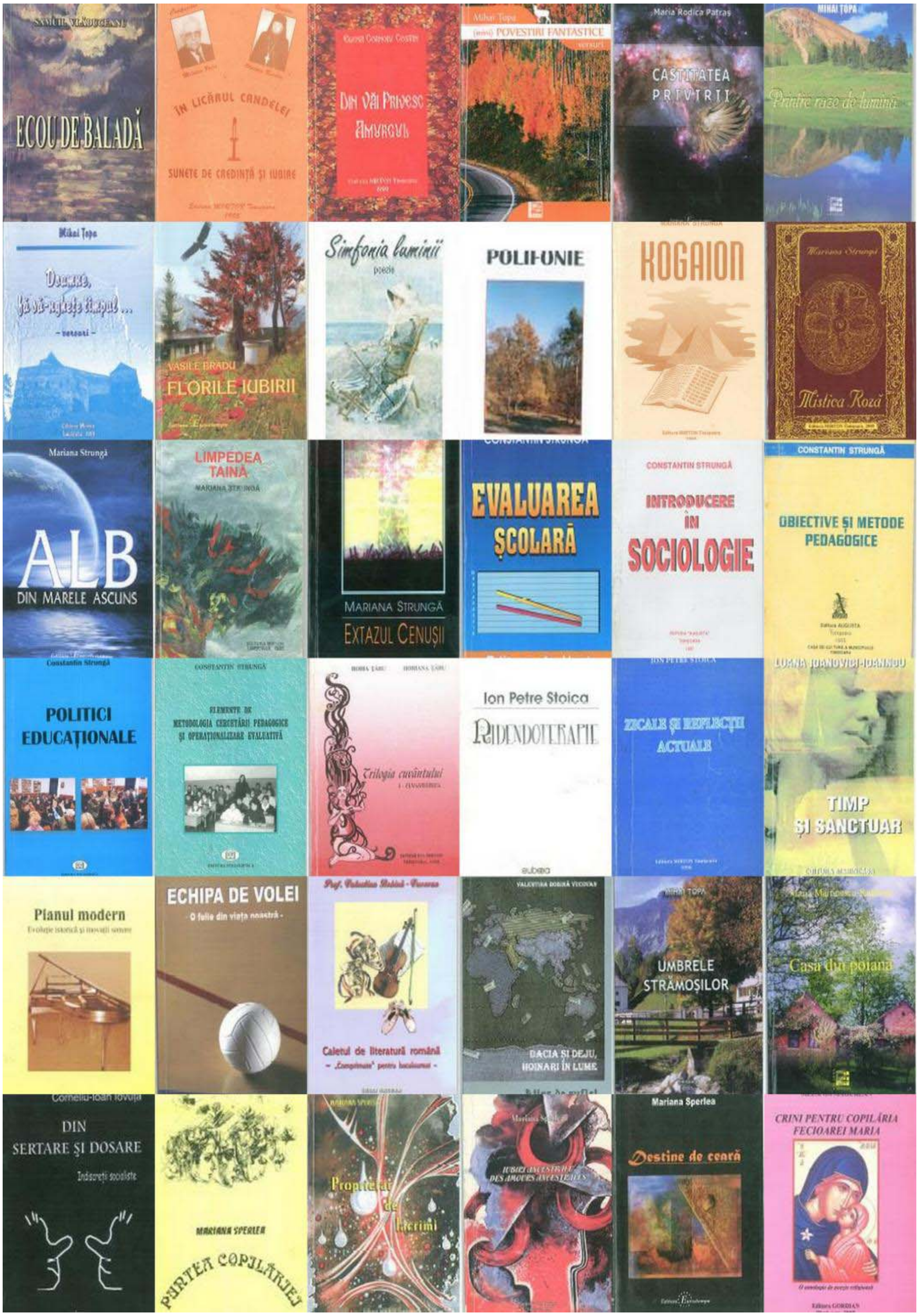
ECOU DE BALADĂ
ÎN LICĂRUL CANDELEI
SUNETE DE CREDINȚĂ ȘI IUBIRE
DIN VĂI PRIVESC AMURGUL
Mihai Topa
POVESTIRI FANTASTICE
Maria Rodica Patraș
CASTITATEA PRIVIRII
MIHAI TOPA
Printre raze de lumini
Mihai Topa
VASILE BRADU
FLORILE IUBIRII
Simfonia luminii
poezie
POLIFONIE
KOGAION
Mariana Strungă
Mistica Roză
Mariana Strungă
ALB
DIN MARELE ASCUNS
LIMPEDEA TAINĂ
MARIANA STRUNGĂ
MARIANA STRUNGĂ
EXTAZUL CENUȘII
EVALUAREA ȘCOLARĂ
CONSTANTIN STRUNGĂ
INTRODUCERE ÎN SOCIOLOGIE
CONSTANTIN STRUNGĂ
OBIECTIVE ȘI METODE PEDAGOGICE
Constantin Strungă
POLITICI EDUCAȚIONALE
CONSTANTIN STRUNGĂ
Trilogia cuvântului
Ion Petre Stoica
RIDENDOTERAPIE
ZICALE ȘI REFLECȚII ACTUALE
TIMP ȘI SANCTUAR
Pianul modern
ECHIPA DE VOLEI
O felie din viața noastră
Caietul de literatură română
DACIA ȘI DEJU, HOINARI ÎN LUME
MIHAI TOPA
UMBRELE STRĂMOȘILOR
Casa din poiană
DIN SERTARE ȘI DOSARE
MARIANA SPERLEA
PARTEA COPILĂRIEI
Proprietar de lacrimi
Mariana Sperlea
Destine de ceară
CRINI PENTRU COPILĂRIA FECIOAREI MARIA